

Vilniaus universiteto
Komunikacijos fakulteto
Informacijos ir komunikacijos katedra

Agnė Norkevičiūtė

Tarptautinės komunikacijos magistrantūros studijų programos studentė

**APLINKOSAUGINIS ŠVIETIMAS KAIP
VIEŠOSIOS DIPLOMATIJOS DALIS**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas: Lekt. dr. Laima Nevinskaitė

Vilnius, 2011

Magistro darbo lydraštis

<i>Pildo magistro baigiamojo darbo autorius</i>
Agnė Norkevičiūtė _____ (magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė)
Aplinkosauginis švietimas kaip viešosios diplomatijos dalis _____ (magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)
Environmental education as a part of public diplomacy _____ (magistro baigiamojo darbo pavadinimas anglų kalba)
Patvirtinu, kad magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas baigiamasis magistro darbas ar jo dalis nebuvo panaudotas kitose aukštosiose mokyklose. _____ (magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)
Sutinku, kad magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 metus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto studijų procese. _____ (magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)
<i>Pildo magistro baigiamojo darbo vadovas</i>
Magistro baigiamąjį darbą ginti _____ (įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)
_____ (data) _____ (magistro baigiamojo darbo vadovo parašas)
<i>Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, reikalų tvarkytoja</i>
Magistro baigiamasis darbas įregistruotas _____ (instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, pavadinimas)
_____ (data) _____ (instituto/ katedros reikalų tvarkytojos parašas)
<i>Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, vadovas</i>
Recenzentu skiriu _____ (recenzento vardas, pavardė)
_____ (data) _____ (instituto/ katedros vadovo parašas)
<i>Pildo recenzentas</i>
Darbą recenzuoti gavau. _____ (data) _____ (recenzento parašas)

REFERATO LAPAS

Norkevičiūtė, Agnė

NO 01 Aplinkosauginis švietimas kaip viešosios diplomatijos dalis:
Magistro darbas / Agnė Norkevičiūtė: mokslinis vadovas dr. Laima Nevinskaitė,
Vilniaus Universitetas. Komunikacijos fakultetas. Informacijos ir komunikacijos
katedra. – Vilnius, 2011. – 152 lap.: lent. – Mašinr. – Santr. angl. – Bibliogr.: lap. 78
– 83 (66 pavad.).

UDK 316.77

Reikšminiai žodžiai: viešoji diplomatija, aplinkosauginis švietimas, užsienio atstovybė, tarptautiniai santykiai, šalies ženklas, įvaizdis.

Darbo *objektas* – aplinkosauginis švietimas, vykdomas užsienio atstovybių viešosios diplomatijos tikslais. Darbo *tikslas* – išnagrinėti aplinkosauginį švietimą kaip viešosios diplomatijos dalį. Darbo *uždaviniai* - atskleisti viešosios diplomatijos sampratą ir santykį su panašiomis komunikacijos sritimis; ištirti, kokiomis priemonėmis įgyvendinama viešoji diplomatija; atskleisti aplinkosauginio švietimo sampratą; išnagrinėti, kodėl ir kokiais metodais įgyvendinamas aplinkosauginis švietimas; ištirti, koks yra tarptautinės bendruomenės indėlis į aplinkosauginį švietimą; įvertinti užsienio atstovybių organizuojamą aplinkosauginį švietimą Lietuvoje atstovybių tikslų atžvilgiu; ištirti užsienio atstovybių indėlį į aplinkosauginį švietimą Lietuvoje.

Pirmoje dalyje analizuojama viešosios diplomatijos samprata, atskleidžiamas jos santykis su propaganda, viešaisiais ryšiais ir šalies ženkliniu. Antroje dalyje pristatoma aplinkosauginio švietimo samprata, jo būtinumas ir atskleidžiama tarptautinė pozicija šia tema. Trečioje dalyje pateikiamas tyrimo projektas, bei atliekama išsami interviu, su užsienio atstovybių darbuotojais ir su ekspertais aplinkosauginio informavimo srityje, duomenų analizė.

Atlikus tyrimą daroma išvada, kad užsienio atstovybių vaidmuo aplinkosauginiame švietime Lietuvoje gali būti suprantamas dvejopai. Pirmiausiai jos vykdo atstovaujamos šalies prioritetų sklaidą, formuoja ar palaiko šalies įvaizdį, susijusį su aplinkosauginėmis vertybėmis, šiek tiek prisideda prie Lietuvos gyventojų aplinkosauginiais klausimais informavimo bei rodo pavyzdį Lietuvos valdžiai, kaip galima keisti situaciją. Taip pat svarbu tai, kad aplinkosauginis švietimas

yra užsienio atstovybių viešosios diplomatijos dalis, kuri prisideda prie jų šalių įvaizdžio formavimo, prioritetų sklaidos ir tam tikrų tikslų pasiekimo.

Darbas gali būti naudingas aplinkosauginio švietimo srityje dirbantiems specialistams, užsienio atstovybių darbuotojams bei Lietuvos įvaizdį formuojantiems specialistams.

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	7
ĮVADAS.....	8
1. VIEŠOJI DIPLOMATIJA ŠALIŲ TARPTAUTINĖJE KOMUNIKACIJOJE	10
1.1. Viešosios diplomatijos samprata ir funkcijos	10
1.2. Viešosios diplomatijos santykis su panašiomis komunikacijos sritimis	12
1.2.1. Viešoji diplomatija ir propaganda	12
1.2.2. Viešoji diplomatija ir viešieji ryšiai.....	14
1.2.3. Viešoji diplomatija ir šalies ženklavimas	16
1.3. Viešosios diplomatijos veikimo priemonės	20
2. APLINKOSAUGINIS ŠVIETIMAS VIEŠOJOJE DIPLOMATIJOJE	25
2.1. Aplinkosauginio švietimo samprata	25
2.2. Aplinkosauginio švietimo teoriniai ir praktiniai požūriai	29
2.2.1. Aplinkosauginio švietimo poreikis.....	29
2.2.2. Aplinkosauginio švietimo įgyvendinimo metodai	33
2.2.3. Źiniasklaidos vaidmuo aplinkosauginiame švietime.....	37
2.3. Tarptautinė pozicija ir viešoji diplomatija aplinkosaugos srityje	39
3. APLINKOSAUGINIS ŠVIETIMAS VIEŠOJOJE DIPLOMATIJOJE: UŹSIENIO ATSTOVYBIŲ LIETUVOJE ATVEJIS	44
3.1. Tyrimo aprašymas	44
3.2. UŹsienio atstovybių Lietuvoje inicijuojamas aplinkosauginis švietimas	46
3.2.1. Źiaurės šalių ministrų tarybos biuro Lietuvoje aplinkosauginio švietimo veiklos.....	47
3.2.2. Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje aplinkosauginio švietimo veiklos.....	49
3.2.3. Britų tarybos Lietuvoje aplinkosauginio švietimo veiklos	51
3.2.4. Danijos kultūros instituto Lietuvoje aplinkosauginio švietimo veiklos	53
3.3. Aplinkosauginio švietimo įgyvendinimo prieŹastys ir motyvai	54
3.4. UŹsienio atstovybių įgyvendinamo aplinkosauginio švietimo vertinimas	59
3.5. UŹsienio atstovybių įgyvendinamo aplinkosauginio švietimo indėlis bendrame aplinkosauginio švietimo kontekste Lietuvoje	66
3.6. Tyrimo apibendrinimas.....	72
IŠVADOS.....	75
SUMMARY	77
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS.....	78
1 PRIEDAS. INTERVIU KLAUSIMYNAS DARBUOTOJAMS	84

2 PRIEDAS. INTERVIU KLAUSIMYNAS EKSPERTAMS	86
3 PRIEDAS. INTERVIU SU NORDEN ATSTOVU.....	88
4 PRIEDAS. INTERVIU SU EKA ATSTOVU.....	98
5 PRIEDAS. INTERVIU SU BT ATSTOVU.....	107
6 PRIEDAS. INTERVIU SU DKI ATSTOVU.....	116
7 PRIEDAS. INTERVIU SU EKSPERTU Nr. 1	123
8 PRIEDAS. INTERVIU SU EKSPERTU Nr. 2	132
9 PRIEDAS. INTERVIU SU EKSPERTU Nr. 3	146

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

BT – Britų taryba

CBI – Country brands index

DKI – Danijos kultūros institutas

EAA – Europos aplinkos agentūra

EEAS – European External Action Service

EKA – Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje

ES – Europos Sąjunga

JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos

JK – Jungtinė Karalystė

NBI – Nation brands index

NORAD - Norwegian Agency for Development Cooperation

NORDEN – Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje

UADTA – Universal Adversary Dynamic Threat Assessment

URM – Užsienio reikalų ministerija

IVADAS

Informaciniame amžiuje kietosios galios – manipuliacijos, prievartos - naudojimas yra vienas iš labiausiai nepageidaujamų užsienio politikos įrankių, nes demokratinių valstybių siekis yra ekonominė ir socialinė gerovė, kuri būtų sunkiai pasiekama, vadovaujantis vien kietosios galios principais. Tai nulėmė, kad išaugo švelniosios galios reikšmė, kurią realizuojant svarbiausias vaidmuo tenka viešajai diplomatijai (Isoda 2009, p. 100). Viešoji diplomatija, naudoja švelniąsias priemones – informacines kampanijas, kultūrinius mainus, lyderių vizitus ir pan. Tokiomis priemonėmis prisidedama prie kitų šalių valdžios ir visuomenės elgesio keitimo pagal kitos šalies politikos prioritetus.

Viešosios diplomatijos principais taikiai sprendžiami tarptautiniai konfliktai, be to, ji naudojama prevenciniais tikslais, kad būtų išvengta galimų problemų. Šiuo metu viena iš svarbiausių globalinių problemų yra aplinkos apsauga. Pripažįstama, kad dėl greitos technologijų plėtros, gyventojų skaičiaus augimo, sparčios industrializacijos, anglies dvideginio kaupimosi atmosferoje keičiasi klimatas, o ši klimato kaita atneša daug neigiamų pasekmių tiek gyventojams, tiek aplinkai (Feltham, 2009). Analizuojant situaciją tarptautiniu lygiu, pastebima tendencija, kad įvairios užsienio atstovybės bei pasaulio ir Europos Sąjungos organizacijos viešosios diplomatijos priemonėmis įgyvendina aplinkosauginį švietimą ir keičia pasaulinę aplinkos apsaugos situaciją.

Švietimas yra svarbus siekiant didinti visuomenės sąmoningumą, kad kiekvienas pilietis suvoktų, kad ir jis gali prisidėti prie aplinkos situacijos gerinimo. Užsienio atstovybių vykdoma veikla gyventojai pasitiki, nes skleidžiama informacija priimama kaip geroji patikimos šalies patirtis. Toks gyventojų informavimas ir įtraukimas į aplinkosaugines veiklas turi naudą ne tik piliečiams ir tai šaliai, kur reziduoja atstovybė, bet ir pačiai atstovaujamai šaliai – įgyvendinant šviečiamąsias veiklas, komunikuojamos žinutės apie atstovaujamos šalies politinius, ekonominius, socialinius, kultūrinius prioritetus, vertybes, požiūrius, populiarinamas pozityvus šalies įvaizdis. Taip švelniosios galios priemonėmis siekiama, kad tas vertybes ir prioritetus perimtų visuomenė.

Darbe tyrinėjama ir aiškinamasi, kaip viešosios diplomatijos priemonėmis prisidedama prie globalių aplinkos apsaugos problemų sprendimo. Nėra atlikta praktinių tyrimų, kurie analizuotų būtent užsienio atstovybių veiklą aplinkosauginio švietimo srityje. Lietuvoje vis dažniau pastebima atstovybių veikla šioje srityje, todėl būtina iširti, kas skatina jas vykdyti tokią veiklą: ar susirūpinimas Lietuvos piliečių aplinkosauginiu sąmoningumu lygiu, ar tik noras gerinti savo šalies įvaizdį, taip pat išsiaiškinti, kiek jų įgyvendinama veikla yra efektyvi, koks yra indėlis į aplinkosauginio švietimo sritį Lietuvoje.

Darbo tikslas

- Išnagrinėti aplinkosauginį švietimą kaip viešosios diplomatijos dalį.

Darbo uždaviniai

- Atskleisti viešosios diplomatijos sampratą ir santykį su panašiomis komunikacijos sritimis;
- Iširti, kokiomis priemonėmis įgyvendinama viešoji diplomacija;
- Atskleisti aplinkosauginio švietimo sampratą;
- Išnagrinėti, kodėl ir kokiais metodais įgyvendinamas aplinkosauginis švietimas;
- Iširti, koks yra tarptautinės bendruomenės indėlis į aplinkosauginį švietimą;
- Įvertinti užsienio atstovybių organizuojamą aplinkosauginį švietimą Lietuvoje atstovybių tikslų atžvilgiu;
- Įvertinti užsienio atstovybių indėlį į aplinkosauginį švietimą Lietuvoje.

Darbo objektas

- Aplinkosauginis švietimas, vykdomas užsienio atstovybių viešosios diplomatijos tikslais.

Darbo metodai

Darbe taikomas sisteminės mokslinės literatūros analizės metodas, antrinės duomenų analizės metodas – analizuojami Eurobarometro ir Lietuvoje atlikti tyrimai apie visuomenės požiūrį į klimato kaitą, taip pat dokumentų analizės metodas – analizuojami informaciniai šaltiniai, kuriuose aprašomos užsienio atstovybių aplinkosauginio švietimo veiklos, bei atliekami kokybiniai ekspertiniai interviu.

Darbo struktūra

Darbą sudaro trys dalys. Pirmoje dalyje analizuojama viešosios diplomatijos samprata, atskleidžiamas jos santykis su propaganda, viešaisiais ryšiais ir šalies ženkliniu. Antroje dalyje pristatoma aplinkosauginio švietimo samprata, jo būtinumas ir atskleidžiama tarptautinė pozicija šia tema. Trečioje dalyje pateikiamas tyrimo aprašymas, taip pat atliekama išsami interviu su užsienio atstovybių darbuotojais ir su ekspertais aplinkosauginio informavimo srityje, duomenų analizė. Darbo dalys yra suskaidytos į skyrius ir poskyrius.

Pagrindinė literatūra

Pagrindiniai autoriai, kuriais buvo remiamasi teorinėje dalyje – tai tiriantys viešosios diplomatijos sritį - G. Szondy, E. Gilboa, R. S. Zaharna, nagrinėjantys šalies ženklinį – S. Anholt, analizuojantys aplinkosauginį švietimą - M. Oepen, P. Walter, bei tiriantis žiniasklaidos indėlį į aplinkosauginį švietimą – M. Nitz ir kiti.

Darbo praktinė nauda

Darbas gali būti naudingas aplinkosauginio švietimo srityje dirbantiems specialistams, užsienio atstovybių darbuotojams bei Lietuvos įvaizdį formuojantiems specialistams.

1. VIEŠOJI DIPLOMATIJA ŠALIŲ TARPTAUTINĖJE KOMUNIKACIJOJE

Diplomatija tarptautiniuose santykiuose yra taikoma jau nuo seniausių laikų. Ji gali būti apibūdinama kaip būdas, kuriuo tarpusavyje komunikuoja valstybių lyderiai aukščiausiam lygmenyje. Tam yra kuriamos diplomatinės atstovybės, suteikiami diplomatiniai rangai ir pan. O viešoji diplomatija gali būti suprantama kaip diplomatijos šaka, kuri orientuota į tai, koku būdu valstybės ar tarptautinės organizacijos komunikuoja su piliečiais iš kitų šalių. Švelniosios galios principais viešoji diplomatija pristato šalies idėjas, vertybes, politiką kitų valstybių piliečiams. Pirmoje darbo dalyje pristatoma viešosios diplomatijos samprata, santykis su panašiomis komunikacijos sritimis - propaganda, viešaisiais ryšiais ir šalies ženklavimu - bei kokios priemonės yra naudojamos viešosios diplomatijos įgyvendinimui.

1.1. Viešosios diplomatijos samprata ir funkcijos

1965 m. JAV Tufts Universiteto dekanas Edmund Gullion pirmą kartą panaudojo viešosios diplomatijos terminą, kuris buvo įvestas tam, kad apibūdintų viešosios nuomonės įtaką užsienio politikos formavimui ir vykdymui. Tuo metu buvo pristatyta samprata, kurioje teigiama, kad viešoji diplomatija (Szondi 2008, p. 2):

- Apima tuos tarptautinius santykius, kurie neįeina į tradicinės diplomatijos sąvoką ir praktiką;
- Apima visuomenės nuomonės formavimą kitose šalyse atstovaujant savo šalies vyriausybę;
- Skatina kelių šalių nuomonių, vertybių, požiūrių sąveiką;
- Rengia informaciją užsienyje aktualiomis temomis;
- Įgyvendina tarpkultūrinės komunikacijos procesus, palaiko ryšius su diplomatais, užsienio žurnalistais.

Tokia yra viešosios diplomatijos sąvokos kilmė. Vėliau mokslininkai skirtingais laikotarpiais įvedavo naujus apibrėžimus ir sampratas. E. Gilboa (2008, p. 57 – 58), analizuodamas akademinės bendruomenės naudojamas viešosios diplomatijos definicijas, pateikia dažniausiai vartojamus sąvokos aiškinimus. Pavyzdžiui, ankstesni apibrėžimai akcentuodavo, kad viešoji diplomatija susijusi su gyventojų įtikinėjimu ir įvaizdžio vadyba. Po kurio laiko sąvoka išplečiama, pavyzdžiui, Tuch (1990) teigia, kad viešoji diplomatija – tai valdžios komunikacijos procesas su užsienio valstybėmis, siekiant praplėsti gyventojų suvokimą apie kitos šalies vertybes, kultūrą, politikos tikslus. Frederick (1993) savo sąvokoje įvardija, kad tikslų pasiekimui naudojamas informavimas,

švietimas, kultūra. Kiti mokslininkai (Signitzer ir Coombs) sąvoką atnaujino atsižvelgdami į tarptautinius ryšius ir komunikaciją. Ji apibrėžiama taip – tai vyriausybės, privačių asmenų ir tam tikrų grupių tiesioginė arba netiesioginė įtaka visuomenės nuomonės susiformavimui, kuri nulemia kitos šalies vyriausybės užsienio politikos sprendimus (Gilboa 2008, p. 57-59). Buvo tikima, kad tarp visuomenės nuomonės ir valdžios politinių veiksmų yra aiškus priežastinis ryšys (Szondi, 2009).

XXI a. įvedamas naujas terminas - „naujoji viešojo diplomatija“ (angl. *new public diplomacy*). Šiuo terminu bandoma išplėsti viešosios diplomatijos sąvoką, pritaikant ją informaciniam amžiui, kuriame tapo svarbus globalumas, greitis, pasiekiamumas, informacinių technologijų galimybės. Lentelėje pateikiamas tradicinės viešosios diplomatijos ir 21 amžiaus naujosios viešosios diplomatijos palyginimas (Szondi 2008, p. 10).

1 lentelė. G. Szondi palyginimas tradicinės ir XXI a. viešosios diplomatijos
(Routledge handbook of public diplomacy, 2009, p. 305)

Kriterijus	Tradicinė viešojo diplomatija	XXI a. viešojo diplomatija
Sąlygos	Konfliktas, įtampa tarp šalių	Taika
Tikslai	Pasiekti politinių pasikeitimų tikslinėse šalyse, keičiant tų šalių piliečių elgesį	Palankios aplinkos kūrimas, kur būtų galima sėkmingai skleisti šalies politinius ir ekonominius interesus, populiarinti šalies įvaizdį
Strategijos	Įtikinimas Auditorijos valdymas	Santykių kūrimas Auditorijos sudominimas
Komunikacijos formos	Vienakryptė komunikacija (monologas)	Dvikryptė komunikacija (dialogas)
Tyrimai	Jeigu yra, tai labai mažai	Remiasi moksliniais tyrimais, kai yra svarbus grįžtamasis ryšys
Žinutės esmė	Ideologija Interesai Informacija	Idėja Vertybės Bendradarbiavimas
Tikslinė auditorija	Tikslinės šalies visuomenė	Segmentuota, aiškiai apibrėžta ir išskirta, taip pat vietinė visuomenė
Kanalai	Tradicinės masinės komunikavimo priemonės	Ir tradicinės, ir naujųjų medijų naudojimas, didelis personalizuotumas
Biudžetas	Remiama valstybės	Remiama iš viešosios ir privačiosios partnerystės

Lentelėje Nr. 1 iliustruojami pagrindiniai tradicinės ir naujosios viešosios diplomatijos skirtumai. Tradiciniu požiūriu viešojo diplomatija buvo įgyvendinama tik esant konfliktinėms situacijoms tarp šalių, o XXI a. viešojo diplomatija yra įgyvendinama nuolat, ypač taikos periodu. Svarbus skirtumas tas, kad buvo pereita nuo vienkryptės (monologo) prie dvikryptės (dialogo) komunikacijos formos. Dialogo egzistavimas viešojoje diplomatijoje užtikrina, kad šalis ne tik komunikuoja savo žinutę, tačiau ir priima tai, kas siunčiama joms atgal. Pasak G. Cowan ir A. Arsenault (2008, p. 12), taip vyksta abipusis informacijos apsikeitimas. Nepaisant politinės orientacijos, šalis viena iš kitos išmoksta skirtingų dalykų, o toks informacijos priėmimas iš esmės suponuoja kitos šalies politikos bei įvairių vertybinių koncepcijų perėmimo galimybę. Negalima

visiškai atskirti tradicinės viešosios diplomatijos nuo naujosios viešosios diplomatijos ir įvardinti, kad tai dvi skirtingos sritys, nes abi turi panašumų. Pavyzdžiui, tradicinė viešoji diplomatija taip pat populiarino savo šalies įvaizdį, siekė sudominti svetimšalius. Tad galima teigti, kad įvestu naujuoju terminu yra bandoma pabrėžti, kad XXI a. viešoji diplomatija nėra susijusi su manipuliacijomis, psichologiniu įtikinėjimu bei konfliktiniu laikotarpiu.

Naujosios viešosios diplomatijos tikslas - taikiai atstovauti šalies interesams. Su tuo susijusios trys pagrindinės viešosios diplomatijos funkcijos (Kelley 2009, p. 73):

- *Informavimas* – informacijos sklaida ir vadyba, krizių valdymas;
- *Įtakos darymas* – ilgalaikės įtikinėjimo kampanijos, siekiant paveikti tikslinę auditoriją;
- *Ilgalaikių išipareigojimų kūrimas* – bendradarbiavimo tinklų, orientuotų į ilgalaikę partnerystę, supratingumo tarp tikslinių grupių kūrimas.

Taigi viešąją diplomatiją galima apibūdinti kaip įvairių komunikacinių priemonių naudojimą, bendradarbiavimo vystymą tarp skirtingų šalių, siekiant populiarinti atstovaujamos šalies vertybes, politinius, ekonominius tikslus, bei formuoti šaliai palankią visuomenės ir valdžios nuomonę. Panašiai yra apibūdinamos kitos komunikacijos sritys – propaganda, viešieji ryšiai, šalies ženklavimas. Santykis tarp jų ir viešosios diplomatijos analizuojamas kitame skyriuje.

1.2. Viešosios diplomatijos santykis su panašiomis komunikacijos sritimis

1.2.1. Viešoji diplomatija ir propaganda

Kai kurie autoriai viešąją diplomatiją laiko manipuliacijomis įrankiu arba kitaip – propaganda. Toks požiūris gali būti siejamas su tuo, kad viešoji diplomatija buvo aktyviai įgyvendinama JAV Šaltojo karo metu, nors tuo metu jos taikytos priemonės autoriai labiau priskiria propagandos veikloms. Reikalingas gilesnis abiejų komunikacijos sričių supratimas, kad būtų galima jas aiškiau atskirti.

Propagandos metodai taikyti dar Senovės Romoje, praktikuoti viduramžiais, tačiau suklestėjimo periodas - XIX – XX a., pradėjus sparčiai formuotis masių visuomenei. XX a. propagandos praktikais ir analitikais dažniausiai laikomi I. L. Lee, W. Lippmann, E. L. Bernays, H. D. Lasswell (Mažeikis 2010, p. 216). Pasak jų, propaganda siejama su racionali ir tikslingu gebėjimu formuoti viešąją nuomonę, kurios dėka užtikrinamas individualistinės visuomenės organizavimas, mobilizavimas, bendruomenių interesų atstovavimas, masių valdymas ir korporacijų siekių įgyvendinimas (Mažeikis 2010, p. 216). Vienas iš svarbiausių propagandos aspektų yra tai, kad ji siejama su manipuliacijomis, sąmoningu mąstymo ir vertybių pakeitimu kitomis įperšamomis

vertybėmis ir nuostatomis. Tikslingai įtikinėjant individus yra suformuojamas propagandos vykdytojui palankus žmonių grupių tikėjimas, mąstymas ir elgesys (Mažeikis 2010, p. 24 – 27).

Propaganda buvo aktyviai įgyvendinama Šaltojo karo metu JAV. Jos populiarumą nulėmė keletas priežasčių. Visų pirma, JAV nepriklausomybės karo metu buvo suvokta, kad ne viską galima pasiekti karine galia, bet kad yra labai svarbi masių agitacija. Taip pat didelę įtaką padarė XIX a. vykusios laisvos spaudos ir reklamos raida, o viena iš svarbiausių priežasčių – Pirmojo Pasaulinio karo patirtis, kurio metu JAV valdžia įsitikino, kad tarptautinis karas nėra įmanomas be masinių komunikacijos priemonių (Mažeikis 2010, p. 217).

Propagandos įgyvendinimui naudojamos visos komunikacijos priemonės. Informacija sklaidžiama per radiją, televiziją, internetą, spaudą. Taip pat taikomos ekonominės priemonės, jomis sukuriama perteklinė produkcijos pasiūla, kuri orientuota į tam tikrų propagandistinių vertybių sklaidą. Išnaudojama ir popkultūra – per kūrybines industrijas populiarinami simboliai, kuriuos įsisavina visuomenė, pavyzdžiui: propagandistiniai pašto ženklai, plakatai, muzika, spektakliai, filmai, netgi anekdotai, satyros bei karikatūros. Dauguma priemonių yra orientuotos į spektaklio kūrimą, dirbtinį įvykių režisavimą ir perteikimą visuomenei, legendų kūrimą, kuriomis tiki visuomenė (Mažeikis 2010, p. 30 – 45).

Minėtas propagandos priemonės taikė ir viešoji diplomatija. Politiniai lyderiai naudojo radiją ir kitas industrinio amžiaus technologijas, kad padarytų įtaką kitų šalių valdžioms, paveiktų gyventojų nuomonę. Takoskyra jau tuomet buvo neaiški, kur baigiasi viešoji diplomatija, o kur prasideda propaganda. Kaip ir propaganda, taip ir viešoji diplomatija, itin aktyviai buvo įgyvendinama JAV, ir naudojama, kaip pagrindinis įrankis siekiant išlaikyti tarptautinės visuomenės ideologinę paramą.

Jau pačiuose terminų apibrėžimuose yra sudėtinga atskirti, kas vadinama viešąja diplomatija, o kas propaganda. Pavyzdžiui, J. Mellisen cituodamas Welch teigia, kad propaganda – tai sąmoningai daroma įtaka, siekiant pakeisti auditorijos nuomonę per idėjų ir vertybių sklaidą. Tai daroma norint pasiekti tam tikrų, dažniausiai politinių, tikslų. Tokie ir panašūs propagandos apibrėžimai yra labai artimi ir viešosios diplomatijos apibrėžimams. Neįvardinus subjekto, o skaitant tik šių sričių definicijas būtų sudėtinga atskirti, kurioje vietoje apie ką kalbama (Mellisen 2005, p. 16 – 17).

Nepaisant apibrėžimų panašumų, J. Melissen, remdamasis N. Cull, mano, kad akademiškai yra paprasčiau atskirti propagandą ir viešąją diplomatiją. Pagrindinis skirtumas yra tas, kad propaganda, įgyvendindama informavimo ir švietimo funkciją, siekia parodyti ir įteigti žmonėms, kaip jie privalo galvoti, susiaurina pasaulėžiūrą. O viešoji diplomatija - siekia suteikti papildomą požiūrį, praplėsti žmonių suvokimą, ne įteigti. Tačiau praktikoje šiuolaikinės vyriausybės ne visada atsispiria pagundai atsisakyti įtaigos galimybių. Daugelis informacinių kampanijų, skirtų pasiekti

kitų šalių visuomenės, yra vis dar paremtos vienkryptės komunikacijos principais ir labai gerai įvaldyta manipuliavimo visuomenės nuomone technika. Taip yra dėl likusių sąmonėje praeities pavyzdžių, kai valstybės naudojo propagandą susiaurinti žmonių požiūriui (Mellisen 2005, p. 18).

Informaciniame amžiuje tokios praktikos po truputį atsisakoma. Vyriausybės, taikydamos viešąją diplomatiją, stengiasi pereiti prie dvikryptės komunikacijos, išgirsti ir užsienio šalies visuomenės nuomonę, suprasti jų politiką, ir pagal tai pateikti savo skleidžiamą informaciją. Tai leidžia konkrečiau įvardinti propagandos ir viešosios diplomatijos veikimo ribas. Pavyzdžiui, Kanados diplomatas, aptarinėjantis aplinkosauginius klausimus su JAV pilietinės visuomenės grupėmis, nebūtinai praktikuoja propagandą (Mellisen 2005, p. 17 - 18).

Taigi viešosios diplomatijos tapatinimas su propaganda yra paaiškinamas dėl jų populiarumo JAV Šaltojo karo laikotarpiu. Tačiau dabar viešoji diplomatija yra pasikeitusi, todėl tai yra dvi skirtingos sritys. Tik abiejų tikslas išlieka tas pats - įtikinti žmones, kaip reikia galvoti, bet propaganda nepalieka erdvės kitų požiūrių svarstymui, o viešoji diplomatija savo vertybes, politiką pristato kaip alternatyvą, papildomą požiūrį.

1.2.2. Viešoji diplomatija ir viešieji ryšiai

Viešoji diplomatija taip pat yra siejama su kita komunikacijos sritimi – viešaisiais ryšiais. Pastarieji maksimaliai buvo išnaudojami ir propagandoje. Visų trijų sričių glaudi sąsaja apsunkina situaciją, kad būtų galima atskirti ir konkrečiai įvardinti, kur kokia komunikacijos forma taikoma.

Viešieji ryšiai suprantami, kaip priemonių rinkinys, skirtas formuoti tam tikro objekto patrauklų įvaizdį ir populiarinti jį visuomenėje. Jie savo tikslų siekia, pirmiausiai, per vaizdų, simbolių platinimą, bendradarbiavimo tinklų kūrimą (Patkanis 2008, p. 116). G. Szondi (2009, p. 296 – 297), cituodamas Nessmann, išskiria pagrindines viešųjų ryšių funkcijas:

- Pasitikėjimo, supratimo, simpatijos formavimas;
- Dėmesio ir susidomėjimo sutelkimas;
- Komunikacijos, bendradarbiavimo vystymas;
- Šalių tarpusavio supratimo kūrimas;
- Interesų atstovavimas;
- Įtakos viešajai nuomonei darymas;
- Konfliktų sprendimas.

Išvardintos viešųjų ryšių funkcijos gali būti laikomos ir viešosios diplomatijos funkcijomis. Taip pat minėtos komunikacijos sritys turi ir daugiau panašumų, abi sritys (L'Etang 2009, p. 608 - 616):

- Vykdo komunikaciją su oficialiomis institucijomis;

- Palaiko ryšius su tikslinėmis grupėmis ir visuomene;
- Remiasi dvikryptės komunikacijos principais, dialogo siekimu (derybos, taikos siekimas);
- Užsiima visuomenės nuomonės formavimu;
- Palaiko glaudžius santykius su žiniasklaida;
- Atlieka reprezentacinę veiklą;
- Atlieka patariamąją ir konsultacinę veiklą;
- Užsiima informacijos rinkimu (tyrimai ir aplinkos vertinimas, problemų vadyba);
- Įgyvendina tarptautinę komunikaciją.

Aiškaus atskyrimo, kaip turėtų būti aiškinama takoskyra tarp viešosios diplomatijos ir viešųjų ryšių, nėra. Skirtinguose kontekstuose pateikiami įvairūs aiškinimo variantai. Remiantis tokiais mokslininkais kaip L'Etang, Pratkanis, Szondi, galima suformuoti tris požiūrius, kaip paaiškinti šių dviejų komunikacijos sričių santykį:

- Viešoji diplomatija ir viešieji ryšiai gali būti traktuojami kaip atskiros sritys, griežtai atskiriant jų veikimo sritis ir taikomus metodus. Tą padaryti labai sunku, nes, atsižvelgiant į istoriją, vis tiek abi sritys yra gretinamos bei lyginamos dar ir su propaganda;
- Viešoji diplomatija ir viešieji ryšiai suvokiami kaip ta pati sritis, nes turi labai panašius tikslus, naudoja daugumą tų pačių priemonių, įgyvendinamų tiek šalies viduje, tiek tarptautinių santykių kontekste;
- Viešieji ryšiai gali būti suprantami kaip dalis viešosios diplomatijos, kurie atsakingi už darbą su žiniasklaida, komunikacijos strategijų kūrimą, siunčiamos žinutės suformavimą.

Remiantis paskutiniu požiūriu, kad viešieji ryšiai yra viešosios diplomatijos įrankis, moksliniame diskurse teigiama, kad juos naudojant, jie prisideda prie sėkmingesnio viešosios diplomatijos įgyvendinimo. Szondi teigia, kad naudojant viešuosius ryšius viešojoje diplomatijoje, jie gali atlikti tokias funkcijas (Szondi 2009, p. 297):

- Padėti vystyti ir palaikyti naudingus ryšius tarp vyriausybių ir užsienio auditorijos, akcentuojant santykių kūrimą per teigiamo įvaizdžio formavimą;
- Padėti planuoti, vystyti ir įgyvendinti strategines viešosios diplomatijos kampanijas;
- Prisidėti prie viešosios diplomatijos tikslų formavimo;
- Identifikuoti tikslines auditorijas, kur palanku įgyvendinti viešosios diplomatijos kampanijas;

- Numatyti ir analizuoti nacionalines ir tarptautines problemas, kurios gali turėti reikšmę šalies įvaizdžiui ir reputacijai; ir atitinkamai į tai reaguojant kurti ir įgyvendinti strategijas, kurios padėtų išlaikyti gerą įvaizdį.

Taigi viešoji diplomatija ir viešieji ryšiai turi glaudžią sąsają. Vienas iš komunikacijos sričių panašumų yra tas, kad abi sritys yra susijusios su šalies įvaizdžio kūrimu, nors ne visos viešųjų ryšių kampanijos yra orientuotos į juos. Šalies įvaizdžio kūrimą ir pozicionavimą galima priskirti atskirai komunikacijos sferai - šalies ženklinimui. Ši sritis taip pat turi akivaizdų sąryšį su viešąja diplomatija, kuris detaliau aptariamas kitame poskyryje.

1.2.3. Viešoji diplomatija ir šalies ženklinimas

Patrauklaus šalies įvaizdžio kūrimas ir išlaikymas tarptautinėje erdvėje yra kiekvienos šalies siekis. Įvaizdžio kūrimui naudojamos skirtingos komunikacijos sritys, pavyzdžiui, viešoji diplomatija ir šalies ženklinimas. Egzistuoja keletas požiūrių, kuriuose nagrinėjama takoskyra tarp šių dviejų sričių. Jų santykio analizavimas leis geriau įsigilinti į pačią viešosios diplomatijos sferą.

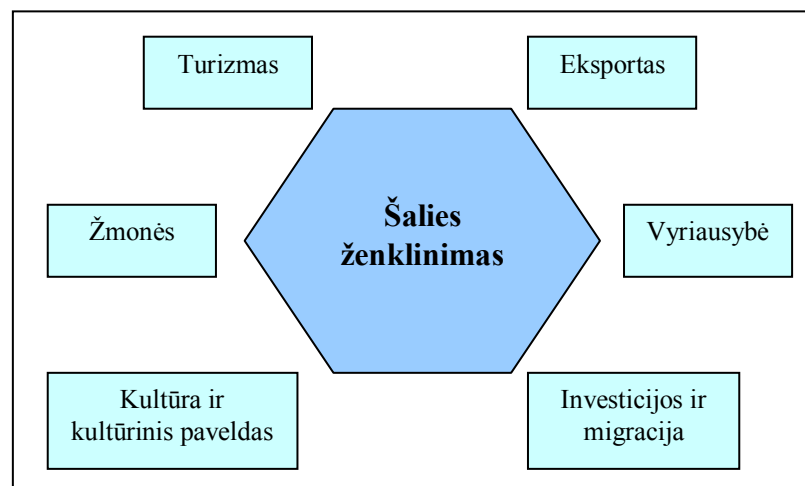
Viešosios diplomatijos samprata, kaip jau buvo aptarta ankstesniame skyriuje, yra siejama su amerikiečių autoriais, o šalies ženklinimo sampratos vystymas – su britų atstovais. Pagrindiniai šios srities temos autoriai yra Simon Anholt ir Wally Olins. Terminą „šalies ženklinimas“ (angl. *nation branding*) sukūrė Simon Anholt 1996 m., nors šio termino poreikis išryškėjo dar anksčiau (Szondi 2008, p. 1-5). Pasak W. Olins, šalies ženklinimo tema pradėta vystyti dar 1980 m., tačiau to meto auditorijai buvo nesuprantama, kaip šalis gali turėti savo ženklą, ar pati šalis būti kažkokiu ženklu (Olins 2005, p. 169). Šalies ženklinimą galima apibrėžti kaip strateginę šalies pristatymą užsienio valstybėms, siekiant sukurti patrauklų šalies įvaizdį per jos teigiamus ekonominius, politinius ar socialinius aspektus (Szondi 2008, p. 1-5).

S. Anholt sukūrė konkurencingos šalies identiteto heksagoną, kuris pavaizduotas paveiksle Nr. 1. Būtent per tas sritis vyksta informacijos apie šalį sklaida ir įvaizdžio kūrimas (Anholt 2005, p. 1-2):

- *Turizmas* – įvairios šalių turizmo agentūros skiria daug lėšų gražiausiems šalies vaizdams platinti ir populiarinti. Nuolat kartojami turistinių objektų vaizdai užsifiksuoja užsieniečių sąmonėje ir jie šalį pradeda asocijuoti būtent su tais vaizdiniais;
- *Eksportas* – eksporto dėka tam tikri prekiniai ženklai (angl. *brands*), atstovaujantys šalį, išplatunami po visą pasaulį. Gyventojai naudoja importuotas prekes ar paslaugas, o šalį asocijuoja su tais prekiniais ženklais. Teigiamo ar neigiamo požiūrio apie šalį susidarymas nulemia, kaip vertinamos tos prekės;

- *Vyriausybė* – pagal tai, kaip vertinama šalies užsienio ir vidaus politika, kaip ji pristatoma tarptautinės žiniasklaidos kontekste, kitų šalių gyventojai susiformuoja atitinkamą įvaizdį apie pristatomą šalį;
- *Investicijos ir migracija* – pagal tai, kiek šaliai pavyksta pritraukti investicijų, įdarbinti užsieniečių – mokslininkų, tyrėjų, verslininkų, studentų – sprendžiama, koks yra šalies patrauklumo lygis. Jis vertinamas ir pagal tai, ar vietiniai gyventojai patenkinti ekonomine ir socialine šalies situacija, ir ar ji nenulemia jų noro emigruoti;
- *Kultūra ir kultūrinis paveldas* – kai užsieniečiams šalies įvaizdis siejasi su kažkokiais kultūros atstovais ar kultūrinio paveldo objektais;
- *Žmonės* – šalies įvaizdis siejamas su tuo, kokiais bruožais pasižymi jos gyventojai: ar patikimi, draugiški, ar galima su jais dirbti ir pan.

I paveikslas. S. Anholt „Šalies ženklavimo heksagonas“
(Nation brand index – Q4 report, 2005, p. 1)

Pagal šį heksagoną, 2005 m. S. Anholt įvedė du pasaulinius tyrimus: Nacionalinis ženklavimo indeksas (angl. *Nation brands index, NBI*) ir Miestų ženklavimo indeksas (angl. *City brands index, CBI*). Kartu sudėjus šių tyrimų metu yra apklausiami apie 47 000 individų iš 55 šalių maždaug kas 3 – 12 mėnesių. Tyrimų metu siekiama atskleisti, kokia yra gyventojų nuomonė apie svetimas šalis pagal šešias heksagono sritis (Anholt 2008, p. 210). Vienas dramatiškiausių pavyzdžių yra Danijos šalies įvaizdžio žlugimas daugiausiai musulmoniškų šalių akyse, kai 2005 m. laikraščiai Danijoje pradėjo spausdinti Pranašo Mahometo karikatūras. Egipte Danijos reitingas (pagal NBI) iš 14 vietos nukrito į 38 ir dar pilnai neatsistatė. Tačiau tokie pokyčiai, kuriuos dažniausiai nulemia tam tikros šalies valdžios veiksmai, nebūna ilgai besitęsiantys, nes žmonės dažniausiai greitai sugrįžta prie ankstesnio savo suvokimo ir tikėjimo apie tą šalį. Tai gali būti dėl to, kad tam tikri šalies ženklai yra

giliai išsiskaičius ir pagal tai susidaro bendras požiūris apie šalį, kuri sunku pakeisti (Anholt 2008, p. 211).

Atsižvelgiant į pristatytą šalies ženklavimo ir ankstesniame skyriuje pateiktą viešosios diplomatijos sampratą, toliau detalizuojami penki požiūriai, vertinantys šių sričių santykį. Pirmasis požiūris - *viešoji diplomatija ir šalies ženklavimas yra skirtingos sritys* (Szondi 2008, p. 15-18). Tokio požiūrio esmė, kad abi sferos turi skirtingus tikslus, auditorijas, vykdančiąsias organizacijas, strategijas, biudžetą ir naudojamus informacinius kanalus. Minėtus skirtumus iliustruoja lentelė Nr. 2. Analizuojant skirtumus, galima teigti, kad viešoji diplomatija yra labiau susijusi su politika ir yra orientuota į šalį valdančių asmenų požiūrio keitimą, o šalies ženklavimas daugiau susijęs su pozityvių vaizdų apie šalį viešinimu plačiajai visuomenei.

2 lentelė. G. Szondi palyginimas viešosios diplomatijos ir šalies ženklavimo
(Public diplomacy and nation branding: conceptual similarities and differences, 2008, p. 17-18)

	Viešoji diplomatija	Šalies ženklavimas
Tikslas	Politinių interesų skatinimas	Daugiausia ekonominių interesų skatinimas
Kontekstas	Politizuotas, dėmesys sutelktas į pokyčius valdžioje	Tik kai kuriais atvejais politizuotas, susitarimas tarp valdžios ir kitų veikėjų
	Orientuotas į identitetą	Orientuotas į įvaizdį
	Susijęs su tarptautiniais santykiais ir kultūra	Susijęs su marketingu ir vartojimo kultūra
Tikslinė auditorija	Aktyvios suinteresuotosios šalys	Pasyvūs pirkėjai/vartotojai
	Piliečiai	Vartotojai, suinteresuoti įvaizdžiu, produktais, vietomis
	Numatytos geopolitinės šalys	Universalus, orientuota beveik į visas šalis
Kryptis	Užsienio publika	Ir užsienio, ir vidaus publika
Valdžios vaidmuo	Iniciatorius ir komunikacinės žinutės siuntėjas	Valdžia galėtų būti iniciatorius, bet ne žinutės siuntėjas (propagandos baimė)
Veikėjai	Valstybinės ir nevalstybinės institucijos, vyriausybė, ambasados, Kultūros ministerija, Užsienio reikalų ministerija, kultūrinės institucijos, nevyriausybines organizacijos	Nacionaliniai turizmo centrai, kelionių agentūros, eksporto ir investicijų agentūros, komercinės agentūros, tarptautinės organizacijos
Strategijos	Naujų ryšių užmezgimas ir senų palaikymas	Įvaizdžio vadyba
	Pasitikėjimo vystymas	
	Dėmesys turiniui	Dėmesys simboliams
	Decentralizuotas požiūris, skirtingos šalių tikslinės auditorijos, skirtingos strategijos ir veiklos	Centralizuotas požiūris, viena strategija pritaikoma visiems
	Dėmesys teigiamiems, ir neigiamiems aspektams, kurie gali apjungti skirtingas kultūras	Dėmesys tik į teigiamus ir žmonėms patinkančius dalykus
Taktikos	Parodos, tarptautiniai filmai, festivaliai, mainų programos, užsienio kalbų mokymo skatinimas, tinklų kūrimas, įvairios Užsienio reikalų ministerijos veiklos, straipsniai žiniasklaidoje ir pan.	Įsimenantys šūkiei, šalies reklamavimas svarbiausiose TV kanaluose, tarptautiniuose žurnaluose, informacijos sklaida internetiniuose portaluose, žiniasklaidos atstovų kelionėse, informacinėse brošiūrose ir pan.
Žiniasklaida	Masinės komunikacijos priemonės ne tokios svarbios, svarbus yra informacijos pateikimas ir interpretavimas. Socialinė žiniasklaida tampa vis populiareesnė	Pagrindinis kanalas masinės komunikacijos priemonės. Darbas su žiniasklaida pasyvus, ji dažniausiai transliuoja tas reklamas, už kurias yra sumokėta
Biudžetas	Remia valdžia	Viešojo ir privataus sektoriaus finansavimas
Laikas	Nuolat besitęsiančios kampanijos	Tęsiasi tik tam tikrų kampanijų įgyvendinimo metu

Antrojo požiūrio esmė, kad *viešoji diplomatija yra dalis šalies ženklavimo*. Šiuo atveju viešoji diplomatija suprantama kaip siauresnė sfera, patenkanti į platesnę – šalies ženklavimo - sferą. Ji yra laikoma tik kaip vienu iš šalies ženklavimo komponentų, įrankiu, kuris gali pasiekti šalies ženklavimo tikslus. Pavyzdžiui, naudojant viešąją diplomatiją, galima kurti tam tikrus šalies politikų ženklus (Szondi 2008, p. 19-22).

Akademinėje literatūroje požiūris, kad *šalies ženklavimas yra dalis viešosios diplomatijos*, mažai nagrinėjamas ir taikomas, tačiau praktikoje dauguma šalies vyriausybių pritaria būtent tokiam aiškinimui. Šalies ženklavimas čia suprantamas tik kaip vienas iš naudojamų viešosios diplomatijos įrankių, kurio pagalba galima sėkmingai pasiekti kitų šalių valdžią ir piliečius. Tai naudojama tada, kai sprendžiamos šalies problemos, keičiamas negatyvus įvaizdis užsieniečių akyse, kuriama partnerystė su tarptautinėmis organizacijomis (Szondi 2008, p. 22-26).

Kitame požiūryje teigiama, kad *šalies ženklavimas ir viešoji diplomatija skirtingos sritys, turinčios panašumų* – tai dviejų kraštutinių požiūrių tarpinis variantas. Abi turi bendrą pagrindą, tikslus, veikimo priemones, bet pasižymi skirtingomis charakteristikomis ir niekuomet neapsijungia į vientisą sritį. Pagrindinės temos, įrodančios viešosios diplomatijos ir šalies ženklavimo bendrumą, yra šalies kultūra, identitetas, įvaizdis ir vertybės. Tačiau rezultatų siekime šalies ženklavimas vertinamas kaip ambicinga, o viešoji diplomatija - kaip kuklesnė sritis (Szondi 2008, p. 26-29).

Dar viename požiūryje sakoma, kad *viešoji diplomatija ir šalies ženklavimas - ta pati sfera*. Šiuo atveju abi sritys apima tos pačios veiklos įgyvendinimą – šalies populiarinimą, siekiant sukurti pozityvų šalies įvaizdį. Požiūryje akcentuojama, kad suvokimas apie šalies ženklavimą yra toks pats, koks anksčiau buvo apie tradicinę viešąją diplomatiją, o viešosios diplomatijos samprata yra beveik identiška tam, kaip aprašomas šalies ženklavimas. Taip pat šalies ženklavimas suvokiamas kaip postmodernus viešosios diplomatijos variantas, reprezentuojantis evoliucijos eigą, kuri prasidėjo nuo propagandos. Apskritai kai kurie mokslininkai šias sritis įvardija netgi propagandos sinonimais. Požiūrio šalininkai teigia, kad neaišku, ar ateityje bus naudojami abu terminai, ar priimtas kažkuris vienas (Szondi 2008, p. 29-30).

Pateikti penki požiūriai, kuriuose aiškinamas dviejų komunikacijos sričių santykis. Nėra nubrėžta aiški riba, kur prasideda šalies ženklavimas, o kur baigiasi viešoji diplomatija. Tiek teorijoje, tiek praktikoje yra visų šių požiūrių šalininkų.

Taigi visos aptartos komunikacijos sritys, nors ir turi skirtingus pavadinimus, yra persipynusios tarpusavyje. Viešoji diplomatija susiformavo kaip atsakas tradicinei diplomatijai ir ilgą laiką buvo siejama su propaganda dėl politinės situacijos. Propaganda ir viešieji ryšiai taip pat persidengia, nes naudoja tas pačias priemones ir taktikas. Kita vertus, viešoji diplomatija taip pat gali taikyti viešųjų ryšių metodus. Todėl visiškas šių komunikacijos sričių atskyrimas neįmanomas. Kitame skyriuje aptariama, kokiomis priemonėmis viešoji diplomatija įgyvendina savo tikslus.

1.3. Viešosios diplomatijos veikimo priemonės

Viešoji diplomatija laikytina švelniąja galia. Tai reiškia, kad nėra naudojama prievarta, manipuliacija dėl požiūrio keitimo ar vertybių priėmimo. Ji taiko patrauklias priemones, kurių dėka visuomenės nariai savo noru priima platinamą informaciją.

Švelniosios galios sampratą išplėtojo Harvardo universiteto profesorius J. S. Nye, pirmą kartą šią sąvoką paminėdamas 1990 m. (Isoda, 2010). Apskritai galia yra gebėjimas paveikti kitus daryti tai, ko nori. To pasiekti galima keliais būdais: grasinant ir naudojant prievartą, papirkinėjant, pasitelkiant patrauklumą. Švelnioji galia būtent ir atspindi pastarąjį būdą, ji gali būti apibrėžiama, kaip gebėjimas paveikti kitus pasitelkiant patrauklias priemones, kurių dėka individai ir pasaulio politikos formuotojai sužavėti pradeda elgtis taip, kaip nori ta šalis (Nye 2008, p. 94 – 95). Švelnioji galia priverčia individus bendradarbiauti savo pasirinkimu, o ne prievarta (Gilboa, 2008), ji yra visiška priešprieša kietajai galiai (Lentelė Nr. 3).

3 lentelė. E. Gilboa kietosios ir švelniosios galios palyginimas

(Searching for a theory of public diplomacy. The annals of the american academy, 2008, p. 61).

	Kietoji galia		Švelnioji galia
Tipas	Karinė	Ekonominė	
Elgesys	Prievarta, grasinimas	Papirkinėjimas, prievarta	Patrauklumas, dienotvarkės nustatymas
Šaltinis	Jėga, baimė	Sankcijos, įmokos	Vertybės, kultūra, politika, institucijos
Vyriausybės politika	Prievartinė diplomatija, karas, aljansai	Parama, papirkinėjimas	Viešoji diplomatija, dvišalė ir daugiašalė diplomatija

Atsižvelgiant į švelniosios galios patrauklumą ir karų vengimą, dauguma didžiųjų valstybių vyriausybių ir joms pavaldžių diplomatinių tarnybų pastaraisiais metais sparčiai steigia už viešąją diplomatiją atsakingus padalinius ir kuria specialiai į viešąją diplomatiją orientuotas strategijas (Isoda 2010, p. 100). Tarptautinės politikos lygmenyje valstybių vadovai suprato, kad norėdami garantuoti kitų šalių elgesio atitikimą saviems interesams, tą pasieks ne per finansų ir jėgos naudojimą, bet per švelniąsias priemones. Viešosios diplomatijos naudojimas tam tikra prasme reiškia kryptingas vyriausybių pastangas didinti savo šalių švelniosios galios resursus užuot palikus šį procesą natūraliai eigai (Isoda 2010, p. 96 – 100).

Švelniąsias priemones įgyvendina kultūros institutai, nevyriausybines organizacijos, turinčios aiškų ryšį su užsienio šalimi, specialios agentūros, bei individualūs asmenys. Aktyvų vaidmenį šioje srityje atlieka užsienio šalių atstovybės, kurių misija - pasitelkiant viešąją diplomatiją vystyti šaliai aktualias temas. Užsienio šalių atstovybėms priskiriamos trys kategorijos:

- Diplomatines atstovybės;
- Konsulinės įstaigos;

- Tarptautinių organizacijų atstovybės.

Priklausomai nuo situacijos, atstovybės gali naudoti vieną priemonę arba visą priemonių kompleksą. Dažniausiai įgyvendinamos tokios priemonės, kurias R. S. Zaharna (2009, p. 88 - 96) kategorizuoja taip:

1. *Informacinės iniciatyvos* – naudojamos, kai siekiama populiarinti šalies politiką, interesus, sustiprinti įvaizdžius, sudominti auditoriją. Jos pasižymi tokiais bruožais:
 - Svarbi aiški informacijos sklaidos strategija - kokią žinutę norima iškomunikuoti, kaip teisingai tą padaryti, kad ji pasiektų tikslinę auditoriją ir norimą poveikį;
 - Turi būti platinamos informacijos kontroliavimas, kad nebūtų nepageidaujamo šalutinio poveikio;
 - Pasižymi ribotu santykiu tarp žinutės siuntėjų ir auditorijos. Auditorija gali būti pasyvi, o tai neleidžia pasiekti norimų rezultatų;
 - Pasižymi informacinių šaltinių gausa – naudojami visi įmanomi informaciniai kanalai;
 - Informacinės iniciatyvos turi būti tiesiogiai orientuotos į tikslo siekimą, pavyzdžiui, politikos populiarinimą ar įvaizdžio įtvirtinimą tam tikroje šalyje.

Išskiriama daug priemonių, kurias galima priskirti informacinių iniciatyvų grupei. Pagrindinės priemonės būtų tokios:

- *Propaganda* – nors ankstesniame skyrelyje buvo analizuojama takoskyra tarp viešosios diplomatijos ir propagandos, bei teigta, kad tai dvi atskiros sritys, pasak R. S. Zaharn, propaganda gali būti ir viena iš viešosios diplomatijos priemonių tikslų pasiekimui. Politinėje komunikacijoje ir dabar galima rasti propagandai artimų metodų;
- *Šalies ženklėjimas* – šiuo atveju šalies ženklėjimas suprantamas kaip viešosios diplomatijos dalis, todėl viešoji diplomatija jį naudoja, kaip tinkamą instrumentą, kurio dėka formuoja norimą šalies įvaizdį;
- *Ryšiai su žiniasklaida* – specialiai ruošiami profesionalūs atstovai spaudai, kurie tinkamai perduoda komunikacinę žinutę į tarptautinį žiniasklaidos eterį. Šiuo atveju svarbios diplomatinės savybės ir aiški komunikacijos strategija, ko yra siekiama;
- *Informacinės kampanijos* – priemonių kompleksas, kurį įgyvendinant aiškiai išskiriami tikslai, suformuojama komunikacinė strategija ir atrenkama tikslinė auditorija, kuriai bus platinama informacija. Gali būti įgyvendinamos tarptautinės informacinės kampanijos.

2. *Santykių plotmė* (angl. *relational framework*) – ji atsiranda lygiagrečiai su viešosios diplomatijos informacine plotme. Viešosios diplomatijos iniciatyvos akcentuoja santykių identifikavimą ir jų kūrimą. Iniciatyvos santykių plotmėje siekia nustatyti bendrumus ar abipusį interesą tarp visuomenės atstovų, taip pat kaip juos apjungti, pasitelkiant tam tikras tiesioginės tarpasmeninės komunikacijos formas. Pagrindiniai bruožai:

- Taiko santykių kūrimo strategijas, neskiria daug dėmesio vienkartiniam pranešimų siuntimui. Pavyzdžiui, vietoj esminės žinutės komunikavimo keletą kartų per masines komunikavimo priemones, yra įkuriamas kultūrinis centras, kuris skatina bendradarbiavimą.
- Pasižymi interaktyviais santykiais su publika. Visuomenė yra traktuojama kaip aktyvus dalyvis, o ne informacijos gavėjas. Šiame kontekste, viešoji diplomatija yra labiau procesas (t.y. ryšių puoselėjimas ir veiksmų koordinavimas), o ne produktas (dalinimui skirtos medžiagos gamyba). Pavyzdžiui, britų skulptorius Kinijoje nerengia įprastos parodos, bet įtraukia kinų kaimo gyventojus kartu kurti skulptūras.

Pagrindinės santykių plotmės priemonės, viešosios diplomatijos įgyvendinimui, išskiriamos tokios:

- *Pirmosios pakopos santykių kūrimo iniciatyvos* – jų esmė, kad santykių kūrimas yra orientuotas į individualų lygmenį. Išskiriami du pagrindiniai būdai:
 - *Kultūriniai ir šviečiamieji mainai* – pavyzdžiui, taikomi JAV praktikoje jau nuo 1946 m. Mainų metų vienos šalies studentai vyksta į kitą šalį ir atvirkščiai. Taip yra geriau pažįstama kitos šalies kultūra ir asmeniniame lygyje paskleidžiama informacija apie atvykusiojo šalį;
 - *Lyderių vizitai* – šalių vadovų, vyriausybės atstovų ir kitų aukšto rango svečių vizitai propaguojami dar nuo Antikos laikų. Tokiu būdu yra kuriami bendradarbiavimo tinklai, palaikomi jau esami ryšiai. Jų metu naudojamos kitos priemonės – susitikimai su žiniasklaida, interviu, prezentacijos oficialių susitikimų, konferencijų metu.
- *Antrosios pakopos santykių kūrimo iniciatyvos* – santykių kūrimas orientuotas ne į individualų lygmenį, o išplečiamas į santykių kūrimą tarp socialinių grupių, tokių kaip institucijos, bendruomenės ir šalies visuomenė. Šiame lygyje viešoji diplomatija yra orientuota į visuomeninių komunikacinių kanalų kūrimą, koordinaciją tarp skirtingų dalyvių ir bendradarbiavimo tinklų plėtrą. Išskiriami tokie būdai:

- *Kultūros ir kalbos institutai* – jų kūrimas turi taip pat seną tradiciją dar nuo 1883m., kai Prancūzija įkūrė daugiau negu 1000 institutų 135 šalyse. Tokie institutai turi didelę kultūrinę reikšmę, tačiau jie yra labai svarbūs santykių ir bendradarbiavimo tinklų kūrime. Jie sukuria tą platformą, kur galima vystyti santykius aukštesniame negu individualus lygyje;
 - *Paramos projektų vystymas* – santykių kūrimas taip pat įgyvendinamas ir per paramos suteikimą. Šiuo atveju finansiškai stipresnė šalis suteikia paramą kitai šaliai projektams vystyti. Per projektų įgyvendinimą šalys geriau pažįsta viena kitos kultūrą, politiką ir sukuria stipresnius ir ilgalaikius santykius;
 - *Giminiavimasis* – tai santykių kūrimas tarp miestelių, miestų ar šalių. Pasaulyje žinomas „miestų brolių“, „miestų sesių“ bendradarbiavimas. Tokie santykiai tarp miestų padeda lengviau įgyvendinti ekonominius, prekybinius, turizmo ryšius, sparčiau vykdoma mokslo, technologijų ir sporto plėtra bei žinių apsisikeitimas;
 - *Santykių kūrimo kampanijos* – labai panašios į informacines kampanijas tuo, kad turi aiškų tikslą, strategiją, priemones, specifinę tikslinę publiką, tačiau jos yra orientuotos ne į informacinės žinutės sklaidą, bet į santykių kūrimą. Tai gali būti įvairūs paramos, investiciniai projektai.
 - *Nepolitinių tinklų kūrimas* – viešoji diplomatija stengiasi kurti santykius tarp, kuo įvairesnių skirtingų nevyriausybinų organizacijų ir individualių asmenų. Dažniausiai tai būna atstovai iš meno, sveikatingumo, aplinkosaugos, literatūros ir kitų sričių. Pavyzdžiui, Didžioji Britanija yra sukūrusi Mokslo ir Inovacijų tinklą (angl. *Science and Innovation Network*), kurios tikslas generuoti naujausią informaciją, ją skleisti tarp suinteresuotųjų pusių.
- *Trečiosios pakopos santykių kūrimo iniciatyvos* – jos yra susijusios su politinių strategijų kūrimu, kurios skatintų bendrą skirtingų šalių koaliciją, ir tokiu būdu leistų įgyvendinti numatytus šalies politinius tikslus. Tai yra pats aukščiausias lygis, kuriame reikalingi profesionalūs viešosios diplomatijos įgūdžiai, nes šalis (kuri įgyvendina viešąją diplomatiją) turi mažiausiai galimybių kontroliuoti santykių procesą. Todėl reikia labai subtilių įgūdžių, kad panaudojant švelniąją galią, būtų galima iškomunikuoti ir integruoti norimą politiką į kitos šalies politinę sistemą.

Viešosios diplomatijos naudojamų priemonių gausa iliustruoja, kad yra daug būdų, kaip pasiekti norimų tikslų. Visos iniciatyvos, išskyrus paminėtą propagandą, atitinka švelniosios galios sampratą ir nėra orientuotos į konfliktinį laikotarpį. Tokias priemones galima taikyti bet kokioje šaliai aktualioje srityje – medicinos, transporto, maisto, biotechnologijų ir pan. Viena iš tokių sričių, kur taikomos viešosios diplomatijos priemonės, kur aktyviai dalyvauja tarptautinė bendruomenė yra aplinkosauga. Užsienio atstovybės, reziduodamos kitoje šalyse, bendrame savo veiklų kontekste, įgyvendina ir aplinkosauginį švietimą, kaip viešosios diplomatijos dalį. Tai nagrinėjama kitoje dalyje.

2. APLINKOSAUGINIS ŠVIETIMAS VIEŠOJOJE DIPLOMATIJOJE

Aplinkos kokybei nuolat blogėjant, aplinkosauginis švietimas tampa viena iš esminių tolesnės egzistencijos sąlygų. Norint pagerinti situaciją būtinas visuomenės sąmoningumo kėlimas ir skatinimas keisti elgesį. Švietimas gali būti ir formalus, ir neformalus. Darbe dėmesys telkiamas į neformalias švietimo galimybes. Neformalus aplinkosauginis švietimas yra ir viešosios diplomatijos dalis. Tokiu būdu užsienio atstovybės ne tik prisideda prie gyventojų sąmoningumo kėlimo, bet ir įgyvendina atstovaujamos šalies prioritetus. Šioje dalyje pristatoma aplinkosauginio švietimo samprata, poreikis, kaip švietimas yra įgyvendinamas, bei koks žiniasklaidos vaidmuo aplinkosauginiame švietime, analizuojami tarptautiniai veiksmai aplinkos apsaugos srityje.

2.1. Aplinkosauginio švietimo samprata

Teorijoje ir praktikoje dažniausiai išskiriamas formalus ir neformalus visuomenės švietimas. Formalus švietimas apibūdina mokslinių institucijų - mokyklų, universitetų, kolegijų veiklą. Neformaliojo švietimo esmė, kad individui yra suteikiama įvairiapusė informacija, formuojami įgūdžiai, gilinamos bendrosios žinios, didinamas sąmoningumas, bet nėra išduodamas pažymėjimas už baigtą studijų programą. Šiame darbe nėra analizuojamas formalus aplinkosauginis švietimas, bet telkiamas dėmesys į tai, kaip įvairiomis priemonėmis yra šviečiama visuomenė apie aplinką. Į aplinkosauginio švietimo sąvoką įeina visuomenės informavimas apie aplinkosauginę situaciją, problemas, susijusias su oro, klimato, vandens, dirvožemio, vandens išteklių apsauga, atliekų tvarkymu, transportu, maisto produktais, radiacija ir kt.

J. F. Disinger (1983, p. 22-23) teigia, kad vienas iš pirmųjų aplinkosauginio švietimų apibrėžimų buvo pateiktas Brenann 1970 m., kuris apibūdino aplinkosauginį švietimą kaip švietimą, kuris įdiegia suvokimą apie žmogaus ir gamtos priklausomybę vienas nuo kito ir išvysto supratimą, kad žmogus, būdamas atsakingas už aplinką, savo veiksmais turi padaryti viską, kad gyventų harmonijoje su ja. Kitas, pasak J. F. Disinger (1983), populiarus apibrėžimas buvo pateiktas Stapp taip pat apie 1970 m., kuriame paminėti trys pagrindiniai bruožai: aplinkosauginis švietimas suteikia informacijos, žinių apie aplinkos problemas, įdiegia supratimą, kaip spręsti tas problemas, ir motyvuoja, kad būtų imtasi sprendimų. Kiek vėliau, pasak J. F. Disinger, kitas autorius R. Roth išskiria, kad aplinkosauginio švietimo apibrėžimas ir samprata turi sietis su keturiais aspektais:

- Biofizinis - gyvi sutvėrimai yra priklausomi vienas nuo kito ir nuo aplinkos;
- Sociokultūrinis – žmogaus ir gamtos santykį nulemia kultūra;
- Aplinkos vadyba – apgalvotas išteklių valdymas, kad jų užtektų ir ateities kartoms;

- Pokyčiai – gyvi organizmai ir aplinka nuolat keičiasi.

Vienas iš naujesnių apibrėžimų yra M. Oepen (2000, p. 41), kuris teigia, kad aplinkosauginis švietimas – tai suplanuotas, strateginės komunikacijos procesas, kuriuo siekiama prisidėti prie efektyvios tam tikros politikos įgyvendinimo, visuomenės įtraukimo ir projektų realizavimo, susijusių su tvaria plėtra. Tai dvikryptis komunikacinis procesas, siekiantis, kad individai iš esmės suvoktų aplinkos problemas ir tiesioginę priklausomybę nuo jų gyvenimo būdo. Tokiu aplinkosauginiu švietimu siekiama sumažinti dabarties problemas ir atlikti prevencinį, galimai išskylančių problemų, sustabdymą.

Aplinkosauginio švietimo sąvoka taip pat siejasi su tvarios plėtros (angl. *sustainable development*) samprata. Jos tikslas – suderinti ekonominį miesto augimą, užtikrinant socialinę pažangą, saikingai panaudojant gamtinius išteklius, palaikant ekologinę pusiausvyrą, užtikrinant geras sąlygas ateities kartoms (Burinskienė 2003, p. 5). Tvarios plėtros principai yra susiję ir su aplinkos apsaugos principais, nes abi sritys yra orientuotos į taupų gamtinių išteklių naudojimą, gamtos tausojimą, infrastruktūros, pritaikytos prie aplinkos sąlygų, kūrimą, bei, kiek įmanoma, tolygų visų sričių vystymąsi (Vanagas, 2008).

Aplinkosauginis švietimo samprata kito priklausomai nuo laikotarpio. Pateikiama A. Joy Palmer sudaryta laiko juosta (4 lentelė), kurioje pavaizduotas kitimas, į ką buvo kreipiamas pagrindinis dėmesys nuo 1960 m. iki 2000 m. Pirmiausiai švietimas buvo siejamas su elementarių žinių apie gyvūnus, augalus diegimą, o XXI a pradžioje jis apima socialinį, ekonominį, politinį sektorių. Dabar A. Joy Palmer lentelę galima papildyti 2010 metais ir įvardinti, kad aplinkosauginis švietimas tapo pasaulinės bendrijos reikalu.

4 lentelė. A. Joy Palmer išskirti pagrindiniai aspektai aplinkosauginiame švietime
(Environmental education in 21st century. Theory, practice, progress and promise, 2003, p. 23)

Metai	Kryptis
1960	Gamtos studijos – informuojama apie augalus, gyvūnus ir fizinę aplinką, kurioje jie gyvena.
	Faktinės medžiagos rinkimas – ekspertai, mokslininkai sutelkė dėmesį nagrinėjant biologiją, geografiją.
1970	Švietimas gamtoje – siekiama šviesti individus per tiesioginį sąlytį su gamta.
	Tyrimų centrai – gilinamos žinios, atliekami tyrimai ir eksperimentai, susiję su mokymosi nauda lauke.
	Išaugojimas – informacijos sklaida ir mokymas, kaip saugoti gamtą.
	Miesto studijos – tiriama ir šviečiama apie miestų ir gamtos sąveiką.
1980	Globalus švietimas – pasaulinis požiūris į aplinkosauginius klausimus.
	Politikoje pradedamas akcentuoti aplinkosauginis švietimas
	Vertybių ugdymas – ugdomos vertybės per asmenines patirtis.
	Veiksmo tyrimai – bendruomenių problemų sprendimas ir įtraukimas į švietimo sistemą.
1990	Galios įgijimas – komunikacijos plėtra, pasitikėjimo vystymas, problemų sprendimai.
	Švietimas apie darnią ateitį – siekimas keisti požiūrį ir elgesį, ekologinių problemų sprendimas.

2000	Partnerių bendruomenė – studentai, moksleiviai, mokytojai, nevyriausybinės organizacijos, politikai, verslo sektorius – visi dirba kartu, kad išspręstų socio-ekonomines problemas.
------	---

Aplinkosauginio švietimo krypčių kaitai įtaką galėjo padaryti egzistuojantys penki skirtingi švietimo būdai, susiformavę skirtingu laikotarpiu. Švietimo būdų įvairovė suteikia aplinkosauginio švietimo sampratai įvairiapusiškumo, neišsprendžia jos į vienus rėmus. Tai paaiškina, kodėl skirtingose šalyse taikomi nevienodi švietimo būdai. P. Walter, analizuodamas įvairius autorius, išskiria tokius švietimo požiūrius (Walter 2009, p. 8-20):

- **Liberalus švietimo požiūris** – tokio švietimo esmė, kad siekiama praplėsti intelektualines besimokančiųjų žinias ir ugdyti jų jautrumą kultūrai, gilinti moralės jausmą. Šio švietimo atstovai tiki, jog žmonės yra racionalūs ir sugeba išnaudoti savo protinį potencialą, logiškai dėstyti mintis ir įsisavinti naujas žinias. Jie supranta tikslųjų mokslų ir ekonomikos pagrindus, vertina meną, muziką, literatūrą ir teatrą, o tai nulemia, kad jie veikia apgalvotai ir išlieka informuotais piliečiais. Liberaliojo švietimo atstovai giliai tiki mokslų galia, kuri gali pakeisti suaugusiųjų gamtos supratimą ir suvokimą, ir įtikinti juos, kaip piliečius, saugoti ir tausoti šį bendrą gamtos paveldą. Būdami racionaliais ir mąstančiais žmonėmis, jie privalo suprasti, jog gilesnės žinios apie paukščius, augalus, gyvūnų populiacijas, laukinės gamtos ekologiją, geologiją, hidrologiją, miškus, pelkynus, dykumas ir t.t. prisidės prie efektyvesnio natūralios aplinkos tausojimo ir tolimesnės aplinkos naikinimo rizikos mažinimo;
- **Progresyvus švietimo požiūris** – toks požiūris susijęs su demokratiškas idealų ugdymu, eksperimentavimu ir mokslinių metodų taikymu, sprendžiant socialines problemas. Taip pat yra praplečiamos mokymo ir švietimo ribos, įtraukiant „mokymosi visą gyvenimą sąvoką“ suaugusiųjų tarpe. Progresyvizmas buvo įtakingas formuojant suaugusiųjų ugdymą aplinkosaugos klausimais nuo ankstyvųjų 1900-ųjų metų. Buvo tikima, kad medžioklė, žvejyba, žygiai, slidinėjimas ir alpinizmas ne tik paskatins amerikiečius (daugiausiai vyrus) tausoti gamtą ir jos grožį, bet ir prisidės prie jų vyriškumo vystymo. Nuo 1970-ųjų iki mūsų dienų yra manoma, kad žmogaus švietimas pačioje gamtoje formuoja charakterį;
- **Bihevioristinis švietimo požiūris** – skirtingai nuo progresyvizmo, kuriame akcentuojama empirinė gamtos jėga, biheviorizme, kaip psichologinėje ugdymo teorijoje, skiriama daug dėmesio žmogaus sukonstruotai aplinkai, kuri formuoja tiek patį individą, tiek kolektyvinį socialinį elgesį. Mokslininkai (Elias ir Merriam 1995) aiškino, kad biheviorizmo teorijoje ugdymo esmę sudaro sukurtą aplinkos dirgiklių

suformavimas tokiu požiūriu, kad besimokantys asmenys sureaguotų į juos emocionaliame ir kognityviniame lygmenyje ir atsakytų į juos konkrečiu, iš anksto numatytu elgesiu. 1970-ųjų pradžioje stiprus bihevioristinis orientavimasis į visuomeninį suaugusiųjų aplinkosauginį ugdymą siejamas su naujų aplinkos apsaugos įstatymų aktyviu leidimu, perdirbimo iniciatyvų ir kampanijų prieš aplinkos taršą atsiradimu. Dabar jos akcentuoja švietimą gamtos taršos mažinimo srityje, kurio apčiuopiami rezultatai gali būti palyginti su anksčiau numatytais standartais.

- **Humanistinis švietimo požiūris** – priešingai nei bihevioristiniame, šiame švietimo požiūryje akcentuojamas asmeninis suaugusiojo žmogaus augimas ir savirealizacijos skatinimas mokymosi metu, taip pat iškeliami besimokančiojo poreikiai ir pageidavimai. Informacijos priėmimas pagal šį požiūrį yra asmeninis ir holistinis, pabrėžiantis esminį biofizinį, dvasinį žmonių ryšį su gamta ir jos gydomąsias jėgas, kuris dažnai vyksta palaikančios bendruomenės besimokančių narių ar mokytojų apsuptyje. Pagrindinis dėmesys skiriamas metafiziniam aspektui, ekologinės sąmonės transformacijai per apmąstymus ir meditaciją gamtos apsuptyje. Manoma, kad susiliejus su gamta, bus imamasi atitinkamų veiksmų, kad nebūtų daroma žala jai.
- **Radikalus švietimo požiūris** – humanistiniame švietime susikoncentruojama ties individo raida, o radikaliame suaugusiųjų švietime akcentuojamas sąmonės formavimasis, praktika ir veiksmai, kuriais siekiama užtikrinti socialinę kaitą. Suaugusieji, pagal šią kryptį, yra aktyvūs savo gyvenimų, istorijų ir ateities kūrėjai. Jie mokosi per problemų iškėlimą patiems sau, kas išlaisvina juos iš ideologinės ir materialios priespaudos. Suaugusiųjų aplinkosauginio mokymo plotmėje ši radikali tradicija plačiai apima suaugusiųjų mokymąsi socialinio judėjimo kontekste, aplinkosauginį teisingumą, transformatyvų mokymąsi bei feministinį ir liaudies švietimą.

Dabartiniu laikotarpiu tokie švietimo požiūriai gali būti pritaikomi kuriant ir įgyvendinant šalies aplinkosauginio švietimo strategijas. Sudėtinga surasti pavyzdį, kuris iliustruotų, kad tam tikros šalies vyriausybė vadovaujasi griežtai tik vienu iš būdų. Realybėje šie būdai dažniausiai derinami. Pavyzdžiui, pasak Walter (2009), bihevioristinis švietimas jaučiamas poveikio aplinkai vertinimo srityje, reguliuojančioje žalias statybas, įmonių eko-rinkodaroje, tvarumo iniciatyvose ir aplinkosauginėse sistemose. Progresyvus švietimas gali būti susijęs su socialiniais judėjimais, kurie propaguoja žygius gamtoje, išgyvenimą gamtos sąlygomis be modernių technologijų ar tam tikrų žmogaus sukurtų prietaisų.

Taigi aplinkosauginis švietimas yra orientuotas į gyventojų sąmoningumo kėlimą ir motyvacijos suteikimą imtis realių pokyčių. Kitame skyriuje aptariama, kodėl yra būtinas aplinkosauginis švietimas ir kokiomis priemonėmis jis įgyvendinamas.

2.2. Aplinkosauginio švietimo teoriniai ir praktiniai požiūriai

2.2.1. Aplinkosauginio švietimo poreikis

Visame pasaulyje susiduriama su aplinkos apsaugos problemomis. Tik nuo gyventojų veiksmų priklausys, kokioje aplinkoje gyvensime. Aplinkosauginis švietimas yra būtinas dėl trijų pagrindinių priežasčių: aplinkos apsaugos problemos, per mažas gyventojų sąmoningumo lygis mažas informuotumas), kontrargumentų dėl klimato kaitos sklaida. Visos priežastys analizuojamos išsamiau.

Aplinkos apsaugos problemos yra susijusios su keliomis pagrindinėmis sferomis, pagal kurias ir yra įgyvendinamas aplinkosauginis švietimas (EAA, 2010):

- *Klimato kaita* – šyla klimatas, tirpsta ledynai, kyla vandenynų lygis, daugėja gamtos stichijų nelaimių – cunamiai, uraganai, potvyniai;
- *Gamta ir biologinė įvairovė* - nykstant biologinei įvairovei prarandami gamtos turtai ir ekosistemų teikiamos paslaugos. Jai įtaką daro žmogaus veikla – žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė ir urbanizacija;
- *Gamtos išteklių ir atliekos* – neatsinaujinančių išteklių naudojimas, atliekų susidarymas, jų neigiamas poveikis aplinkai;
- *Sveikata ir gyvenimo kokybė* - žmonių gyvenimo būdo pokyčiai ir aplinkos būklės blogėjimas dėl oro taršos, triukšmo, žalingų cheminių medžiagų poveikio, prastos vandens kokybės daro neigiamą įtaką sveikatai.

Gali vyrauti skeptiškas požiūris, kad šiuo metu yra tiesiog populiariu kalbėti, rašyti, diskutuoti apie klimato kaitą, tačiau faktai rodo, kad situacija iš tikrųjų yra grėsminga. Pasaulio vidurkio temperatūra buvo 0,7 – 0,8 °C didesnė lyginant su priešindustriniu laikotarpiu, o 2000 – 2009 m. temperatūra buvo aukščiausia (EAA, 2010). Padidėjus vidutinei temperatūrai, pavyzdžiui 4 – 5 °C, gresia katastrofa nes ištirps ledynai, pakils jūrų vandens lygis, bus apsemti miestai.

Blogėjanti aplinkos situacija priklauso ir nuo žmogaus, tiek kaip individo, tiek kaip verslo kūrėjo, tiek kaip politikos formuotojo, veiksmų: išteklių nesaugojimas, neperėjimas prie alternatyvių energijos šaltinių, tarša, atliekų nerūšiavimas ir pan. Todėl vien mokslinėmis ar technologinėmis priemonėmis problema nebus išspręsta ar bent sumažinta. Reikalingas

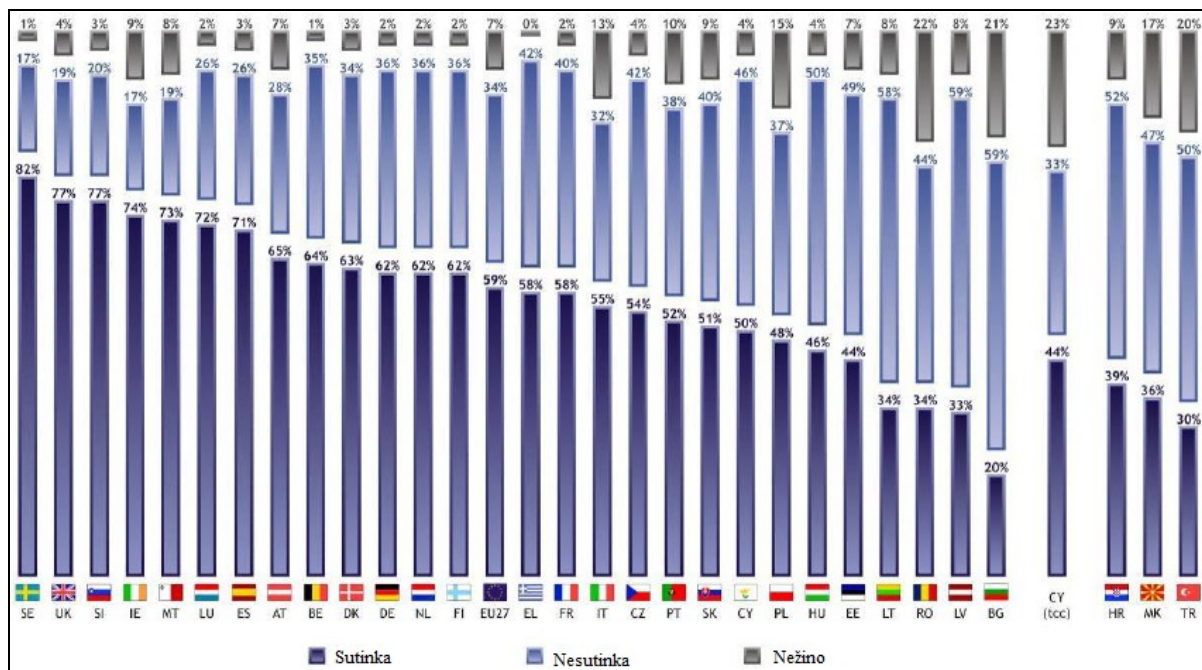
aplinkosauginis švietimas, kuris keltų gyventojų sąmoningumo lygį, paskatintų žmones keisti elgesį, atitinkamai keistųsi gamybos technologijos, vartojimo įpročiai, santykis su pačia aplinka.

N. Stern teigia, kad tyrimų rezultatai rodo, jog gyventojų žinių lygis ir suvokimas apie aplinkos problemas kiek pakilo, įvairios visuomenės grupės išreiškia susirūpinimą klimato kaita. (Stern 2006, p. 464). Specialus Eurobarometro tyrimas „Europiečių požiūriai į klimato kaitą“ (angl. *Europeans' attitudes towards climate change*) 2009 m., buvo skirtas ištirti, kiek ES šalių visuomenė yra informuota apie klimato kaitą. Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei pusė europiečių jaučiasi labai gerai ar gana gerai informuoti apie klimato kaitą ir kovos būdus su ja. Tačiau net keturi iš dešimties respondentai nesijaučia gerai informuoti. Švedijos, Olandijos ir Suomijos gyventojai jaučiasi geriausiai informuoti apie klimato kaitą, o mažiausias informuotumo lygis yra Bulgarijoje, Rumunijoje, Portugalijoje, Lietuvoje ir Turkijoje (Eurobarometer 2009, p. 19). Informuotumo lygį galima paaiškinti pagal tų šalių aplinkosauginę situaciją. Švedija, Suomija yra lyderės šalys, pažengusios aplinkos apsaugos srityje, todėl natūralu, kad jų gyventojai yra vieni iš labiausiai informuotų piliečių.

Labai svarbu atskirti, kada individas žino apie problemą, o kada sąmoningai ją suvokia ir atitinkamai elgiasi. Pakilęs sąmoningumo lygis nebūtinai reiškia pasikeitusį elgesį. Pavyzdžiui, Vokietijoje atliktas tyrimas rodo, kad 80% gyventojų jaučiasi neigiamai veikiami transporto. Žiniasklaidos dėka, kuri intensyviai informuoja apie tai, jie supranta, kad automobilių naudojimas yra žalingas. Bet tai nereiškia, kad gyventojai liovėsi važinėję automobiliais (Oepen, 2000).

Minėtu Eurobarometro tyrimu taip pat buvo siekiama išsiaiškinti, ar gyventojai rodo asmeninę iniciatyvą dėl situacijos gerinimo. Maždaug 59% respondentų teigia, kad jie kartais imasi asmeninės iniciatyvos, o 34% - kad to nedaro. Panašiai, kaip ir su gyventojų informuotumu, taip ir su asmenine iniciatyva – daugiausiai veiksmų imasi Švedijos piliečiai - net 82% tą patvirtino. Taip pat Slovėnijos ir JK gyventojai imasi asmeninių veiksmų. Gyventojai, kurie nėra suinteresuoti įnešti savo indėlio į aplinkosaugos situacijos keitimą, yra iš Lietuvos, Rumunijos ir Latvijos (Eurobarometer 2009, p. 29). Gyventojai nėra suinteresuoti patys imtis veiksmų, nes, nors jie ir žino, kad yra klimato kaita, tačiau trūksta sąmoningumo, kad suprastų, jog ji priklauso ir nuo jų.

2 paveikslas. Pagal Eurobarometrą „Gyventojų suinteresuotumas imtis asmeninės iniciatyvos dėl klimato kaitos problemų sprendimo” (Europeans’ attitudes towards climate change, 2009, p. 29)

Eurobarometro tyrimo rezultatai rodo, kad Lietuvoje yra žemiausias informuotumo lygis apie klimato kaitą visoje ES. Lietuvoje taip pat buvo atliktas reprezentatyvus tyrimas¹, kuris atskleidė gyventojų nuomonę apie aplinkosaugą, klimato kaitą. Tyrime, siekiant atskleisti, kokią vietą gyventojų vertinimu, tarp įvairių problemų užima ekologinės ir technologinės plėtros problemos, buvo pateiktas įvairių problemų sąrašas. Rezultatai parodė, kad ekologinės problemos (vandens ir oro tarša, atliekos, klimato kaita) atsiduria svarbių Lietuvai problemų sąrašo pabaigoje (Rinkevičius, et al. 2009, p. 38). Tai atspindi, kad kitų socio-ekonominių problemų kontekste klimato kaita nėra laikoma svarbia problema.

Tyrimo rezultatai parodė, kad dauguma (84,8 % respondentai) Lietuvos gyventojų mano, kad klimatas keičiasi, 7,6% mano kad klimatas nesikeičia, ir 7,6% neturi nuomonės šiuo klausimu. Iš tyrimo rezultatų galima daryti išvadą, kad Lietuvos gyventojai įvardija ir žino klimato kaitos problemą, tačiau nemano, kad turėtų įnešti savo indėlį ir prisidėti prie klimato kaitos procesų stabdymo (Rinkevičius, et al. 2009, p. 56). Tą iliustruoja lentelė Nr. 5.

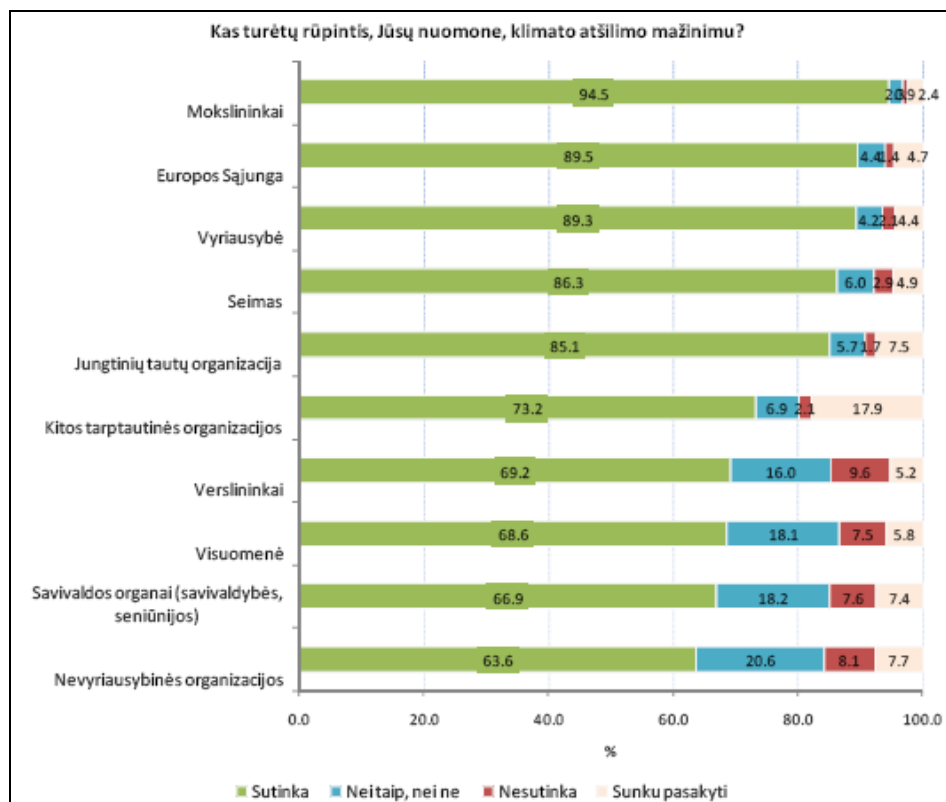
¹ Tyrimas buvo įgyvendintas projekto „Rinova“ („Rizikos suvokimas, viešoji komunikacija ir inovatyvus valdymas žinių visuomenėje“) 2007–2009 m. metu, kurį finansavo Lietuvos Valstybinis mokslo ir studijų fondas.

5 lentelė. Pagal projekto „Rinova“ rezultatus „Asmeninio indėlio svarba, sprendžiant klimato kaitos problemas“
(Rizikos suvokimas, viešoji komunikacija ir inovatyvus valdymas žinių visuomenėje, 2009, p. 56)

	2008 m.	2009m.
Mano asmeninis indėlis svarbus. Kiekvienas žmogus turėtų stengtis gyventi taip, kad jo elgesys kuo mažiau prisidėtų prie klimato kaitos	26,9%	19,7%
Mano asmeninis indėlis svarbus, tačiau žymiai svarbiau, kad šią problemą tinkamai spręstų mokslininkai, politikai, aplinkosaugininkai ar kt. ekspertai	44,8%	48,7%
Mano asmeninis indėlis nesvarbus. Aš niekuo negaliu prisidėti sprendžiant klimato kaitos problemas	20,9%	20,7%
Sunku pasakyti	7,4%	10,9%
Viso	100%	100%

Nepakankamas žinių lygis, neįsigilinimas į situaciją lemia, kad Lietuvos gyventojai atsakomybę dėl klimato kaitos problemų sprendimo perkelia kitiems. Kaip teigiama tyrimo ataskaitoje: „Lietuvos gyventojai nėra linkę sureikšminti asmeninės atsakomybės klimato kaitos klausimu. Paklausti apie asmeninį indėlį, sprendžiant klimato kaitos problemas, respondentai buvo linkę deleguoti atsakomybę mokslininkams, politikams bei kitų sričių ekspertams“ (Rinkevičius, et al. 2009, p. 57). Tą iliustruoja paveikslas Nr. 3.

3 paveikslas. Pagal projekto „Rinova“ rezultatus „Institucijų, turinčių rūpintis klimato atšilimo mažinimu, vertinimai“
(Rizikos suvokimas, viešoji komunikacija ir inovatyvus valdymas žinių visuomenėje, 2009, p. 57)

Dar viena priežastis, kodėl yra svarbus aplinkosauginis švietimas, remiantis Al Gore² išvalgomis, tai aktyvus opozicijos judėjimas, kuris suinteresuotas, kad nebūtų sprendžiamos aplinkos apsaugos problemos. Al Gore požiūriu (2008, p. 284 – 287), dauguma žmonių suvokia, kokia rimta problema yra klimato kaita, tačiau elgesio nekeičia todėl, kad tiesa apie klimato krizę yra nepatogi: „*ji reiškia, kad turėsime pakeisti gyvenimo būdą. Dauguma pokyčių pasirodys esą į gera <...> bet vis dėl to jie atrodo nepatogūs*“. Pasak jo, žmonėms yra sudėtinga pakeisti savo įpročius, ar tai būtų kitokių lempučių naudojimas ar atsinaujinančių išteklių įsisavinimas. Al Gore pateikia savo nuomonę, kad švietimas apie klimato kaitą yra nenaudingas stambioms naftos ar akmens anglies kompanijoms, kurios, pasak jo, investuoja į abejonių skleidimą dėl klimato kaitos, pateikdamos tokius argumentus (Al Gore 2008, p. 286):

- Ginčijamasi, ar visuotinis atšilimas apskritai egzistuoja. Siekiant paneigti įrodymus, jog globalinis atšilimas egzistuoja, teigiama, kad klimatas šiltėja, tačiau tai natūralus procesas;
- Visuotinis atšilimas yra naudingas, jeigu jį stabdysime, pakenksime ekonomikai;
- Visuotinis atšilimas vyksta, bet neverta imtis kažkokių priemonių, nes vis tiek situacijos neįmanoma pakeisti.

Apibendrinant daroma išvada, kad aplinkosauginis švietimas yra būtinas tam, jog individai įsisaugantys egzistuojančias problemas ir keisdami savo elgesį prisidėtų prie situacijos gerinimo tiek, kiek tai yra įmanoma. Kaip buvo teigta, situacijos žinojimas nereiškia elgesio pakeitimų, todėl labai svarbu aiškiai apibrėžti, kaip įgyvendinti aplinkosauginį švietimą, kad būtų pasiekta norimų rezultatų. Tai aptariama kitame poskyryje.

2.2.2. Aplinkosauginio švietimo įgyvendinimo metodai

Įgyvendinant aplinkosauginio švietimo kampanijas, pagrindinis tikslas yra kelti gyventojų sąmoningumą, ne tik suteikiant žinių, bet ir paskatinant juos keisti elgesį. Siekiama, kad gyventojai taptų kritiškai, atsakingai vertintų savo elgesį, ugdytų gebėjimus spręsti aplinkosaugos problemas. Taip būtų prisidedama prie teisingesnės, atsakingesnės visuomenės kūrimo, kuri pajėgi gerinti piliečių gyvenimo kokybę, nedarant žalos supančiai aplinkai. Taip pat mėginama paskatinti piliečius aktyviai dalyvauti aplinkosaugos veikloje, imtis atsakingų veiksmų, tokių kaip pakartotinis atliekų naudojimas ar perdirbimas, aplinkos neteršimas ar pagrindinių išteklių, kurių nepakanka, ar kuriems kyla išnykimo pavojus, taupymas (Baltrėnas ir kt. 2008, Rickuvienė ir kt. 2008). Dar

² Albertas Arnoldas „Alas“ Goras jaunesnysis – gamtos saugos aktyvistas, buvęs JAV viceprezidentas, knygos „Nepatogi tiesa“ autorius, Klimato apsaugos aljanso įkūrėjas ir pirmininkas.

vienas svarbus aspektas – tai aplinkosauginės visuomenės kompetencijos didinimas priimant politinius, ekonominius ir socialinius sprendimus (Baltrėnas ir kt. 2008).

Apibendrinant, ko siekiama aplinkosauginiu švietimu, galima išskirti dvi esmines funkcijas (Cox 2009, p. 20 – 21):

- **Kuriamoji funkcija** – sukuria individams aiškų suvokimą apie aplinkosaugą ir su ja susijusias problemas. Teikiant informaciją yra formuojamas bei keičiamas žmogaus požiūris. Labai svarbu, kokiais žodžiais ir koks pranešimas yra iškomunikuojamas;
- **Pragmatinė funkcija** – instrumentinė funkcija, kurią galima pavaizduoti taip: įvykdyta komunikacija, o jos įsisavinimo rezultatas – individas pradeda veikti. Ši funkcija svarbi, kai reikia operatyviai reaguoti ir imtis veiksmų, pavyzdžiui, apsaugoti laukinę gamtą, kai ten norima atlikti statybas.

Sėkmingam funkcijų įgyvendinimui ir tikslų pasiekimui, reikia turėti aiškią aplinkosauginio švietimo komunikavimo strategiją, kuri sudaroma atsakant į šiuos klausimus (Filho 2000, p. 17):

- *Kas yra komunikuojama* – svarbu išskirti temas, problemas, kurios bus pateikiamos, nepainioti per daug skirtingų sričių į vieną kampaniją;
- *Kam yra komunikuojama* – kokios yra tikslinės grupės, ir kokio masto auditoriją planuojama pasiekti;
- *Kaip yra komunikuojama* – kokios priemonės naudojamos – diskusijos, interviu, žiniasklaida ar kitos;
- *Kaip bus išvengta skepticizmo* – svarbu numatyti ekonomines priemones, parinkti faktus, kurie paskatintų visuomenės narius imtis veiksmų;
- *Kaip sukelti susidomėjimą* – kaip patraukliai pateikti globalią informaciją į lokalių lygmenį;
- *Kaip motyvuoti gyventojus* – kaip paskatinti juos veikti, kaip parodyti pasekmes, kurios laukia, jei nebus imtasi priemonių.

Suformavus strategiją, pradedamas aplinkosauginio švietimo kampanijos įgyvendinimas. Kampanija turi savo gyvavimo ciklą, kaip individas turėtų priimti siunčiamą informaciją. Toks informacijos priėmimo ciklas nėra būdingas tik aplinkosauginio švietimo kampanijoms, bet apskritai yra bendras visoms viešosios komunikacijos kampanijoms. Informacijos priėmimas vyksta keliais etapais (Jules, Cowing 2000, p. 308):

- **Įsisąmoninimas** – auditorija sužino faktus apie kažkurią aplinkos apsaugos sritį, pavyzdžiui, atliekų išmetimą ir antrinį panaudojimą. Jiems iškomunikuojama, kokiais būdais galima rūšiuoti atliekas, pristatoma pasaulinė praktika, pabrėžiama, kaip kiekvienas individas, net ir nedėdamas daug pastangų, gali pajusti naudą, jei pakeistų savo elgesį;

- **Susidomėjimas** – šioje stadijoje individai patys pradeda ieškoti daugiau išsamesnės ir gilesnės informacijos apie aplinkos apsaugą, taip pat pradeda ieškoti būdų, kaip patys galėtų pasikeisti;
- **Įvertinimas** – šioje stadijoje individai turi pakankamai informacijos, kad galėtų padaryti pasirinkimą – ar keičia elgesį, ar lieka prie prasto gyvenimo būdo. Praktika rodo, kad dažnai žmonės, net jeigu ir gauna daug naudingos informacijos, veiksmų nesiima tol, kol neįsitikina, kad kažkam tai veikia iš tikrųjų praktikoje;
- **Bandymas** – individai nusprendžia pamėginti ir sudalyvauti prisidedant prie aplinkos apsaugos;
- **Priėmimas** – šioje fazėje individo pasitikėjimas jam siunčiama informacija išauga, jis pradeda tikėti, kad ir nuo jo priklauso klimato kaita, aplinkosauginės problemos ir suvokia, kad pats gali kažką pakeisti;
- **Palaikymas** – individas jau pradėjo kažką keisti savo įpročiuose. Šiuo etapu informavimas negali pasibaigti, jis kaip tik turi tęstis, kad palaikytų individo tikėjimą ir rodytų, kad jis padarė teisingą pasirinkimą.

Igyvendinant aplinkosauginio švietimo kampanijas, svarbu parinkti tinkamas informavimo priemones. Lentelėje Nr. 6 pateikiamos informacijos sklaidos priemonės ir jų privalumai, bei trūkumai.

6 lentelė. Pagal M. Oepen išskirtas informacijos sklaidos priemonės
(10 steps towards an effective environmental communication strategy, 2000, p. 149-150)

Priemonė	Privalumai	Trūkumai
Televizija (pavyzdžiui, tarptautinės ir vietinės transliacijos)	<ul style="list-style-type: none"> • Prestižinis informavimo kanalas; • Didelis auditorijos įtikinimo potencialas; • Didelis auditorijos pasiekiamumas; 	<ul style="list-style-type: none"> • Gali būti monopolizuota; • Politinės jėgos turi įtakos tam, kas ir kaip yra transliuojama; • Vienkryptė komunikacija; • Dideli įgyvendinimo kaštai;
Radijas (pavyzdžiui, tarptautinės ir vietinės transliacijos)	<ul style="list-style-type: none"> • Didelis auditorijos pasiekiamumas; • Programą galima pritaikyti prie vietinių tradicijų; • Sąlyginai nedideli kaštai; 	<ul style="list-style-type: none"> • Vienkryptė komunikacija; • Grėsmė, kad irgi politizuota;
Spausdintinė medžiaga (pavyzdžiui, knygos, lankstinukai, žurnalai, laikraščiai ir pan.)	<ul style="list-style-type: none"> • Nedideli kaštai; • Galima įgyvendinti greitai; • Galima išplatinti daug kopijų; 	<ul style="list-style-type: none"> • Problema kaimo vietovėse (besivystančiose šalyse), kur žmonės gali būti neraštingi, tuomet nesupras siunčiamos informacijos;
Vizualinė medžiaga (pavyzdžiui, plakatai, foto parodos ir pan.)	<ul style="list-style-type: none"> • Nesudėtingas transportavimas; • Galima naudoti skirtinguose švietimo kontekstuose; • Gerai įsimenama informacija; • Galima sulaukti grįžtamojo ryšio iš auditorijos; 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarpkultūriniai nesupratimai; • Klaidingas simbolių, reikšmių interpretavimas; • Reikalingas išankstinis tyrimas;
Audio medžiaga (pavyzdžiui, kasetės)	<ul style="list-style-type: none"> • Greitai ir pigiai įgyvendinama; • Patogus informacijos pateikimas; • Galima sulaukti grįžtamojo ryšio iš auditorijos; 	<ul style="list-style-type: none"> • Trūksta vizualinės medžiagos; • Galimi techniniai trukdžiai;

Internetas (pavyzdžiui, informaciniai tinklapiai, socialiniai tinklai, internetiniai dienoraščiai ir pan.)	<ul style="list-style-type: none"> • Greitas ir pigus informacijos pateikimas; • Didelis auditorijos pasiekiamumas; • Grįžtamasis ryšys (komentarai, laiškai); 	<ul style="list-style-type: none"> • Informacijos perteklius, nesugebėjimas atsirinkti; • Opozicinės informacijos sklaida; • Didelis pažeidžiamumas;
Populiariosios kultūros priemonės (pavyzdžiui, kino, muzikos, teatro industrija, įvairūs renginiai ir pan.)	<ul style="list-style-type: none"> • Didelis populiarumas; • Simbolių kūrimas ir perėmimas; • Grįžtamasis ryšys; • Natūralus įsitraukimas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Informacijos atmetimas; • Nesuvokimas perteikiamų reikšmių, klaidingas jų interpretavimas.

Apskritai aplinkosauginis gyventojų švietimas gali vykti beveik visose srityje. Pavyzdžiui, per turistines keliones – lankomi tam tikri objektai, supažindinama su jų istorija, pristatomas ekologinis ciklas. Taip pat per mainų programas – gyvenant kitoje aplinkoje, kur yra aukštas ekologinio sąmoningumo lygis, galima mokytis iš vietinių gyventojų ir perimti gerąją praktiką. Svarbų vaidmenį švietime atlieka visuomenės formalūs ir neformalūs lyderiai - jų žinutės gali būti komunikuojamos per visus aptartus informacinius kanalus. Gyventojai, kurie tam tikrą žmogų laiko autoritetu, tikėtina, kad pradės elgtis, taip, kaip jis netiesiogiai arba tiesiogiai jiems komunikuoja.

Taip pat galima teigti, kad aplinkosauginis švietimas įgyvendinamas ir per radikalias priemones. Pavyzdžiui, pasaulyje populiarus eko terorizmas arba aplinkosauginis terorizmas. Jis yra priešingas švelniosios galios principams. Eko terorizmas – radikalių priemonių naudojimas niokojant nuosavybę ar terorizuojant asmenis prisidengiant tuo, kad taip yra gelbėjama gamta. Eko terorizmu kaltinamos organizacijos yra: „Žemės apsaugos frontas“ (angl. *Earth Liberation Front*), „Gyvūnų apsaugos frontas“ (angl. *Animal Liberation Front*), „Greenpeace“ ir kt. Organizacijos dažniausiai siekia padaryti ekonominę žalą tiems, kurie gauna pelną, naikindami ir eksploatuodami gamtinius resursus ir visa tai, kas gyva; šviesti visuomenę apie visas gyvas gamtos formas; imtis visų priemonių, net ir prevencinių, prieš tuos, kurie kenkia arba gali pakenkti gyvūnams, žmogui ir kitom gyvoms būtybėm (angl. *nonhuman*) (UADTA, 2008).

Eko teroristų veiklą galima laikyti radikaliu švietimu metodu. Jų informacinės kampanijos, akcijos gatvėse, įgyvendinamos išpūdingai, nes siekiama sukrestti visuomenę. Jos orientuotos ir į valdžios atstovus, kad jie keistų politiką, ir į gyventojus – kad prisijungtų prie jų. Dažniausiai naudojami simboliai, ritualai, idėjos, netgi manipuliacijos, siekiant geriau prasiskverbti į žmonių sąmonę. Tokie veiksmai labai siejasi su propaganda. Galima teigti, kad eko teroristai išnaudoja propagandos metodus radikaliai šviečiant visuomenę.

Tradiciškai yra manoma, kad jeigu gyventojai bus labiau šviečiami jie pakeis savo elgesį, bet tyrimai rodo, kad intensyvios informavimo apie aplinką kampanijos sulaukia netgi priešiško efekto – individai pradeda neigti egzistuojančias problemas arba apskritai jų nepripažįsta. Norint iš esmės spręsti problemas, neužtenka vien aplinkosauginio švietimo kampanijų su plakatais, straipsniais, filmais ar kitomis masinės komunikacijos priemonėmis. Toks procesas turi apimti įvairias

institucijas – turi dalyvauti politikos atstovai, formuojantys vyriausybės strategijas, kitos valstybinės ir įvairios viešosios įstaigos (Oepen 2000, 48 – 50).

Taigi aplinkosauginio švietimo kampanijos įgyvendinamos pagal iš anksto paruoštą ir detaliai apgalvotą strategiją. Kampanijų gyvavimo ciklas ir naudojamos priemonės atitinka viešosios komunikacijos principus. Tačiau neužtenka tik įgyvendinti vieną kampaniją ir tikėtis pasiekti rezultatų, nes aplinkosauginis švietimas sudėtinga ir dinamiška sfera, o elgesio pakeitimas sukuriant pagarbą aplinkai, reikalauja daug ilgalaikio darbo. Intensyviai informaciją apie aplinką komunikuoja žiniasklaida. Jos vaidmuo aplinkosauginiame švietime analizuojamas kitame poskyryje.

2.2.3. Žiniasklaidos vaidmuo aplinkosauginiame švietime

Žiniasklaida prisideda prie gyventojų informuotumo didinimo, nes daugiausiai informacijos apie aplinkos apsaugos problemas piliečiai gauna per ją (Rinkevičius, et al., 2009). Tai, kaip suvokiamos aplinkosauginės problemos, priklauso ir nuo to, kaip jas pristato žiniasklaida. Ji formuoja tam tikrus, pavyzdžiui, klimato kaitos, suvokimo šablonus, terminus, konstruoja istorijas, kuriomis tiki piliečiai. Tose istorijose įpinama daug socialinių, ekonominių, politinių problemų, su kuriomis gyventojai ir sieja aplinkosaugos situaciją (Telešienė 2009, p. 250). Žiniasklaida sąmoningai ar nesąmoningai formuoja gyventojų nuomonę apie aplinkosaugą akcentuodama vienus aspektus ir sukurdamą įspūdį, kad tai yra svarbūs ir prioritetiniai dalykai, tačiau tai nebūtinai būna tiesa (Nitz, 2000).

Atliekami žiniasklaidos tyrimai, norint išsiaiškinti, koks yra jos vaidmuo aplinkosauginiame švietime, remiantis dviem teorijomis: socialinio konstruktyvizmo ir dienotvarkės sudarymo. Socialinio konstruktyvizmo teorijos esmė, kad ji konstruoja tam tikras socialines reikšmes, perteikia jas visuomenei, o ji savo ruožtu toliau konstruoja socialinę tikrovę, remiantis tuo, kokias sukurtas istorijas pateikė žiniasklaida (McQuail, 1994). Teorijoje akcentuojamos žiniasklaidos galios prielaidos, konstruojant socialines reikšmes ir visuomenės suvokimą. Kitos - darbotvarkės sudarymo teorijos esmė, kad visuomenės informavimo priemonėmis yra struktūruojama, kokios problemos yra laikomos svarbiomis. Kuo dažniau apie kažkokią problemą pranešama įvairiais žiniasklaidos kanalais, tuo aktualesne ji laikoma visuomenėje ir politiniame sektoriuje. Tokiu būdu žiniasklaida prisideda prie visuomenės nuomonės formavimo ir supratimo lygio. Taip pat svarbus šios teorijos aspektas tas, kad ji parodo priežastinį ryšį tarp skirtingų sričių: žiniasklaidos darbotvarkė veikia visuomenės, o visuomenė - politikos darbotvarkę (Juraitė, Telešienė 2009, p. 228 – 229).

Nors teorijoje akcentuojama žiniasklaidos įtaka aplinkosauginio švietimo srityje, tačiau jos veikla kritikuotina net keliais aspektais. Pirmiausiai pats informacijos pateikimas, temų parinkimas yra vertinamas neigiamai. Nėra kreipiamas dėmesys į temų įvairovę, pateikiamas padrikas kažkurios temos vaizdas, per mažai įtraukiama dokumentikos ir tikrų faktų, informacija pateikiama nerimtai (Nitz, 2000). Pavyzdžiui, Lietuvoje atlikto tyrimo³ rezultatai parodė, kad dauguma straipsnių, kuriuose analizuojamos aplinkosauginės problemos, priskiriami meninių, pramoginių straipsnių žanrui. Taip žiniasklaida nesąmoningai konstruoja požiūrį, jog klimato kaita yra tarytum nelabai rimtas dalykas, iš kurio galima daryti sau pramogą, todėl ji gyventojams neatrodo reikšminga ir jie nesuvokia problemos masto (Rinkevičius, et al. 2009, p. 131).

Žiniasklaida iš tikrųjų galėtų paskatinti piliečius keisti elgesį, jeigu platintų svarbią informaciją, kuri skatintų visuomenę imtis pokyčių. Tačiau ji platina tas naujienas, kurios, tikėtina, pakels jos reitingus ir sulauks didžiausio populiarumo. Ypač mėgstama tema yra politiniai konfliktai, susiję su aplinkosauga (Nitz, 2000). Žiniasklaidai yra svarbu, kiek auditorijos pritraukė savo turiniu. Todėl tas turinys dažnai gali būti šokiruojantis, pikantiškas, kad ir susijęs su aplinkosaugos problemomis. Tai pritrauks gyventojų dėmesį, tačiau nemotyvuos keisti elgesio. Elgesio keisti nemotyvuoja ir dėl to, kad žiniasklaidoje pateikiamas aplinkosauginių problemų nuasmeninimas ir nutolinimas. Gyventojai mano, kad tas problemas turi spręsti politikai, jei jau konfliktai kyla tarp jų. Tad Lietuvos atveju tai lemia, kad žiniasklaida nesužadina reikšmingo vaidmens keldama gyventojų ekologinį sąmoningumą ir didindama informuotumą (Rinkevičius, et al. 2009, p.159 – 160).

Dar vienas kritikuotinas aspektas, kad žiniasklaidos pateikiamose istorijose trūksta mokslinio pagrindimo, geros, kokybinės situacijos analizės. Žiniasklaidoje nepopuliariu komunikuoti mokslininkų tyrimus, idėjas, todėl, jei ta informacija ir pateikiama, tai tik trumpais epizodais, kurie visuomenei įneša daugiau chaoso negu suvokimo (Nitz, 2000).

Taip pat žiniasklaidos pranešimai apie aplinkosaugą pasižymi kaltinimo bruožu. Dažniausiai juose yra kritikuojama, pranešama, kokios problemos egzistuoja, ir dėl to kaltinamos įvairiausios organizacijos. Pavyzdžiui, dėl taršos kaltina valdžią, individualias įmones, gyventojus ir pan. Žiniasklaida, komunikuodama kitų pranešimus, turėtų pateikti, kaip spręsti problemas, bet ne ieškoti kaltininkų dėl situacijos (Nitz, 2000).

Paskutinis kritikuotinas žiniasklaidos pranešimų apie aplinkosaugą aspektas yra tas, kad pranešimai yra centralizuoti - tai yra pateikiami taip, kad akivaizdžiai matosi, jog iš to tam tikra organizacija siekia savo tikslų (Nitz, 2000). Tai reiškia, kad aplinkosauginis švietimas vykdomas ne dėl gyventojų didesnio informuotumo ir sąmoningumo kėlimo. Pavyzdžiui, politikai žada, kad bus

³ Tyrimo, kaip Lietuvoje yra konstruojamas klimato kaitos, informacijos apie ekologiją diskursas, rezultatai gauti projekto „Rinova“ metu atlikus žiniasklaidos monitoringo tyrimą (2008 m.), kurio metu tikslinės atrankos būdu surinkti tekstai analizuoti kokybinės ir kiekybinės turinio analizės pagalba (Rinkevičius, et al. 2009, p. 126)

sumažinta taršos problema, ne dėl to, kad gyventojai keistų elgesį, bet kad balsuotų už juos rinkimuose. Kitas pavyzdys: Lietuvoje straipsniuose apie aplinkosaugą dažniausiai yra informuojama apie svarbų įvykį – viršūnių susitikimą, Europos dienos minėjimą, Jungtinių Tautų organizuotus įvykius ir pan. (Rinkevičius, et al. 2009, p. 139).

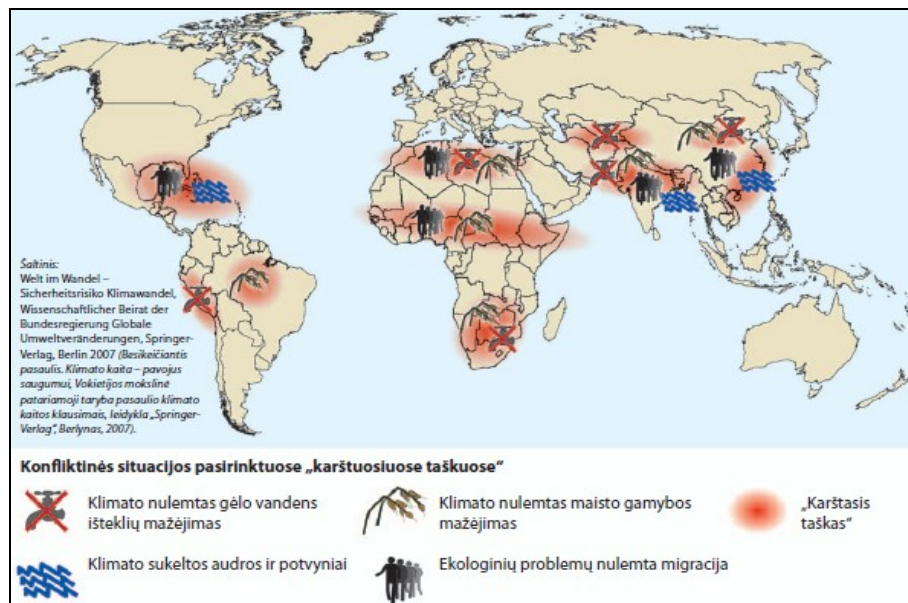
Taigi žiniasklaida prisideda prie gyventojų informavimo apie aplinkosaugą, tačiau daro tai netinkamai gyventojų švietimo atžvilgiu. Informacija pateikiama taip, kaip yra naudinga žinutės siuntėjui, bet ne jos gavėjui. Žiniasklaida konstruoja tokį paveikslą, kad aplinkosauginės problemos piliečiams neatrodo grėsmingos. Taip pat pranešimuose dažnai minimi tarptautiniai įvykiai, susiję su aplinkosauga. Tarptautinė pozicija yra svarbi sprendžiant aplinkosaugines problemas bei informuojant apie tai gyventojus. Kaip ji tą daro viešosios diplomatijos pagalba, pristatoma kitame skyriuje.

2.3. Tarptautinė pozicija ir viešoji diplomatija aplinkosaugos srityje

Šiandien pripažįstama, kad aplinkos apsaugos problemos turi būti turi būti sprendžiamos sutelktomis viso pasaulio jėgomis, nes žmonių ir gamtos likimai glaudžiai susiję visuose pasaulio kraštuose (Baltrūnas, et al. 2008). Tokioje situacijoje viešoji diplomatija tampa svarbiu įrankiu tarptautinėje arenoje, norint išspręsti globalines problemas, nes klimato kaitos problemos, susijusios ne tik su pokyčiais gamtoje, bet ir su grėsme tarptautiniam saugumui.

Buvo pristatyta, kad viešoji diplomatija yra švelnioji galia, kuri padeda taikiai spręsti konfliktus. Šiuo atveju yra svarbu išnaudoti švelniosios jėgos privalumus, kad konflikto metu nebūtų pereita prie kietosios jėgos šaltinių. Europos Komisija klimato kaitą vertina kaip grėsmės daugyklę, nes ji sukelia papildomą naštą valstybėms ir regionams, kurie ir be to yra konfliktiški. Konfliktinių situacijų geografija pavaizduota paveiksle Nr. 4.

4 paveikslas. Konfliktinės zonos dėl klimato kaitos
(Klimato kaita ir tarptautinis saugumas, [b.m.], p. 8)

Kaip akivaizdu iš 4 paveikslas, pagrindiniai konfliktai tarp valstybių, sukelti klimato kaitos, yra šiose srityse (Klimato kaita ir tarptautinis saugumas, [b.m.], p. 5 – 8):

- *Konfliktas dėl išteklių* – pavyzdžiui, gali prasidėti pilietiniai neramumai dėl vandens trūkumo;
- *Teritorijos praradimas ir ginčai dėl sienų* – trumpėja pakrantės, užliejami tam tikri plotai, nyksta teritorinės ribos, dėl ko kyla konfliktai;
- *Ekologinių problemų sukelta migracija* – migruojama dėl ekologinių priežasčių, o tai sukelia konfliktus tranzito zonose;
- *Pažeidžiama situacija nestabilioms valstybėms* – valstybės, kurios susiduriama sunkumais sprendžiant įprastas problemas, gali nepajėgti susitvarkyti su klimato kaitos iššūkiais, galima įtampa tarp etninių ir tautinių grupių, šalies destabilizacija;
- *Įtampa dėl energijos tiekimo* – konkurencija dėl energijos išteklių gamybos ir jų kontroliavimo;
- *Spaudimas tarptautinei valdymo sistemai* – daugiašalei sistemai kyla rizika, jei tarptautinė bendruomenė nepajėgs išspręsti su klimato kaita susijusių problemų, tai pakurstys nesantaiką, didins įtampą nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu.

Europos Sąjunga yra pajėgi reaguoti į klimato kaitos padarinius tarptautiniam saugumui, nes ji atlieka vadovaujamą vaidmenį vystimosi, pasaulinės klimato kaitos politikos srityse ir gali naudotis didesne priemonių ir instrumentų įvairove. Todėl ES investuoja į tyrimus, analizes, situacijos stebėseną, švietimą, informacijos sklaidą, projektų vystymą, bendradarbiavimą tarp šalių ir pan., kad visais lygiais švelniosios jėgos priemonėmis būtų sprendžiama klimato kaitos problema ir būtų išvengta kietosios galios panaudojimo (Klimato kaita ir tarptautinis saugumas, [b.m.], p. 3)

Ne tik ES yra suinteresuota aplinkosaugos problemų sprendimu ir konfliktų vengimu. Jame dalyvauja ir kitos tarptautinės organizacijos, pavyzdžiui, Jungtinės Tautos. Apskritai tarptautinėje arenoje yra svarbūs du įvykiai, kurie padarė įtaką šalių prioritetams bei veiksmams (Šreimikienė, Konstantinavičiūtė 2003, p. 29):

- **1992 m.** - Jungtinių Tautų Bendrosios klimato kaitos konvencija, priimta konferencijos, vykusios Rio de Žaneire (žinomos, kaip „Žemės susitikimo“ vardu) metu. Konvenciją pasirašė 155 šalys. Jos esmė, kad buvo susitarta, kokių priemonių turi imtis šalys dėl klimato kaitos stabdymo ir buvo siekiama padėti šalims sukurti strateginę politiką, orientuotą į klimato kaitą;
- **1997 m.** – konvenciją papildė Kioto protokolas, pasirašytas Japonijoje. Jo esmė, kad parengti konkretūs taršos mažinimo išpareigojimai, valstybės išpareigojo per tam tikrą laiką apriboti „šiltnamio efektą“ sukeliančių dujų išmetimą. Protokolą ratifikavo 120 šalių.

Ši konvencija ir protokolas yra minimi visur, kur analizuojama klimato kaitos situacija, ar aprašomos veiklos, skirtos aplinkosaugos problemų mažinimui. Taip pat buvo priimtos kitos konvencijos, orientuotos į pagrindines aplinkosauginio švietimo problemas (Feltham 2009, p. 200-202):

- *Ozono sluoksnis* – 1985 m. pasirašyta Vienos konvencija dėl ozono sluoksnio apsaugos; 1987 m. Monrealio protokolas dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų.
- *Globalinis atšilimas ir šiltnamio efektas* – pagrindinė globalinio atšilimo priežastis – intensyvus iškastinio kuro vartojimas pramonėje, transporte, elektros gamyboje ir net buityje. Tokios problemos buvo nagrinėjamos 1997 m. Rio de Žaneiro viršūnių pasitarime, vėliau Niujorke, Tokijuje, Bonoje, kol buvo pasiektas susitarimas dėl Kioto protokolo. Maždaug 40 šalių pasižadėjo iki 2010 m. sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas ~5,2 %;
- *Biologinė įvairovė* – kuriant naujas biotechnologijas labai svarbu išsaugoti biologinę įvairovę ir galimybę prieiti prie šių šaltinių. 1992 m. Žemės viršūnių pasitarime Rio de Žaneire buvo pasirašyta Biologinės įvairovės konvencija;
- *Miškų išsaugojimas* – biologinei įvairovei išsaugoti yra svarbūs miškai, nes jiems nykstant kinta ir pasaulio klimatas. 1992 m. Jungtinių Tautų konferencijoje „Earth Summit“ Generalinis sekretorius paragino sudaryti Pasaulio komisija, kuri rūpintųsi, kad vyktų ekonominė pažanga, tačiau nepažeidžianti gamtos dėsnių.

Tarptautinėje arenoje yra priimamos ne tik konvencijos aplinkosauginėms problemoms spręsti, bet pradėta vystyti ir žalioji diplomatija (angl. *green diplomacy*). Tai kol kas naujas reiškinys ir beveik netyrinėtas akademinio sluoksnio atstovų. Žaliąją diplomatiją galima būtų priskirti viešajai

diplomacijai, bet orientuotai būtent į aplinkos apsaugą. 2003 m. Salonikuose vykusiame Europos Tarybos susitikime buvo nuspręsta pradėti iniciatyvą „Žaliosios diplomatinės tinklas“ (angl. *Green Diplomacy Network*). Tinklas yra inovatyvus, informatyvus instrumentas, skirtas geresnei Europos Sąjungos aplinkos politikos integracijai į kitų šalių vykdomą veiklą. Šis tinklas naudoja plačius ES diplomatų kontaktus, kad galėtų skleisti ir keistis informacija. Išskiriamos tokios Žaliosios diplomatinės tinklo funkcijos (EEAS, [b.m.]):

- Maksimaliai išnaudoti diplomatinės resursus aplinkosauginių tikslų pasiekimui;
- Keistis požiūriais ir patirtimis, kaip diplomatinės atstovybės, Užsienio reikalų ministerijos integruoja aplinkosauginį aspektą į savo diplomatinę veiklą;
- Kurti žaliosios diplomatinės tinklus trečiojoje šalyse. ES pagalba kitoms šalims, kaip vystyti žaliąsias idėjas, prisidėtų prie stipresnių ES pozicijų įtvirtinimo, ir leistų efektyviau paskleisti siunčiamą žinutę apie aplinką aplink pasaulį.

Žaliosios diplomatinės tinklas, yra orientuotas į tuos aplinkos aspektus, kurie svarbūs palaikant ryšius su kitomis šalimis – klimato kaita, biologinė įvairovė, poveikis žemei, atsinaujinanti energetika. Siekiama skleisti pasauliui aplinkosaugines vertybes ir paskatinti skirtingų šalių visuomenės narius imtis veiksmų dėl aplinkos apsaugos.

Tarptautinė bendruomenė įgyvendina žaliąją diplomaciją bei prioritetų sklaidą kitose šalyse per užsienio atstovybes. Tą iliustruoja pateikiami Norvegijos karalystės, Danijos karalystės, Suomijos ambasadų vykdomos veiklos pavyzdžiai.

Norvegijos vyriausybė 2006 m. priėmė „Veiksmų planą, susijusį su aplinkos problemomis, skirtą bendradarbiavimo vystymui“. Vyriausybė siekia, kad Norvegija užimtų lyderės pozicijas vystant aplinkosaugines strategijas, iniciatyvas ir skatintų šalių bendradarbiavimą būtent šioje srityje. Pagrindinis tikslas yra suteikti žinių šalims, kad jos sugebėtų išsaugoti švarią aplinką ir valdytų gamtinius išteklius tvarios plėtros principais. Su tuo yra susijusi visų Norvegijos ambasadų veikla, jų atstovybių įvaizdis turi būti susijęs su žaliomis idėjomis (angl. „*greening*“ of the *Embassy*). Jos yra orientuotos į pagalbos teikimą šalims, siekiant spręsti problemas, susijusias su klimato kaita. Pavyzdžiui, Norvegijos ambasada Indijoje įgyvendina daug priemonių, susijusių su aplinkosauginiu švietimu, strategijų kūrimu, projektų įgyvendinimu, kurias galima laikyti viešosios diplomatinės pavyzdžiais. Ambasada bendradarbiauja su Indijos valstybinės institucijomis, nevyriausybiniu sektoriumi ir verslo sričių atstovais. Ji padeda spręsti su klimato kaita susijusias problemas, taip nešdama naudą Indijai, bei tuo pačiu platindama Norvegijos nacionalinius tikslus (NORAD, 2009).

Suomijos ambasados visame pasaulyje viešosios diplomatinės priemonėmis taip pat įgyvendina su aplinkosauga susijusias kampanijas. Pavyzdžiui, Suomijos ambasada Vašingtone yra laikoma tvarios plėtros principų įgyvendinimo pioniere. Pastaruosius penkiolika metų Suomijos

ambasada įgyvendina žaliają diplomatijos misiją – skatina aplinkai draugiškų - žalių biurų - kūrimą, inicijuoja pastatų projektavimą, remiantis tvarios plėtros principais. Tuo siekiama atspindėti harmoningą Suomijos santykį su aplinka. 2010 m. ambasados pastangos buvo įvertintos ir ji laimėjo JAV žaliųjų statinių tarybos energetikos ir aplinkosaugos dizaino sertifikata (angl. *Green Building Council's Leadership in Energy and Environmental Design*) (Embassy of Finland, 2010).

Dar vienas tarptautinės bendruomenės pavyzdys, kaip panaudojant viešąją diplomatiją, įgyvendinamas aplinkosauginis švietimas yra susijęs su Pasaulio futbolo čempionatu (angl. *2010 Fifa world cup*). Norvegijos ir Danijos ambasadoriai skyrė sumą pinigų, kad būtų įsigyta 2010 medžių ir pasodinti Sovete⁴. Taip buvo siekiama prisidėti prie Soveto „žalinimo“ projekto (angl. *Greening Soweto initiative*). Projektas, susijęs su degradavusių ekosistemų atstatymu. Tai geras viešosios diplomatijos pavyzdys, kai ambasados per pasaulinio masto renginį išreiškė savo poziciją. Be abejo tokia iniciatyva atnešė naudos pačiam Soveto miestui, tačiau taip pat labai gerai buvo išreikšta ir paviešinta ambasadų pozicija aplinkosaugos klausimais. Ją galima vertinti ir kaip viešųjų ryšių akciją, prisidėjusią prie palankaus įvaizdžio formavimo (Embassy of Norway, 2010).

Pateikta tik keletas pavyzdžių, kaip viešosios diplomatijos priemonėmis užsienio atstovybės, reziduodamos kitose šalyse, skatina aplinkosauginių strategijų, metodų įgyvendinimą bei vykdo aplinkosauginį švietimą pagal tarptautinės pozicijos prioritetus, išreikštus susitikimuose ir įformintus konvencijose. Tai nulemia, kad viešosios diplomatijos pagalba jos įgyvendina ir aplinkosauginį gyventojų informavimą skirtingose pasaulio vietose. Tokia sritis beveik netyrinėjama, nebuvo surasta išanalizuotų pavyzdžių, kaip užsienio atstovybės per viešąją diplomatiją atlieka aplinkosauginį švietimą. Todėl, siekiant konkrečiai išsiaiškinti, kaip tai yra daroma praktiškai Lietuvoje, atliekamas tyrimas, kuris aprašomas kitame skyriuje.

⁴ Sovetas - miestas Pietų Afrikos Respublikoje, apie 15 km į pietvakarius nuo Johanesburgo centro.

3. APLINKOSAUGINIS ŠVIETIMAS VIEŠOJOJE DIPLOMATIJOJE: UŽSIENIO ATSTOVYBIŲ LIETUVOJE ATVEJIS

Skyriuje pristatomas tyrimo aprašymas – tikslai, uždaviniai, metodika, pateikiamas preliminarus duomenų rinkimo instrumentas. Atliekama išsami informacijos apie užsienio atstovybių Lietuvoje įgyvendinamas aplinkosauginio švietimo veiklas analizė. Taip pat analizuojami interviu siekiant atskleisti aplinkosauginio švietimo įgyvendinimo priežastis, atskleisti įgyvendinamos veiklos vertinimą, bei analizuojama, kaip yra vertinamas užsienio atstovybių indėlis į aplinkosauginį švietimą bendrame Lietuvos aplinkosauginio švietimo kontekste.

3.1. Tyrimo aprašymas

Tyrimo tikslas

Atskleisti užsienio atstovybių vaidmenį aplinkosauginiame švietime Lietuvoje.

Tyrimo uždaviniai:

- Surinkti informaciją apie užsienio atstovybių Lietuvoje organizuojamas aplinkosauginio švietimo veiklas;
- Ištirti priežastis ir motyvus, skatinančius įgyvendinti aplinkosauginį švietimą;
- Atskleisti, kaip užsienio atstovybės vertina jų vykdomą aplinkosauginį švietimą;
- Atskleisti, koks yra užsienio atstovybių indėlis į aplinkosauginį švietimą bendrame aplinkosauginio švietimo kontekste Lietuvoje.

Tyrimo metodai, duomenų rinkimo instrumentai

Siekiant įgyvendinti tyrimo tikslą ir atsakyti į uždavinius, pasirinktas kokybinis tyrimas. Toks metodas aktualus, nes yra mažas tiriamųjų skaičius - nedaug užsienio atstovybių Lietuvoje įgyvendina aplinkosauginio švietimo veiklą. Todėl kokybinio tyrimo metu galima geriau išsiaiškinti motyvaciją, kodėl jos įgyvendina aplinkos apsaugos švietimo veiklas, kaip ją vertina. Šiuo atveju kiekybinė duomenų išraiška nėra svarbi ir būtina.

Tyrimo derinami keli metodai – dokumentų analizė ir ekspertų interviu. Dokumentų analizės dėka surinkta informacija apie užsienio atstovybių įgyvendinamas aplinkosauginio švietimo priemones bei atskleista, kokia yra atstovaujamos šalies pozicija aplinkosaugos klausimais. Interviu su užsienio atstovybių darbuotojais atskleidė atstovybių vaidmenį aplinkosauginiame švietime, o

interviu su ekspertais, dirbančiais aplinkosauginės informacijos sklaidos srityje, leido įvertinti tarptautinių organizacijų indėlį į aplinkosauginį švietimą Lietuvoje.

Atliktas pusiau struktūruotas interviu, kurio tyrimo scenarijus buvo apgalvotas iš anksto - paruošti teminiai blokai su klausimais ir pateikiami respondentams, atsižvelgiant į interviu eigą. Taip pat interviu metu buvo užduodami ir spontaniškai iškylantys klausimai. Priede Nr. 1 pateikiamas detalus tyrimo scenarijus su darbuotoju iš tarptautinės organizacijos, o priede Nr. 2 - su ekspertu, dirbančiu aplinkosauginės informacijos sklaidos srityje.

Tiriamųjų visuma, imtis, imties atranka

Siekiant atlikti dokumentų analizę, analizuojama ta informacija, kuri buvo surasta užsienio atstovybių tinklapiuose bei informaciniuose portaluose, kur aprašyta jų organizuota veikla, susijusi su aplinkosauginiu švietimu, pristatomas atstovaujamos šalies santykis su aplinkosauga.

Interviu tiriamųjų visumą sudaro dvi tiriamųjų grupės: visos užsienio organizacijos, įgyvendinančios aplinkosauginį švietimą Lietuvoje; ir ekspertai, dirbantys ekologijos, aplinkosaugos srityje – įgyvendinantys šios srities projektus, vykduantys tokios informacijos sklaidą. Atrankos būdas – tikslinė atranka.

Kokybinis tyrimas siekia nestatistinio generalizavimo, todėl tyrėjui nėra aktualu, kad tyrimo išvados būtų pritaikytos visai generalinei aibei ar pasiektas 99% patikimumo lygmuo, dėl to nėra reikalingas preciziškai tikslus tyrimo imties dydis. Kokybiniame tyrime svarbu pasirinkti vieną ar kelis generalinės aibės vienetus ir juos visapusiškai suprasti, nuodugniai ištirti (Rupšienė 2007, p. 22).

Šiuo atveju buvo apklausta po vieną darbuotoją iš keturių tarptautinių organizacijų, kurios aktyviausiai ir pastebimiausiai įgyvendina aplinkosauginį švietimą Lietuvoje. Respondentų vardai tyrėjui yra žinomi, bet tyrime nėra minimi, siekiant išsaugoti jų konfidencialumą (lentelė Nr. 7). Vidutinė interviu trukmė - apie 35 min. Interviu su respondentais išrašai pateikti 3 – 9 prieduose.

7 lentelė. Respondentų duomenys

Nr.	Respondentas	Atstovaujama organizacija arba darbo sritis
1	NORDEN atstovas	Šiaurės šalių ministrų tarybos biuras Lietuvoje
2	EKA atstovas	Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje ⁵
3	BT atstovas	Britų taryba Lietuvoje
4	DKI atstovas	Danijos kultūros institutas
5	Ekspertas Nr.1	Aplinkosauginiai projektai ir informacijos sklaida
6	Ekspertas Nr.2	Aplinkosauginiai projektai ir informacijos sklaida
7	Ekspertas Nr.3	Aplinkosauginiai projektai ir informacijos sklaida

⁵ Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje taip pat priskiriama prie užsienio valstybių atstovybių, nes ji bendrąja prasme atstovauja Europos Sąjungą, o ES atstovauja 27 valstybes. Dėl to EKA galima laikyti, kaip visų šalių, kurias vienija ES užsienio atstovybė. Taip pat viešąją diplomatiją įgyvendina įvairios tarptautinės organizacijos, ne tik ambasados, todėl EKA yra tinkama tyrinėti.

Ivertinti, kiek ekspertų Lietuvoje dirba aplinkosauginės informacijos sklaidos srityje yra sudėtinga, tai galėtų būti ekspertai, dirbantys laikraštyje „Ozonas“, žurnale „Green‘as, organizacijoje „Baltijos aplinkos forumas“, kuriantys portalus www.ekonaujienos.lt, www.ekodiena.lt, www.gyva.lt, įgyvendinantys aplinkosauginius projektus ir pan. Buvo apklausti trys respondentai, kurie dirba aplinkosauginės informacijos sklaidos srityje. Daugiau interviu su ekspertais nebuvo tikslinga atlikti, nes visi iš dalies pateikė skirtingą požiūrį, tačiau minėjo tas pačias organizacijas, o esminiai teiginiai buvo labai panašūs. Todėl tikėtina, kad kiti ekspertai, duodantys interviu, pateiktų labai panašią informaciją, o kokybiniu tyrimu nesiekama surinkti kuo daugiau panašių atsakymų, čia svarbus jų skirtingumas, požiūrio atskleidimas.

Iš viso buvo atlikti septyni išsamūs interviu. Jų dėka buvo atsakyta į antrąjį, trečiąjį ir ketvirtąjį tyrimo uždavinius, kurių analizės pristatomos kituose skyriuose.

Duomenų analizės metodai

Dažnai minimos dvi kokybinių duomenų analizės strategijos (Valackienė ir Mikėnė 2008, p 156):

- Nuoseklių tyrimo užrašų analizė ir tekstų šifravimas bei struktūrinimas tiriamojo darbo metu;
- Analizė, kuri atliekama surinkus visus duomenis.

Analizuojant tyrimo duomenis buvo naudojama pirmoji strategija – iškart po kiekvieno interviu buvo atliekamas teksto iššifravimas, analitinių pastabų, pradinių interpretacijų užrašymas, individuali kiekvieno interviu analizė. Vėliau, atlikus visus interviu ir padarius kiekvieno atskirą analizę, buvo rašoma bendra analizė, išskiriant kiekvieną respondentą, o kai kur - apjungiant į bendresnę visumą.

3.2. Užsienio atstovybių Lietuvoje inicijuojamas aplinkosauginis švietimas

Užsienio atstovybės, reziduodamos Lietuvoje, turi aiškius tikslus, uždavinius ir veiklos kryptis, kaip jų pasiekti. Nėra nei vienos atstovybės, kurios pagrindinė veikla būtų aplinkosauginis švietimas, tačiau nepaisant to, ką ir patvirtino Ekspertas Nr. 3, kai kurios užsienio atstovybės bendrame savo įgyvendinamų veiklų kontekste taip pat organizuoja kažkiek veiklų, susijusių su aplinkosauginiu švietimu. Siekiant tai parodyti buvo surinkta informacija, kokias būtent veiklas jos įgyvendina.

3.2.1. Šiaurės šalių ministrų tarybos biuro Lietuvoje aplinkosauginio švietimo veiklos

Teorijoje teigiama, kad valstybės vengia kietosios galios naudojimo ir yra orientuotos į švelniosios galios taikymą skleidžiant savo šalies politiką, vertybes. Viena iš viešosios diplomatijos priemonių yra – santykių kūrimas ne individualiame lygmenyje, o tarp socialinių grupių, tokių kaip institucijos ir bendruomenės. Tokiam tikslui pasiekti yra kuriami įvairūs kultūros centrai. Šiuo atveju visas analizuojamas užsienio atstovybes jau galima vertinti kaip pirminę viešosios diplomatijos priemonę.

Šiaurės šalių ministrų tarybos biuras Lietuvoje įkurtas siekiant atstovauti Šiaurės ministrų tarybą ir plėtoti Šiaurės šalių ir Lietuvos bendradarbiavimą. Jis apjungia penkias valstybes - Daniją, Islandiją, Norvegiją, Suomiją ir Švediją, taip pat autonomijos statusą turinčias Grenlandiją, Farerų ir Alandų salas (NORDEN, 2010). Šis biuras, vykdydamas įvairias veiklas, per jas formuoja ir atstovaujамų šalių įvaizdį. Viena iš veiklos sričių yra aplinkosauga ir darni plėtra. Analizuojant, kokios veiklos yra įgyvendinamos, jas galima priskirti tam tikroms viešosios diplomatijos priemonėms. Vienas iš būdų yra informacinių kampanijų įgyvendinimas, kai yra naudojamas visas priemonių kompleksas ir komunikuojama aiški žinutė. NORDEN tokių kampanijų yra įgyvendinusi net keletą.

„**CO2 Green Drive**“ (rėmėjai buvo Danijos, Suomijos, Švedijos ambasados) organizuotas 2010 m. spalio 21 d. – 23 d. Tarptautinis renginys, orientuotas į žaliojo transporto vystymą ir plėtrą. Jo metu buvo panaudotas visas priemonių kompleksas: filmas apie elektromobilį, tarptautinė ekspertų konferencija ir pramoginis žalioji paradas (VILNIUS CO2, 2010).

Įgyvendinant tokią priemonę, siekiama pasiekti, kuo didesnę dalį auditorijos ir plačiai paskleisti siunčiamą žinutę. NORDEN atstovas teigia, kad renginių ciklas buvo skirtas įvairioms socialinėms grupėms – paprastam vartotojui, verslo atstovams ir politikams. Per šį projektą biuras siekė išplatinti žinutę visoms minėtoms grupėms suprantama kalba: „*mūsų žinutė buvo, kad Vilnius kaip ir daugelis iš Europos ir pasaulio didmiesčių dūsta nuo automobilių ir elektromobiliai yra jau dabar prieinama alternatyva, kurią reikėtų vystyti, tai čia ir politikam žinutė, ir verslui, ir vartotojui, nes jei vartotojas žinos ir spaus, tai galbūt greičiau viskas atsiras*“.

Kita informacinė iniciatyva - projektas „**Bendri krantai**“ – renginių ciklas apie Baltijos jūrą, kuriuo buvo siekiama paviešinti aktualius iššūkius, susijusius su jūra, jos pakrantėmis, taip pat sukurtas atskiras internetinis portalas, kuriame galima žaisti mokomąjį žaidimą „Žuvies kelionė“. Vienas iš renginių buvo „Eko menas“, kuriame dalyvavo daug jaunimo iš skirtingų Lietuvos miestų. Jo metu dalyviai iš surinktų šiukšlių, išplautų į Baltijos jūros pakrantę, kūrė meno kūrinius. Sukurti kūriniai buvo eksponuojami Klaipėdoje, Vilniuje ir Kopenhagoje (NORDEN, 2010).

Šiaurės Ministrų tarybos biuras Lietuvoje inicijuoja šviečiamųjų leidinių leidimą – „**Išmintingo namų ūkio tvarkymo vadovas**“ – leidinys apie klimato kaitą, jos sukeltus neigiamus pokyčius, supažindinama, kaip kasdieninis gyvenimas daro įtaką klimato kaitai, kaip galima sumažinti šį poveikį (NORDEN, 2010).

Dar viena informacinė kampanija – tai **Šiaurės šalių ekologinis ženklėjimas** (*Ekologinio ženklėjimo vaidmuo, didinant vartotojų ir verslininkų Baltijos šalyse ir Šiaurės vakarų Rusijoje ekologinį sąmoningumą: Šiaurės šalių ekologinio ženklo (gulbės) pavyzdys*) 2010 m. kovas - gruodis – buvo įgyvendintas tyrimas, renginiai, seminarai ir konferencija. Baltijos šalių ir Šiaurės vakarų Rusijos vartotojų ekologinis sąmoningumas nuolat didėja, ir jie vis dažniau domisi ekologiniais ženklais pažymėtais gaminiais. Dėl to „Šiaurės gulbės“ ženklo diegimo patirtis Šiaurės šalyse galėtų būti vertinga Baltijos šalims bei Šiaurės vakarų Rusijai. Projekto metu atrinktos tikslinės grupės buvo supažindintos su informacija apie ekologinį ženklėjimą, apie „Šiaurės gulbės“ ženklą, bei buvo apsvarstytos galimybės šį ženklėjimą diegti minėtame regione (NORDEN, 2010).

Šis projektas akivaizdžiai siejasi net su pora viešosios diplomatijos tikslų – siekiama sustiprinti aplinkosauginės šalies įvaizdį Rusijoje ir Baltijos regione, bei yra skleidžiami atstovaujamo šalių vertybės, interesai ir politika. Propaguojamas „Šiaurės gulbės“ ženklas, kuris visada primins apie šiaurės šalis, nes gyventojai dažnai sieja produktą su tam tikra šalimi pagal logotipą. Tą patvirtina ir respondentas iš NORDEN, teigdamas, kad ženklas yra labai stiprus pasauliniu mastu, užimantis lyderio pozicijas, o šio projekto organizavimas vyko sklandžiai todėl, kad apie šiaurės šalis yra susidariusi teigiama nuomonė. Nors apie patį ženklą vartotojai ar potencialūs projekto partneriai beveik nežinojo nieko, tačiau pozityvi nuomonė apie šiaurės šalis prisidėjo prie partnerių, konferencijos pranešėjų ir dalyvių pritraukimo.

Kita viešosios diplomatijos priemonė yra lyderių vizitai. Teorijoje tai dažniausiai minimi valstybės vadovai ir kiti aukšto rango specialistai, tačiau praktikoje yra labai svarbūs ir neformalūs lyderiai, ekspertai, kurie taip pat ženkliai prisideda prie viešosios nuomonės formavimo ir daro įtaką politiniams sprendimams. Dvi NORDEN įgyvendintas priemonės galima priskirti šiai viešosios diplomatijos veiklų sričiai.

Pirmoji tai **ekspertų vizitas į Šiaurės šalis**. NORDEN atstovas pasakojo apie projektą, susijusį su socialiai atsakingu verslu, kuris buvo skirtas architektams, spaustuvininkams ir ekspertams, dirbantiems ekologiško maisto srityje. Šiaurės ministrų tarybos biuras finansavo Lietuvoje dirbančių šių sričių ekspertų kelionę į šiaurės šalis, kur jie buvo supažindinami su tos pačios srities darbuotojais šiaurės šalyse, pristatomi jų veiklos principai, naujausios tendencijos ir inovacijos. Tokiu būdu yra siekiama per tam tikrų sričių lyderius į kitą šalį pernešti vertybes ir konkrečius metodus, kaip vystyti veiklą.

Kita veikla, susijusi su lyderių vizitu, buvo įgyvendinta **diskusija „Lytis ir klimato kaita“** 2011 m. kovo 07 d. per „Antro antradienio“ renginius. Šis seminaras tai atvirkštinis lyderių vizitas, ne Lietuvos į Šiaurės šalis, bet Šiaurės šalių ekspertų atvykimas į Lietuvą. Diskusijoje dalyvavo Šiaurės ministrų tarybos vyriausiasis patarėjas lyčių lygybės klausimais Pino Kosiander ir Europos Lyčių lygybės instituto lyčių eksperte Ioana Borza. Buvo diskutuojama, ar vyrai ir moterys daro vienodą poveikį klimato pokyčiams, ar skirtingos lytys panašiai nukenčia nuo klimato kaitos pasekmių, ir ar diskutuojant klimato klausimais abi pusės turi vienodas galimybes išsakyti savo poziciją (NORDEN, 2011).

Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje įgyvendina aplinkosauginį švietimą per porą viešosios diplomatijos priemonių – tai informacinės kampanijos ir lyderių vizitai. Apskritai visas NORDEN įgyvendinamas aplinkosauginio švietimo priemonės galima laikyti viešosios diplomatijos pavyzdžiais. Visos informacinės kampanijos įgyvendina du tikslus – šviečia gyventojus apie aplinkosaugą, bei informuoja apie šiaurės šalių veiklą, vertybes, politiką. Politinių prioritetų sklaidą gerai iliustruoja renginys „Bendri krantai“. Šiaurės šalių atveju galima manyti, kad politinis tikslas yra Baltijos jūros politika (tam tikrų direktyvų siekimas, užterštumo mažinimas ir pan.). O siekiamas rezultatas – pakelti žmonių sąmoningumo lygį toje srityje, kad jie neterštų jūros, paskatintų imtis kažkokių veiksmų.

3.2.2. Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje aplinkosauginio švietimo veiklos

Kita svarbi institucija, kuri savo veiklą kontekste irgi įgyvendina aplinkosauginį švietimą, yra **Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje**. Ji atstovauja visai Europos Komisijai Lietuvoje, teikia informaciją visuomenei ir žiniasklaidai apie EKA veiklą, pozicijas ir planus, organizuoja renginius ir įvairius projektus, informuoja Europos Komisiją apie procesus, nuomones ir įvykius mūsų šalyje, rengia ir koordinuoja EKA narių ir pareigūnų vizitus Lietuvoje (EKA, 2010). Tarp ES prioritetų yra ir aplinkosauga, arba klimato kaita, todėl EKA, kaip ES organas, įgyvendina ir aplinkosauginį švietimą.

Beveik visas EKA organizuojamas veiklas su aplinkosauginiu švietimu galima priskirti vienai viešosios diplomatijos priemonei – informacinėms kampanijoms. Viena iš jų - moksleivių konkursas „**Padėk pandai kovoti su klimato kaita**“ (EKA, 2010) - siekė atkreipti moksleivių dėmesį į klimato kaitos problemas ir pasiūlyti būdus, kaip kiekvienas iš mūsų gali prisidėti prie žmogaus sukeltos klimato kaitos stabdymo (EKA, 2010).

Kitas konkursas - „**Nepirk Kalėdų. Susikurk!**“, kurio tikslas skatinti gyventojus ieškoti kūrybiškų sprendimų, kaip panaudoti nebereikalingas medžiagas, mažinti vartotojiškumą ir saugoti aplinką (EKA, 2010). Respondentas iš EKA pasakojo, kad renginys buvo įgyvendintas plačiai

visose Lietuvos apskrityse, savivaldybių gyventojai puošė gyvą, nenukirstą egelę pačių sukurtais žaisliukais. Buvo siekiama parodyti, kad papuošimus galima pasidaryti patiems. Kiekvienos tokios akcijos metu taip pat buvo organizuojami mokomieji seminarai, kurių metu pristatomi rūšiavimo principai, atliekamų žaliavų antrinis panaudojimas ir pavojai. Pasak Darbuotojo Nr. 2 (EKA), tai buvo labai vykęs renginys „tikrai didelė akcija per visą Lietuvą, ir mes parodėme, kad tie žaislai, nebūtinai turi būti blizgantys, bet galima ir susikurti patiems, ir kartu kažko išmokti“.

Projektas „**Išjunk!**“ – tikslas pateikti žmonėms konkrečių praktinių patarimų apie galimybes sumažinti elektros vartojimą, tokiu būdu sutaupyti ir prisidėti prie kovos su klimato kaita. Projektą sudarė edukacinė elektros energijos taupymo paroda, kuri buvo eksponuojama įvairiose viešose erdvėse ir sukurta internetinė elektros energijos taupymo skaičiuoklė (EKA, 2009). Šio projekto metu taip pat vyko daug edukacinių žaidimų, pristatymų, išdalinta spausdintinė medžiaga. Renginys „**Žaliosios Europiečių atostogos**“ (organizatoriai Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje, o partneriai: Šiaurės šalių ministrų tarybos biuras Lietuvoje ir Danijos ambasada) – masinis renginys, orientuotas į plačiąsias mases, kurio metu vyksta paskaitos, būreliai, kūrybinės dirbtuvės, viktorinos, edukacinės projekto veiklos, aplinkosauginių organizacijų prisistatymas ir pan. 2010 m. renginyje sudalyvavo apie 8000 lankytojų (EKA, 2010).

Taip pat EKA intensyviai užsiima šviečiamųjų **leidinių leidyba**. Pasak respondento, 2010m. iš išleistų vienuolikos leidinių net šeši buvo skirti aplinkosaugai, kai kurie taip pasiteisino, kad buvo leidžiami pakartotinai. Bendradarbiavo su VGTU ir KTU, kur suorganizavo parodą pagal vieną iš leidinių, o VGTU dėstytojai pagal tai parengė mokymų medžiagą studentams. Tai iliustruoja, kad EKA įgyvendinamas neformalus aplinkosauginis švietimas, kai kuriais atvejais tam tikra prasme perauga į formalųjį ugdymą.

Teorijoje minima dar viena viešosios diplomatijos priemonė – tai paramos projektams suteikimas, kai teikiama finansinė parama tam tikrų projektų įgyvendinimui, bendradarbiavimui tarp šalių vystymui. Europos Sąjunga skiria finansavimą įvairiems aplinkosauginiams projektams, o EKA apie tai informuoja gyventojus ir skatina teikti paraiškas, norint gauti vystant įvairius su aplinka susijusius projektus. Pavyzdžiui, 2011 m. yra skiriama 267 mln. eurų, tokių sričių projektams – gamtos ir biologinės įvairovės, aplinkos politikos ir valdymo, taip pat informacijos ir ryšių projektai, susiję su informavimu apie aplinką, gamtos apsaugą ir biologinės įvairovės išsaugojimą ir su šios srities informuotumo didinimo kampanijoms (EKA, 2011). Tai jau priskiriama prie viešosios diplomatijos priemonių antrosios pakopos santykių kūrimo iniciatyvos, kai per projektų įgyvendinimą šalys geriau viena kitą pažįsta ir kuria ilgalaikius santykius.

Taigi EKA aplinkosauginio švietimo įgyvendinimas per viešąją diplomatiją ypatingai pasireiškia per informacinių kampanijų įgyvendinimą ir per paramos projektams skyrimą. EKA įgyvendinamos priemonės, susijusios su tų pačių tikslų įgyvendinimu, kaip ir NORDEN atveju.

Siekama šviesti gyventojus, bei informuoti apie Europos Sąjungos prioritetus, veiklą. EKA renkasi, kuo įvairesnes priemones: renginiai, parodos, leidinių leidyba, bei siekia aprėpti, kuo didesnę auditoriją. Taip pat šios atstovybės veiklos pasižymi ryškiu edukaciniu elementu, kuriuo iš tikrųjų siekiama pokyčių gyventojų sąmoningume.

3.2.3. Britų tarybos Lietuvoje aplinkosauginio švietimo veiklos

Britų taryba maždaug prieš keturis - penkis metus aktyviai įgyvendino aplinkosauginį švietimą įvairiomis priemonėmis. Tai buvo stambūs renginiai, parodos, diskusijos, susitikimai su JK mokslininkais, žurnalistais, įvairiais pranešėjais, kurie kompetentingai ir patraukliai pristatinėdavo įvairius klimato kaitos aspektus susirinkusiems dalyviams.

Šiuo metu aplinkosauginio švietimo veiklą yra beveik neįgyvendinama. Tai galima paaiškinti tuo, kad yra pasikeitę šalies prioritetai. Vadovaujant T. Blairui buvo itin aktyviai dirbama aplinkosaugos srityje, kas atsispindėjo ir Britų tarybos veikloje. Tai yra praktinis pavyzdys, kaip per viešąją diplomatiją yra skleidžiami šalies prioritetai. Visas įgyvendintas veiklas, kurios aptariamose darbe, galima priskirti vienai viešosios diplomatijos priemonei – tai informacinės kampanijos.

Fotografijų paroda “NorthSouthEastWest” (2005 m. gegužė – birželis) – vyko Vilniuje ir Kaune. Demonstruota dešimt žymiausių pasaulio fotografų darbų, kuriuose buvo užfiksuotas klimato kaitos poveikis gamtai ir žmonijai bei sprendimai, padedantys kovoti su atmosferos tarša visoje planetoje: šiaurėje, pietuose, rytuose, vakaruose (VTV, 2005). Pasak respondento parodą išplatino beveik visos Britų tarybos, reziduojančios skirtingose valstybėse. Jo vertinimu, paroda buvo siekiama meno kalba papasakoti apie klimato kaitos problemas ir padaryti poveikį žmonėms: *„nuotraukos yra įspūdingos, taip pat labai įspūdingi ir komentarai, ką tai iš tikrųjų reiškia, kaip tai paliečia žmogaus gyvenimą - tiek įvairiausiais kampais ir pjūviais, tiek gamtos atžvilgiais“*. Paroda buvo kampanijos „ZeroCarbonCity“ (liet. „Miestas be anglies dvideginio“) dalis. Ja buvo siekiama: *„didinti žmonių sąmoningumą, supratimą, kad miestuose reikia mažinti taršą, kaip galima daugiau ir greičiau <...> miestų gyventojai yra tie pagrindiniai gyventojai, kurie teršia aplinką, ir kurie gali jos neteršti“*.

Projektas “Iššūkis Europai”, renginys „Klimato kaitos advokatai“ („Challenge Europe“, „Climate change advocats“ 2008 m. gegužės 7 d.) - projekte galėjo dalyvauti žmonės nuo 18 iki 35 metų amžiaus iš 15 Europos šalių, buvo kviečiama imtis veiksmų, kurie padėtų sumažinti aplinkos taršą: prisijungti prie europinės programos, kuri visam laikui pakeis anglies dvideginio naudojimą. Baltijos šalių Klimato advokatų iššūkis buvo remiantis pasaulio mokslo, verslo ir politikos žiniomis sukurti ir pasiūlyti tris aiškias ir praktiškas idėjas, kurias galima įgyvendinti siekiant prisidėti prie klimato kaitos sprendimų (Britų taryba, 2008).

Projektas „Hard rain“ – profesionalus fotografas Mark Edwards apie penkiolika metų fotografavo epizodus, kaip klimatas keičia žmonių gyvenimą. Sukauptos nuotraukos buvo išleistos vienoje knygoje. Knyga neįprasta tuo, kad prie kiekvienos nuotraukos yra priskirti Bob Dylan dainos „Hard rain“ (liet. *Sunkus lietus*) žodžiai. Respondentas iš Britų Tarybos pasakojo, kad pagal knygą buvo padaryta ir paroda, kuri sulaukė didelio populiarumo Jungtinėje Karalystėje.

Britų taryba Lietuvoje nusprendė, kad būtų labai efektyvi priemonė perduoti žinutę žmonėms apie klimato kaitą būtent per tokią sukrečiančią, paveikiančią parodą. Lietuvoje ji buvo eksponuojama Botanikos soduose: *„mintis buvo tokia, kad nuotraukos turėtų būti eksponuojamos labai gražioje gamtos vietoje, kad žmonės matytų kontrastą, todėl Botanikos sodai buvo neatsitiktinai pasirinkti, nes juose labai graži gamta, bet niekas nesusimąsto, kas bus, jeigu <...>“*. Teorijoje teigiama, kad reikia siekti, kuo originalesnių būdų šviečiant gyventojus, taip pat įgyvendinant viešąją diplomatiją priemones reikia parinkti taip, kad siunčiama žinutė neatrodytų, kaip propaganda. Britų taryba suorganizavo tokią parodą, kuri susipynus grožiui ir sukrečiantiems vaizdams turėjo tikslingai paveikti auditoriją.

Dar vieną viešosios diplomatijos priemonę aplinkosauginiame švietime naudoja Britų taryba – lyderių vizitus. Kartais organizuoja paskaitas, į kurias kviečiami tam tikros srities ekspertai. Tokia veikla įgyvendinama dabar, kai didžiųjų renginių, skirtų aplinkosaugai, nebeliko. **Paskaita „GMO: žiniasklaidos kuriamas baubas ar mokslo pažangos įrodymas?“** (2010 m. gruodžio 2 d.) – buvo surengta diskusija „Café Scientifique“ apie genetiškai modifikuotus organizmus (GMO), žiniasklaidą ir etiką. Ją vedė žurnalistas iš Didžiosios Britanijos Myc'as Riggulfordas. Diskusijos metu buvo kalbama apie visuomenę ir mokslą globalizacijos kontekste, lobizmą, aktyvizmą, kultūrinių skirtumų reikšmę, intelektinę nuosavybę ir gyvūnų teises. Vienas pagrindinių diskusijos akcentų – žiniasklaidos vaidmuo viešojoje diskusijoje apie GMO – valdžios įtaka, interesų kovą ir manipuliaciją (BEF, 2010).

Jungtinę Karalystę, be Britų tarybos, Lietuvoje atstovauja ir Jungtinės Karalystės ambasada. Pasak respondento iš Britų tarybos JK ambasados vaidmuo yra susijęs su politikos atstovavimu, o Britų tarybos su kultūros ir švietimo sklaida, todėl neformaliojo aplinkosauginio švietimo veiklas labiau įgyvendina Britų taryba, o ne JK ambasada. Tačiau nepaisant to, JK ambasados vienas iš veiklos prioritetų irgi yra kova su klimato kaita. JK yra įgyvendinusi keletą informacinių kampanijų, pavyzdžiui, išleido brošiūrą „Klimato kaita: tarptautiniai veiksmai arba kaip kiekvienas galime imtis priemonių“. Leidinys skiriamas plačiam skaitytojų ratui, jame glaustai išdėstyti klimato kaitos keliami iššūkiai ir pasekmės, taip pat patarimai, kokių veiksmų gali imtis kiekvienas vartotojas (JK ambasada, 2010).

Teorijoje teigiama, kad reikia siekti, kuo originalesnių būdų šviečiant gyventojus, taip pat įgyvendinant viešąją diplomatiją priemones reikia parinkti taip, kad siunčiama žinutė neatrodytų,

kaip propaganda. Dauguma JK informacinių kampanijų pasižymi originalumu ir netikėtais sprendimais, pavyzdžiui, parodos eksponavimas Botanikos sode. Kampanijos yra orientuotos į sąmoningumo kėlimą, bei skatinimą dalyvauti pokyčiuose. Teorijoje teigiama, kad būtent tai yra labai svarbu. JK aplinkosauginio švietimo veikla įrodo viešosios diplomatijos naudojimą skleidžiant atstovaujamos šalies idėjas, nes veikla buvo vykdoma kaip tik tuo laikotarpiu, kai atstovaujamoje šalyje buvo teikiamas prioritetas aplinkosaugai.

3.2.4. Danijos kultūros instituto Lietuvoje aplinkosauginio švietimo veiklos

Danija yra viena iš pirmaujančių valstybių Europoje kuriant aplinkosaugines strategijas ir pirmaujanti klimato kaitos kontroliavime. Todėl natūralu, kad Danijos karalystės ambasada Lietuvoje įgyvendina aplinkosauginį švietimą. Pavyzdžiui, 2008 m. Danijos ambasada surengė esė apie „Klimato kaitą“ konkursą, sudarė informacinius leidinius apie tai, sukūrė parodą apie klimato kaitą, kuri dar ir dabar eksponuojama viešose erdvėse. Dauguma aplinkosauginio švietimo priemonių yra įgyvendinamos kartu su Danijos kultūros institutu Lietuvoje.

Danijos kultūros institutas konkrečių priemonių, susijusių tik su aplinkosauginiu švietimu neįgyvendina. Dažniau būna į kitus renginius įkomponuojamas koks nors elementas, kuriame atsispindėtų aplinkai draugiškos idėjos. Analizuojant pagal viešosios diplomatijos priemones, DKI naudoja informacines kampanijas, kurias, pasak respondento, stengiasi įgyvendinti mažesniuose Lietuvos miestuose.

Viena iš informacinių kampanijų pavyzdžių yra **paroda „Index“**. Tai svarbus pasaulinis dizaino apdovanojimų renginys, vykstantis Kopenhagoje kas dveji metai ir skiriantis ypatingą dėmesį „Gyvenimo kokybės dizainui“ (angl. *Design to Improve Life*). Dizainas čia vertinamas, atsižvelgiant ne tik į formą, bet ypač į turinį: etinį, kultūrinį kontekstą, poveikį žmogui, išliekamąją vertę bei naujoviškumo lygį (DKI, 2009). Šią parodą DKI buvo atsivežę ir į Vilnių. Pasaulyje garsios danų organizuojamos parodos atvežimas į Vilnių, vienareikšmiškai rodo šalies vertybių sklaidą svetur. Viena iš propaguojamų vertybių yra aplinkosauga. Respondentas iš DKI pasakojo, kad šioje parodoje buvo demonstruojamos ir su aplinkos apsauga susijusios idėjos, arba sukurti daiktai, kurie galėtų būti naudingi tose šalyse, kurie susiduria su aplinkos problemomis. Respondentas tikino, kad tai nėra dizainas dėl dizaino, jame turi atsispindėti funkcionalumas ir artimas ryšys su gamta, kuo labai pasižymi danų tauta.

DKI bendradarbiauja su **Danijos Karalystės ambasada** viešinant jų renginius. Pavyzdžiui, Danijos ambasada išleidus parodą apie klimato kaitą, DKI prisidėjo prie jos viešinimo, platinimo ir eksponavimo skirtinguose miestuose. Tos pačios šalies skirtingų atstovybių bendradarbiavimas ir tu

pačių idėjų sklaida yra suprantama. Kartu panaudodamos švelniąją jėgą, jos perteikia tai, kas yra svarbu Danijoje, ir kur ji labai pažengusi.

Danijos kultūros institutas dalyvauja **EKA** organizuojamose „Žaliosiose europiečių atostogose“. Renginio metu DKİ įgyvendina tam tikrą parengtą informacinę programą. Bendradarbiavimas su kitomis užsienio atstovybėmis vardan bendro tikslo, rodo stiprią tarptautinės bendruomenės jėgą ir gebėjimą iškomunikuoti visam pasauliui svarbią informaciją. Kaip buvo minėta teorijoje, tarptautinė bendruomenė yra pajėgi kovoti su klimato kaita ir padaryti teigiamus pokyčius. Prie to prisideda ir skirtingos užsienio atstovybės bendradarbiaudamos tarpusavyje.

Ateityje taip pat planuoja renginių, susijusių su aplinkosauginėmis idėjomis. Vienas iš jų – tai renginys „**Dreams on wheels**“, kuris turėtų įvykti kitais metais, kai Danija pirmininkaus Europos Sąjungai. Renginio esmė, kad bus atvežti dviračiai, pagaminti Kristianijoje, Danijoje ir bus viešinama, populiarinama, patraukliai pristatoma dviračių kultūra. Kaip žinia dviračių naudojimas, vietoj automobilių, taip pat yra labai svarbus ir naudingas dalykas atsižvelgiant tiek į žmogų, tiek į pačią aplinką. Ši informacinė kampanija yra akivaizdžiai susijusi su Danijoje aktualių dalykų pristatymu Lietuvoje.

Taigi Danijos kultūros institutas skiriasi nuo kitų aptartų užsienio atstovybių tuo, kad jis įgyvendina ne konkrečias aplinkosauginio švietimo veiklas, bet kitose veiklose įveda aplinkosaugos aspektus ir danų vertybes šioje srityje. Toks netiesioginis švietimas taip pat gali padaryti teigiamą įtaką gyventojų sąmoningumo lygiui.

3.3. Aplinkosauginio švietimo įgyvendinimo priežastys ir motyvai

Atliekant tyrimą buvo siekiama iširti priežastis ir motyvus, kurie skatina užsienio atstovybes įgyvendinti aplinkosauginį švietimą. Atsižvelgiant į teoriją galima daryti prielaidą, kad tam organizacija gali turėti keletą motyvų: tokiu būdu prisidėti prie globalinių problemų sprendimo, kelti visuomenės sąmoningumo lygį aplinkosauginio švietimo klausimais, gerinti atstovaujamos šalies įvaizdį kitataučių akivaizdoje ar tiesiog įgyvendinti organizacijos tikslus.

Pirmiausiai buvo išanalizuota informacija, kurioje pateikiama, koks šalies santykis su aplinkosauga, kad jų užsienio atstovybių organizuojamas veiklas būtų galima su tuo palyginti, atrasti bendrų sąsajų. Vėliau buvo atliekamas interviu su tų šalių užsienio atstovybių darbuotojais, siekiant suprasti, kaip organizacijos atstovas apibūdina savo šalies įvaizdį, kaip jis siejamas su organizacijos veikla, ir ar daroma jam įtaka per aplinkosauginio švietimo priemones.

Šalių, kurių užsienio atstovybės buvo nagrinėtos, santykis su aplinkosauga iliustruojamas lentelėje Nr. 8. Tai svarbu gilesnei analizei, aiškinantis aplinkosauginio švietimo įgyvendinimo

priežastis. Pristatomos tik tos šalys, kurios minimos šiame darbe. ES šalių įvaizdis pristatomas bendrai, nes buvo atliktas tyrimas su EKA darbuotoju.

8 lentelė. Santykis su aplinkosauga

Nr.	Šalis	Santykis su aplinkosauga
1	Europos Sąjunga	<ul style="list-style-type: none"> • Viena iš politikos sričių yra aplinka; • Pagrindiniai prioritetai yra kova su klimato kaita, biologinės įvairovės išsaugojimas, dėl taršos kylančių sveikatos problemų mažinimas ir atsakingesnis išteklių naudojimas (ES portalas); • Klimato kaita - ES siekia, kad būtų sudarytas visuotinis susitarimas mažinti išmetamų šiltnamio dujų kieki; • Priima įvairius teisės aktus, susijusius su klimato kaita, tvaria plėtra, aplinkos tarša, oro užterštumu, vandens apsauga, dirvožemio apsauga, bendradarbiavimu su trečiosiomis šalimis dėl aplinkos kokybės; • Įdiegtos finansavimo programos, pagal kurias šalys gali gauti finansavimą projektams, susijusiems su aplinkos apsauga; • Įdiegtos institucijos, komitetai, tarybos, agentūros, kurios užsiima informacijos apie aplinką sklaidą, leidinių leidyba, politikos įgyvendinimu, bendradarbiavimu su šalimis narėmis ir pan.
2	Šiaurės šalys (Danija, Islandija, Norvegija, Suomija, Švedija)	<ul style="list-style-type: none"> • Suinteresuotos tarptautiniu bendradarbiavimu ir savo šalių sėkmingų pavyzdžių perdavimu, kaip galima sukurti žmogaus ir gamtos harmoningą gyvenimą (NORDEN, [b.m.]); • Šiaurės, arkties regionui itin skaudžios klimato kaitos pasekmės, pavyzdžiui, ledynų tirpimas. Tad nuo 1996 m. kiekvienoje šiaurės šalyje veikia „Klimato grupė“, yra dirbama siekiant sumažinti emisijų dydį (NORDEN, [b.m.]); • Šiaurės šalys dirba aplinkai draugiškų technologijų vystymo srityje, kurios irgi prisideda prie emisijų mažinimo, atlieka tyrimus, kuria technologijas, diegia jas į rinką ir eksportuoja į kitas šalis (NORDEN, [b.m.]); • Apskritai šiaurės šalyse išvystytos žaliosios technologijos, jos naudojamos pramonėje, versle, kasdieninėje buityje; ištobulinta atliekų rūšiavimo ir perdirbimo sistema; puikiai naudojami alternatyvūs energijos šaltiniai.
3	Danija⁶	<ul style="list-style-type: none"> • Danijoje puikiai išvystyta atsinaujinančios energijos sistema. Atsinaujinanti energija Danijoje – tai energija pagaminta panaudojant vėjo energiją, atliekas, biomasę, šilumos pompas, taip pat saulės ir geoterminę energiją (Embassy of Denmark Lithuania, 2008); • Danijos aplinkosaugos ir energijos taupymo technologijų eksportas sudaro 8,4% viso šalies eksporto (Embassy of Denmark Lithuania, 2008); • Griežti įstatymų reikalavimai, sąmoningų politinių pastangų sutelkimas į energijos taupymą ir aplinkosaugą, dinamiškas verslo sektorius suteikia Danijai technologių pranašumą prieš daugelį jos konkurentų užsienyje (Embassy of Denmark Lithuania, 2008); • Elektra varomų automobilių bandymams skiriama ženkli valstybės parama, vandeniliu ir elektra varomi automobiliai atleidžiami nuo mokesčių (Danijos URM, 2008).
4	Didžioji Britanija	<ul style="list-style-type: none"> • 1990 m. buvo pripažinta lydere, inicijuojančia ir tobulinančia aplinkosauginius įstatymus, susijusius su visa Europa (Harris, 2007).; • Parodė pavyzdį, kaip sėkmingai galima sumažinti CO2 emisijas, kas paskatino ES imtis ryžtingesnių veiksnių ir priimti išipareigojimus, susijusius su emisijų mažinimu (Harris, 2007); • Didžioji Britanija sėkmingai palaikė derybas tarp JAV ir ES dėl aplinkosaugos temų (Harris, 2007); • Aktyviai dalyvauja tarptautinės politikos formavime, siekia pritaikyti atsinaujinančios energijos šaltinius šalyje; • Intensyviai klimato kaitos srityje buvo dirbama esant T. Blair vyriausybei, kuri dėjo daug pastangų, kad būtų daromi pokyčiai. Tuo metu buvo išleistas ir N. Stern

⁶ Danija dar aprašoma atskirai, ne bendrame Šiaurės šalių kontekste, nes buvo atliktas interviu konkrečiai su atstovu iš Danijos kultūros instituto, atstovaujančio Danijos Karalystę, todėl buvo tikslinga Daniją aptarti atskirai.

Šiaurės šalių ministrų tarybos biuras Lietuvoje

Analizuojant, kokios yra užsienio atstovybių įgyvendinamo aplinkosauginio švietimo priežastys, pirmiausiai buvo siekiama išsiaiškinti, kaip yra apibūdinamos atstovaujamos šalys. Remiantis teorija apie šalies ženklumą, yra išskiriami tie dalykai, kuriais pozicionuojama šalis. Respondentas iš NORDEN šiaurės šalis apibūdina labai teigiamai, pasak jo tai: *„gero ir socialiai užtikrinto gyvenimo pavyzdys lietuviams“*. Tokį pozityvų išpūdį formuoja – egzistuojanti lyčių lygybė, geros pensijos, užtikrintos pašalpos, lyderystė aplinkos apsaugos srityje. Išvardinti aspektai yra vieni iš svarbiausių, kurie užtikrina žmonėms geras gyvenimo sąlygas. Lietuvoje socialinė ekonominė situacija nėra stabili, vyksta nuolatinė kova dėl pensijų, pašalpų ir kitų socialinių dalykų užtikrinimo. Tad vietiniams gyventojams susidaro išpūdis, kad šiaurės šalyse yra užtikrintas kokybiškas gyvenimas, kurį nulemia tinkamai suformuota socialinių – ekonominių reikalų sistema. O didelis įdirbis, kuris daromas aplinkosaugos ir ekologijos srityje, tarsi sukuria didesnę pridėtinę vertę, kad gyvenimas šiaurės šalyse kitataučiams, tokiems kaip lietuviai, atrodytų dar pozityvesnis; yra nuostata, kad tiek žmonės, tiek šalys, kurios gali sau leisti gyventi ekologinį gyvenimo būdą yra labai pasiturinčios, o tai reiškia gerą gyvenimą.

Laikotarpį, kai dar yra daug šalių, kuriose aplinkosaugos sistema ir gyventojų sąmoningumo lygis šioje srityje yra labai menkas, šiaurės šalys galėtų išnaudoti savo naudai. Būdamos lyderėmis, turi palankias sąlygas skleisti savo vertybes, perleisti gerąsias praktikas, populiarinti šalį ir politinius aspektus. Būtent tai galėtų būti priežastis, kodėl per viešąją diplomatiją NORDEN įgyvendina aplinkosauginį švietimą. Pats respondentas į šį klausimą pateikia kelis motyvus: bendriausiu tikslu yra įvardinamas prisidėjimas prie globalių iššūkių sprendimo *„turinio sėkmė yra svarbiau ir publikos pasiekiamumas yra svarbiau, negu vardo viešinimas“*. Tačiau pagrindinė priežastis yra susijusi su šiaurės šalių pažanga šioje srityje: *„Mūsų biuro misija yra perteikti geriausias, pažangiausias idėjas, iniciatyvas šiauriečių, <...> nes ekologija, aplinkosauga, žalios idėjos yra tai, kas aktualu šiaurės šalyse, o mes turime tai įgyvendinti ir Lietuvoje“*. Respondento pabrėžimas, kad visos įgyvendinamų priemonių idėjos turi savo ištakas šiaurės šalyse, rodo, kad yra svarbu įgyvendinamas veiklas sieti su šiaurės šalimis, nes tai prisideda prie teigiamo šalių įvaizdžio palaikymo.

Akivaizdi įgyvendinamos aplinkosauginio švietimo veiklos sąsaja su šiaurės šalimis reiškia, kad per viešosios diplomatijos priemones reklamuojamos šiaurės šalys, parodoma, kokios inovacijos įgyvendinamos, kaip rūpinamasi žmonėmis ir aplinka. Galima teigti, kad šiaurės šalių įvaizdis, pažanga aplinkosaugoje yra pagrindinės NORDEN įgyvendinamo aplinkosauginio švietimo priežastys.

Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje

Viešosios diplomatijos pagalba yra atstovaujami šalies prioritetai ir skleidžiama politika kitose šalyse. Būtent todėl aplinkosauginiu švietimu užsiima EKA, kad galėtų įgyvendinti ES prioritetus. Tą respondentas įvardina labai konkrečiai: jų organizacija turi vykdyti informacijos sklaidą, informuoti, ką daro ES, o vienas iš ES prioritetų yra aplinkos apsauga arba kitaip – klimato kaita. Tačiau prioritetai įgyvendinami ne fiktyviai, bet iš tikrųjų siekiama kokybiškai šviesti Lietuvos visuomenę: *„iš veiklų, kurias mes organizuojame, nedarome kažkokio šou, ar parodymo, mums svarbūs edukaciniai tikslai“*.

Šiame laikotarpyje yra organizacijų, kurios dėl įvaizdžio palaikymo, pridėtinės vertės kūrimo ar mados pozicionuojasi, kad prisideda prie aplinkosaugos problemų sprendimo, užsiima aplinkosauginės informacijos sklaida, rūpinasi aplinkos kokybe, žmogaus gyvenimu harmonijoje su gamta. Tačiau už to slypi įvaizdžio formavimas, bet ne siekis spręsti problemas. Šiuo atveju respondentas įsitikinęs, kad aplinkosauga išlieka tarp prioritetų ne dėl ES įvaizdžio, bet dėl to, kad tai labai rimta problema, kurią ES, kaip svarbus tarptautinis organas, sprendžia teigiama linkme. Respondentas tai iliustruoja konkrečiais ES darbais: leidžiami teisiniai įstatymai, kuriamos strategijos, inicijuojami susitikimai, tokie kaip Kioto protokolas ir Kopenhagos konferencijos, skiriamas finansavimas – tokiu būdu ES vaidina *„vienytojos vaidmenį“*, kad būtų sukurta saugesnė ir geresnė aplinka piliečiams. Jis teigia, kad ES pagalba tiek strateginiu, tiek finansiniu lygmeniu yra labai svarbi, nes užduoda tam tikrą toną, ką turi įgyvendinti šalys ir suteikia finansinę paramą, pavyzdžiui, energetinės sistemos kūrimui, atsinaujinančių šaltinių diegimui ir pan., tokių lėšų nacionaliniai fondai neturi ir veiklos vystyti tokioje srityje negalėtų. Paramos skyrimas yra subtilus viešosios diplomatijos metodas, kai per finansavimą yra kuriami ilgalaikiai santykiai, keičiamasi vertybėmis.

Britų taryba

Remiantis šalies ženklavimo teorija⁷ svarbu, kokios asociacijos dažniausiai išskyla svetimšaliams apie tam tikrą šalį – kultūriniai objektai, politikai, turistinės zonos ir pan. Pasak atstovo iš BT, Didžioji Britanija daugumai turėtų asocijuotis su kūrybinėmis industrijomis ir kokybišku aukštuoju mokslu. Jis teigia, kad būtent per kūrybines industrijas yra pozicionuojama šalis: *„Kūrybinės industrijos atneša beveik tokį patį indėlį į biudžetą, kaip finansinis sektorius, todėl stengiamasi tuo pasigirti, parodyti pasauliui <...>“*. Respondentas neįvardino, kad Jungtinės Karalystės įvaizdis būtų siejamas su aplinkosauga.

Kaip jau buvo minėta, užsienio atstovybių veiklą nulemia atstovaujamų šalių prioritetai. Būtent prioritetai nulėmė, kad maždaug nuo 2005 m. Britų taryba pradėjo aktyviai įgyvendinti

⁷ Laikantis to požiūrio, kad šalies ženklavimas yra viešosios diplomatijos dalis.

aplinkosauginio švietimo veiklą Lietuvoje, nes tuo metu JK, vadovaujant Tony Blair, vienas iš pagrindinių prioritetų buvo klimato kaita. Pasak respondento tai buvo įvardinta, kaip klimato saugumas: „*Klimato saugumas buvo suprantamas tiek kaip tarptautinis prioritetas, tiek vidinės politikos prioritetas*“. T. Blair suorganizavo „Didžiojo aštuoneto“ (G-8) susitikimą, kurio metu ir buvo aptartas klimato atšilimas, priimti sprendimai, kokios veiklos imtis. Atstovas iš BT teigia, kad tam didelės įtakos turėjo N. Stern tyrimas, kuriame iš ekonominės prizmės vertinama klimato kaita, tyrimo pagrindinė idėja: „*kad ekonomiškai apsimoka dabar investuoti į įvairias aplinkosaugines priemones ir drastiškai sumažinti anglies dvideginį, nes kitu atveju, visi nukentės ekonomiškai*“. Kadangi Britų taryba dirba vyriausybės prioritetinėse srityse, tai paaiškina, kodėl maždaug 2005 – 2008 m. itin aktyviai įgyvendino aplinkosauginį švietimą įvairiomis priemonėmis. Šiam momentui tokia veikla beveik nevykdoma, nes persigrupavo atstovaujamos valstybės prioritetai.

Danijos kultūros institutas

Vienas iš šalies identiteto formavimo aspektų pagal S. Anholt yra „žmonės“ – kokie tam tikros šalies gyventojų bruožai išskiriami, kas akcentuojama ir pan. Per nuomonę apie žmoniškąjį kapitalą susiformuoja ir nuomonė apie pačią šalį. Respondentas iš DKI Danijos įvaizdį sieja su tuo, kokie yra gyventojai. Vienas iš paminėtų danų bruožų, kad jie suradę harmoniją su gamta. Kaip pavyzdį pateikia tai, kad visas jų dizainas yra su tuo susijęs: „*<...> mąstymas pritaikytas prie gamtos. Kad žmogus nuo gimimo suprastų, kad jis yra gamtos dalis, ir kad reikia rūpintis ir savim, ir kitu, ir gamta*“. Akcentuoja, kad Danijos įvaizdį galima sieti su tuo, koks jų santykis su aplinka. Paminima, jog kadangi Danijoje nėra didelių gamtinių išteklių, todėl gyventojų sąmoningumas yra toks aukštas, kad į viską žiūrima labai taupiai ir atitinkamai elgiamasi: „*Jie pripratę gyventi kukliai, taupyti ne iš šykštumo, ne iš godumo, o iš to, kad jie žino, kad visi ištekliai yra riboti ir su viskuo reikia labai skaitytis*“. Visa tai atsiliepia kiekviename jų gyvenimo žingsnyje: elektros, vandens nėra naudojama ten kur nereikia, atliekų rūšiavimo sistema yra išstobulinta, viskas yra perdirbama, naudojami alternatyvūs energijos šaltiniai. Visos gamtos ir žmogaus santykio vertybės kiekvienam gyventojui yra išskiepiamos nuo mažens, žmonės tuo vadovaujasi, jiems nekyla klausimų, kodėl taip reikia daryti. Tad Danijos įvaizdis formuojamas per tai, kad žmonės vadovaujasi aplinkosaugos, ekologijos principais. Tai atsispindi įvairiose srityse - nuo asmeninės buities iki šalies ekonomikos kūrimo.

Įgyvendinamo aplinkosauginio švietimo motyvas gali būti bandymas prisidėti prie globalių problemų sprendimo keliant visuomenės sąmoningumo lygį ir skatinant pokyčius. Tos DKI organizuojamos veiklos, kurios kažkiek susijusios su aplinkosauga, viena vertus yra būdas perteikti gerąjį Danijos patirčiai, sugebėjimui prisitaikyti ir gyventi harmonijoje su gamta. Tačiau apskritai respondentas įsitikinęs, kad aplinkosauginis švietimas yra pasaulinė tendencija, nes yra suprantama,

kad ištekliai baigsis, nėra malonu gyventi apsišiuokšlinus ir pan. Pagrindine priežastimi, kodėl tokias veiklas įgyvendina, respondentas tikrai neišskiria, kad tai daroma tik dėl Danijoje pasiekto aukšto lygio šioje srityje. Respondento nuomone, tai yra daroma dėl to, kad visam pasauliui turi rūpėti šios problemos, ir visur turi būti imamas atitinkamų veiksmų, o aplinkosauginis švietimas yra viena iš būtinų priemonių, kuri galėtų pakeisti gyventojų mąstymą ir paskatinti juos pergaltoti savo veiksmus, elgtis kitaip: „*tas, kas nuo mūsų priklauso galim ir turim padaryt, mes nepadarysim kažko, ko mes negalim padaryt, kas nuo mūsų visiškai nepriklauso. Kaip tie ledynai tirpo, taip tirps, galima sustatyti šaldytuvus, bet niekas nuo to nepasikeis*“, todėl yra siekiama taip perteikti aplinkos idėjas, kad individai suvoktų, kad kažką pakeisti jie gali, ir turėtų prie to prisidėti, o ne būti abejingais. Respondento nuomone, danams yra, ko pasimokyti iš lietuvių, o lietuviams iš danų.

Taigi priežastys, skatinančios įgyvendinti aplinkosauginio švietimo veiklas, yra labai panašios. Daugiau ar mažiau visos užsienio atstovybės, panaudodamos švelniąją galią, populiarina šalies prioritetus ir vertybes. Šiaurės ministrų tarybos atstovauja šiaurės šalis, kurios labai pažengusios aplinkos apsaugos srityje, todėl jų pagrindinis motyvas – perteikti savo patirtį, gerosios praktikos pavyzdžius kitoms šalims, kurios neturi tokio įdirbio aplinkosaugoje. EKA įgyvendina aplinkosauginį švietimą dėl to, kad aplinkosauga yra vienas iš ES prioritetų, o ši organizacija dirba pagal ES politikos kryptis. Aplinkosauga yra vienu iš ES prioritetų todėl, kad praktiškai, o ne teoriškai būtų sprendžiamos globalios problemos. Situacija su Britų tarybos įgyvendinama veikla yra labai panaši, nes jie taip pat įgyvendina tas veiklas, kurios atspindėtų atstovaujamos šalies prioritetus. Kai vienas iš pagrindinių JK prioritetų buvo aplinkosauga, tai atsispindėjo ir aktyvioje Britų tarybos Lietuvoje veikloje šioje kryptyje, prioritetams pasikeitus - aplinkosauginės šviečiamosios veiklos nebeliko. Danijos kultūros institutas įgyvendina šviečiamąsias veiklas, nes aplinkosauginės problemos, suvokiamos kaip pasaulinės problemos, todėl yra svarbu prisidėti prie situacijos gerinimo.

3.4. Užsienio atstovybių įgyvendinamo aplinkosauginio švietimo vertinimas

Trečiuoju tyrimo uždaviniu buvo siekiama atskleisti, kaip užsienio atstovybių darbuotojai vertina įgyvendinamą aplinkosauginį švietimą. Veikla buvo vertinama atsižvelgiant į tokias pagrindines kategorijas – su kokiais sunkumais susiduriama, kaip yra informuojama visuomenė apie įgyvendinamas veiklas, kokių rezultatų, pokyčių tikimasi, ir kaip matoma ateities vizija šioje veiklos srityje.

Sunkumai

Igyvendinant viešąją diplomatiją susiduriama su įvairiais sunkumais, pavyzdžiui, kokias priemones naudoti, kaip jas perteikti tikslinėms grupėms, kaip švelniosios galios principais iškomunikuoti žinutę ir pasiekti norimo rezultato, kaip surasti reikiamus žmoniškuosius ir finansinius išteklius. Aplinkosauginis švietimas yra subtili tema viešojoje diplomatijoje, kur reikia detaliai apgalvoti, kaip jį įgyvendinti, kad tai neatrodytų kaip prievartinė idėjų sklaida. Prieš kurią laiką informacijos sklaida Lietuvoje šia tema beveik nevyko. Todėl, kai vienos iš pirmųjų organizacijų, apskritai Lietuvoje, pradėjo informuoti, komunikuoti apie aplinkosaugą, tai buvo sudėtingas etapas, kaip praminti tą kelią, kad tema taptų populiari. Būtent tokią sunkią pradžią, vystant aplinkosauginio švietimo veiklą, įvardino EKA ir BT respondentai. Pasak jų, tuo metu sąmoningumo lygis buvo labai žemas, ir sudėtinga buvo tiek perteikti tą žinutę, tiek surasti partnerius, kurie norėtų tą daryti kartu. Tačiau šis sunkumų etapas jau pasibaigęs ir šiam momentui viskas yra įgyvendinama kartu su partneriais, kurie netgi labai entuziastingai įsitraukia į tokio pobūdžio veiklas: „*Aplinkosaugos tema jau nėra nauja, todėl tiek piliečių susidomėjimas išaugęs, tiek nevyriausybinių ir netgi vyriausybinių sektorių įsitraukimas į tokias veiklas didėja*“.

Viešosios diplomatijos, kaip švelniosios galios, vienas pagrindinių principų yra ne jėga pakeisti gyventojų nuomonę, vertybes, tačiau pateikti informaciją taip, kad jie pergalvotų jas ir natūraliai jas priimtų. Šiuo atveju užsienio atstovybės nesiekia būti aplinkosauginio švietimo ekspertais ir nuolat komunikuoti tą informaciją, tačiau stengiasi idėjas perteikti vietinėms organizacijoms, valdžios institucijoms, paskatinti žmones burtis į socialinius judėjimus, sudominti žiniasklaidą, kad ji teisingai paskleistų jų siunčiamą informaciją. Pavyzdžiui, Šiaurės ministrų tarybos biuras paskleidžia aplinkosaugines idėjas, kurių ištakos siekia šiaurės šalių patirtį ir duoda stimulą vietiniams ekspertams bei lyderiams aplinkosaugos srityje toliau vystyti ir plačiai įgyvendinti, plėtoti tas idėjas. Taip šiuo atveju veikia viešoji diplomatija, kai paskleidus idėją ją toliau įgyvendina jau ne užsienio atstovybės, bet vietinės organizacijos, ar judėjimai. Tą padaryti labai sudėtinga, nes svarbu, kad idėjos būtų perimtos ir teisingai komunikuojamos plačiau ir giliau. Kitas pavyzdys su Danijos kultūros institutu, kurie siekia, kad Lietuvos ir Danijos organizacijos bendradarbiautų. Pavyzdžiui, šiuo metu yra daug aktyvių danų, ieškančių, su kokiais partneriais Lietuvoje galėtų vystyti alternatyvios energijos projektus. DKI institutas siekia padėti surasti tuos partnerius, bet ne suradimas yra sudėtingas procesas, o tai, kiek pastangų reikia įdėti, kad partnerystė būtų išlaikyta ir duotų kažkokių rezultatų: „*Nes visi nori labai greitai skirtis, o tada mes ir laikom, kad ne bėkite, o draugaukite, mylėkite vienas kitą, ir žiūrėkit – išeina kartais*“. Tokia partnerystė nulemia, kad idėjos iš Danijos ateina į Lietuvą.

Taip pat įgyvendinant viešąją diplomatiją yra svarbus priemonių parinkimas ir originalumo suradimas. Nė viena organizacija neišskyrė, kad tai būtų sunkumas, nes idėjų organizacijoms

netrūksta, o sudėtinga būna tuomet, kai trūksta reikiamos komandos ir finansinių išteklių. Paprastai viešosios diplomatijos kampanijoms šalys skiria nemažą finansavimą, todėl keista, kad buvo paminėtas finansų trūkumas. Galima daryti prielaidą, kad ekonominio sunkmečio laikotarpiu biudžetas, skirtas viešajai diplomacijai taip pat apribotas.

Viešinimas

Užsienio atstovybės įgyvendindamos aplinkosauginio švietimo veiklas dažniausiai naudoja vieną iš viešosios diplomatijos priemonių – informacines kampanijas. Jas rengiant yra itin svarbu, kad būtų tikslingai parinkti komunikavimo kanalai, suformuota aiški komunikacijos strategija. Visi respondentai patvirtino, kad jų veikloms naudojamos tradicinės viešinimo priemonės, ir dažnai apie veiklas yra viešinama maksimaliai, kad informacija būtų paskleista, kuo plačiau. Naudojami pranešimai spaudai, žinutės per radiją, televiziją, organizuojamos spaudos konferencijos, dalinamąją medžiagą stengiamasi paskleisti, kuo plačiau ir įvairesnėse vietose, pavyzdžiui, baruose. Konkrečiai EKA atveju, respondentas paminėjo, kad prie informacijos sklaidos prisideda kiekviename Lietuvos apskrities centre įsikūręs Europos Informacijos centras (angl. *Europe direct centre*), kuris yra pagrindinis informacinis partneris. Centrų pagalba žinutė apie anonsuojamus renginius yra paskleidžiama labai efektyviai ir plačiai pasiekia nusimatytą auditoriją, tai palengvina EKA darbą. Britų taryba kitų informacijos centrų ar tarybos punktų neturi, tačiau BT atstovas paminėjo, kad informacijos sklaidą organizuoja kartu su partnerių pagalba: „*Iš tikrųjų mūsų pagrindinis darbo principas yra tas, kad mes dirbame su kitomis organizacijomis, laikome jas mūsų renginių partneriais, stengiamės viešinimą organizuoti per juos*“. Tai rodo, kad BT įgyvendina vieną iš pagrindinių viešosios diplomatijos principų, kad svarbu idėją perteikti vietinėms organizacijoms, kurios paskui ir komunikuotų reikiamas žinutes.

Siekiant viešosios diplomatijos tikslų yra labai svarbus asmeninis kontaktas, nes gali būti, kad vienas žmogus perėmęs idėją ją perteiks kitiems. Kartais tai, kas viešinama labai plačiai ir visiems, gero rezultato nepasiekia, kaip sako respondentas iš DKI, „*žmogus nepriima to, kas skelbiama visiems*“. Pasak jo, geriausia informacijos sklaida yra asmeninis kontaktas: „*vis dėl to šitas būdas iš lūpų į lūpas, ar iš lūpų į ausį yra pats geriausias, dar nieks jo neperspjovė*“.

Dar vienas iš viešosios diplomatijos būdų siekiant savo tikslų yra ryšiai su žiniasklaida. Tinkamai jiems pateikta informacija, geri santykiai su žurnalistais užtikrina dėmesio skyrimą atstovybės organizuojamos veikloms. Būtent respondentas iš NORDEN, atsakydamas į klausimą apie viešinimą, labiausiai dėmesį sutelkė į tai, kad vystant renginių idėjas labai svarbu įvertinti, kiek veikla gali būti įdomi visuomenei, ir kiek svarbi, kaip istorija, žiniasklaidai: „*Jeigu bendras vardiklis atsiranda, tai reiškia kad <...> iniciatyva gali būti įdomi visiems eiliniams gyventojams, nes jeigu medijoms tai atrodo kaip kažkoks neaktualus, kosminis dalykas, labai tikėtina, kad veikla liks*

tik ekspertų lygmeniui įdomi“. Organizuojant veiklas, biuras siekia, kad žiniasklaida iš tikrųjų suprastų, kad jos yra įdomios, svarbios ir reikalingos. Jie nesiekia tik pritraukti medijas, bet kiekvieną kartą ieško kelio, kaip suformuluoti projekto idėją, kad medijos ją teisingai iškomunikuotų visuomenei: *„kai medijos supras <...> kad tai yra svarbu, tai perduos visiems žmonėms“*. NORDEN aiškiai suvokia, kad visuomenė labai imli tam, ką perteikia žiniasklaida, todėl ir orientuojasi į ją. Tai nulemia, kad geri projektai, kurie susiję su švietimu, žmonių sąmoningumo kėlimu, yra teisingai ištransliuojami tikslinei auditorijai.

Rezultatai, veiklų poveikis

Igyvendinant viešąją diplomatią atstovybės gali siekti skirtingų rezultatų. Vienas iš jų – tai visuomenės supažindinimas su savo atstovaujama šalimi, jos patirčių sklaidos įgyvendinimas ir tų perteiktų vertybių įsisavinimas, praktikų naudojimas. Pavyzdžiui, NORDEN išleido „Išmintingo namų ūkio tvarkymo vadovą“, kuris parengtas pagal šiaurės šalių tvarkymosi buityje patirtį. Konkrečių tyrimų, kiek žmonių perėmė idėjas, kiek pakeitė elgesį, nedaro. Rezultatų pasiekimą vertina pagal didelį leidinio populiarumą, išleistus pakartotinius tiražus, gautus užsakymus iš įvairių organizacijų. Toks susidomėjimas rodo, kad šiaurės šalių idėjų sklaida vyko ir pasiekė daug gyventojų.

Igyvendinant viešąją diplomatią yra svarbu pasirinkti tikslines grupes, o keliant gyventojų sąmoningumą – atsižvelgti į jaunimą, kuris imlesnis pokyčiams lyginant su vyresnio amžiaus žmonėmis. NORDEN, sukurtą internetinį žaidimą „Žuvies kelionė“⁸ išleido CD formatu ir išplatino per visas mokyklas Lietuvoje. Vertinant, kaip rezultata, sunku pasakyti, kiek mokinių pakeitė elgesį, tačiau yra suskaičiuota, kiek jų buvo informuota.

Viena iš aplinkosauginio švietimo stadijų yra, kai individas įsisąmonina jam siunčiamą informaciją ir ją priima. Dėl to DKI įsitikinęs, kad švietimas turėtų būti pradedamas nuo giliau, kad pasiektų žmogaus sąmoningumą iš tikrųjų: *„reikia minčių ekologinių, nes viskas prasideda nuo supratimo <...> O kol nėra supratimo, tai niekas nevyksta ir jokių rezultatų negalima tikėtis“*. Institutas savo veiklų rezultatų nematuoja tam konkrečiai skirtais tyrimais, tačiau aktyvus tam tikros visuomenės dalies (žmonės ateina į institutą, teikia savo pasiūlymus, rekomendacijas, rašo laiškus) susidomėjimas organizuojama veikla, rodo, kad informavimas yra naudingas, o teikiami pasiūlymai, kaip pakreipti veiklas, iliustruoja, kad gyventojai vėliau sulaukia to, ko patys tikėjosi.

Aplinkosauginis švietimas laikomas efektyvia priemone keliant gyventojų sąmoningumą. Tai reiškia, kad per jį yra keičiamas požiūris, įskiepiamos tam tikros vertybės. EKA skleidžia ES prioritetus per savo organizuojamas veiklas, tačiau tyrimų, skirtų išsiaiškinti, kiek gyventojų pasiekė informacija, ar kiek pakeitė požiūrį – nedaro. Bet respondentas įsitikinęs, kad jie pasiekė

⁸ Žaidimas „Žuvies kelionė“ buvo sukurtas projekto „Bendri krantai“ metu.

rezultatų gyventojų aplinkosauginio švietimo kėlime: „*aš tikrai galiu pasakyti, kad lyginant su pirmaisiais renginiais ir praeitų metų renginiais, žmonės tikrai daug daugiau žino apie klimato kaitą, ir atsinaujinančią energetiką, ir apie visas E <...>*“. Tai rodo, kad švietimas iš tikrųjų veikia visuomenę, tačiau atskirti, kiek auditorijos pasiekė būtent EKA renginiai, o kiek – kitų organizacijos, ir kas labiau prisidėjo prie sąmoningumo kėlimo labai sudėtinga.

Užsienio šalių viešoji diplomatija sėkmingai veikia tada, kai skleidžiamos idėjos integruojamos į sprendimą priimančias ir sprendimą įtakojančias organizacijas. Informacijos sklaida orientuojama ne į plačiąją visuomenę, bet į tuos, kurie kuria tos plačiosios visuomenės gyvenimą ne vieną kartą per renginį, bet per visą politinę, ekonominę, socialinę sistemą, kuri gali pakelti jų sąmoningumo lygį. Būtent per tai, kiek institucijų pasiekė, BT matuoja savo veiklos rezultatus. Pasak respondento, „*mūsų resursai negali leisti, kad būtų dirbama vien tik su plačiosiomis masėmis, todėl mes dirbame su <...> tais įtakingais žmonėmis, kurie gali įtakoti pokyčius*“. Pavyzdžiui, dirbama su Švietimo ministerija, kuri gali įtakoti aplinkosauginį švietimą mokyklose, dirbama su Aplinkos ministerija, kuri turi galios padaryti įtaką daugelyje aktualių sričių. Vieną iš konkrečių įvykių apie Britų tarybos organizuojamos veiklos poveikį respondentas pamini, kai apie 2005 m. Aplinkos ministerija teikė ataskaitą Jungtinėms Tautoms apie tai, ką Lietuva yra padariusi aplinkosaugos srityje. Respondentas pasakoja, kad ataskaitoje buvo skiltis apie aplinkosauginį švietimą ir buvo įrašyta, kad juo užsiima Britų taryba bei Jungtinės Karalystės ambasada. Respondentas įsitikinęs, kad toks pavyzdys iliustruoja jų organizacijos pasiektą rezultatą.

Kitų šalių žaliųjų idėjų perdavimą per viešąją diplomatiją iliustruoja tai, kad Britų taryba ir Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje buvo pirmosios organizacijos, pradėjusios plačiau skleisti informaciją apie aplinkosaugą. Tai galima vertinti, kaip užsienio atstovybių rezultata, jog jos paskatino Lietuvos institucijas pradėti dirbti šioje srityje.

Ateities vizija

Šiame laikotarpyje aplinkosauga yra opi tema ir aktuali daugumai pasaulio valstybių. Vienos šalys aplinkosaugoje yra labiau pažengusios negu kitos. Taip pat ir gyventojų sąmoningumo lygis labai skiriasi. Pavyzdžiui, Šiaurės šalys užima lyderių pozicijas tiek aplinkai draugiškų technologijų taikymo srityje, tiek išsiskiria aukštu gyventojų sąmoningumu. Todėl natūralu, kad savo gerąsias praktikas nori perteikti kitoms šalims. Dėl to ir Šiaurės ministrų tarybos biuras planuoja toliau įgyvendinti veiklas, susijusias su aplinkosauginiu švietimu: „*aplinkosauga ir žalios idėjos – projektai, kuriuos reikia vykdyti nuosekliai <...> negalima atspausdinus tūkstantį brošiūrų, išdalinus žmonėms, iškart sakyti, kad pakėliau žmonių sąmojingumo lygį, prie to reikia dirbti nuosekliai*“. Galima teigti, kad biuras yra aiškiai išsąmoninęs vykdomos veiklos principus ir suvokia, kad tai turi būti tęstinis, o ne vienadienis procesas, jeigu norima pasiekti reikšmingų

rezultatų. Tie rezultatai gali būti – savo šalių idėjų perdavimas Lietuvai ir jų realizavimas, platesnis Šiaurės šalių vertybių komunikavimas. Galima daryti prielaidą, kad jeigu šiaurės šalyse ir toliau bus vystomos aplinkosauginės idėjos ir sėkmingai pritaikomos praktikoje, tai jos anksčiau ar vėliau pasieks ir Lietuvą per Šiaurės ministrų tarybos biurą Lietuvoje.

Užsienio atstovybė, norėdama pasiekti viešosios diplomatijos tikslų, pavyzdžiui, perteikti tas žaliasias idėjas, vertybes, turi pasiekti žmogaus savimonę. Ką pokalbio pabaigoje pabrėžia respondentas, kad jų tikslas ir sėkminga įgyvendinto aplinkosauginio švietimo vizija yra pakeltas žmonių sąmoningumo lygis: „*Nes tie dalykai labai skiriasi – sąmoningumas aplinkosaugos srityje šiaurės šalyse ir Lietuvoje. Pas mus <...> dar yra ką veikti, todėl projektai ir yra vykdomi*“. Aplinkosauginio švietimo ir aplinkosauginės situacijos takoskyra yra labai didelė tiek vertinant žmonių sąmoningumo lygį, tiek šalių įdirbį šioje srityje, todėl biuro iniciatyvos ir atnešamos idėjos, ateityje, susiformavus reikiamai kritinei masei, galėtų duoti nemažai pozityvių rezultatų aplinkosaugos srityje.

Viešoji diplomacija, kaip jau buvo aptarta teorijoje, siejasi ir su šalies ar organizacijos įvaizdžio kūrimu. Kadangi aplinkosauga yra globali problema, tokioms svarbioms institucijoms, kaip ES, yra svarbu tiek dėl įvaizdžio, tiek dėl turimos galios išlaikyti aplinkosauginį švietimą tarp prioritetų, nes tarptautinėje bendruomenėje ES gali pakenkti savo įvaizdžiui, jeigu neišreikš susirūpinimo pasaulinėmis problemomis. Pasak respondento iš EKA, aplinkosauga dar ilgai išliks tarp prioritetų, nes: „*viskas labai glaudžiai susiję su aplinkosauga – ir darbo vietų kūrimas, ir darbo vietų netekimas ir bendra ekonominė situacija <...> ir toliau mes dirbsime šita tema, nes neišsprendę šitų klausimų galime nebeturėti iš viso kitų klausimų, kuriuos reikėtų spręsti*“. Tai rodo, kad įgyvendinant aplinkosauginio švietimo veiklas, bus prisidedama tiek prie ES prioritetų įgyvendinimo, tiek kuriant geresnę ir sveikesnę aplinką per gyventojų edukaciją.

Nesvarbu, kokia būtų tikroji ES priežastis dėl aplinkosaugos išlaikymo tarp prioritetų, tačiau jos atstovybių šviečiamoji visuomenės veikla prisideda prie sąmoningumo kėlimo. Respondentas teigia, kad „*edukacinis bruožas išliks ir ateityje, kadangi mes tikrai nedarysime kažkokio šou, o darysime tai, kas gali išmokyti žmones, ko nors*“.

Viešoji diplomacija yra taikoma tose srityse, kurios yra aktualios atstovaujama šaliai ar organizacijai. Prioritetams pasikeitus šalyje, atstovybių veikla taip pat keičiasi. Tą iliustruoja Britų tarybos atvejis – aplinkosauginio švietimo veikla yra nurimusi, Jungtinėje Karalystėje įvyko prioritetų persigrupavimas ir nėra taip akcentuojama aplinkosauginė veikla. Respondentas iš Britų Tarybos (BT) pamini, kad Jungtinė Karalystė daug investuoja į atsinaujinančius šaltinius, siekia tapti pirmaujančia vėjo jėgainių gamybos srityje, tačiau, nepaisant to, yra ir kiti aktualūs dalykai: „*dabar iš tikrųjų yra kitų svarbesnių prioritetų, bet tikrai aplinkosaugos prioritetas nėra pamirštas,*

jis įgyvendinamas, jau yra įsitvirtinęs ir, matyt, natūraliai užleidžia vietą kitiems svarbesniems dalykams“.

Kita vertus, viešoji diplomatija tam tikroje srityje baigiasi, kai pasiekia savo tikslus. Pasak respondento iš BT, tam tikros idėjos jau yra įsitvirtinusios, numatyti tikslai pasiekti, visuomenės sąmoningumo lygis aukštesnis, aplinkosaugos tema aptarinėjama įvairiuose lygiuose, informacijos sklaida vyksta intensyviai: *„mes galvojame, kad savo darbą tam tikra prasme esame padarę. Kai pradėjome daryti <...> buvo tik pati pradžia, o dabar iš tikrųjų Lietuvoje sąmoningumas yra padidėjęs“.* Atsižvelgiant į tai, kad tikslai pasiekti, o JK prioritetai pasikeitę, ateityje nėra planuojami dideli aplinkosauginio švietimo projektai. Galima daryti prielaidą, kad Britų taryba, panaudodama švelniąją galią, pradės aktyviau veikti kitose srityse ir populiarinti tai, kas šiuo metu aktualu Jungtinėje Karalystėje.

Remiantis šalies ženklavimo aspektu, Danija yra asocijuojama su aplinkosauga ir aukštu gyventojų sąmoningumo lygiu toje srityje. Tokia visuomenės nuomonė palaikoma įvairiais būdais – informacijos sklaida, filmai, parodos ir pan. DKI ateityje sieks ir toliau įgyvendinti veiklą, susijusią su aplinkosauginiu švietimu, nes lietuviams šioje srityje reiktų mokytis iš danų. Tokiu būdu ir toliau danų vertybės bei idėjos būtų integruojamos į Lietuvos visuomenę. Tai galėtų atnešti gerų rezultatų, nes, pasak respondento, *„niekas nenori nei šiukšlėse skęsti, nei gerti nešvarų vandenį, dėl to, kad tarša, tiek kiek mes jos galim išvengti, mes tikrai turim tą daryti ir mokytį vaikus savo ir anūkus, ir visus kitus, kad suprastų žmonės, kad tai tikrai yra didelis turtas“.*

Taigi visų užsienio atstovybių respondentai teigia, kad aplinkosauginis švietimas yra labai svarbi ir efektyvi priemonė, nors užsakomuosius tyrimus, kad būtų įvertintas priemonių efektyvumas, daro tik Britų taryba. Įgyvendinamos priemonės viešinamos maksimaliai visais komunikacijos kanalais, kad pasiektų, kuo daugiau auditorijos iš visos Lietuvos, tik DKI užakcentavo informavimą apie veiklas naudojant asmeninius kanalus. Britų taryba yra orientuota į darbą su tomis institucijomis ar atstovais, kurios gali priimti sprendimus arba juos įtakoti. Tokiu būdu mėginama įnešti pokyčių šalies politinėje, ekonominėje sistemoje, kas nulemtų kompleksinį gyventojų aplinkosauginį švietimą. NORDEN, EKA, DKI respondentai įsitikinę, kad ateityje atstovybės toliau įgyvendins aplinkosauginio švietimo veiklas, nes aplinkosauga – neišspręsta problema, o kol ji tokia, tol turi būti organizuojamos su tuo susijusios veiklos. O Britų tarybos atstovo nuomonė yra priešinga, jų veikla šioje srityje jau kiek nurimusi, ir respondentas mano, kad toliau veikla labai intensyviai šioje srityje nebus vykdoma, nes tam tikri tikslai pasiekti ir pokyčiai jau matosi akivaizdžiai. Švelniosios galios naudojimas įgyvendinant aplinkosauginį švietimą prisideda prie šalių prioritetų ir vertybių sklaidos, nuo kurių ir priklauso, kokios temos turi būti viešinamos reziduojamoje šalyje.

3.5. Užsienio atstovybių įgyvendinamo aplinkosauginio švietimo indėlis bendrame aplinkosauginio švietimo kontekste Lietuvoje

Siekiant atsakyti į paskutinį uždavinį – koks yra užsienio atstovybių indėlis į aplinkosauginį švietimą bendrame aplinkosauginio švietimo kontekste Lietuvoje, ekspertams buvo užduodami tokie klausimai: kas apskritai Lietuvoje įgyvendina aplinkosauginį švietimą, kad būtų įvertintas bendras kontekstas ir išsiaiškinta, kokią dalį joje sudaro užsienio atstovybės; kokias užsienio atstovybes ir jų priemones išskiria; kokius įvardina jų tikslus ir motyvus; kaip apibrėžia poveikį ir svarbą; kokią užsienio atstovybių tolimesnę veiklos kryptį aplinkosauginiame švietime mato ateityje. Visi šie atsakymai sudarė bendrą užsienio atstovybių įgyvendinamo aplinkosauginio švietimo įvertinimą.

Aplinkosauginio švietimo įgyvendinimo situacija

Pagrindiniai aplinkosauginio švietimo organizatoriai Lietuvoje, ką patvirtina ir Ekspertas Nr. 2, yra valstybinis sektorius, nevyriausybinės organizacijos ir internetinė žiniasklaida. Visų trijų sektorių indėlis į aplinkosauginį švietimą ekspertų vertinamas labai kritiškai ir neigiamai. Ekspertas Nr. 2 teigia, kad valstybiniame sektoriuje: *“Aplinkos ministerija užsiima tik viešaisiais ryšiais ir neturi supratimo, koks svarbus yra visuomenės informavimas, o jos vaidmuo ir turėtų būti, kad ji aiškiai ir gražiai žmonėms paaiškintų per įvairias priemones, kodėl aplinkos apsauga yra svarbi“*. Ekspertas išreiškia pasipiktinimą finansavimo mechanizmais, kurie, pasak jo, nėra orientuoti į *„kokybišką idėjų sklaidą, bet į kiekybinę eterio nupirkimą“*. Todėl įvairius internetinės žiniasklaidos atstovus ekspertas vertina irgi neigiamai, teigdamas, kad jie kalba apie tai, kas madinga, populiariu, nors iš tikrųjų nėra realiai susipažinę su tais dalykais. Pasak jo, situaciją galima būtų pagerinti, jei toms nevyriausybinėms organizacijoms būtų suteikta didesnė motyvacija ir finansinė parama bei politinis palaikymas.

Užsienio atstovybės, turėdamos tvirtą atstovaujamo šalių palaikymą, aplinkosauginio švietimo srityje galėtų įnešti savo indėlį – pristatyti kitur veikiančius modelius ir paskatinti juos integruoti į Lietuvos sistemą. Tai būtų abipusė nauda. Ekspertas Nr. 2 nemano, kad jos yra labai aktyvios šioje srityje, o jų aplinkosauginio švietimo veikla susijusi su siauros tikslinės grupės informavimu apie savo interesus ir savo patirties sklaidos vykdymas. Kitas Ekspertas Nr. 1 įsitikinęs, kad aplinkosauginis švietimas yra tarptautinės bendruomenės reikalas, tačiau, pasak jo, visada reikia įvertinti situaciją nuo globalios sferos iki veiksmų lokaliame lygmenyje. Lietuvoje tokią situaciją įvardija kaip partizaninę, nes yra nemažai užsienio organizacijų, kurios savarankiškai daro projektus, organizuoja tam tikras iniciatyvas, yra užėmusios atitinkamą nišą ir joje vysto veiklą. Tai

reiškia, kad bendrame Lietuvos aplinkosauginio švietimo fone užsienio atstovybės taip pat yra matomos.

Užsienio atstovybių tikslai

Naudodamos viešąją diplomatią, kaip jau buvo aptarta teorijoje, užsienio atstovybės dažnai siekia stiprinti arba kurti patrauklų savo šalies įvaizdį, jį populiarinti kitose šalyse. Ekspertas Nr. 2 nemano, kad tai daroma tik dėl įvaizdžio, jis teigia, kad tose šalyse yra kitoks požiūris, mąstymo būdas, pritaria, kad visur egzistuoja viešieji ryšiai, tačiau įvaizdžio palaikymo ir formavimo, pagrindiniu motyvu neišskiria, bent jau ne visų šalių atveju. Respondentas pokalbio metu minėjo Vokietijoje egzistuojantį fondą, kuris skelbia kvietimus teikti paraiškoms ir skiria finansavimą Lietuvos projektams. Finansavimas yra viena iš stiprių viešosios diplomatijos priemonių, kai kuriami ilgalaikiai santykiai. Minėtu atveju jis reguliariai skiriamas būtent Klaipėdos kraštui, pasak respondento, tai tarsi kaltės išpirkimas: „*tam tikros istorinės kažkokios ambicijos, <...> gamtą <...> jie yra pas save sunaikinę <...> bet suprastę, kaip blogai padarę <...> Baltijos šalyse yra dar likę daug geros ir gyvos gamtos ir galima ją išsaugoti, todėl mūsų pareiga yra tam padėti*“. O kalbant apie kitas šiaurės šalis – Švediją, Suomiją – respondentas mano, kad joms įvaizdis yra vienas svarbesnių motyvų, įgyvendinant aplinkosauginį švietimą.

Ekspertas Nr. 3 taip pat įsitikinęs, kad užsienio atstovybių įgyvendinamos veiklos tikrai prisideda prie jų šalies patrauklaus įvaizdžio formavimo. Šiam teiginiui pagrįsti, pamini JAV ambasados bendradarbiavimą su projektu „Darom“, kurio metu ambasada susitvarkė, išvalė nuo šiukšlių šalia esantį parkelį. Visa tai, pasak Eksperto Nr. 3, buvo tik viešųjų ryšių akcija ir indėlis į įvaizdžio formavimą, mėginimas parodyti, kad JAV taip pat suinteresuota aplinkos apsauga. Pasak respondento, jeigu būtų kitaip, tai ambasada tiesiog būtų susitvarkiusi parkelį, bet apie tai nebūtų paskleista žinia visuomenei: „*kiekvienos ambasados viešųjų ryšių akcija daroma tikslingai tam, kad būtų paskleidžiama žinia apie jų atstovaujamą šalį, tokia žinia dažniausiai būna teigiama*“. Be to, atsižvelgiant į tai, kad JAV nepasirašė Kioto protokolo, galima vertinti, kad užsienio atstovybės, reziduodamos kitose šalyse, įvairiomis švelniosiomis priemonėmis mėgina parodyti, kad JAV aplinkosauga yra aktuali.

Per viešąją diplomatią dažnai yra siekiama įgyvendinti ir politinius tikslus. Tie politiniai tikslai atspindi, kokioje sferoje užsienio atstovybė vysto veiklą. Aiškų politinį tikslą respondentas išvelgia NORDEN veikloje: „*šiaurės šalys suinteresuotos, jog valstybės prie Baltijos jūros būtų maksimaliai švarios, kad jose būtų daug žmonių, suvokiančių, kas yra aplinkosauga, ir kokia jos reikšmė. Lietuva taip pat teršia Baltijos jūrą. Jų interesas yra, kad mes suvoktume, ką darome, kad mes būtume švaresni, mažiau teršdami aplinką, su kuria ir jie turi kažkokį kontaktą*“. Politinė potekstė nulemia, kad švelniosiomis priemonėmis siekiama paveikti elgtis taip, kaip būtų naudinga

atstovaujamos šalims. Kita vertus, šioje situacijoje, jeigu Lietuvos visuomenė per visus institucinius lygius pradėtų elgtis taip, kokią žinutę komunikuoja šiaurės šalys, tai rezultatai ir Lietuvai būtų teigiami dėl Baltijos jūros bendrumo.

Viešosios diplomatijos priemonėmis yra įgyvendinama ir šalies vertybių sklaida, populiarinama jų kultūra. Pasak Eksperto Nr. 1, šiaurės šalys yra pažengusios aplinkosaugoje įvairiais aspektais, tiek naujų aplinkosauginių technologijų vystyme, tiek žmonių švietime, tiek sveiko, darnaus, ekologiško gyvenimo būdo formavime ir tam ne teorinių, bet praktinių sąlygų suteikime. Todėl jų sėkmės formuliu, gerų iniciatyvų perdavimas per atstovybių organizuojamas veiklas galėtų atnešti daug naudos šaliai, jeigu tikslingai būtų perimami jų pavyzdžiai ir modeliai. Respondento nuomone, Lietuvoje šiaurės šalių organizacijų įdirbis padarytas nemažas, pozityvus įvaizdis jau yra susiformavęs.

Galima vertinti, kad atstovybės, įgyvendindamos aplinkosauginio švietimo veiklas, siekia dvejopų tikslų – geresnio ir sveikesnio gyvenimo, bei savo šalies idėjų komunikavimo. Idėjos gali būti kultūrinės, socialinės, politinės ir kitokios. Taip pat jos prisideda prie šalies įvaizdžio formavimo. Užsienio atstovybės, siekdamos savo tikslų, neša abipusę naudą, nes galutinis tikslas yra sveikesnis gyvenimas geroje aplinkoje, bet tuo pačiu metu vyksta ir savo šalies populiarinimas.

Palyginimas su vietinių organizacijų veikla

Užsienio atstovybės ne tik įgyvendina aplinkosauginį švietimą, bet atlieka viešąją diplomatiją, kuri turi aiškiai sudarytas strategijas, kokių tikslų, kokiais būdais yra siekiama. Vietinės organizacijos, skleisdamos aplinkosaugines idėjas, nėra orientuotos į viešosios diplomatijos principus. Tikriausiai dėl to Ekspertas Nr. 3 išvelgia didelį skirtumą, tarp to, kaip aplinkosauginio švietimo priemonės įgyvendina užsienio atstovybės ir kaip vietinės. Pasak jo, užsienio organizacijos tai daro „*algoritmiškai teisingai, struktūruotai, sistemiškai, priemonės pas juos yra ne partizaninės, nes jie turi ir lėšų, ir gebėjimų tam*“. O vietinių organizacijų priemonės dažniausiai yra įgyvendinamos iš entuziazmo, spontaniškai ir kovojant už vertybes, tačiau, tokios veiklos ir jų iniciatoriai „*dažnai išsikvepia arba nepasiekia norimo masto būtent dėl to, kad jos neturi kompetencijų nei iniciatyvų planavime, nei efektingam jų įgyvendinime, nei tolimesniame jų monitoringinime*“.

Taip pat respondentė Nr. 3 išvelgia, kad tokios vietinių organizacijų veiklos dažnai iškreipia pačią idėją, žinutę, kurią siekiama perduoti, nes jos neturi aiškaus savo ištakų šaltinio, griežtos kontrolės, nemoka kryptingai vystyti veiklos, pasirinkti vienos tematikos ir ją vystyti. Tuo tarpu tarptautinės organizacijos turi aiškia struktūrą, idėjas, palaikymą iš savo atstovaujamų šalių, aiškiai nurodytą veiklos kryptį ir turimą perduoti žinutę. Jos įgyvendina tai, dėl ko yra susitarta tarp šalių, taip pat turi tam reikiamus resursus tiek žmoniškuosius, tiek materialinius išteklius, kad būtų

tikslingai ir gerai įgyvendintos numatytos priemonės. Kaip teigia Ekspertas Nr. 1, užsienio atstovybės „*turi šiek tiek stipresnę užnugarį, politinį palaikymą, ryšį su užsieniu*“. Dėl to vietinių ir užsienio atstovybių veiklos sunkiai palyginamos, nes abi grupės turi kardinaliai skirtingus veikimo principus, palaikymą, idėjas ir įgyvendinimo priemones.

Įgyvendinamų veiklų poveikis

Kokių rezultatų siekia, kokio poveikio tikisi užsienio atstovybės, įgyvendindamos aplinkosauginį švietimą, buvo aptarta ankstesniame skyriuje. Ekspertai jų veiklų poveikį vertina skirtingai. Pavyzdžiui, Ekspertas Nr. 2 pateikia kritišką vertinimą, teigdamas, kad poveikis nedaromas dėl to, kad pasirenkamos netikslingos priemonės sąmoningumui kelti. Kaip pavyzdį paminė EKA organizuotą renginių ciklą „Padėk pandai kovoti su klimato kaita“: „*Mes kalbame apie klimato kaitą, kalbėdami apie baltąsias meškas, <...> pas mus tų baltų meškų nėra, žmonės jas tik zoologijos sode gali pamatyti, kaip atrodo, kodėl mes nekalbame apie žieduotąjį ruonį, kuris Baltijos jūroje gyvena ir išnyks dėl klimato kaitos? Kodėl mes nesusirandam sau vietinio herojo kalbėdami apie tokias problemas <...>*“. Kita vertus baltųjų meškų, kaip herojaus pasirinkimas, gali būti vertinama ir iš kitos pusės. Gal būt užsienio atstovybės tikslas ir buvo populiarinti baltąsias meškas, gal buvo norima atsižvelgti į tam tikrus politinius aspektus ar ketinamus įnešti pokyčius toje srityje. Todėl kategoriškai teigti, kad tai buvo netikslingai pasirinktas herojus gali būti klaidinga.

Viešosios diplomatijos informacinėmis kampanijomis yra siekiama pasiekti, kuo daugiau žmonių, ir plačiau paskleisti siunčiamą žinutę. Konkretus pavyzdys šiam atvejui yra renginys „Vilnius CO2 green drive“, kurio poveikį Ekspertas Nr. 1 įvertino teigiamai. Buvo įgyvendintas kompleksinis švietimas per visus lygius – platus viešinimas spaudoje, reklamos ant troleibusų, stenduose, televizijoje, į renginį pakviesti dalyvauti ekspertai: „*tikslas yra ir apšviesti visuomenę, parodyti alternatyvas, kokios jos yra, ir galiausiai suvesti tuos žmones, kurie jau įgyvendina tam tikras veiklas <...>*“. Tai rodo, kad rezultatas ir yra, jog žmonės, dalyvavę renginyje realiai susipažino, kas yra elektromobiliai, įgavo supratimą apie juos, galbūt tai padarys įtaką, kad ateityje ieškos kažkokių transporto priemonių alternatyvų. Ekspertas Nr.1 paminė, kad pati Lietuvos visuomenė dar nėra labai aktyvi dalyvavime ir domėjimesi aplinkosaugos klausimais, įvardina, kad kol kas tai tik proceso pradžia: „*dar lietuvių aplinkosauginis sąmoningumas pakankamai žemas, bet jis aktyvėja, sprendžiant iš to kiek steigiasi visokių naujų eko portalų informacinių, kiek naujų leidinių, renginių*“, todėl ir rezultatus pamatuoti sudėtinga.

Interviu metu su užsienio atstovybių darbuotojais pasitvirtino, kad tyrimai veiklų poveikiui įvertinti nėra atliekami (išskyrus BT). Tą paminėjo ir Ekspertas Nr. 3, kad sudėtinga įvertinti poveikį, nes nėra daromi tyrimai, siekiant iširti, kokia situacija buvo prieš tą veiklą, ir kaip

pasikeitė po priemonės atlikimo. Pasak Eksperto Nr. 3, tokios priemonės poveikį turi labai siaurai tikslinei grupei: kuri ir taip domisi aplinkosauga, yra tiesiogiai susijusi su ta įgyvendinama veikla, ir tos kurios lokalizuojasi maždaug Vilniaus apskrityje, nes toliau minėtų veiklų sklaida nevyksta. Vienareikšmiško atsakymo, ar poveikis tomis priemonėmis daromas toks, kad žmogus tampa sąmojingesnis, ar kad formuojamas pozityvesnis įvaizdis apie šalį, pašnekovas įvardinti negalėjo, nes, jo nuomone, įtaka daroma abiem sritims.

Užsienio atstovybių veiklos reikšmė

Užsienio atstovybių veiklos reikšmė buvo vertinama, klausiant respondentų, ar pasikeistų situacija, jeigu jos daugiau nebeįgyvendintų aplinkosauginio švietimo. Visi trys ekspertai išreiškė skirtingas pozicijas.

Aplinkosauginio švietimo įgyvendinimas per viešąją diplomatiją atneša naudą atstovaujamai šaliai. Tačiau švietimas yra naudingas vietos gyventojams, kad ir kokia potekstė už jo būtų. Pasak Eksperto Nr. 1, nebelikus užsienio atstovybių veiklos aplinkosaugos srityje, tarsi nebebūtų pavyzdžio, kuris rodytų, kaip tai veikia kitose šalyse, ir kad tokių problemų sprendimas yra įmanomas. Respondentas pamini, kad žmonės dabar intensyviau rūpinasi savo aplinka, buitimi, ir jie tas problemas keltų, tik neaišku, kiek nevyriausybinių organizacijų ir pavienių žmonių balsai pasiektų tuos, kurie priima sprendimus. Ekspertas Nr. 3 pamini, kad užsienio atstovybių veiklos dingimo nepastebėtų Lietuvos gyventojai, tačiau į tai atkreiptų dėmesį tie žmonės, kurie yra suinteresuoti, kad Lietuvos visuomenė taptų labiau atsakinga, informuota apie aplinką ir ne teoriškai, bet praktiškai pradėtų veikti šioje srityje, taip pat vertina, kad tai neigiamai atsilieptų ekologiškų, aplinkai draugiškų priemonių įvedimo srityje, nes užsienio atstovybės remia tokių priemonių įgyvendinimą.

Nėra nei vienos užsienio atstovybės, kurios pagrindinė veikla būtų aplinkosauginis švietimas. Tikriausiai į tai atsižvelgdamas, Ekspertas Nr. 2 yra kategoriškas ir mano, jog pirmiausia turi būti sutvarkyta situacija šalies viduje, ko nepadarys fragmentiškai organizuojami užsienio atstovybių renginiai, todėl jam neatrodo, kad jų veiklos išnykimas šioje srityje, galėtų atnešti didelių pokyčių, ar būtų reikšmingas.

Vis dėlto viešoji diplomatija, panaudodama savo švelniąją jėgą, gali įnešti tam tikrų pokyčių įvairiose institucijose. Tą pabrėžia Ekspertas Nr. 3 teigdamas, kad „*Lietuva nukentėtų šitoje situacijoje, tai būtų didžiulis praradimas, nes mes to neįvertinam šiai dienai, patys mes to nedarom, o jeigu darom, tai labai ydingai, korumpuotai <...>*“. Ekspertas Nr. 3 nori tuo pasakyti, kad pagrindinė institucija Lietuvoje, kuri turėtų įgyvendinti gyventojų aplinkosauginį švietimą tą daro ne taip, kaip respondento nuomone, reiktų, o užsienio atstovybės galėtų nešti didžiulę naudą tiek

politiniu, tiek visuomeniniu lygmeniu, jeigu vietinė valdžia atsižvelgtų, paimtų pavyzdį iš jų iniciatyvų ir perimtų jų šalyse įgyvendinamus modelius.

Ateities vizija

Atsižvelgiant į tai, kad aplinkosauga yra laikoma tarptautinės bendrijos reikalu, kurios problemų sprendime turi dalyvauti, kuo daugiau šalių, aplinkosauginis švietimas turėtų išlikti daugelio šalių prioritetuose ir atitinkamai jų užsienio atstovybių prioritetuose. Panašiai galvoja Ekspertas Nr. 1, kad ateityje užsienio atstovybių veikla aktyvės, nes yra akivaizdžiai matoma ir jaučiama, kad aplinkosauginės problemos paliečia kiekvieną – keičiasi klimatas, vyksta didelė tarša, daugėja alerginių susirgimų – tai prisidės prie to, kad tokios problemos būtų sprendžiamos, kaip įmanoma efektyviau ir aktyviau. Respondentas priduria, kad užsienio atstovybės turėtų suvaidinti didelį vaidmenį politiniame lygmenyje, jos galėtų: *„inicijuoti bendras programas, švietimo ar eko projektų rėmimo, ar kažkokių technologijų įvedimo į rinką, jų palaikymo, patentavimo ir taip toliau. Tam lygy, jos gali pakankamai stipriai dirbti“*. Idealiu atveju, pasak respondento, užsienio atstovybės turėtų paskatinti teigiamus pokyčius politikos lygmeniu, intensyviai kooperuotis dėl veiklų vystymo su kitomis organizacijomis ir sėkmingai perduoti savo šalių patirtį, kuri pakeistų lietuvių mąstymą.

Kaip jau buvo minėta, nėra nė vienos užsienio atstovybės, kurios pagrindinis prioritetas būtų aplinkosauginis švietimas. Tai nulemia, kad Ekspertas Nr. 2 mano, jog situacija nelabai keisis, ir užsienio atstovybės kažkokių didelių pokyčių šioje srityje neįneš, galbūt net išvis nustos įgyvendinti tokią veiklą.

Viešąją diplomatiją yra siekiama, kad kitos valstybės perimtų tam tikras idėjas, modelius savo veikloje. Ekspertas Nr. 3 mano, kad pačiai Lietuvai būtų naudinga, jeigu perimtų užsienio šalių patirtį, kuri taip subtiliai komunikuojama. Respondentas mato tokią ateities viziją: *„kad jos tai darytų daugiau ir dažniau, nes galbūt tada Lietuvos politikams taps akivaizdu, kaip užsienio valstybėms tai yra svarbu, ir kad mes irgi turime tai daryti, jeigu norime pasirodyti prieš užsieniečius, prieš užsienio valstybes lygiaverčiai partneriai, o ne kažkokia posovietinė erdvė, kurioje viskas deklaruojama, bet realiai nedaroma“*, nes respondentas neįžvelgia galimybių, kaip tai valstybiniame lygmenyje galėtų būti įgyvendinama teisingai. Taip jie ne tik paskatintų keisti sistemą, bet ir akivaizdžiai parodytų, ką, pasak eksperto, negerai daro vietinė valdžia.

Viešoji diplomatija ne visada pasiekia savo tikslų ir norimų rezultatų. Taip gali būti ir įgyvendinant aplinkosauginį švietimą, nes apskritai Ekspertas Nr. 3 išvelgia liūdnas perspektyvas aplinkos apsaugos srityje, tiek užsienio atstovybių, tiek ir vietinės valdžios veikloje: *„Ta pati Baltijos jūra yra toliau teršiama, politikai nepriima su tuo susijusių įstatymų. Jų pavienės*

iniciatyvos ir gana dideli pinigai, skirti tiems dalykams, neturi poveikio, nes jos negali turēt poveikio – viena ranka leidžia, kita – draudžia“.

Taigi užsienio atstovybių aplinkosauginis švietimas bendrame kontekste nėra vertinamas vienareikšmiškai. Vien dėl to, kad apskritai aplinkosauginio švietimo situacija Lietuvoje vertinama labai blogai, tai užsienio atstovybių veikla daugeliui respondentų atrodo gan menka ir orientuota labiau į savo tikslų siekimą, o ne švietimą. Dėl to ir atstovybių tikslai buvo išskirti politiniai, ekonominiai, susiję su įvaizdžio formavimu. Tačiau toks vertinimas nėra kategoriškas ir respondentai, sutiko, kad atstovybių galutinis tikslas vis tik yra geresnės, sveikesnės aplinkos sukūrimas. Jų profesionalumas, tvirtas užnugaris suteikia galimybes kokybiškai įgyvendinti veiklas, o ne taip chaotiškai, kaip tą daro vietinės organizacijos. Tai suteikia jų veikloms reikšmingumo ir didesnio svorio. Kai kurie respondentai išvelgia, kad ateityje tokia atstovybių veikla turėtų paskatinti, motyvuoti vietinę valdžią performuoti aplinkosauginio švietimo strategiją, perimant gerosios praktikos pavyzdžius, kuriuos būtent ir komunikuoja užsienio atstovybės.

3.6. Tyrimo apibendrinimas

Tyrimo metu buvo atskleistas užsienio atstovybių vaidmuo aplinkosauginiame švietime Lietuvoje.

Informacija apie užsienio atstovybių Lietuvoje organizuojamas aplinkosauginio švietimo veiklas parodė, kad nėra užsienio atstovybės, kurios veiklos prioritetas būtų tik aplinkosauga, tačiau pastebimai tokią veiklą vysto Europos komisijos atstovybė, Šiaurės ministrų tarybos biuras bei Britų taryba ir Danijos kultūros institutas. Aplinkosauginis švietimas įgyvendinamas per viešosios diplomatijos priemones: informacines iniciatyvas, lyderių vizitus, paramą projektams. Veiklos pasižymi originalumu, patrauklumu, siekiama apimti kuo didesnę auditorijos dalį.

Beveik visų nagrinėtų atstovybių priežastys ir motyvai, kodėl įgyvendinamas aplinkosauginis švietimas, sutapo. Galima teigti, kad to priežastis – atstovaujamos šalies prioritetų sklaida. Tai ypač akivaizdu Britų tarybos veikloje - kai vienas pagrindinių JK prioritetų buvo aplinkosauga, tai atsispindėjo ir aktyvioje jos veikloje šioje srityje. Prioritetams pasikeitus, aplinkosauginės šviečiamosios veiklos beveik neįgyvendinamos.

Įgyvendinamas aplinkosauginis švietimas buvo įvertintas per tokius aspektus: sunkumai, veiklų viešinimas, veiklų poveikis ir ateities vizija. Nebuvo įvardinta didelių sunkumų, su kuriais susidurtų atstovybės, organizuodamos veiklas. Sunkumai buvo išskirti BT: kai tik pradėjo įgyvendinti aplinkosauginį švietimą, buvo sudėtingas etapas, nes ši tema Lietuvoje apskritai nebuvo vystoma. Atstovybės įgyvendinamas priemones viešina maksimaliai visais komunikacijos kanalais,

kad pasiektų kuo daugiau auditorijos iš visos Lietuvos. Priemonių efektyvumą ir rezultatus pagal specialiai atliekamus tyrimus daro tik Britų taryba. Visi atstovai mano, kad aplinkosauginis švietimas yra labai svarbi ir efektyvi priemonė gyventojų sąmoningumo kėlimui. Planuojama, kad NORDEN, EKA, DKI ateityje toliau įgyvendins aplinkosauginio švietimo veiklas, nes aplinkosauga – neišspręsta problema. Britų taryba savo suplanuotą misiją jau yra įgyvendinusi aplinkosauginio švietimo srityje, todėl ateityje veikla labai intensyviai šioje srityje nebus vykdoma.

Atlikus ekspertų interviu analizę nustatyta, kad išskiriami įvairūs užsienio atstovybių įgyvendinamo aplinkosauginio švietimo tikslai – ekonominiai, socialiniai, visuomeniniai, politiniai. Atstovybės per savo veiklą vykdo atstovaujamos šalies interesų, vertybių, kultūros, politikos sklaidą, turėdamos tam tikrų tikslų - verslo plėtra, demokratijos skatinimas, ar aplinkosauginio sąmojingumo kėlimas, ir to siekia. Galima teigti, kad galutinis tikslas yra sveikesnis gyvenimas geroje aplinkoje, tačiau, siekiant to tikslo, yra įgyvendinama ir šalies politikos, strategijų, požiūrių sklaida, kuri prisideda prie pozityvaus įvaizdžio formavimo arba jo palaikymo. Ekspertų nuomonė beveik sutapo su atstovų iš užsienio atstovybių išsakytomis idėjomis, kodėl jie įgyvendina aplinkosauginį švietimą. Todėl apibendrinant galima teigti, kad tai yra daroma tiek dėl prioritetų įgyvendinimo, tiek dėl bendros gerovės kūrimo.

Aplinkosauginį švietimą Lietuvoje įgyvendina valstybinis sektorius, nevyriausybinės organizacijos ir internetinė žiniasklaida. Ekspertai jų atliekamą švietimą vertina labai blogai. O užsienio atstovybių įgyvendinamas aplinkosauginis švietimas atliekamas profesionaliai, struktūruotai, teisingai, kokybiškai ir rezultatyviai, nes jos tam turi reikiamą patirtį, atstovaujamų šalių paramą, žmoniškuosius ir materialinius resursus. Dėl pastarųjų priežasčių ekspertams buvo sudėtinga palyginti vietinių organizacijų ir užsienio atstovybių įgyvendinamą veiklą, nes vietinės iniciatyvos dažnai kyla iš entuziazmo ir greitai užgęsta.

Nebuvo tiksliai nustatyta, kokį poveikį daro užsienio atstovybių aplinkosauginio švietimo veiklos, nes tam reikalingi kiekybiniai tyrimai prieš jų įgyvendinamą veiklą ir po jos, kad matytųsi pokyčiai.

Vertinant situacijos pokyčius, jeigu užsienio atstovybės nebeįgyvendintų aplinkosauginio švietimo, ekspertų nuomonės nesutapo – buvo nuomonių, kad situacija nepablogėtų, išliktų tokia pati, tačiau taip pat teigta, kad trūkumas būtų jaučiamas, nes liktų mažiau veikėjų, prisidedančių prie aplinkosaugos problemų sprendimo, ir Lietuva prarastų galimybę pasinaudoti užsienio šalių patirtimi šioje srityje. Užsienio šalių atstovybių veiklą trūkumas aplinkosauginio švietimo srityje būtų praradimas politiniu ir visuomeniniu lygiu.

Užsienio atstovybių aplinkosauginio švietimo ateities veiklos prognozės taip pat buvo įvertintos skirtingai. Buvo teigta, kad neįvyktų didelių pokyčių ir situacija nepasikeistų, tačiau kitų ekspertų nuomone, užsienio atstovybių veikla šioje srityje turėtų aktyvėti, nes aplinkosauginės

problemos vis aštrėja. Atstovybės galėtų paskatinti teigiamus pokyčius politikos lygmeniu, parodyti Lietuvos valdžiai, kokių priemonių reikia imtis, sprendžiant aplinkosaugines problemas, parodyti savo pavyzdžius, praktikas ir perduoti gerąsias patirtis.

Taigi apibendrinant tyrimą, akivaizdu, kad atstovai iš užsienio atstovybių savo įgyvendinamą aplinkosauginį švietimą vertina labai teigiamai, o ekspertai sutinka, kad jų vykdoma veikla yra kokybiška. Tačiau bendrame Lietuvos aplinkosauginio švietimo fone, atstovybių įgyvendinamos veiklos intensyvumas yra mažas ir reikšmingas tik tam tikrose srityse. Daroma išvada, kad užsienio atstovybių vaidmuo aplinkosauginiame švietime Lietuvoje gali būti suprantamas dvejopai. Pirmiausiai jos vykdo atstovaujamos šalies prioritetų sklaidą, formuoja ar palaiko šalies įvaizdį, susijusį su aplinkosauginėmis vertybėmis, šiek tiek prisideda prie Lietuvos gyventojų aplinkosauginiais klausimais informavimo bei rodo pavyzdį Lietuvos valdžiai, kaip galima keisti situaciją. Taip pat svarbu tai, kad aplinkosauginis švietimas yra užsienio atstovybių viešosios diplomatijos dalis, kuri prisideda prie jų šalių įvaizdžio formavimo, prioritetų sklaidos ir tam tikrų tikslų pasiekimo.

IŠVADOS

Apibendrinant darbą ir atsižvelgiant į darbo pradžioje išskirtą tikslą – išnagrinėti aplinkosauginį švietimą kaip viešosios diplomatijos dalį – darbo uždaviniai buvo pasiekti.

Viešosios diplomatijos samprata smarkiai pakito informaciniame amžiuje. Šaltojo karo periodu nesiskyrusi nuo propagandos, dabar ji laikoma taikia komunikacijos forma, kuri vysto bendradarbiavimą tarp šalių, populiarina šalies vertybes, prioritetus, taip siekdama sau naudingų ekonominių ar politinių tikslų, bei pozityviai formuodama šalies įvaizdį. Viešoji diplomatija yra persipynusi su dar trimis komunikacijos sritimis – propaganda, viešaisiais ryšiais ir šalies ženkliniu. Viešoji diplomatija susiformavo kaip atsakas tradicinei diplomatijai ir ilgą laiką buvo siejama su propaganda dėl politinės situacijos. Propaganda ir viešieji ryšiai iš dalies persidengia, nes sutampa kai kurios jų naudojamos priemonės. Kita vertus, viešoji diplomatija taip pat gali taikyti ir viešųjų ryšių metodus. Todėl visišką šių komunikacijos sričių atskyrimas neįmanomas. Visos jos orientuotos į gyventojų mąstymo pakeitimą, suformavimą, požiūrių įdiegimą, tik daro tai skirtingomis formomis.

Tarptautiniame lygmenyje įsitvirtino suvokimas, kad siekiant, jog kitų šalių elgesys atitiktų valstybės interesus, efektyvios bus tik švelniosios galios priemonės. O viešoji diplomatija būtent ir suprantama kaip švelnioji galia, gebanti patraukliai, nenaudojant jėgos, prievartos paskatinti kitų šalių piliečius greičiau perimti jų komunikuojamas vertybes, požiūrius. Tai įgyvendinama per tokias priemones: informacinės iniciatyvos, santykių kūrimas su atskirais visuomenės nariais, socialinėmis grupėmis, bendruomenėmis, bei politinėmis institucijomis. Tokie santykiai kuriami per kultūrinius, šviečiamuosius mainus, lyderių vizitus, kultūros ir kalbos institutų diegimą, paramos projektams skyrimą ir kt.

Pastaruju metu ryškėja nauja sritis, kurioje vykdomos viešosios diplomatijos priemonės – aplinkosauginis švietimas. Aplinkosauginis švietimas suprantamas kaip suplanuotas, strateginės komunikacijos procesas, kurio metu platinama informacija apie aplinką, siekiant prisidėti prie efektyvios tam tikros politikos įgyvendinimo, piliečių sąmoningumo kėlimo, įtraukimo į pokyčių inicijavimą. Toks švietimas gali būti įgyvendinamas remiantis penkiais pagrindiniais švietimo požiūriais: liberaliuoju, progresyviuoju, bihevioristiniu, humanistiniu ir radikaliuoju, kurie dažniausiai praktikoje derinami.

Aplinkosauginio švietimo būtinybę išreiškia besikeičiantis planetos klimatas, kuris atneša daug pokyčių visoms žmogaus ir gamtos gyvenimo sferoms, bei žemas gyventojų informuotumo ir sąmoningumo lygis šia tema. Taip pat prie švietimo būtinybės prisideda opozicija, skleidžianti gyventojams informaciją, kad klimato kaitos nėra. Aplinkosauginio švietimo kampanijos

įgyvendinamos pagal bendruosius viešosios komunikacijos principus. Švietime naudojamos visos informavimo priemonės. Žiniasklaida taip pat yra vienas iš būdų, per kurią perteikiama informacija gyventojams, tačiau ji iškreipia vaizdą, o tai nulemia, kad aplinkosauginės problemos gyventojams neatrodo grėsmingos.

Tarptautinė bendruomenė yra susirūpinusi aplinkosaugine situacija, nes dėl klimato kaitos sukeliama problema kyla grėsmė tarptautiniam saugumui. Todėl yra rengiami valstybių vadovų susitikimai, priimamos konvencijos, kurios daro įtaką šalių veiksams. Pagrindiniai sprendimai, padarę įtaką aplinkosaugos situacijai globaliu lygmeniu, kuriuos galima išskirti, - tai Jungtinių Tautų Bendrosios klimato kaitos konvencija ir Kioto protokolas. Pradėta vystyti net žaliąją diplomatiją, kuri orientuota į tuos aplinkos aspektus, kurie svarbūs palaikant ryšius su kitomis šalimis – klimato kaita, biologinė įvairovė, poveikis žemei, atsinaujinanti energetika. Siekiama skleisti pasauliui aplinkosaugines vertybes ir paskatinti skirtingų šalių visuomenės narius imtis veiksmų dėl aplinkos apsaugos. Šalys per savo atstovybes įvairiose valstybėse viešosios diplomatijos priemonėmis vykdo aplinkosauginių prioritetų sklaidą.

Atlikti interviu su Šiaurės ministrų tarybos biuro, Europos Komisijos atstovybės, Britų tarybos ir Danijos kultūros instituto atstovais atskleidė, kad jos taip pat vykdo aplinkosauginį švietimą per viešosios diplomatijos priemones. Dažniausiai naudojamos įvairios informacinės iniciatyvos – renginiai, parodos, leidinių leidyba, lyderių vizitai, bei santykių kūrimo iniciatyvos, pavyzdžiui, finansinė parama projektams. Nagrinėtos užsienio atstovybės įgyvendina aplinkosauginį švietimą, nes jų pagrindinis uždavinys – atstovauti šalies prioritetus. Tai darant taip pat prisidedama prie įvaizdžio palaikymo, aplinkos situacijos gerinimo, gyventojų informuotumo didinimo.

Ekspertų vertinimu apskritai aplinkosauginio švietimo situacija Lietuvoje yra kritinė. Todėl užsienio atstovybių įgyvendinamas aplinkosauginis švietimas, nors ir nėra labai dažnas, ar didelio masto, bendrame fone išsiskiria kokybe, organizuotumu, stabilumu. Per tokias veiklas yra įgyvendinami atstovaujama šalių socialiniai, politiniai, ekonominiai ar kultūriniai tikslai, tačiau veikla taip pat gali atnešti naudą ir Lietuvos visuomenei. Ekspertų nuomone, užsienio atstovybių aplinkosauginio švietimo veikla kažkiek prisideda prie gyventojų informuotumo didinimo ir sąmoningumo kėlimo, tačiau svarbesnis jų veiklos aspektas yra tas, kad užsienio atstovybės gali padaryti įtaką Lietuvos aplinkosauginio švietimo politikos formuotojams, kas paskatintų teigiamus pokyčius šalyje.

Užsienio atstovybių aplinkosauginio švietimo veiklos analizė įrodė bei patvirtino teorinius teiginius, kad viešosios diplomatijos priemonėmis yra formuojamas palankus šalies įvaizdis, susijęs su aplinkosauginėmis vertybėmis, atstovaujami šalies prioritetai, bei suteikiama nauda vietos gyventojams – keliant jų sąmoningumo ir informuotumo apie aplinką lygį.

SUMMARY

In the age of information international conflicts and political issues are being solved by means of soft power. Currently, one of the major global problems is environmental protection. Various foreign representatives, world and European Union organizations contribute in order to solve this problem. They all utilize tools of public diplomacy - information campaigns, cultural exchanges, visits of leaders and etc. While carrying out their main activities, foreign representatives also perform environmental education which is part of public diplomacy.

The topic of foreign representatives' public diplomacy and environmental education in Lithuania is rather a new one and is insufficiently researched. Nevertheless, the processes of public diplomacy and environmental education do take place in Lithuania. With no doubt these processes will become more relevant and noticeable in Lithuania as global warming is becoming a burning issue, and the examples of foreign countries' public diplomacy will be of growing interest.

In the meantime, foreign representatives' activities in the field of environmental education are becoming more and more visible. This is why the aim of the paper is to explore environmental education as a part of public diplomacy. The aim of the paper is reached by setting and analyzing specific goals, such as: to reveal the concept of public diplomacy and its relationship with similar communication spheres; to find out the means used for public diplomacy; to reveal the concept of environmental education; to examine the causes and methods used to implement environmental education; to explore the input of international community in implementation of environmental education; to evaluate environmental education, that foreign agencies organize in their goals aspect; to explore the input of foreign agencies in environmental education in Lithuania.

With the aim to explore environmental education as a part of public diplomacy, a qualitative research has been carried out. Data analysis showed that foreign representatives do organize environmental education and make it part of public diplomacy. Their role of environmental education in Lithuania can be evaluated in two ways. Firstly, the involved organizations carry out dissemination of their national priorities, develop and maintain the country's image, which is related with the environmental values. Furthermore, they contribute to the Lithuanian society information level about the environmental issues, as well as present a good example for the Lithuanian government on how to improve the situation.

Environmental education activities of foreign representatives, which reside in Lithuania, prove the statement, as well as many other theoretical statements, that it is possible by means of public diplomacy to spread positive image of a country and its political priorities, as well as give the benefit to local citizens.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

ANHOLT, Simon. How the world sees the world. The Anholt nation brands index. [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2011 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.businessfordiplomaticaction.org/learn/articles/nbi_q4_2005.pdf>.

ANHOLT, Simon. Branding places and nations. In *Brands and branding*. [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2011 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.simonanholt.com/Publications/publications-other-articles.aspx>>.

BALTRĖNAS, Pranas. et al. *Aplinkos apsauga*. Vilnius: Technika, 2008. 576 p. ISBN 978-9955-28-365-2.

BEF. *Paskaita „GMO: žiniasklaidos kuriamas baubas ar mokslo pažangos įrodymas?“* [interaktyvus]. Vilnius, 2010 [žiūrėta 2010 m. gruodžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bef.lt/naujiena.php?id=1291015369>>.

BENDRI KRANTAI. *Bendri krantai – renginių ciklas apie Baltijos jūrą*. [interaktyvus]. Vilnius, [b. m.] [žiūrėta 2010 m. gegužės 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bendrikrantai.lt/>>.

BROWN, Robin. Information technology and the transformation of diplomacy. In *Knowledge, technology, & policy*. 2004, p. 14 – 29.

BURINSKIENĖ, Marija. *Subalansuota miestų plėtra*. Vilnius: Technika, 2003, p. 5.

COWAN, Geoffrey; ir ARSENAULT Amelia. Movint from monologue to dialogue to collaboration: the three layers of public diplomacy. In *Annals of the American Academy of political and social science*. 2008, p. 10 – 27.

COX, Robert. Environmental communication and the public sphere. London: SAGE Publications Ltd., 2009, p. 20 – 21.

DANIJOS KULTŪROS INSTITUTAS. *INDEX: Award paroda*. [interaktyvus]. Vilnius, 2009 [žiūrėta 2011 m. balandžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.dki.lt/index.php?page=dialogas&view=dialogas&id=27>>.

DANIJOS UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJA. *Danija įsipareigoja visapusiškai mažinti energijos vartojimą*. [interaktyvus]. Vilnius, 2008 [žiūrėta 2011 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ambvilnius.um.dk/NR/rdonlyres/0A45D7EC-93C0-4985-8EE7-2DF2BBBDB0DC/0/ProfilesheetonnewDanishenergyagreement20082011LTPICS.pdf>>.

DISINGER, John F. *Environmental education's definitional problem*. Reprinted from Clearinghouse for science, mathematics and environmental education informaticon bulletin. [interaktyvus]. 1983 [žiūrėta 2011 m. balandžio 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.cnr.uidaho.edu/css487/EE_Definitional_Problem.pdf>.

EMBASSY OF DENMARK LITHUANIA. *Danija ir klimato kaita*. [interaktyvus]. Vilnius, 2008 [žiūrėta 2011 m. kovo 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ambvilnius.um.dk/en/menu/Politics/EnergetikaIrKlimatoKaita/DanijaIrKlimatoKaita/>>.

EMBASSY OF FINLAND. *Embassy of Finland, the first LEED certified embassy in the U.S.* [interaktyvus]. Vašingtonas, 2011 [žiūrėta 2011 m. balandžio 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.finland.org/Public/default.aspx?contentid=184571&nodeid=35833&culture=en-US>>.

EMBASSY OF NORWAY. *Greening Soweto secures 2010 trees from the Embassies of Denmark and Norway*. [interaktyvus]. Johannesburgas, 2010 [žiūrėta 2011 m. balandžio 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.norway.org.za/Embassy/development/Environment-and-energy1/Greening_Soweto_for_2010/>.

EUROBAROMETER. *Europeans' attitudes towards climate change*. [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2011 m. balandžio 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_313_en.pdf>.

EUROPA. Europos sąjungos portalas. *Aplinka*. [interaktyvus]. Vilnius, [b.m.] [žiūrėta 2011 m. balandžio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu/pol/env/index_lt.htm>.

EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE. *EU Green diplomacy network*. [interaktyvus]. Belgija, [b.m.] [žiūrėta 2010 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <http://eeas.europa.eu/environment/gdn/index_en.htm>.

EUROPOS APLINKOS AGENTŪRA. *Europos aplinka. Būklė ir raidos perspektyvos 2010m. Apibendrinimas*. Danija: Rosendahls-Schultz Grafisk, 2010. 222 p. ISBN 978-92-9213-119-7.

EUROPOS KOMISIJOS ATSTOVYBĖ LIETUVOJE. *Apie Europos komisijos atstovybę Lietuvoje*. [interaktyvus]. Vilnius [žiūrėta 2010 m. gegužės 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/lietuva/news_hp/apie_ek_atstovybe/veikla_lt.htm>.

EUROPOS KOMISIJOS ATSTOVYBĖ LIETUVOJE. *Naujiems aplinkos projektams - 267 mln. EUR*. [interaktyvus]. Vilnius, 2011 [žiūrėta 2011 m. balandžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/lietuva/news_hp/news/01032011_aplinkos_projektai_lt.htm>.

EUROPOS KOMISIJOS ATSTOVYBĖ LIETUVOJE. *Nepirk Kalėdų. Susikurk!* [interaktyvus]. Vilnius, 2010 [žiūrėta 2010 m. gegužės 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/lietuva/news_hp/vykdomi_projektai/kaledos_lt.htm>.

EUROPOS KOMISIJOS ATSTOVYBĖ LIETUVOJE. *Projektas „Išjunk!“ - sužinok, kiek gali sutaupyti!* [interaktyvus]. Vilnius, 2009 [žiūrėta 2010 m. gegužės 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/lietuva/news_hp/vykdomi_projektai/apie_skaiciuokle_lt.htm>.

EUROPOS KOMISIJOS ATSTOVYBĖ LIETUVOJE. *Vaizdo kameromis apdovanotos geriausias filmukas moksleivių konkursui „Padėk pandai kovoti su klimato kaita“ sukūrusios klasės*.

[interaktyvus]. Vilnius, 2010 [žiūrėta 2010 m. gegužės 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/lietuva/news_hp/vykdomi_projektai/15022010_apdovanojimai_pandos_konkurso_lt.htm>.

EUROPOS KOMISIJOS ATSTOVYBĖ LIETUVOJE. „Žaliosiose europiečių atostogose“ apsilankė 8000 žmonių. [interaktyvus]. Vilnius, 2010 [žiūrėta 2011 m. balandžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/lietuva/news_hp/vykdomi_projektai/zaliosios_atostogos_2010_lt.htm>.

EUROPOS KOMISIJOS ATSTOVYBĖ LIETUVOJE. *Žaliosios europiečių atostogos*. [interaktyvus]. Vilnius, 2009 [žiūrėta 2010 m. gegužės 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/lietuva/news_hp/vykdomi_projektai/31072009_zaliosios_europieciu_atostogos_lt.htm>.

FILHO, Walter Leal. Communicating sustainability: some international considerations and challenges. In FILHO Walter Leal. *Community sustainability*. Frankfurt, 2000, p. 11 – 21.

GILBOA, Eytan. Searching for a theory of public diplomacy. In *The annals of the American academy of political and social science*. 2008, 616, p. 55 – 75.

GORE, Al. *Nepatogi tiesa*. Kaunas: Obuolys, 2008, p. 284 – 287.

GREGORY, Bruce. Public diplomacy: sunrise of an academic field. In *The annals of the American academy of political and social science*. 2008, 616, p. 274 – 287.

HARRIS, Paul G. Europe and global climate change. Politics, foreign policy and regional cooperation. Great Britain: MPG Books Ltd. 2007. 415 p. ISBN 978 1 84542 944 7.

ISODA, Vytautas. Minkštosios galios generavimas ir reikšmė valstybių užsienio politikoje XXI amžiuje: JAV atvejis. In *Politikos mokslų almanachas*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2010, p. 93 – 115.

YUN, Seong-Hun; ir L.TOTH, Elizabeth. Future sociological public diplomacy and the role of public relations: evolution of public diplomacy. *American Behavioral Scientist*. 2009, 53(4), p. 493 – 503.

JULES, Carleen; ir COWING Michael. From environmental blight to model disposal sites – the solid waste disposal experience in St. Lucia, West Indies. In FILHO Walter Led. *Community sustainability*. Frankfurt, 2000, p. 295 – 311.

JURAITĖ, Kristina; ir TELEŠIENĖ, Audronė. Ekologinės rizikos diskursas žiniasklaidoje: tyrimo teorinės bei metodologinės prielaidos. In *Filosofija. Sociologija*. Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos leidykla, 2009, p. 227 – 236.

KELLEY, John Robert. Between “Take-offs” and “Crash Landings”. Situational Aspects of Public Diplomacy. In SNOW, Nancy ir TAYLOR Phillip M. *Routledge handbook of public diplomacy*. New York: Routledge, 2009, p. 72 – 85.

L’ETANG, Jacquie. Public relations and diplomacy in a globalized world: an issue of public communication. *American behavioral scientist*. 2009, 53 (4) p. 607 – 626.

MAŽEIKIS, Gintautas. Propaganda ir simbolinis mąstymas. Kaunas: Vytauto Didžiojo Universitetas, 2010, p. 24 – 27, 30 – 45, 216 – 217.

MCQUAIL, Denis. *Mass communication theory: an introduction*. London: Sage, 1994. 416 p. ISBN 0-8039-7785-9.

MELLISEN, Jan. The new public diplomacy: between theory and practice. In MELLISEN, Jan. *The new public diplomacy. Soft power in international relations*. New York: Palgrave Macmillan, 2005, p. 3 – 27.

NITZ, Michael. The media as a tool for communication on the environment and sustainability. In WALTER, Leal Filho *Communicating sustainability*. Frankfurt am Main: Europaischer Verlag der Wissenschaften, 2000, p. 45 – 67.

NYE, Joseph S. Jr. Public diplomacy and soft power. In *The annals of the American academy of political and social science*. 2008, 616, p. 94 – 108.

NORAD. *Review of the Embassy's Development Assistance Portfolio: Climate Change and Environment. Climate Proofing and Greening of the Portfolio*. [interaktyvus]. Naujasis Delis, 2009 [žiūrėta 2011 m. balandžio 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.norad.no/en/Tools+and+publications/Publications/Publication+page?key=125259>>.

NORDEN. *Nordic climate co-operation*. [interaktyvus]. Kopenhaga, [b.m.] [žiūrėta 2011 m. balandžio 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.norden.org/en/about-nordic-co-operation/areas-of-co-operation/climate/nordic-climate-co-operation>>.

OEPEN, Manfred. Environmental communication in a context. In OEPEN, Manfred; ir HAMACHER, Winfried *Communicating the Environment*. Frankfurt: Peter Lang, 2000, p. 41 – 61.

OEPEN, Manfred. 10 steps towards an effective environmental communication strategy. In OEPEN, Manfred; ir HAMACHER, Winfried *Communicating the Environment*. Frankfurt: Peter Lang, 2000, p. 93 – 254.

OLINS, Wally. Making a national brand. In *The new public diplomacy*. 2005, p. 169 – 179.

PALMER, Joy A. Environmental education in 21st century. Theory, practice, progress and promise. Londonas: Taylor&Francis e-Library, 2003, p. 23.

PRATKANIS, Anthony. Public Diplomacy in International Conflicts. In SNOW, Nancy; ir TAYLOR Phillip M. *Routledge handbook of public diplomacy*. New York: Routledge, 2009, p. 111-152.

RICKUVIENĖ, Audronė, et al. *Vartotojų švietimas aplinkos apsaugos srityje – visuomenės informavimas ir sąmoningumo skatinimas*. [interaktyvus]. Vilnius, 2008 [žiūrėta 2010 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vlvf.org/files/Aplinkos%20apsauga%20.pdf>>.

RINKEVIČIUS, Leonardas, et al. *Rizikos suvokimas, viešoji komunikacija ir inovatyvus valdymas žinių visuomenėje*. Rinova. [interaktyvus]. Kaunas, 2009 [žiūrėta 2011 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.rinova.ktu.lt/RinovaFiles/rinova2009.pdf>>.

STERN, Nikolas. The economics of climate change. The Stern review. United Kingdom: Cambridge University Press, 2006, p. 464.

SZONDI, Gyorgy. Central and Eastern European Public Diplomacy: A Transitional Perspective on National Reputation Management. In SNOW, Nancy ir TAYLOR Phillip M. *Routledge handbook of public diplomacy*. New York: Routledge, 2009, p. 292 – 313.

SZONDI, Gyorgy. Public diplomacy and nation branding: conceptual similarities and differences. Netherlands Institute of International relations „Clingendael“, 2008, 52 p.

ŠIAURĖS MINISTRŲ TARYBOS BIURAS LIETUVOJE. „Antras antradienis“ tęsia pokalbį klimato kaitos tema, suteikdamas jam naujų aspektų. [interaktyvus]. Vilnius, 2011 [žiūrėta 2011 m. balandžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://norden.lt/index.php?show_content_id=34&news_id=1495>.

ŠIAURĖS MINISTRŲ TARYBOS BIURAS LIETUVOJE. *Ekologinio ženklavimo vaidmuo, didinant vartotojų ir verslininkų Baltijos šalyse ir Šiaurės vakarų Rusijoje ekologinį sąmoningumą: Šiaurės šalių ekologinio ženklo (gulbės) pavyzdys*. [interaktyvus]. Vilnius [žiūrėta 2010 m. lapkričio 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://norden.lt/index.php?show_content_id=1631&proj_id=1674&set_lang_id=lt>.

ŠIAURĖS MINISTRŲ TARYBOS BIURAS LIETUVOJE. *Išmintingo namų ūkio tvarkymo vadovas*. [interaktyvus]. Vilnius [žiūrėta 2010 m. gegužės 15 d.]. Prieiga per internetą <<http://norden.lt/vadovas/>>.

ŠTREIMIKIENĖ, Dalia; ir KONSTANTINAVIČIŪTĖ, Inga. JT Bendrosios klimato kaitos konvencijos įsipareigojimų įgyvendinimo galimybės atsižvelgiant į šiltnamio dujų emisijų Lietuvoje mažinimo priemonės. In *Energetika*. 2003, p. 28 – 37.

TELEŠIENĖ, Audronė. Klimato kaitos diskursas Lietuvoje: reikšmių konstravimas dienraščiuose. In *Filosofija. Sociologija*. Vilnius: Lietuvos mokslų akademija, 2009, p. 250-258.

UNIVERSAL ADVERSARY DYNAMIC THREAT ASSESSMENT. *Ecoterrorism: Environmental and Animal-Rights Militants in the United States*. [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2010 m. lapkričio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bewareanimalradicals.com/images/dhs-ecoterrorism-in-us-20081.pdf>>.

VANAGAS, Jurgis. *Urbanistikos pagrindai*. Vilnius: Technika, 2008. 242 p. ISBN 978-9955-28-237-2.

VILNIUS CO2. *Programa*. [interaktyvus]. Vilnius, 2010 [žiūrėta 2011 m. sausio 04 d.]. Prieiga per internetą <<http://www.vilniusco2.lt/lt/programa/>>.

VYRIAUSIOJO ĮGALIOJIMŲ IR EUROPOS KOMISIJOS DOKUMENTAS EUROPOS VADOVŲ TARYBAI. *Klimato kaita ir tarptautinis saugumas*. [interaktyvus]. [b.m.] [žiūrėta 2011 m. balandžio 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://oldbookshop.publications.europa.eu/eubookshop/download.action?fileName=QC8108248LTC_002.pdf&eubphfUid=599802&catalogNbr=QC-81-08-248-EN-C>.

VTV. *Žymiausių pasaulio fotografų užfiksuoti klimato kaitos reiškiniai eksponuojami Vilniuje*. [interaktyvus]. Vilnius, 2005 [žiūrėta 2011m. sausio 04 d.]. Prieiga per internetą <<http://www.vtv.lt/naujienos/fotografija/zymiausiu-pasaulio-fotografu-uzfiksuoti-klimato-kaitos-reiskiniai-eksponuojami-vil-3.html>>.

WALTER, Pierre. Philosophies of adult environmental education. In *Adult education quarterly*. 2009, 60 (1), p. 3 – 25.

ZAHARNA, R.S. Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives: Information and Relational Communication Frameworks. In SNOW, Nancy ir TAYLOR Phillip M. *Routledge handbook of public diplomacy*. New York: Routledge, 2009, p. 86 – 97.

1 PRIEDAS. INTERVIU KLAUSIMYNAS DARBUOTOJAMS

- **Kaip apibūdintumėte atstovaujamos šalies įvaizdį?**
 - *išsiaiškinti, kaip pristato šalį, kokius pagrindinius dalykus išskiria;*
 - *jeigu nepaminės aplinkosaugos, ekologijos, paklausti, kokia yra šalies pozicija šiuo klausimu;*
- **Kaip manote, kas paskatino jūsų atstovaujamą organizaciją imtis įgyvendinti aplinkosauginio švietimo priemones?**
 - *išklausti, ar šalies įvaizdis galėjo paskatinti tai daryti, jeigu nepaminės išsiaiškinti, ar jų įgyvendinamas aplinkosauginio švietimo priemonės vis dėlto yra svarbios atstovaujamos šalies įvaizdžiui;*
 - *išsiaiškinti, koks buvo pagrindinis motyvas nulėmęs, kad yra įgyvendinamas aplinkosauginis švietimas;*
 - *jeigu nepasakys išsiaiškinti, ar aplinkosauginės problemos, dažnai skleidžiama gąsdinanti informacija apie jų nesprendimą, turėjo įtakos, ar jie siekia prisidėti prie problemų sprendimo, pasaulio gerinimo;*
 - *jeigu nepasakys paklausti, ar jų įgyvendinamas aplinkosauginis švietimas atitinka jų organizacijos tikslus ir uždavinius, jeigu taip, tai kaip).*
- **Kadangi kalbame apie įgyvendinamas priemones, gal galėtumėte plačiau papasakoti, kokias vis dėlto aplinkosauginio švietimo priemones esate įgyvendinę?**
 - *išklausti, jeigu pats respondentas nepasakys, kad plačiau papasakotų, apie įgyvendintas priemones, o ne pateiktų tik pavadinimus;*
 - *taip pat išsiaiškinti kada pradėjo įgyvendinti, kaip dažnai įgyvendina, kokias priemones taiko dažniausiai (renginiai, parodos, filmai ir pan.), kodėl būtent jas, kaip formuojamos idėjos aplinkosauginio švietimo priemonėms, kokias aplinkosauginio švietimo temas dažniausiai vysto, kodėl pasirenka būtent jas ir pan.);*
- **Kokias viešinimo priemones dažniausiai naudojate, kad apie jūsų organizuojamus renginius, parodas (ar kažkokią kitą priemonę, kurią paminės respondentas) sužinotų visuomenė?**
 - *išsiaiškinti, kokiais kanalais platina informaciją, ar rašomi pranešimai spaudai, rengiamos TV ir radijo laidos, klijuojami plakatai, dalinami lankstinukai, informacija partnerių internetinėse svetainėse ir pan.;*
 - *ištirti, kas nulemia, kokias priemones pasirenka, jeigu pasakys, kad biudžetas apriboja, paklausti, kaip viešintų jei būtų didesnis finansavimas.*
- **Kaip apibūdintumėte minėtų priemonių poveikį?**

- *išsiaiškinti, ko siekia įgyvendindami aplinkosauginį švietimą, ir ar to pasiekia, kaip tai įvertina, ar pastebi kažkokių pokyčių po suorganizuotų veiklų;*
- *ar galėtų išskirti kažkurią priemonę, kaip sėkmingiausią, efektyviausią, ir pagal ką tai įvertina, o jeigu nevertina, nestebi efektyvumo, tai gal vis tiek kažkokių rezultatų siekia savo veikla, jeigu taip – tai kokių, ir ar pasiekia, gal kokį konkretų pavyzdį paminėtų;*
- *paklausti ar apskritai aplinkosauginį švietimą laiko efektyvia priemone kelti gyventojų sąmojingumui;*
- **O kokius įvardintumėte sunkumus, su kuriais susiduriate įgyvendindami priemones?**
 - *išklausti, su kokiomis problemomis susiduria organizuodami veiklas, kaip jas sprendžia; jeigu nepaminės, paklausti, ar susiduria su šiais trūkumais ir kaip juos sprendžia: iniciatyvos organizacijos viduje; originalių idėjų; palaikymo ir paskatinimo iš atstovaujamos organizacijos; finansavimo;*
 - *jeigu nepaminės paklausti, ar lengvai susiranda partnerius, ar noriai jie sutinka dalyvauti, jeigu ne, tai kokias įvardintų to priežastis.*
- **Paminėjote partnerių paiešką, tai su kokiais partneriais dažniausiai įgyvendinate minėtas priemones?**
 - *išsiaiškinti, ar tarp minimų partnerių bus kokios nors kitos tarptautinės organizacijos, jeigu taip, tuomet perklausti apie jų vykdomą veiklą, gal ir jos įgyvendina aplinkosauginį švietimą, paklausti kokias jų įgyvendintas priemones žino;*
 - *jeigu tarptautinių partnerių nepaminės, tada tiesiogiai paklausti ar bendradarbiauja su kitomis ambasadamis ir atstovybėmis, ir paprašyti papasakoti, kaip tai daro;*
- **Tačiau nepaisant išvardintų sunkumų, paminėtų problemų, kaip manote, o gal tiksliai žinote, kokie yra organizacijos planai, susiję su aplinkosauginiu švietimu, ateičiai?**
 - *išsiaiškinti, ar ketina toliau įgyvendinti aplinkosauginio švietimo priemones, kodėl ir kas priima tokius sprendimus;*
 - *paklausti, kaip ateityje galėtų pasikeisti jų įgyvendinamas aplinkosauginis švietimas, kokios numatomos veiklos kryptys, pokyčiai, ar tikėtinas didesnis aktyvumas, kaip tai atrodytų laike, kada jo galima tikėtis;*
 - *pabaigoje paklausti, kokia būtų sėkminga/siekiama jų įgyvendinamo aplinkosauginio švietimo vizija..*

2 PRIEDAS. INTERVIU KLAUSIMYNAS EKSPERTAMS

- Yra suvokimas, kad reikia šviesti visuomenę aplinkosauginiais klausimais, kad ji būtų sąmojinga, imtusi veiksmų, keistų savo elgesį ir santykį su supančia aplinka. **Kaip apibūdintumėte situaciją Lietuvoje, kas įgyvendina aplinkosauginį švietimą?**
 - *išklausti, kas tai turėtų daryti, jeigu nepaminės, paklausti nuomonės, ar ambasados, įvairios atstovybės galėtų tai daryti, ar tai daro;*
 - *kokias tarptautines organizacijas išskirtu, kurios aktyviai veikia šioje srityje, gal žino su kokiais partneriais tą daro;*
 - *jeigu nepaminės paklausti, ar žino apie Šiaurės ministrų tarybos biuro Lietuvoje, Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje, Danijos ambasados, Didžiosios Britanijos ambasados įgyvendinamą veiklą;*
- **Kokias minėtų organizacijų įgyvendintas priemonės žinote?**
 - *išsiaiškinti visas priemones, kokias atsimena respondentas – kas ir ką organizavo, paprašyti, kad apibūdintų priemones – kada, kur ir kodėl jos vyko (galima paminėti keletą pavyzdžių – „Žalios Europiečių atostogos“, „Co2 green drive“ ir pan.);*
- **Kaip manote, ko siekia tarptautinės organizacijos, įgyvendindamos aplinkosauginį švietimą?**
 - *išsiaiškinti, kokią pagrindinį tikslą įvardintų, išklausti, kokią įžvelgia sąsają su atstovaujamos šalies įvaizdžiu – ar įgyvendinamą švietimą vertina kaip indėlį į įvaizdžio formavimą, ar mano, kad tai dėl visuomenės gerovės; jeigu nepaminės paklausti, kokias įgyvendinamos veiklos priežastis išskiria;*
- **Kaip įvertintumėte minėtų organizacijų įgyvendinamų priemonių poveikį ir svarbą?**
 - *išklausti, kaip vertina, ar organizacija pasiekia savo tikslų per aplinkosauginį švietimą, ar pagal kažkokius kriterijus gali įvertinti priemonių efektyvumą, pokyčius ir pan.;*
 - *jeigu nepaminės paklausti, kaip palygintų su kitų ne tarptautinių organizacijų įgyvendinamu aplinkosauginiu švietimu, kuo jis skiriasi, kuo jis pranašesnis, jeigu pranašesnis; jeigu jo neliktų, ar tai būtų pastebima;*
 - *kaip įvertintų kam labiausiai reikšminga jų veikla, susijusi su aplinkosauga;*
- **Kokius trūkumus įžvelgtumėte jų įgyvendinamoje veikloje?**
 - *išsiaiškinti, kaip mano, ką organizacijos daro ne taip, kokių pokyčiai būtų į naudą, o ką reiktų keisti;*
 - *jeigu nepaminės paklausti, ar pakankamas yra informavimas;*
- **Iš kur sužinojote apie minėtas priemones, per kokius informavimo kanalus dažniausiai viešinama tokia informacija?**

- *išsiaiškinti, per kur dažniausiai vykdoma informacijos sklaida, kur ji pastebimiausia;*
- *jeigu nepasakys, paklausti, kaip respondentas dažniausiai sužino apie jas;*
- **O kaip įvertintumėte minėtų organizacijų tolimesnę veiklos kryptį aplinkosauginiame švietime?**
 - *išklausti, kaip mano, ar tokių priemonių įgyvendinimas suaktyvės, ar kaip tik prislops, kodėl taip mano;*
 - *ar yra svarbu, kad jos toliau vystytų tokią veiklą, ir kaip pasikeistų situacija, jeigu jos nustos tą daryti;*
 - *paklausti, kokia būtų tarptautinių organizacijų įgyvendinamo aplinkosauginio švietimo vizija.*

3 PRIEDAS. INTERVIU SU NORDEN ATSTOVU

- *Kaip jau ir minėjau rašydama laišką, atlieku kokybinį tyrimą apie aplinkosauginį švietimą, tyrimo rezultatai bus naudojami rašant Magistro baigiamąjį darbą. Kaip ir susitarėme jūs, kaip respondentas, išliksite anonimiškas, ir jūsų pavardė niekur nebus minima. Tai gal galim pradėti, kadangi aš rašau ta tema, kaip aplinkosauginio švietimo priemonės veikia kartu su viešąja diplomatija. Aplinkosauginis švietimas tai iš esmės visa tai, ką jūs darote - tai yra leidiniai, lankstinukai, kažkokie filmai... ir kaip jūs galėtumėte apibūdinti savo atstovaujamos atstovaujamų šiaurės šalių įvaizdį?*
- Šitoj srity, ane?
- *Mhm.*
- Amm, nežinau nuo kurio galo pradėti. Apskritai jeigu žiūrėti...
- *Galit apskritai sakyti.*
- Jo. Apskritai šiaurės šalių įvaizdis Lietuvoj yra labai pozityvus ir geras. Tai tas mūsų veikloje turi didelį plusą. Tarkime, jeigu mes inicijuojame kažkokią tai ekologinę ar aplinkosauginę idėją tai visą laiką galime referuoti į kažkokius jau atliktus darbus toj srity šiaurės šalių. Ir tai sukuria iš karto susidomėjimą tarp partnerių Lietuvoj. Tarkime, galiu paskutinį pavyzdį paminėti, šitą ir projektą ir emm, ir seminarą apie ekologinį ženklimą. Tai nors žmonės ir nedaug žinojo apie tą ekologinį ženklą šiauriečių – šiaurės gulbę, tačiau visas tas toksai pozityvus apvalkalas aa apie šiaurės šalis aa jisai padėjo elementariai pritraukti kalbėtojus į konferenciją, pritraukti žmones, dalyvius į konferenciją, ane. Aa Lietuvos institucijų požiūris, kurie ten dirba tarkim su ekologiniu ženklimu, jų įsitraukimas. Tai aš sakyčiau plusas.
- *Bet o ta prasme, tos šalys, kaip jos yra pozicionuojasi, na tarkim, jeigu čia Lietuvoj išgirstam Norvegija, kaip manot ar žmonių sąmonėje iš karto susišviečia, kad tai yra ekologija, aplinkosauga, ar kažkoks, nežinau, geras gyvenimo būdas, kaip tai yra susiformavę, šiaurės šalys Lietuvoj yra, kas jos yra?*
- Jeigu žiūrėti jau labai labai taip, bet bendraja prasme šiaurės šalys yra gerbūvio, gero ir socialiai užtikrinto gyvenimo pavyzdys lietuviams, ane. Visų pirma, tai yra ramios šalys, ne konfliktiškos, nėra jokių ten karo zonų, yra panaši kultūra, panašus klimatas, gera socialinė rūpyba, ta prasme tai yra pozityvas. Jeigu einam giliau į tas sferas, tai tarkime, lyčių lygybė labai svarbus aspektas; antras dalykas yra aukšta socialinė rūpyba ten, tarkime pensijos didelės, pašalpos visokios didelės, ar ne, nemokamas mokslas; trečias dalykas galėtų būti ekologija, aplinkosauga.
- *Mhmm, vis dėl to jos pozicionuojasi su tuo.*
- Taip taip žinoma, be abejonės.

- *Ir tai ką daro jūsų organizacija, ar būtent va tas minėtas šalies įvaizdis galėjo paskatinti, kad jinai daro tai, ką daro?*
- Praplėskit?
- *Ta prasme, jūs darėt ekologinį ženklimą, darėt CO2 green drive, visa tai susiję su ekologija. Ir jau minėtas šalies įvaizdis, kad tai yra gerbūvis, kad tai yra, pagaliau, net trečioj vietoj ekologija. Ar įvaizdis paskatino tai atlikti, ar kažkas kito? Na kas būtų tos priemonės, kurios skatina jūsų organizaciją įgyvendinti tas aplinkosauginio švietimo priemones?*
- Priežastys kokios, ar ne ?
- *Mhm.*
- Tai jos gana gana paprastos, man atrodo ir aiškios, kadangi tos šalys, šiaurės šalys lyderiauja aplinkosaugos srityse daugeliu aspektų, ar ne. Tarkime socialiai atsakingas verslas, aaa žalieji pirkimai, jo ir panašūs dalykai. Tokios, tarkime taip, tos tų renginių idėjos arba projektų idėjos, kurias mes pasigauname, kurias mes įgyvendiname, jos turi savo ištakas šiaurės šalyse. Ir tas yra labai svarbu, nes tarkime, vykdant bet kokią veiklą Lietuvoj, visą laiką reikia to inkaro, kuris sietų jo ištakas ir tai ką mes čia darom. Tai daugelis tų idėjų, tarkim, žali automobiliai yra danų idėja, danų menininkų idėja, tai neatsiranda iš niekur. Mūsų biuro misija tai ir yra perteikti geriausias, pažangiausias idėjas, iniciatyvas šiauriečių.
- *Tai ar galima sakyti taip, kad tai kas vienaip ar kitaip vyksta šiaurės šalyse įtakoja tai, ką jūs darote čionais Lietuvoje?*
- Be abejo, šimtu procentu.
- *Mmm, ar tas įgyvendinimas aplinkosauginio švietimo visos veiklos atitinka bendrus jūsų organizacijos tikslus, nes nu jūs darote ne tik aplinkosauginį švietimą ir kitas ten, filmai tarkim...*
- Aš sakyčiau, jo, tai yra labai svarbi sritis, žiūrint istoriškai, tai pradžioj kai biuras atsidarė mes daug dėmesio labai daug dėmesio skyrėme kultūrai, menui, kalbų mokymui, vat tokiems jau kertiniams dalykams, ar ne. Bet ta kultūra dabar yra labiau akcentuojama kaip toks jungiantis elementas vystant kitas veiklas. Na tarkime, jeigu mes darome, vykdome, vykdėme Vilniuje žaliajį paradą, skirtą ekologiškam transportui tai labai daug sudėtinių dalių tam projekte buvo susijusių su kultūra, kultūringų dalykų, tarkim tas pats CO2 paveikslų piešimas. Bet grįžtant, nes aš matau, kad nuvažiavau jau čia...
- *Viskas gerai.*
- Prie jūsų klausimo, tai jo, ekologija, aplinkosauga, žalios idėjos yra tai, kas aktualu šiaurės šalyse, mes kaip ir turime tai įgyvendinti ir Lietuvoj.
- *O jūs vat sakėt, kad pirmiausiai, kai atsidarė biuras, tai įgyvendinot visokius renginius, susijusius daugiau su kultūra, tai yra kaip ir visuomenės švietimas, informavimas apie kad jis*

žinotų, tą platesnį požiūrį, o dabar realiai didžiąją darbo dalį darote apie aplinkosaugą, tai irgi yra tas gyventojų švietimas. Kaip jūs manote, ar jisai yra svarbus, ir kokių rezultatų gali duoti?

- Aš manau, kad tai yra labai svarbus. Rezultatai tai aišku visi labai tikisi labai visi organizatoriai labai norėtų greito pokyčio. Bet čia galbūt labiau yra to sritys, kur reikia po truputį auklėti žmones, tarkime, pavyzdys yra mūsų išleistas „Išmintingo namų ūkio vadovas“. Tai idėja irgi buvo turėti kažkokį tiesiog ne bandyti tų žalių idėjų perteikti kažkaip deklaratyviai, politiniu diskursu, bet žmonėm paaiškinti labai paprastai, ką tai reiškia kasdienėje namų veikloje, ruošoje, jo, ir ten buvo pasitelktas, man atrodo, Stokholmo miesto aaa namų ūkio tvarkymo vadovas, kur į miestas tiesiog pagamino miestiečiams, kur keliaujama per kambarius ir pasakojama, ką galima namuose sutaupyti ir ten pritaupyti, ir sumažinti ir pan.
- ***O kaip manote, ar tas veikia? Ar jūs kažkaip, nežinau matuojate...***
- Jūs norit paklausti, ar mes matuojame efektyvumą?
- ***Mhm. Jeigu nematuojat, nieko tokio. Bet kažkokį, nežinau, bendrą įsivaizdavimą, ar tiesiog išleidžiami ten leidiniai...***
- Matot, tai tas tai aišku galima ten tarkime skaičiuoti, kiek mes išleidom leidinių, kaip mes juos paskleidėm, bet suprantat, kad pats faktinis tų idėjų tarkime naudojimas namų ūkyje yra kiekvieno žmogaus atsakomybė ir jo reikalas. Tai čia gal būtų toksai dabar aš užsiimčiau saviplaka, jeigu bandyčiau skaičiuoti reiškia tokius nepamatuojamus rezultatus, bet aš gal tada kitą pavyzdį paminėčiau. Tarkime, mes ee prieš tris ar du metus darėme kitą projektą, vykdėme tokį projektą pavadintą „Bendri krantai“, skirtą Baltijos jūros apsaugai tiesiog, žmonių supažindinimui su problemomis ir buvome pagaminę tokį žaidimuką „Žuvies kelionė“. Jisai buvo internete tas žaidimas, buvo toks interaktyvas, kad žmogus ten žaidimo forma rinkdavo taškus ir turėdavo atsakyt ten į klausimus, kuo daugiau taškų, tuo daugiau šansų laimėti ir galų gale aišku prizai buvo kelionė į šiaurės šalis. Tai kad tas žaidimas jis turėjo savo mėnesio trukmę, pasibaigė, kad jisai tiesiog nepradingtų mes išleidome jį aa CD forma, ir ir per apskritis mes jį paskleidėme per visas mokyklas Lietuvoje. Tai va čia toks galbūt, aišku, ką reiškia vienas kompaktinis diskas visai mokyklai čia kitas klausimas, bet jeigu jūs klausiat, apie rezultatus, tai va, konkretus rezultatas.
- ***Tai labai didelis indėlis. O kažkokius pokyčius, tarkim, galėtumėt įvardinti. Tarkim, padarėte žaliąjį paradą ir pastebėjote, kad visi dabar nori važinėti elektroautomobiliais?***
- Aš gal sakyčiau taip, kad kai mes vykdome savo projektus, ar tai būtų kultūriniai, ar aplinkosauginiai, ar švietimo, mes tai darome beveik visada su vietiniais partneriais, kuriems tos idėjos yra priimtinos ir kurioms įgyvendinti jau turime kažkokį tai tinklą, tarkime jūs kaip Eko Banga, irgi turite savo tinklą, ee ir mūsų tokia vizija yra, kad tos idėjos, kurias mes tarkime

atnešame į Lietuvą, projektui pasibaigus liktų gyventi per tuos mūsų partnerius, per lietuvių ekspertus, kurie toje srityje dirba. Mūsų biuras tarkim mes neesame ekspertai žaliuosiuose, atsprašau, automobiliuose, nei ten aplinkosaugoje, mes tiesiog bandome padidinti tą susidomėjimą visuomenės problemomis, ar ne, suburti visus į vieną kažkokį tai forumą, padaryti kažkokį tai aaa platformą, kuri sudomintų medijas, tai irgi svarbus ginklas ar ne. Kai visi kalba apie žalius automobilius, tada gal ir jūs paklausite, kas čia tokio tie žali automobiliai. Tai va, tai toks mūsų yra siekis.

- ***Mhm, o pasakėte, kad medija yra svarbi. Kokias dar viešinimo priemones naudojate visiems tiems renginiams?***
- Tai žinot, priklauso nuo renginių, tai tiesiog ką mes norim pasiekt, ir ką mes norim pasakyt. Iš savo patirties galiu pasakyti, kad planuojant eee renginių idėjas, projektų idėjas yra labai svarbu įvertinti, kiek jos gali būti aktualios lietuviams, ir kiek jos gali būti įdomios kaip istorijos žiniasklaidai, jo. Jeigu tas bendras vardiklis atsiranda, tai reiškia kad jis gali būti tas projektas, ar ta iniciatyva gali būti įdomi visiems eiliniams gyventojams, nes jeigu medijoms tai atrodyt kažkoks tai neaktualus, kosminis dalykas, tai labai tikėtina, kad ta veikla, tas projektas liks tik ekspertų lygmeniui įdomus, jo, tiems žmonėms, kurie tiktai su tuo dirba. Tai va čia galbūt ir yra tas didžiausias iššūkis ne pritraukti medijas, bet sugalvoti koncepciją renginio, kaip pasakyti savo istoriją tokiu būdu, kad būtų įdomu medijoms, ane.
- ***Ar galėtumėt pateikti, kokį nors pavyzdį? Ta prasme, aš kaip suprantu, jūs nenaudojate tų tradicinių priemonių, kad pirmiausiai platinam pranešimą spaudai, paskui ten...***
- Ne, kodėl, mes tai darom. Pranešimas spaudai iš savęs jis nėra blogis, bet tai nėra viskas. Aš galbūt paminėčiau taip, kad mes darom tuos pranešimus spaudai, bet taip pat dirbam tiesiogiai su žiniasklaida aa kiek tai yra įmanoma, ir kiek jiems įdomu. Pavyzdžiui, jeigu grįžti prie paskutinio, aš vis referuoju į šitą Rotušės aikštės renginį, į žaliuosius automobilius. Mano akimis, matėsi, kad didelė dalis dalyvių aaa, kurie dalyvavo buvo, aš juos galėčiau vardinti kaip „Lietuvos radijo“ klausytojus. Ir tai turėjo, man atrodo, tiesioginį ryšį su tuo, kad tarkime, tą pačią dieną, per „Ryto garsus“ mes kalbėjome gyvam eterijoje ir aš tiesiog ten gal dešimt minučių pasakojau, koks čia bus renginys, ir ką mes norim pristatyti, ir kokios čia mūsų idėjos, tai labai natūralu, kad reiškia žmogus išgirdęs ryte per radiją, kad Vilniuje už dviejų – trijų valandų prasidės toks renginys, tai ima ir ateina į renginį.
- ***Aišku. O darydami va tuos visus renginius susiduriate su kažkokias sunkumais?***
- Visada.
- ***Galėtumėt, ką nors įvardinti?***
- Ką jūs turite omenyje sunkumus? Yra finansiniai sunkumai, yra..

- *Nežinau, ee, kas jums ateina į galvą. Ar tai yra va būtent kelio atradimas, kaip pritraukti medijas, sudominti, ar galbūt norite daugiau, o biudžetas neleidžia...*
- Aš gal dar dėl tų medijų patikslinsiu, kad iki galo suprastumėm vienas kitą teisingai. Kad mūsų tikslas nėra, kad sudominti vien medijas, bet suformuluoti aaa tą projekto iniciatyvą taip, pateikti ją taip, kad ir medijos suprastų, kad tai yra svarbu. Ir kai medijos supras, supranta, jeigu supranta, kad tai yra svarbu, ane, tai tas mediatorius gali jisai visiems žmonėms perduot. Tai žinot...
- *Tada sudomina žmones.*
- Jo. Tai čia vienas iš iššūkių. O daugiau tai tiesiog galbūt organizaciniai tokie visokie variantai, kaip partnerių paieška, kaip žmoniškieji ištekliai, tarkime mes kiekvienas iš patarėjų turime savo veiklas, kurias kasdien turim kuruot, ir kai ateina tie didieji renginiai, tai yra didelis darbo krūvis ir tada nu gal atrodyti, kad iki tol tu nieko neveikei, o dabar tai jau turėsi ką veikti. Nu čia gal vidiniai dalykai, aš nežinau.
- *Bet tarkim, kas liečia tas idėjų generavimas, nesusiduriate su trūkumu idėjų, kai padaryti.*
- Nea, problema ta, kad per daug mes jų turime.
- *Čia aukso šaltinis. O minėjot partnerių paiešką, gal galėtumėte įvardinti, su kokiais partneriais dažniausiai dalyvaujate, ar tai būna tarptautinės organizacijos, kažkas dalyvauja tarkim, su ambasadam kokios nors, ar...*
- Jo, ambasados, kadangi mūsų veiklos yra susiję su šiaurės šalimis ir dažniausiai mes eee pasiūlom ambasadam, kreipiamės į ambasadas šiaurės šalių, kviesdami juos prisidėti, tai vėlgi mes kaip šiaurės ministrų taryba mes turime atstovauti kiekvienoj veikloj daugiau negu vieną šiaurės šalį, tai minimum dvi, tai būna jau visai šauni grupė aktyvistų, žmonių, kurie gali dirbti toj sferoj ir po to viskas vyksta labai paprastai, projektas yra plėtojamas, matosi kažkokie sąlyčio taškai, į ką reikėtų kreiptis, kas būtų įdomu, tarkim, mūsų tas žalieji automobiliai tai viskas kas susiję su eko buvo įdomu nuo eko maisto iki eko dizaino visa tai buvo buvo aikštėj matyti.
- *Bet o tarkim grįžtant prie tų ambasadų, kokias jūs galėtumėt išvardinti nes aš žinau, kad Danija labai aktyviai dalyvauja nu irgi visam šitam...*
- Aš asmeniškai neišskirčiau nė vienos, kuri yra labai labai pasyvi. Tai yra visos keturios – Danija, Švedija, Suomija, Norvegija – ambasados pagal tuo metu turimus išteklius arba tarkime aktualumą jų šalims įsitraukia.
- *Jie vis tiek dalyvauja, tai labai gerai. O žiūrėkit, mes dabar, jūs paminėjot dažniausiai iš tikrųjų tris priemones – žalieji automobiliai, „Bendri krantai“ ir ekologinis ženklėjimas, gal galėtumėte išskirti daugiau, apskritai papasakoti, ką dar esate įgyvendinę.*
- Apskritai apie veiklą, skirtą aplinkosaugai?

- ***Aplinkosaugai.***
- Tai dar kaip svarbų dalyką paminėčiau mūsų „Išmintingąjį namų ūkio vadovą“, kuris iš tiesų tas leidinukas jisai buvo pagamintas projektui praeitų metų vasarai projektas vadinosi „Žaliosios europiečių atostogos“ vyko Palangoj, vykdomas kartu su Europos Komisijos atstovybe. Tai buvo toksai, mes norėjom patestuot, kaip čia viskas vyks, bet leidinys buvo geras, aš sakyčiau gal sėkmingiausia to projekto dalis Palangoj, tai buvo pakartotini leidimai to leidinio ir nemažai ten kreipėsi tarkim verslo ir įvairių organizacijų, kurie ten tiesiog prašo prašo galimybės pasinaudoti tuo leidinuku savo viduje organizacijos, nes tai yra dalykas, kurį reikia skleisti, skaityti ten, domėtis...
- ***Ir daryti.***
- Ir svarbiausia aišku daryti.
- ***O dar kažką atsimenat?***
- Nežinau, kiek jūs žinot apie „Bendrus krantus“?
- ***Apie „Bendrus krantus“, nu tiek, kiek internete yra informacijos.***
- Internetinis žaidimas, labai populiarus buvo. Ten jeigu daug kartų žaidi, suki tą ratą, tai ten jau gryna automatika, bet žmonės tą darė, nes norėjo prizos. Mmm, dar buvo „Eko menas“, nežinau ar ?
- ***Mm, neteko.***
- Tai va čia irgi tokia įdomi iniciatyva. Sugalvojom, kad galima sukombinuot kūrybą, meną ir šiukšles. Tai Klaipėdos regiono, ten buvo Kretinga, Skuodas, Palanga, Šventoji, Nida, man atrodo, buvo tų miestų, rajonų mokinukai, vadovaujami profesionalių dizainerių, čia klaipėdiškių buvo keturi dizaineriai važiavo į pajūrį ten ankstyvą pavasarį, rinko šiukšles ir jų tikslas buvo padaryti iš tų šiukšlių kažką, kas gali būti pritaikoma buity, namuose, nu toks eko dizainas, eko šiukšlės. Tai visko prigamino: ir baldų, ir papuošalų, ir ten visokių žvakidžių, buvo net ir nugalėjo, nugalėjo iš nuorūkų padarytas kilimėlis.
- ***Geras.***
- Tai va.
- ***Ar paskui buvo eksponuojama kur nors visa tai?***
- Jo, tai buvo eksponuojama Klaipėdoj, po to buvo vaikų ir jaunimo centre Vilniuje, ir po to Kopenhagoj buvo. Tai toks irgi man atrodo ganėtinai nusisekęs reikalas.
- ***Labai įdomu. Bet tai ta prasme šiaurės šalių biuras va daro ne tik Vilniuje, bet visoj Lietuvoj, aš kaip supratau, Klaipėda...***
- Mūsų siekis yra kuo daugiau į regionus eiti. Bet yra tarkime įvairių iššūkių, trikdžių, todėl mes Vilniuje didžiąją dalį renginių darome, visų pirma, tai yra didžiausia žmonių koncentracija, bet ir šiaip sostinė yra sostinė.

- ***Viskas aišku, o dar kažką iš priemonių, ar jau čia tokios pagrindinės būtų?***
- Gerai, paskaičiuokim. „Bendrus krantus“ paminėjau, ūkio vadovą paminėjau, žaliąsias atostogas paminėjau, eko ženklavimas, aš dar vienas ne visai su aplinkosauga susijęs, bet daugiau su socialiai atsakingu verslu. Tai buvo pasirinktos trys verslo šakos eee architektai, architektai, kurie projektuoja namus, eee spaustuvininkai, ir medžio pramonė... gal. Vienu žodžiu esmė buvo ta, kad buvo surengta, surengtos, aš atsiprašau, ne medžio pramonė, bet ekologiškas maistas. Buvo surengtos kelionės į šiaurės šalis, kur tas žalias, tarkim judėjimas, yra labai labai pažengęs į priekį ir buvo malonu matyti, kad tarkime tų sričių ekspertai, lyderiai, architektai, nu jie buvo tikrai Lietuvoj pripažinti lyderiai ir rado daug naudos nuvykę į šiaurės šalis, buvo savotiškos tokios pažintinės kelionės, kurių metu jie galėjo pamatyti, kuo gyvena jų kolegos, jų jų srities atstovai ir kokios naujausios tendencijos ir buvo daugiausiai dėmesio skiriama, kaip minėjau socialiai atsakingam verslui ir kas tai yra.
- ***O visos šitos idėjos, kurias paminėjot, tai, ar kaip jos susiformuoja, ar jūs čia sugalvojat, ką daryti, ar tarkim sužinot, kad Norvegijoje buvo padaryta kažkas panašaus ir tada jūs perkeliatė čia, ar tai yra visiškai unikalūs, jūsų išgeneruojamos idėjos čia, tos visos priemonės?***
- Aš pasakysiu taip, kadangi gamtoje energija iš niekur neatsiranda ir niekur nedingsta, tai idėjos tu gali gal sakyti, kad čia mano idėja, aš ją sugalvojau, bet aišku, kad vieną kažkokią tai dalį tu perskaitei kažkur, kitą girdėjai, trečią pats dalyvavai, ir išeina toks, aš netikiu netikiu žmonėmis, kurie ten afišuojasi pirmą kartą vienintelis nepakartojamas, nu taip nebūna, ir to gal ir nereikia. Tarkim laikas keičiasi, žmonės keičiasi, gal tiesiog tuos dalykus, kuriuos buvo galima anksčiau daryti vienaip, dabar reikėtų kitaip daryti. Tai jūs vis lenkiat prie to, iš kur tos idėjos atsiranda.
- ***Ta prasme, mano klausimas toks, ar jūs kaip šiaurės šalių atstovai, reiškia, kad kažkoks renginys įvyksta Norvegijoje, ir tada, nu tarkim, kaip CO2, jis taigi atkartojamas yra.***
- Čia geras pavyzdys.
- ***O va tarkim, „Ekologinis ženklavimas“ ar tai Norvegijoje kažkas padaro ten jūsų pagrindiniai kažkokie...***
- Ne čia su ženklavimu buvo taip, kad tai yra stiprus ekologinis ženklas pasaulio mastu, lyderis. Ir kaip minėjau, mes iškart galvojam tada, nu jeigu čia šiaurės šalyse jisai yra toks geras ir ten verslas jį myli, žmonės apie devyniasdešimt procentų gyvenančių regione atpažįsta jį, tai gal reikėtų pasidomėti, kaip Lietuvoj yra. Tokia pirminė idėja, ane, tada susitinki su parteriais, pradedi dėliotis, visokius tikslus, kai kas atkrenta iš karto. Tai mūsų priminė idėja buvo skatinti skatinti gulbe pažymėtų ženklų eksportą į Lietuvą, bet tas ženklas to nesiekia, tas ženklas yra skirtas prekėms, kurios yra šiaurės šalių rinkose, o ne eksportui į išorę. Tai vat nu iškart natūraliai atkrito.

- *Viskas aišku. O kaip dažnai jūs įgyvendinant, ten kartą į metus būna kažkoks ilgas, testinis projektas, ar ten pora renginių? Kaip kažkokį... ?*
- Dideli renginiai, tokie projektiniai, kuriame yra ir tas viešasis elementas, galima žmonės kviesti į kažkokius renginius, tokai va platforma, kuri jau tikrai daug visko vyksta, aš sakyčiau, du kartus per metus, ne daugiau.
- *Supratau, o kažkaip ten renkatės, kad būtų daugiau viešų renginių kaip CO2, ar būtų parodų, ar filmų peržiūrų, ta prasme, tos priemonės, kažkokios yra priimtinesnės, ar ne? Ar pagal koncepciją?*
- Kuo daugiau, ir kuo įvairiau. Tarkime, jeigu buvo CO2, tai mes turėjom ir kiną, filmą „Kas nužudė elektromobilį“, po to mes turėjom konferenciją ekspertams skirtą apie elektromobilius, ee mes turėjom dar vieną, palaukit, pamiršau, buvo šitas renginys, aj ir dar buvo drag'as, visiškai pramoginis, nežinau auto-moto mylėtojų renginys, kuris tiesiog ateini ir žiūri, kaip mašinos varžosi.
- *O vat grįžtant prie šito renginio, tarkim, jis tikrai apėmė labai daug kompleksiskai daug visokių veiklų, tai buvo ir švietimas ekspertams, ir toksai pramoginis drag'as, ta prasme, kaip tai galima tikslą įvadinti, ko jūs labiau siekė: pristatyti šiaurės šalių įvaizdį, ar pakelti visuomenės savimonę, ar ar tiesiog padaryti, kad visiems smagu būtų?*
- Ne, kad visiems smagu, tai čia ne pagrindinis mūsų tikslas. Pagrindinis tikslas yra pasakyti savo žinutę suprantama kalba. Nu tarkim, mūsų žinutė buvo, kad Vilnius kaip ir daugelis iš Europos ir pasaulio didmiesčių dūsta nuo automobilių ir elektromobiliai yra jau dabar prieinama alternatyva, kurią reikėtų vystyti, tai čia ir politikam žinutė, ir verslui, ir vartotojui, nes jei vartotojas žinos ir spaus, tai galbūt greičiau viskas atsiras. Dar kaip tai padaryti? Tu nusipirksi ten reklaminį plotą ten laikraštį įdėsi, nu tai, suprantat. Tai vat į tokį įsitraukimą mes formą padarom. Padarom, padarėm, jūs tikriausiai buvot tam renginy, į kurį aš tiek referuoju.
- *Aš tik konferencijoj buvau.*
- Konferencijoj. Suvažiavo tie automobiliai ir vaikšto žmonės ir žiūri, kas čia per mašinos, ar ne, tada jos net gi važiuoja, tada netgi vairuotojai, kurie variuoja gali papasakoti, kas čia yra, po to pasirodo, kad viena iš tų mašinų net greitesnė už ten benzininę mašiną, supratot, iš karto vov.
- *O jūs tikrai žinojot, kad TESLA apren aplenkis, ar čia taip?*
- Nu mes tikėjomės, nes pagal techninius duomenis jinai turėjo aplenkti, nebent vairuotojas būtų per vėlai startavęs ar dar kažką.
- *Supratau. O pabaigai, kaip jūs išvelgtumėt, kokie yra organizacijos ateities planai, ar ir toliau bus tas nuoseklumas, kad tarkime, ten du renginiai per metus, ar, nu kaip tas galėtų išsivystyt?*
- Tas skaičius renginių, tai žinot.

- *Nebūtinai skaičius, ar bus dar vystoma, ar ar ta tema, ar tiesiog buvo kultūros etapas, aplinkosaugos etapas, o dabar...*
- Ne ne, aplinkosauga ir žalios idėjos tai čia yra projektai, kuriuos reikia vykdyti nuosekliai, nes kaip ir pradžioj kalbėjome ar ne, negalima ten atspausdinus tūkstantį brošiūrų, išdalinus jas žmonėm, iškart sakyti, kad jėe aš pakėliau žmonių sąmojingumo lygį, tai prie to reikia dirbt nuosekliai. Ką mes pastebėjom, kad labai gerai labai labai atsiperka darbas su vaikais ir jaunimu pasitelkiant internetą ar ne. Jeigu tu turi kažkokią tokią gana sudėtingą žinutę čia „gelbėkim ten Baltijos jūrą“, nu nuobodu, ar ne. Ateina kiekviena vasara ten ir visi su savo idėjom, savo gelbėkim Baltijos jūrą, tai tarkim, va mūsų pavyzdys rodo, kad galima tom problemom suteikti konkretų veidą, tai mes pasiėmėm lašišą, kuri yra nykstanti rūšis ir padarėm iš to žaidimą, kaip lašišą išgyvena, kas jai ten gresia, gresia jai ten tarša, brakonieriai, kas ten dar buvo, visokie ten aa cheminis ginklas Baltijos jūroj, užtvankos ir pan. Ta prasme, per išitraukimą mes pasakėm, ką mes norėjom pasakyt, kad visos tos kliūtys, kurias sutinka lašiša tai esam mes, ir mes turim kažkokį tai sprendimą priimti. Tai va patys sau, po to bendruomenei.
- *Tai galima tikėtis, kad ta prasme, organizacija ir toliau vystys veiklą šia tema?*
- Be abejo, jeigu jūs to klausiat, tai aišku.
- *Supratau. O kaip galvojat, ar tai prisideda prie, ar ta prasme, vystys tai kad vėlgi aš grįžtu, kad kelti žmonėms sąmojingumą, ar prisidėti prie įvaizdžio kėlimo, ar apskritai prie globalių problemų mažinimo?*
- Tai toks bendriausias bendriausias tikslas aišku būtų prie prie globalių iššūkių prisidėjimo, žinoma. Dėl to įvaizdžio, aa, kiekvienas, kuris vykdo, kiekviena organizacija, kuri vykdo didelę veiklą, didelius projektus, aišku jinai nori būti matoma už tų idėjų, bet mano, mano asmeninė nuomonė, yra vis dėl to, kad turinio sėkmė yra svarbiau ir publikos pasiekiamumas yra svarbiau, negu tavo vardo viešinimas.
- *Bet ta prasme, kaip jūs galvojat, šiaurės šalys juk labiau asocijuojamos su aplinkosauga negu tarkim ten pietų, Ispanijos ambasada nu neteko girdėti, kad darytų aplinkosaugos naudai, kodėl taip yra?*
- Kodėl taip yra? Kai važiuojat Norvegijoj ar Švedijoj, tai šiukšlių nėra pakelei, kai važiuoji Kretoj, tai bomžynas. Tai kodėl? Žmonės skirtingi gal gyvena, požiūris skirtingas. Čia jau mes dabar lendam į kažkokią filosofinę..
- *Taip taip, tiesiog, bet jūs sutinkat su tuo pastebėjimu, kad nu ta prasme, šiaurės šalys daugiau ar mažiau yra siejamos su aplinkosauga, irgi...*
- Ne tai aš nesiginčinu. Jeigu mes būtume viduržemio šalių atstovybė, gal mes propaguotume ee nu ten kokį jachtų...

- *Šiukšlių neišvežimą... O ir pas kutinis klausimas, kokia būtų sėkmingo įgyvendinamo aplinkosauginio švietimo vizija šiaurės šalių, jūsų kaip atstovaujamos organizacijos?*
- Vizija, ko mes taip labai norėtume, ane? Aš tai, nu aš, mūsų biuras, norėtų to, ko mes taip siekiame – tai padidinti sąmoningumą žmonių. Lietuvoj. Nes tie dalykai labai skiriasi – sąmoningumas aplinkosaugos ir emm klimato kaitos klausimais šiaurės šalyse ir Lietuvoje. Pas mus čia dar yra žinot, na aš čia nepradėsiu nuo nulio, bet yra ką veikti, ir ir yra tie projektai dėl to ir vykdomi.
- *Supratau. Ačiū labai tai to to ir linkiu, kad tą viziją anksčiau ar vėliau pasiektumėt. Tai labai ačiū jums už pokalbį.*
- Nėr už ką.

4 PRIEDAS. INTERVIU SU EKA ATSTOVU

- *Mmm, nežinau, gal norite, kad šiek tiek jums plačiau papasakočiau, ką aš darau, ir kodėl atėjau čia jūsų pakankint truputį.*
- Nu galit.
- *Aš studijuoju dabar Vilniaus Universitete, magistrantūroj, pavasarį baigiu, ir kaip sakyti, vieną semestrą pradėjau daryti tyrimą, o kitą rašysiu teoriją, nors pagrindus turiu.*
- Mhm.
- *Mano tema yra aplinkosauginis švietimas ir viešoji diplomatija.*
- Mhm.
- *Ir esmė yra ta, kad aš analizuoju, kaip įvairios tarptautinės organizacijos, užsienio atstovybės, esančios Lietuvoje jos per tą savo švelniąją jėgą rengia įvairius renginius tarsi nu padaro gera ir kitiems sektoriams. Ta prasme galbūt tai prisideda kažkiek ir prie jų įvaizdžio, gal dar prie kažko, nu nežinau, tai yra mano tyrimo tikslas išsiaiškinti, kaip ten kas yra.*
- Bet čia klimato kaitos klausimas?
- *Nebūtinai klimato kaita tai gali būti ir tarša, triukšmas.*
- Nu bet viskas aplinkosauga.
- *Viskas, susiję su aplinkosauga. Ir būtent va tos visos užsienio organizacijos. Tai pas mane yra, kaip sakyti dvi tyrimų, interviu dvi grupės. Vieni tai yra tiesiog ekspertai, kurie, labai daug pereina per juos aplinkosauginės tos informacijos srautai, ir kaip jie tą vertina bendrame kontekste, tarkim, ką darom užsienio visokios atstovybės ir nu tiesiog Lietuvos ten kažkokios pavienės, o kita tyrimų grupė, į kurią patekote ir jūs, tai būtent tie darbuotojai, kurie dirba tose atstovybėse, gali iš vidaus papasakoti, kaip tas iš tikrųjų yra.*
- Mhm, aš, nežinau su kuo jūs esat jau susisiekę šiaip tai jum labai reikėtų pakalbėti su danų, Danijos kultūros centru, institutu, nes jie yra vieni iš mūsų pagrindinių partnerių tuose visuose renginiuose, taip pat su Britų ambasada, su Britų taryba, nes jie turėjo aplinkosauginius didelius projektus irgi. Ir olandai turėjo.
- *Olandai?*
- Olandų ambasada, jo irgi jie turėjo. Ir... nu iš pagrindinių tiek.
- *Dar aš su Šiaurės ministrų taryba.*
- Aj jo, aš juos pamiršau. Čia mūsų pagrindiniai partneriai. Irgi visuose renginiuose, ir Šiaurės ministrų taryba, jo. Tai vat čia šitie, tai vat yra tokie patys efektyviausi, kurie dirba šitoj srity.
- *Nes...*
- Aj su vokiečiais. Su vokiečių ambasada mes dar bendradarbiavom. Su mm... Danijos kultūros institutas tai – Audra Sabaliauskienė.
- *Būtent kultūros institutas, ne ambasada?*

- Ne ambasada, būtent jie dirba per kultūros institutą. Taip kaip daugiausiai Britų ambasada daugiausiai dirba per Britų tarybą. Bet nu bet britai darė dar ir savo projektų turėjo.
- ***Nes šitas Danijos ambasados tai Laurids Mikaelsen buvo tas ambasadorius, kur jis irgi daug visokių ten ir klimato kaita paroda tokia buvo, esė konkursus jie ten leisdavo.***
- Nu tai čia jie viską kartu darė su institutu.
- ***Su institutu.***
- Praktiškai čia buvo ambasados, nu kaip sakant, galva, o vykdė projektą tai kultūros institutas.
- ***Mmm, bet čia jūsų apskritai ir pagrindiniai partneriai renginiuose?***
- Nu ne visuose, bet daugelyje renginių taip.
- ***O tarkim Norvegija, Suomija ambasados?***
- Suomija visiškai neaktyvūs šituo klausimu, norvegai nėra Europos Sąjungos, tai jie kažkaip tai su mumis nelabai. O sakau, suomiai, švedai, šituo klausimu nelabai.
- ***Ar apskritai neaktyvūs, ar šiuo klausimu neaktyvūs, kaip jum atrodo?***
- Nu švedai ir suomiai, tai nu nenoriu, aš taip negaliu konstatuoti žinot, bet šiaip suomiai, jie daugiau tokie uždara veiklą daro. O švedai, nu irgi jie, nu jie daro, bet jie labai mažai apie tai informuoja, tai vienas dalykas, ir bent jau mum neteko jų turėti, kaip partnerių savo projektuose.
- ***Mhm, supratau. Tai dabar užduosiu keletą klausimų, gerai? Kaip apibūdintumėte Europos Sąjungos įvaizdį, taip bendrai tiesiog, nes jūs kaip Europos Komisija atstovaujate ir visą Europos Sąjungą.***
- Mes atstovaujame nu ne visą Europos Sąjungą, bet visas Europos Komi... mes atstovaujame Europos Komisiją Lietuvoje. Bet kadangi Europos Komisija dirba su visomis Europos Sąjungos politikos srityse, tai automatiškai aišku mes atstovaujame ir visą Europos Sąjungą. O kaip apibūdintumėm? Mūsų veikla yra grynai informacinė veikla. Mūsų pagrindinė funkcija tai yra būtent informacijos sklaida, perdavimas ir mes esame kaip tarpininkai tarp Europos Komisijos ir Lietuvos visuomenės informuojant apie Europos Sąjungą. Ir taip pat yra grįžtamasis ryšys, Europos Komisijos apie tai, kaip Europos Sąjungos politikos yra vykdomos Lietuvoje.
- ***Mhm.***
- Tai vat mūsų yra tokia pagrindinė funkcija. Ir aišku kadangi, mmhm, informacija tai aišku yra komunikacija tai mes stengiamės dirbti pagal Europos Sąjungos prioritetus. Ir vienas iš tų prioritetų tai yra aplinkosauga arba klimato kaita, užtat ir mūsų projektai, kuriuos mes vykdėme, ten jūsų klausime buvo, kodėl mes būtent išitraukėme į aplinkos projektus. Tai būtent dėl to, kad yra vienas iš svarbiausių Europos Sąjungos prioritetų.
- ***Mhm, ir ta prasme tai pagrindinis dalykas, tai kad įeina į prioritetus, tai dėl to jūs ir...***
- Taip, nes nu kaip ir sakau, kadangi mes dirbame pagal komunikacinius prioritetus, tie komunikaciniai prioritetai keičiasi kiekvienais metais daugmaž, bet klimato kaita jau išlieka

gana ilgai kaip pagrin.. kaip vienas iš pagrindinių prioritetų, tai mes stengiamės ir komunikuoti šią temą.

- ***O kaip jūs galvojat, dėl ko tas išlieka tarp prioritetų, ar tai...***
- Dėl to, kad tai yra neišspręsta problema. Ir kuri yra labai globaliai, globali ir jina yra neišspręsta, ir jina yra labai susijusi su kitais prioritetais – tai ir su Lisabonos sutartimi, ir būtent su piliečiais, ir su Lisabonos strategija ta pačia, nes nu viskas yra labai glaudžiai susiję su aplinkosauga – ir darbo vietų kūrimas, ir darbo vietų netekimas ir bendra, bendra ekonominė situacija. Ekonominė situacija labai priklauso nuo mm nuo energetikos. Energetika vėl susijusi su aplinkosauga. Tai čia yra labai labai svarbi tema užtai, todėl jina ir išlieka prioritetu. Ir jina tikrai dar nesikeis ir šiais metais, išlieka prioritetu, ir toliau mes dirbsime šita tema, nes neišsprendę šitų klausimų galime nebeturėti iš viso kitų klausimų, kuriuos reikėtų spręsti.
- ***Iš tikrųjų. O kaip jūs galvojat, ta prasme, tie vat visi prioritetai, kaip sakėt nu neišspręsti, bet ar jie vat daromi, kad labai daug apie tai eskaluojama pasaulyje, kad vat reikia spręsti, tai dėl to daroma, ar nu kad iš tikrųjų stengiamasi padaryt, kad žmonėm būtų geriau ir išsaugoti tą aplinką? Ar tai dėl Europos Sąjungos įvaizdžio?***
- Aš tikrai galvoju, kad tai yra ne dėl įvaizdžio, bet tai yra labai konkreti, labai, nu kaip aš sakiau, globali problema ir Europos Sąjunga stengiasi šią problemą spręsti konkrečiai, užtat yra priimami ir įvairūs teisiniai įstatymai, kurie irgi netgi padeda spręsti tas aplinkosaugines problemas; taip pat yra kuriamos strategijos įvairiausios, kurios yra labai konkrečiai; ir Europos Sąjunga, kaip žinote, yra ir iniciatorė, ir netgi visų šitų susitikimų, kur buvo ir Kioto protokolas pasirašytas daug metų atgal, ir dabar Kopenhagos susitikimas ir nu tai aš galvoju, kad jina yra būtent ta vienytoja, kaip kaip puikia žinote, kad Amerika vis nenori pasirašyti visų šitų dokumentų, ir Europos Sąjunga, kaip nu kaip, bendrauti kiekvienai šaliai su Amerika yra gana sudėtinga, ten derinti kažkokius tai dalykus, o Europos Sąjunga, kaip vienas junginys, jisai yra tikrai stiprus tiek ekonomiškai, tiek politiškai ir gali turėti daug didesnės įtakos, būti ir nu tiesiog efektyviau dirbti nu vat su... sprendžiant tokias vat problemas. Ir aš galvoju, kad Europos Sąjunga daro labai daug konkrečių dalykų, ne vien tik tai kuria teorines strategijas, kurios paskui nėra niekur panaudojamos. Bet yra, sakau, konkretūs įstatymai, ir energetikos, tie, kur visa atsinaujinanti energetika, ir visa tas susiję.
- ***Finansavimas...***
- Finansavimas aišku didžiulis finansavimas yra skiriamas šitai temai, nes šalės narės, ne visos galėtų iš savo vyriausybinių lėšų skirti tokių didelių sumų ir tai tikrai yra, pavyzdžiui, energetinės sistemos sukūrimas, tai apima kelias šalis, tai, pavyzdžiui, Baltijos šalių energetinės sistemos sukūrimas, kas mum labai konkrečiai yra aktualu. Tai ne mm mes esame mažos šalys

ir mes neturėtumėme tokių lėšų, o Europos Sąjunga, būtent inicijuoja ir padeda mum ir finansiškai.

- ***Mhm, o jeigu šiek tiek apie pačią atstovybės veiklą, ką darote čia, galėtumėt kažkokius, nežinau, renginius paminėt, kurie buvo svarbiausi, jūsų manymu daryti, su aplinkosauga susiję?***
- Tai kaip aš sakiau mūsų pagrindinė funkcija tai yra informacijos sklaida. Tai mes tuos renginius jau pradėjome daryti, susijusius su aplinkosauga tai, pirmieji renginiai buvo prieš ketverius metus. Ir mes labai konkrečiai, konkrečiai mm turime jau ir tęstinius renginius, pavyzdžiui, mūsų pats didžiausias renginys, kasmetinis renginys, jau ketvirti metai vat šiais metais bus, tai yra „Žaliosios europiečių atostogos“ ir mes čia labai glaudžiai bendradarbiaujame ir su partneriais, ir su ta pačia Šiaurės ministrų taryba, Danijos kultūros institutu ir Britų taryba dalinai bendradarbiavome prieš keletą metų, ir Britų ambasada, taip kad čia vienas, sakau, pats didžiausias renginys, ir mes tikrai nežadame jo atsisakyti. Mes nuo šių metų pakeitėme jo formatą šiek tiek, nes anksčiau jisai buvo, kaip ilgalaikis renginys, tai dvi savaites jisai vykdavo Palangoje, šiais metais mes jį darėme intensyvesnį, bet keturių dienų renginį, bet daugiau tokį atraktyvų, daugiau edukacinį. Ir mūsų visos veiklos kurias mes organizuojame, mes nedarome iš to kažkokio tai šou, ar parodymo, o pas mus visur yra edukacinis tikslas. Būtent mes pagal tuos savo vykdomus renginius leidžiame ir leidinius aplinkosaugos klausimais, ir visu, saku, yra labai praktinė informacija, kuri galėtų būti naudinga Lietuvos žmonėms. Tai vat sakau, „Žaliosios europiečių atostogos“ viena iš pagrindinių renginių mūsų, pernai mūsų buvo labai sėkmingas renginys prieš Kalėdas, tai „Nepirk eglutės, pasidaryk pats“. Tai visose vyko apskrityse Lietuvoje, ir individualiai žmonės galėjo kurti savo eglutes, bet jos turėjo arba galėjo ir bendruomenės ir institucijos, ir netgi visos dešimt miesto savivaldybių, prisijungę prie šito projekto, ir kiekviename savivaldybės apskrities centre buvo papuošta eglutė, bet nu, mūsų buvo idėja tokia, kad nereikia kirsti eglės, tai turi būti auganti, žalia eglė, ir kad jinai turėtų būti papuošta būtent ne žaisliukais nupirktais parduotuvėse, bet o pasigamintais pačių, ir būtent iš antrinių kažkokių tai žaliavų. Ir labai smagu buvo tai, kad mum labai sėkmingai pasisekė šitą projektą vykdyti kartu su smulkiuoju ir vidutiniu verslu. Nes verslininkai labai tikrai parodė gerą iniciatyvą ir norą prisijungti prie šito projekto, jie mum suteikė ir antrinių žaliavų, kurios buvo panaudotos gamybai, taip pat prisijungė nevyriausybinės organizacijos labai daug, prisijungė įvairūs kultūros centrai, nu ir tai gavosi tikrai didelė akcija per visą Lietuvą, ir mes parodėme, kad tos, tie žaislai, nebūtinai turi būti blizgantys, ir tokie kalėdiniai maksiminiai žaislai, bet vat galima ir ir susikurti patiem ir kažko išmokti tuo pačiu. Ir kiekvienoj toj akcijoje, kada žmonės kuria tuos žaislus, tai mes dar papildomai būdavo tokie kaip ir seminarai ir vat būdavo pasakojama apie vieną ar kitą antrinę

žaliavą, kaip jiniai gali būti panaudota, arba kažkokia tai medžiaga, kuri negali būti panaudota, kodėl jiniai yra pavojinga, nu tiesiog sakau, kad mes visur stengiamės, kad būtų tas edukacinis ee dar toksai bruožas visų renginių. Dar pernai metais turėjome renginį sėkmingą... jisai vadinosi eee kaip jisai tiksliai vadinasi, dabar neprisimenu, bet jisai buvo organizuotas, pirmas jisai buvo organizuotas prieš vyriausybės rūmus Vilniuje, tai buvo pagrindinis simbolis įkaitęs kištukas, elektros kištukas. Ir pagrindinė akcija buvo tai, kad mes parodėme, eksponavome senas elektro prekes, elektro įrenginius, kaip pavyzdžiui, skalbimo mašina, šaldytuvus, priešais vyriausybę..

- ***Ar čia jūs turite omeny, kaip ir Gedimino prospekte?***

- Taip tai čia ir buvo priešais vyriausybę Gedimino prospekte.

- ***Aaa, supratau.***

- Ir mes turėjome tą pro vaidybą, kur žmonės buvo apsirengę kištukais ir jie uždavinėjo klausimus žmonėm ir vyko įvairios akcijos, žaidimai vaikam ir paskui šitas renginys šita akcija buvo perkelta į Akropolį, o paskui keliavo per visą Lietuvą. Ir tikrai paliko visiem labai gerą įspūdį. Net iš mūsų buvo pasiskolinę šitą visą vizualią, pasiskolinę rytų skirstomieji tinklai. Dar vienas iš renginių tai šiais metais mes dalyvavom tam vadinamam CO2 CO2...

- ***Aš paimsiu telefoną, nes bijau, kad čia išsikraus. Co2 green drive?***

- Jo. Tai vat dalyvavome green drive, ir ir irgi su Šiaurės ministrų taryba, kurie yra labai, kaip sakiau, labai glaudūs partneriai ir taip pat mes pernai labai daug leidinių išleidome. Užpernai mes turėjome su vokiečių ambasada tai mes turėjome apie atsinaujinančią energetiką, turėjome, išleidome leidinį. Ir taip pat suorganizavome parodą ee VGTU ir KTU, kur buvo labai konkretūs, pagal tą knygą, kurią mes išleidome pavyzdžiai ir rekomendacijos, kaip taupyti, kaip kokią naudoti atsinaujinančią energiją statant savo privačius namus, statant įmones ir taip toliau. Tai buvo labai labai konkreti paroda ir netgi VGTU dėstytojai paprašė, kad mes leistume šitą medžiagą naudoti, kaip mokomąją medžiagą universiteto studentams. Mes jiems leidome aišku naudotis šituo ir ji netgi pagal tai dėsto kai kuriuos dalykus. Tai su vokiečių ambasada. Kaip ir sakiau mes labai daug leidinių leidžiam. Pernai metais mes išleidom, nu kaip palyginus daug, mum tai yra daug, nes iš vienuolikos leidinių, kiek iš viso esame išleidę, tai buvo šeši, skirti aplinkosaugai. Ir ir jie buvo nu labai labai populiarūs, ir tie leidiniai buvo paskui netgi perleisti dar kartą, du kartus pavyzdžiui netgi, atmintinė, kurią leidom kartu su su Baltijos aplinkos forumu, tai ji buvo tiek populiarai, kad mes ją išleidome dar du kartus. Ir ir tada su Šiaurės ministrų taryba tai išleidome tą „Išmintingą namų ūkio tvarkymo vadovą“ tai ji irgi labai labai populiarai.

- ***Labai patrauklaus formato.***

- Labai patrauklaus formato, tai mes netgi pakartotinai stengiamės išleisti, kad galėtume sunaudoti. Žmonėm jiniai yra labai patogi, ir labai naudinga.

- ***Ir paprastai...***
- Ir viskas paprastai.
- ***Mhm, o vat kaip jūs atrenkat idėjas, ta prasme, ką įgyvendinti, tarkim ten tas formatas knygutės, ar čia tas kūrybinis virdulys, ar ten iš Europos Sąjungos kažkas kažką buvo įgyvendinę...***
- Čia yra grynai mūsų iniciatyva, mes Europos Sąjungai, kaip sakant, mes tiesiog patys pasirenkam. Tiesiog mes dirbame patys, kaip būtų naudingiausia, protingiausia, čia yra mūsų iniciatyva ir mūsų idėjos.
- ***Ir tos idėjos, va būtent temas, kurias pasirenkant, ar ten klimato kaitai, ar ten namų tvarkymui tai irgi ateina iš čia, ne iš viršaus nuleidžiama?***
- Ne ne.
- ***Mhm. O tai reiškia, kad ta prasme, tie renginiai yra unikalūs, kaip „Žaliosios europiečių atostogos“?***
- Taip, absoliučiai. Ir mes juos esame pristatę juo aukščiausio susitikimo metu kitom atstovybėm ir tikrai sulaukėme tokio didelio susidomėjimo.
- ***Mhm, o kaip viešinant savo šitus renginius visus?***
- Mūsų viešinimas yra visais įmanomais būdais, tai yra visais kanalais, tai priklausomai nuo renginio, bet šiaip tai yra absoliučiai visi kanalai išnaudojami. Tai jeigu domina, ir televizija, ir radijas, ir ir press konferencijos būna, ir pranešimai spaudai, ir mūsų web saite, visa internetinė komunikacija, visi socialiniai tinklai, taip pat mes leidžiame ir informacinius lankstinukus, kuriuos mes irgi stengiamės platinti, nu sakysime, tokiose nestandartinėse vietose, pavyzdžiui, kaip baruose, ten kur yra dideli žmonių susibūrimai, tiesiog kur daug susirenka žmonių, ne tai, kad va tik centre laikyti, bet ir kitus. Tuos didžiuosius renginius mes tikrai daug informacijos skleidžiame per tokias „15 minučių“...
- ***Maksimaliai imat.***
- Absoliučiai viską, kiek įmanoma.
- ***Mhm, o ar kažkokį tyrimą darot, kad kad įvertint priemonių poveikį? Tarkim išleidot ten tą vadovą, ar kažką ten paskui ištyrėt, kad ten pagerėjo, pasikeitė...?***
- Ne, mes tokių tyrimų nedarėm, dėl to, kad mes tikrai mūsų atstovybė yra gana nedidelė, ir mes neturime tam nei resursų, tyrimai kainuoja gana brangiai, tyrimų mes tokių nedarėme. Mes po kiekvieno renginio mes tiesiog darome tokį renginio įvertinimą ir žiūrime būtent, kokią auditoriją pasiekėme, o ne ... mes patys darome tyrimą, kaip sakyti, po kiekvieno renginio.
- ***Vis tiek kažkaip įsivertinat?***
- Būtinai. Tai ir užtat, pavyzdžiui, „Žaliosios europiečių atostogos“ nuo šių metų pakeitė savo formatą, dėl to, kad mes pabandėme dvejus metus daryti vienaip, ir po po įvertinimo ir

pergalvojimo, mes sugalvojome, kad reikia daryti kitaip, nes vis dėlto tai efektyviau, kada tai galbūt trunka trumpiau, bet aktyviau viskas vyksta negu ten trupučiuką mum buvo tas veiklos dienų formatas nelabai patiko, užtat mes jį tiesiog panaikinome ir padarėme kiekvieną dieną teminę ir būtent mes galvojame, kad mūsų pasiteisino pakeitimas. Šiais metais renginys tikrai „Žaliosios europiečių atostogos“ buvo anšlaginis renginys Palangoje. Ir miesto savivaldybė, kuri anksčiau labai gana skeptiškai žiūrėdavo į tai, kad mes norėdavom kažkur Palangos centre gauti erdves nemokamai gauti tas erdves ir daryti tuos renginius, mes visą laiką turėjome įrodinėti, kad tai yra naudinga ir gerai. Tai aš galvoju, kad po praeitų metų renginio šito neberekės daryti, nes miesto savivaldybė buvo tiesiog susižavėjusi, jie buvo mūsų puikūs partneriai, ir aš galvoju, kad šiais metais mes tikrai vėl kartu nuveiksime ką nors gražaus ir gero.

- ***O kažkokių vat pokyčius, nežinau, žmonių sąmoningumo kėlime, kažką tokio įsivertinę turite?***

- Nu įsivertinę, sakau, po kiekvieno renginio, tiesiog taip, ir aš tikrai galiu pasakyti, kad, pavyzdžiui, lyginant su pirmaisiais renginiais ir praeitų metų renginiais, tikrai žmonės jau daug daug daugiau žino apie ten ir klimato kaitą, ir ir atsinaujinančią energetiką, ir apie visas E, ir apie visus dalykus, kurie yra. Bet aš galvoju, kad tai didelės įtakos turi tai, kad kada mes pradėjome prieš ketverius metus, apie tai dar niekas nekalbėjo, ir tai buvo labai sunku pasiekti tuos žmones labai plačiai. Dabar tai yra ant bangos ir kalba visi, kas tik nori, kas išmano, ir kas neišmano netgi kartais. Tai aš galvoju, kad dabar visi stengiasi būti žaliais vienaip ar kitaip ir tiesiog yra daug lengviau dabar šitą informaciją perduoti žmonėms. Ir žmonės tikrai labai domisi.

- ***Kaip jūs galvojat, ar aplinkosauginis švietimas - efektyvi priemonė gyventojų sąmoningumo kėlimui?***

- Taip. Aš galvoju, kad tai yra labai efektyvi priemonė. Nes jeigu žmonėm vien tiktai pasakosi teoriškai kažką tai, tai nu žmonėm galbūt tai būtų šiek tiek nuobodu ir ypač vaikam. Pavyzdžiui, vaikam mes organizuojame, ir knygas esam išleidę, ir pagal tas knygutes ir įvairūs žaidimai buvo paruošti, ir pristatymai, ir spektakliukai... Oj dar nepaminėjau Aplinkos apsaugos ministerijos, kurie irgi yra mūsų partneris šituose projektuose. Ir ir spektakliukai buvo paruošti ir tai yra nu tiesiog kitas formatas, kuris vaikam yra ir patrauklesnis, ir prieinamesnis.

- ***Mhm, o su kažkokiais sunkumais susiduriate įgyvendindami priemones?***

- Nu pagrindinis sunkumas aišku yra finansinės lėšos, ir tie renginiai yra gana nepigūs, nes visada mes norime, kad jie būtų kokybiški, bet šiaip didelių didelių sunkumų tikrai nėra, nes esama dar ir konsultantų yra, su kuriais mes bendradarbiaujame, tai jie mum labai padeda irgi ir

tuos renginius ruošti, rengti idėjas visokias, brainstormus daryti, tai vat mes kartu su jais, aš galvoju mes tikrai didelių problemų neturim. Didžiausia problema tai yra laikas ir pinigai.

- ***Kaip spėt viską įgyvendinti.***

- Jo.

- ***O apie partnerius kalbėjom, partnerius lengvai prisitraukiat?***

- Iš pradžių labai sunkiai, bet dabar kažkaip tai jau nuo praeitų metų daug lengviau tapo pritraukti partnerius. Ir ypač Žaliosiom atostogom, tai atsirado tikrai labai daug norinčių, mes net visų negalėjome, kaip sakant, duoti galimybę pasireikšti aktyviai. Aišku mes maksimaliai, kiek buvo įmanoma juos pakvietėme ir jie dalyvavo. Ir kas buvo labai smagu, kad, pavyzdžiui, palangiškiai atsirado netgi moksleiviai, kurie sužinojo, kad mes vėl organizuojame Žaliąsias atostogas, rašė mum laiškus, dėl to, kad jie norėjo būt savanoriai. Ir jie patys tikrai puikiai savanoriavo, ir labai aktyvūs ir dabar mes su jais toliau bendradarbiaujame, nes jie yra sukūrę ten savo tokią grupelę iniciatyvinę ir jie toliau va tuos mūsų leidinius platina, po mokyklas keliauja ir taip toliau.

- ***Bet jūs stengiatės taip visą Lietuvą maždaug aprėpt?***

- Kiek įmanoma, jo. Mum labai padeda tai, kad mes turime, kaip žinote, dešimt Europe direct centrų, tai yra Europos informacijos centrai, anksčiau jie buvo apskrityse steigėsi, dabar tiesiog centruose - tai yra Alytus, Klaipėda, Šiauliai, Tauragė, Telšiai, Visaginas, Kaunas, Panevėžys, Alytus. Ir mes su jais labai glaudžiai bendradarbiaujame, nes jie yra vieni iš mūsų pagrindinių informacinių partnerių, jie yra finansuojami 50% Europos komisijos, 50% Lietuvos vyriausybės, užtat per juos mes praktiškai vykdomė visas savo veiklas ir jie labai lengvina mūsų darbą būtent tai, kad mes galime remtis į juos darydami renginius. Ir pavyzdžiui, va šita kalėdinė eglė - akcija, tai daugiausiai savivaldybės eee apskrityse dirbo aišku Europe direct centrai. Mūsų tiesiog yra tokia idėja, parama yra, kad dažnai netgi ne finansinė, o daugiau yra idėjos prasme.

- ***Mmm, nu smagu. O apie planus kažką ateičiai, kaip jūs galvojat, jeigu Europos Sąjungos prioritetuose išlieka, tai kaip ir įgyvendinant, jeigu ne, tai...***

- Aš galvoju, kad mes ar taip, ar taip, nu aš negaliu burti iš kavos tirščių.

- ***Be abejo.***

- Bet aš galvoju, kad kaip aš ir sakiau. Kol šita problema nebus išspręsta, jinai išliks prioritetuose, nes jinai yra labai svarbi, ir kol jinai ar bus prioritetu, ar nebus, jinai vis tiek mum išlieka labai svarbi. Ir dar vat norėjau pasakyti, kad mūsų yra vienas iš labai gerų partnerių ir draugų netgi pasakyčiau, tai Baltijos aplinkos forumas. Mes su jais labai gražiai dirbam, ir jie tikrai labai iniciatyvūs ir labai geranoriški, ir labai daug mum padeda.

- ***O dar tarkim, kaip ateityje, galvojat, galėtų pasikeisti, tos jūsų priemonės, kažkaip modifikuosis, pakeis kažkokį formatą, temas?***
- Mūsų temos ir dabar yra labai įvairios. Pavyzdžiui, pernai buvo – bioįvairovė. Tai buvo nu sakysim tokia potėmė prie aplinkosaugos tai buvo dar bioįvairovė. Būtent mes kalbėjom apie tos įvairovės išsaugojimą, tai čia buvo nu tam tikru kampu žiūrima į problemas. Tai kiekvienais metais jinai ta potėmė skiriasi. Šiems metams mes dar nesugalvojome jos, dar laukiame biudžeto, bet bet kokiū atveju tikrai mes dirbsime su klimato kaita. Dabar vat knygų mugėje, kuri planuojama vasario septynioliką – dvidešimtą dienomis, mes rengiame, organizuojame seminarą lenkų kalbos mokytojams, kur irgi pasakosime būtent apie tai, kaip dėstyti, kaip galima dėstyti, kaip galima formuoti, vaikus mokyti ee apie Europos Sąjungos prioritetus, tai vienas iš, aišku, svarbiausių dalykų bus aplinkosauga. Nes mes lenkų kalba išleidome būtent ir knygutę vaikams dabar ir pristatysime knygą „Siuntinėlis ledų baltajai meškutei“. Ir mokysim dirbti su įvairiom... tas edukacinis aišku bruožas išliks ir ateityje, kadangi mes tikrai nedarysime, kažkokio šou, o darysime tai, kas gali irgi išmokyti žmones ko nors.
- ***Nežinau, ar verta klausti apie sėkmingą aplinkosauginio švietimo viziją, nes man atrodo jis pas jus ir taip jau labai sėkmingai įgyvendinamas?***
- Aš manau, kad tikrai labai sėkmingai įgyvendinamas. Šitoj srity, vat aš užtai ir sakau, kad tai tikriausiai yra viena iš tų sričių, kur mes neturime problemų ir kur mum labai smagu ir kurti idėjas, ir jas vykdyti. Ir mes patys augame, kadangi jau dirbame, va sakau, ta tema jau ketvirti metai, ee mes patys augame, mes patys tobulėjame ir mes patys matome, kur, mes kiekvienais metais gauname labai daug informacijos iš žmonių, su kuriais bendraujame, užtat kitais metais mes jau žinome, kaip kaip geriau suorganizuoti, kokią informaciją žmonės nori gauti, kaip ją perduoti. Tiesiog yra tas toks grįžtamasis ryšys, kas mum yra labai svarbu.
- ***Smagu girdėt. Nežinau žinokit, mano klausimai baigėsi, nebent jūs dar kažką norėtumėt pridurti?***
- Nea, viskas... Dalyvaukit mūsų renginiuose.
- ***Seku žinokit. Ačiū jums už tokį išsamų interviu.***

5 PRIEDAS. INTERVIU SU BT ATSTOVU

- *Taigi, kaip jau žinote, aš rašau darbą apie aplinkosauginį švietimą, viešąją diplomatiją. Iš karto noriu padėkoti, kad sutikote dalyvauti tyrime, atsakyti į klausimus.*
- Mums labai įdomu tokie dalykai, atsiprašau, kad iš karto neatsakiau į jūsų laišką. Bet mums tikrai labai įdomūs tokie dalykai.
- *Labai malonu tai girdėti... mmm... tai gal aš tiesiog pradėsiu tokiu bendru klausimu, kaip apibūdintumėt atstovaujamos šalies įvaizdį, nes jūs kaip ir atstovaujate Didžiąją Britaniją.*
- Kaip apibūdinčiau atstovaujamos šalies įvaizdį? Ką jūs turit galvoj, kaip jis Lietuvoje yra suvokiamas, ar ar jau... patikslinkit klausimą.
- *Kaip suvokia Britų Taryba tą šalį, kurią atstovauja? Ką ji pateikia visuomenei?*
- Kaip šiuolaikišką, modernią šalį, kuriai svarbūs įvairūs klausimai, tame tarpe ir aplinkosaugos klausimai. Kadangi mes esam kultūros ir švietimo organizacija, tai be abejo mums yra svarbiausi klausimai šioje srityje. Ir mes esam Jungtinės Karalystės tarptautinė organizacija kultūros ir švietimo ryšiams megzti, jeigu taip galima pasakyti, tai atitinkamai šitos sritys kultūra ir švietimas mums yra svarbiausios ir įvaizdis atitinka, ko gero, per šitas dvi temas formuojamas. Tai iš tikrųjų kalbant apie kultūrą ir švietimą, Jungtinė... ko gero čia bus visiškai ne į temą, nes tai nėra visiškai aplinkosauga.
- *Viskas gerai, tai nebūtinai turi būt aplinkosauga.*
- Nes iš tikrųjų kalbant apie kultūrą, britai tikrai turi kuo pasigirti ir jie labai didžiuojasi savo kūrybinėm industrijom ir ko gero ne be pagrindo. Nes kūrybinės industrijos atneša beveik tokį pat indėlį į biudžetą, kaip finansinis sektorius, tai iš tikrųjų jie stengiasi tuo ir pasigirti, parodyti pasauliui, ir iš tikrųjų galbūt reklamuoti save šitoj srityje, kas ko gero yra visiškai pelnytai. Švietimo srityje tai yra labai plati sąvoka, pradedant nuo mokyklų, darželių ir baigiant aukštuoju mokslu. Aukštasis mokslas Jungtinėje Karalystėje yra pakankamai geros reputacijos, ne veltui lietuvių tiek daug važiuoja ten mokytis. Bet iš tikrųjų tiek ir moksliniai pasiekimai, tiek labai svarbūs, reikšmingi ir yra tarptautinio lygio, sakysim, švietimo srityje britai yra įvairiai lyginami su kitomis šalimis, kai kuriais parametrais, ir kai kuriais indikatoriais šalys yra žymiai stipresnės negu britai, sakysim, suomiai lenkia britus tam tikrais atvejais ir panašiai. Tai vat šitaip, o aplinkosauga tai yra viena iš sričių, kur britų taryba darbuos, darbuojasi ir matyt darbuosis, nes šita sritis skaitosi, yra pakankamai aktuali. Ko gero jūs turėsite daugiau klausimų, tai aš čia ko gero net neturėčiau plėtotis.
- *Jeigu jau išsisėmėt...*
- Nes aš čia galiu ir toliau kalbėti visus klausimus jum atsakysiu, nebeliks nieko klausti.

- *Ne, tai irgi gerai. Tai vat dabar kalbant apie tą aplinkosaugą, sakėt, kad jūsų organizacija vis tiek kažką tai daro, kaip manote, kas ją paskatino, imtis tos aplinkosauginės kažkokios tai veiklos?*
- Mhm, kaip aš ir sakiau, Britų taryba, ar galbūt neakcentavau, Britų taryba yra Jungtinės Karalystės organizacija, mes esame, mes iš tikrųjų atstovaujame ee Jungtinės Karalystės vyriausybės prioritetus. Nors mes neesam vyriausybinė organizacija, bet mes labai glaudžiai bendradarbiaujame ir su ambasada Jungtinės Karalystės Lietuvoje ir atitinkamai mes stengiamės dirbti tuose prioritetuose, kurie yra svarbūs Jungtinės Karalystės vyriausybei. Tai ko gero nenuostabu ir nėra atsitiktinis dalykas, kad aplinkosauga buvo ypatingai akcentuojama Britų tarybos veikloje. Sakykim ir nuo 2005 metų, aš netgi pasižiūrėjau istoriją, kada mes čia taip aktyviai toje srityje darbavomės, sakysim 2005 metais mes ir daugelis Britų tarybų pasaulyje organizavo pakankamai tokią didelę kompaniją, kurios pavadinimas buvo „Zero carbon city“ – miestas be anglies dvideginio aa ko gero šitaip verstuši lietuviškai. Ką turiu išsaugojusi savo archyvuose tai knygą tokią, kuri iš tikrųjų aš nežinau, tikriausiai gal ir teko ar neteko dalyvauti, bet esmė, kad šitie va paveikslai sudarė parodą, ir reiškias buvo nuo mini iki maxi parodos variantų ir keliavo po visą pasaulį paroda, kuri iš tikrųjų stengėsi meno kalba prabilti apie klimato problemas. Iš tikrųjų nuotraukos yra išpūdingos, taip pat labai yra išpūdingi ir komentarai, ką tai iš tikrųjų reiškia, kaip tai paliečia žmogaus gyvenimą, tiek įvairiausiai kampais ir pjūviais, tiek gamtos atžvilgiais... Tuož pasižiūrėsiu į turinį, kuris labai gerai, va physical environment, reiškias development natural environment, technologies, food, health, green life, economy, leadership, reiškias tokiais pjūviais buvo bandoma pasižiūrėti, kaip klimato kaita atsispindi būtent per įvairiausius aspektus ar tai maistas, ar tai sveikata, ar tai gyvenimas mieste ir panašiai. Aišku tai buvo pagrindinis akcentas kampanijos, kaip kampanijos pavadinimas sako „Miestas be anglies dvideginio“, kad didinti žmonių sąmoningumą, supratimą, kad miestuose reikia mažinti taršą, kaip galima daugiau ir greičiau. Kodėl miestuose? Nes tai ko gero yra natūraliai suprantama priežastis, nes dabar skaičių neturiu, bet žmonių gyvenančių mieste, yra žymiai daugiau negu gyvenančių kaime ir pasaulyje ta tendencija yra labai stipriai išreikšta, taip kad miestai, miestų gyventojai yra tie pagrindiniai gyventojai, kurie teršia aplinką, ir kurie gali jos neteršti. Tai vat ir sakykim prasidėjo, tokia, sakykim, labai aktyvi Britų tarybos veikla nuo 2005m. eem šita kampanija, įvairiausių kitokių turėjom, mažesnių ir stambesnių renginių sakykim įvairiausių diskusijų, atveždavom įvairiausių pranešėjų, ar tai žurnalistų, ar tai mokslininkų, kurie labai populiaria, prieinama forma kalbėdavo su įvairiausia auditorija apie klimato problemas ir panašiai. Sakykim, kodėl būtent tais metais pas mus taip suaktyvėjo aplinkosauginė veikla, yra neatsitiktinis dalykas, nes Jungtinė Karalystė vat Jungtinė Karalystė vadovaujama Tonny Bleiro, turėjo, išsikėlė vieną iš pagrindinių prioritetų, klimato

kaitos, klimato kaita buvo, kaip vienas iš pagrindinių prioritetų, jie tai įvardino klimato saugumas. Klimato saugumas buvo suprantamas tiek kaip tarptautinis prioritetas, tiek vidinės politikos prioritetas. Ir sakykim, galbūt prisimenate, ar tyrimo metu jau eee reiškias suradot informaciją, kad 2005m. vyko G8 – Pasaulio aštuoneto valstybių, aš atsiprašau, kad verčiu dabar iš anglų kalbos reiškias mm, aštuonių valstybių susitikimas Škotijoje, kuriam natūraliai vadovavo Tonny Blair'as, nes tos šalies... ir emm buvo iškelti du prioritetai susitikimo, kurio vienas iš prioritetų buvo pasaulinis klimato atšilimas ir aišku tai, tuo metu sakykim, ir vyresni metai, šešti, septinti metai, ko gero buvo labai didelis akcentas skiriamas klimato kaitai, ir sakykim įvairiausi tyrimai ten tame tarpe ir Sterno tyrimas, tikriausiai žinote.

- *Nežinau....*

- Nežinote, siūlyčiau pasižiūrėti, nes Anglijoje ir visame pasaulyje, manyčiau, tie kurie domisi klimato kaita ir aplinkosauga, sukėlė labai tokią didelę audrą, diskusiją, nes Sternas pasižiūrėjo į klimatą per ekonominę prizmę, ir iš tikrųjų labai įdomus tyrimas, pabandykit susirasti – Stern rašosi Stern, Stern review. Jeigu nerasite, aš galėsiu paieškoti jums, bet pagrindinė tiesa buvo to tyrimo, kad ekonomiškai apsimoka dabar investuoti į įvairias aplinkosaugines priemones ir sumažinti drastiškai anglies dvideginį, nes kitu atveju, tiesiog nukentėsime ekonomiškai. Tai yra labai įdomi statistika, tiesiog nespėjau pasiruošti tinkamai, bet ko gero, jūs tyrimą galit surasti, pagrindinius lozungus ir tezes Sterno tyrimo, kurie irgi įtakojo, ir aš įsivaizduoju, vyriausybės atitinkamus sprendimus, kad klimatui reikia skirti daug dėmesio ir atsinaujinančiai energijai, ir ir visokiausioms kitokioms žalioms iniciatyvoms. Tai kadangi mes esame Jungtinės Karalystės organizacija, tai atitinkamai mes stengiamės ir dirbti tose prioritetinėse srityse, tai čia ko gero atsako į klausimą, kodėl mes dirbame arba dirbome aplinkosaugos srityje. Ir sakysim, mes iš tikrųjų organizavome visą eilę renginių, susijusių su klimato kaita ir paskutinis mūsų ko gero toks didesnis renginys buvo „Climate change advocats“ aštuntais metais. Dabar šiuo metu mes neturime tokių labai ryškių renginių, tačiau kitose šalyse tebevyksta „Climate change advocat“ projektas, kitokie projektai, tačiau visoje organizacijoje jau nuo 2008 metų, čia tiesiog užsirašiau besiruošdama, nes tiesiog užsimiršta tokie dalykai, pati organizacija įdiegė organizacijos viduje tokią – environmental framework policy, environmental framework two, tikriausiai vadinasi, esmė, reiškias, kad įdiegė tam tikras procedūras, kur kiekvienas ofisas, kiekvienas biuras turi save įvertinti pagal tam tikrus kriterijus, o tie kriterijai reiškias yra, sakykim, suskirstyti į penkis lygmenis ir kiekvienas biuras turi save ne tik įvertinti pagal tuos kriterijus, bet ir turi pasakyti, ką jie daro, kad jie atitiktų tuos kriterijus, kriterijai yra susiję būtent su įvairiausiom klimato kaitos iniciatyvoms, sakykim, tai ir šiukšlių rūšiavimas, tai ir renginių rengimas ammm tokiu būdu, kad mes nekenktumėm gamtai, sakykime, įvairiausi pavyzdžiai, kad jeigu rengiam renginius, tai visada, čia labai jau detalės, sakykim, bet jos ko

gero iliustruos visą mūsų framework'ą. Dabar galvoju, kaip framework'as lietuviškai, aplinkosauginės procedūros, sakykim, jeigu rengiam renginį, tai paprastai vanduo būna ne plastikiniuose buteliukuose, o ąsočiuose, sakykim, paprastai stengiamės susižinoti, ar viešbutis turi rūšiavimo tradicijas ir taip toliau ir panašiai. Sakykim, nes, kaip rengėme renginį, susitikimą su klimato advokatais šito projekto dalyviais Trakuose viename iš viešbučių, jie tokių procedūrų, kaip šiukšlių rūšiavimo neturėjo. Tai bet, ta prasme, mum atitiko pagal visus kitus renginio kriterijus, tai ką mes padarėm, mes tiesiog surašėme, patys klimato advokatai, surašė instrukcijas, kaip galima rūšiuoti, ir kad tai nėra sunku, ir kad iš tikrųjų tai reikia noro, ir įteikėme šitai viešbučio vadovams, taip labai gražiai įpakuotas, įlaminuotas instrukcijas. Tikėdamiesi, kad mes irgi kažkaip įtakosim, įtakojam keistis. Tai vat. Dabar aš ko gero nuvažiavau nuo jūsų klausimo toli.

- ***Ne, viskas gerai. O žiūrėkit, jūs dabar apie renginius pradėjot kalbėti, klausimas toks, ar kitose šalyse, įgyvendinamos tokios pačios priemonės, ar čia yra jūsų unikalus produktas, ką Lietuvoje sukuriat ir daugiau tas niekur nedaroma, ar tos idėjos ateina, kažkaip įkvėpimą duoda iš pačios Britanijos, kad reiktų ten daryti maždaug tokį renginį, ten labiau parodą, galbūt kažkokią paskaitą?***
- Įvairiai. Eee dalis renginių yra planuojami, sakykime, korporatyviniu lygmeniu, kas yra, galbūt suprantama ir ir ir ekonominiu požiūriu, ir visais kitais. Sakykim, suorganizuot tokią kampaniją, kaip šitą, tai vienas biuras iš šimto biurų pasaulyje, tikrai būtų per brangu tokią kampaniją suorganizuot. Bet ką mes paprastai darom, mes turim paprastai labai šaliai būdingus renginius, sakykim, ar tai kažkokias tai diskusijas, ar tai kažkokiu kitokiu formatu, mes tiesiog tuos didžiulius produktus, kaip mes vadinam, pritaikom šalies poreikiui. Tai čia viena grupė renginių. Kita grupė renginių visiškai priklauso nuo šalies, ir mes planuojam, ir juos organizuojam taip, kaip mes norim. Iš tikrųjų mintis yra ta, kad negalima visko suplanuoti iš viršaus ir iš toli, tiesiog ko gero tie poreikiai geriausiai matosi vietoje ir turime tam tikrą simbolinį biudžetą.
- ***O apie viešinimo priemones dar klausimas, kuomet organizavote daug tų renginių, kokius pagrindinius informacijos sklaidos kanalus naudojote?***
- Įvairius. Įvairiausias, just name it. Iš tikrųjų mūsų pagrindinis darbo principas yra tas, kad mes dirbame su kitomis organizacijomis, mes laikome jas partneriais mūsų renginių, ir mes stengiamės viešinimą organizuoti būtent per juos, ir, aišku, savo kanalais, savo galimybėmis. Taip kad, ko gero, priklausomai nuo renginio, priklausomai nuo renginio tikslo, viešinimo priemonės yra labai įvairios. Pradedant ar baigiant labai tradicinėm priemonėm, kaip sakykim, spaudos pranešimu, ir ir ir patalpinant tradicinėse BNS puslapiuose, baigiant labai aktyvia kampanija, ypač mes sakykim, pakankamai aktyviai emmm naudojom viešinimo priemones

klimato „Climate change advocats“ projekto metu, „Klimato advokatų“ projekto metu, tai ką mes darėm. Mes įtraukėm žurnalistus ir televiziją, kaip partnerius, jie sutiko mus reklamuoti, ar sakykim, patalpinti straipsnius su projekto dalyviais, sakykim, „Vilniaus dienoje“ ir „Vilniaus diena“ buvo vienas iš pagrindinių partnerių, per Lietuvos televiziją buvo tam tikros reklaminės eilutės tam tikrų programų metu apie projektą ir ir ir žodžiu tokiu būdu. Bet pastaruoju metu mes stengiamės naudoti socialinės žiniasklaidos priemones, tai ir facebook'as, ir ir žodžiu visi kiti socialiniai tinklai, stengiamės.

- ***O jūs kaip orientuojat, į mases einat, ta žinutė siunčiama, ar kažkokiam tiksliniam vartotojui? Ta prasme, kad reikia šviesti jaunimą, ar ten pagyvenusius, ar tie kreipiniai, ta siunčiama žinutė yra pritaikyta plačiajai visuomenei?***
- Paprastai mes dirbame su, mes turime tikslinę auditoriją. Aišku ko gero, metai iš metų, ko gero, tam tikriems tikslams, auditorija gali būti skirtinga, bet paprastai mes dirbame ir mes dirbame dėl tų auditorijų, kurios priima sprendimus, kurios įtakoja sprendimų priėmimą, tai natūraliai yra sakykim, ar tai jaunimas, studijuojantis jaunimas, organizacijų aktyvūs nariai, atitinkamai valstybinių institucijų ir vadovai ir ir taip toliau ir panašiai. Tai žodžiu tai yra pagrindinė auditorija, į kurią mes orientuojamės, kaip sakiau, sprendimą priimantys ir sprendimą įtakojuojantys. Bet taip pat mūsų renginiai ir vienaip ar kitaip pasiekia ir plačiąsias mases, kaip jūs sakot, bet galbūt ne taip tiesiogiai. Šitie renginiai, kuriuos aš minėjau, buvo skirti plačiosiom masėm, tam tikra prasme, nes tai yra viešinimo renginiai, viešinimo kampanija pakankamai didelė. Bet vėlgi mes organizavome atitinkamus renginius, kurie buvo skirti sprendimų priėmėjams, arba arba sprendimą įtakojuojančiams. Žodžiu aš čia bandau matyt labai komplikuočiai pasakyti, bet iš tikrųjų bandom dirbti su su ta auditorija, kuri gali pakeisti esamą situaciją.
- ***Ar toks ir yra tų visų priemonių tikslas, kad paskatinti kažką elgtis kitaip, pakeisti? Ar kažkokie dar kitokie tikslai?***
- Pagrindinis didžiausias tikslas aišku aplinkosauginis švietimas. Ir švietimas emmm būtent emm švietimas, kai kalbam apie švietimą tai kalbam apie plačiąsias mases, bet mūsų resursai negali sau leisti, kad dirbti vien tik su plačiosiomis masėmis, todėl mes dirbame su tais, kaip mes vadiname, ar tai gate keeperiais, ar tai agentais, ar tai tais įtakingais žmonėmis, kurie gali įtakoti pokyčius, sakysim, aplinkosauginiame švietime. Sakykim, jeigu konkrečiai, galbūt Švietimo ministerijai, kažkokią tai, galim įtakoti tam tikrus žmones, kurie įtakos aplinkosauginį švietimą mokyklose. Sakykim, čia kaip pavyzdys, arba sakykim, darbas su su Aplinkosaugos ministerija, ar su Botanikos sodais, pavyzdžiui, ir taip toliau ir panašiai, žodžiu.
- ***Bet ar jūs turit kažkokių rezultatų, kad žinotumėt, kad ten tarkim kažkokia priemonė ten poveikį padarė ir grįžo kažkoks grįžtamasis ryšys, kažkas pasikeitė?***

- Jo mes paprastai labai atidžiai stengiamės vertinti savo darbą. Ir turime įvairiausias priemones darbui vertinti, sakykime mes naudojame tokį verslo srityje įprastą dalyką, kaip kokardą, kurio pagalba mes registruojame, kokius žmones mes pasiekėme, sakykime, mes registruojame, kaip aš ir minėjau, kiek žmonių konkretus renginys pasiekė, pradedant nuo sprendimų priėmėjų, įtakojančių sprendimą, plačiąsias mases, taip pat vėlgi jeigu leidžia renginio formatas, mes paprastai renkame nuomones žmonių apie renginio įtaką, prasmę, naudingumą ir taip toliau, ir panašiai. Organizacijos mastu daromi įvairiausi tyrimai, kurio metu bandoma išsiaiškinti, kokia įtaka yra daroma, ar nedaroma, koks poveikis Britų tarybos kultūros ryšiams ir taip toliau, ir panašiai. Taip kad tyrimams mes skiriame pakankamai didelį dėmesį.
- ***Tai yra labai gerai. Ar kažkokias rezultatais galėtumėt pasidalinti, kad po kažkokio įvykio tikrai ten ženkliai pagerėjo, jūsų organizuoto, ar kažkas priėmė sprendimą, kuris visai visuomenei nulėmė, kad bus geriau aplinkai...***
- Sakykim, vieną pavyzdį labai galiu pasakyti konkretų, kai mes pradėjome savo aplinkosauginę veiklą, aš nežinau, kodėl aš taip vadinu, aplinkosauginę veiklą. Emm, kažkur, manyčiau, 2005 metų, eee dabar aš tiksliai negaliu prisiminti, bet aš tikrai galėčiau surasti, jeigu įdomu, metais ar keliais metais vėliau, Aplinkos ministerija rašė ataskaitą ar tai Jungtinėms Tautoms, berods, kurioje, kas buvo įdomiausia, reiškiasi turėjo apibendrinti, ką Lietuvą yra nuveikusi aplinkosaugos srityje. Švietimas buvo tikrai viena iš mažų sričių, tai yra aplinkosauga, tai yra labai plati sritis, kaip žinote. Ir kas buvo labai įdomu ir malonu sužinoti, kad prie aplinkosaugos švietimo buvome mes paminėti, ir dar Britų ambasada ir ir ir berods viskas. Tai vat sakykim, kad vat toks pavyzdys rodo, kad ta įtaka iš tikrųjų buvo, ir, sakykim, kai mes pradėjom, tai tai tikrai buvo labai mažai kalbama apie aplinkosauginį švietimą, apie klimato kaitą ir panašiai. Ir mes galvojame, kad mes ko gero prisidėjome prie to, kad atsirado ir net ta banga, pradėjo rašyti įvairiausius straipsnius apie klimato kaitą netgi ten ir vyrų žurnaluose ir panašiai, tapo jau mainstream'o tema iš tikrųjų. Aišku čia mes esame ne vieninteliai žaidėjai šioje srityje, yra eilės organizacijų. Tai vat, kaip sakiau, mes savo darbą vertiname pagal tai, su kokiais partneriais mes dirbame, mes stengiamės dirbti ir su tomis organizacijomis, kurios ir toliau toje srityje dirba, ir sakykim ir ir jos gali daryti įtaką, jeigu mes ir nustojame dirbti toje srityje, taip, kad.
- ***Su kokiais partneriais jūs dažniausiai dirbate – ar tai yra ambasados, ar tai yra vietinės, nežinau, kažkokios tai nevyriausybinės organizacijos?***
- Vietinės nevyriausybinės organizacijos, valstybinės institucijos. Ambasada, mes tiesiog esame, kaip pasakyti, mes esame tos pačios eeee sistemos dalis, Jungtinės Karalystės, atstovaujam Jungtinės Karalystės vyriausybę, ambasada atstovauja labiau politiniu lygmeniu, o mes atstovaujame kultūros ir švietimo lygmeniu. Ir aš paprastai draugams aiškinu, kai manęs klausia, kas yra Britų taryba, tai sakau, nu tas pats, kaip ambasada, tik mes atliekame kultūros ir

švietimo atašė funkciją. Tai čia labai toks supaprastintas paaiškinimas iš tikrųjų, bet mažose šalyse beveik taip ir yra, nes sakykim, ambasados ir neturi švietimo ir kultūros jokios funkcijos, tą funkciją atlieka Britų taryba. Tai ambasada, mes nelaikome net kažkokiu tai ypatingu partneriu, tai tiesiog mūsų institucinis...

- ***O su kitų šalių ambasadam, ar kitų šalių institutais, Danijos kultūros institutu... ar jie nėra jūsų partneriais?***
- Taip, mes stengiamės bendradarbiauti tiek, kiek yra mūsų prioritetai persidengia, kiek mūsų temos persidengia. Sakykim ir su konkrečiai aplinkosaugos srityje, su Danijos kultūros institutu neteko dirbti, bet sakykim, anglų kalbos projektai, labai intensyviai bendradarbiaujam ir su su Danijos ir su Prancūzijos kultūros ir švietimo, kultūros centru ir kitomis kultūros organizacijomis, užsienio kultūros organizacijomis. Tai vat, dabar aš bandau labai prisiminti, ar mes bendradarbiavom aplinkosaugos srityje su, reiktų tiesiog peržiūrėti ko gero, dabar taip staigiai negaliu pasakyti... Dar vat tiesiog pasiėmiau knygą, galvojau jums atnešiu parodyti, ką mes čia darėme tokį projektą.
- ***Lietuvoj?***
- Ee..
- ***Ar čia bendras buvo?***
- Čia nėra nei bendras, nei ne bendras iš tikrųjų projektas eee. Toksai vat žurnalistas, fotografas iš tikrųjų Mark Edvards'as, čia jo... visą gyvenimą užsiiminėjo profesionaliomis fotografijomis ir per ilgą laiką jisai sukaupe foto nuotraukų kolekciją, kurios rodo būtent, kaip klimatas veikia žmonių gyvenimą ir panašiai. Ir tos nuotraukos buvo sukauptos gal per dešimt penkiolika metų, ir rezultate jis sudėjo į vieną bukletą, albumą, prie kiekvienos nuotraukos jis priskyrė Bob Dylan dainos žodžius, o dainos pavadinimas yra „Hard rain“. Bob Dylan'as parašė tą dainą gal apie šešiasdešimtuosius metus. Matyt Bob Dylan'o daina ir įkvėpė jį sukurti tokią parodą. Šita paroda tiesiog buvo labai populiari Jungtinėje Karalystėje, apkeliavo įvairiausias institucijas, įvairiausias vietas ir Britų tarybos, kai kuriose šalyse, nusprendė, kad iš tikrųjų labai būtų smagu, efektyvu atsivežti tokią parodą į tam tikras šalis. Tame tarpe ir mes Lietuvoje, kai susipažinom su šita paroda, mus iš tikrųjų labai sukrėtė ir mes galvojom, kad tai bus labai efektyvi priemonė tai žiniai perduoti. Tai mes atsivežėm Mark Edvards'o parodą į Lietuvą, jinai keliavo po Botanikos sodus. Ir...
- ***Nuotraukos eksponuojamos?***
- Jo kaip nuotraukos eksponuojamos. Eee ir mintis buvo tokia, kad iš tikrųjų tos nuotraukos turėtų būti eksponuojamos labai gražioje gamtos vietoje, kad žmonės matytų tą kontrastą ir botanikos sodai buvo neatsitiktinai pasirinkti, nes Botanikos sodas yra labai gražu, labai graži gamta, bet niekas nesusimąsto, kas bus, jeigu... taip, tai va taip, galit pasižiūrėt, užmest akį.

- ***O dar vienas klausimas, grįžtant prie tų renginių, ar su kokias nors sunkumais susiduriat, kai organizuojat, ar viskas gerai sekasi?***
- Nežinau, ką mes galėtume įvardinti, kai sunkumais.
- ***Idėjų tikriausia netrūksta.***
- Idėjų iš tikrųjų yra daug, galbūt resursų trūktas paprastai, dėl to ir stengiamės bendrauti ir bendradarbiauti su partneriais, kad ir resursais pasidalintume.
- ***O aplinkosauginėm temom, ta prasme, partneriai noriai dalyvauja, nesunku prisitraukti?***
- Manyčiau, kiek man teko bendrauti su partneriais, ir kiek mes traukėm juos į savo veiklą, tai pakankamai entuziastingai ir iš tikrųjų labai įkvepia, nes, atrodo, iš tikrųjų Lietuvoje yra labai daug stiprių nevyriausybinų organizacijų, kurios pakankama dirba gerą darbą ir tikrai labai neblogai savo misiją, ko gero, atlieka, aplinkosaugos srityje. Aišku, nevyriausybiniis sektorius, kaip ir visas nevyriausybiniis sektorius aplinkosaugos srityje susiduria irgi su resursų trūkumais, tai nu bet man atrodo, vis tiek kažkaip tai mes stengiamės susiderinti sakysim, ar sklaidos prasme, galbūt partneriai turi nusistovėjusius sklaidos kanalus, jie skleidžia informaciją. Ar priklausomai nuo renginio kažkokiom kitokiom priemonėm dalinamės, ar ar ar keičiamės.
- ***Aišku. O dar pabaigai toksai klausimas. Jūs kalbėjote, kad labai intensyviai anksčiau įgyvendinote tą aplinkosauginį švietimą, o dabar tai yra aprimę?***
- Dabar yra šiek tiek aprimę. Ir sakykim, kitose šalyse dar tebevyksta minėtasis projektas, mūsų šaly nevyksta. Aš kaip ir minėjau, Britų taryba, nėra aplinkosaugos organizacija.
- ***Taip taip, bet jūs sakėte, kad yra prioritetas. Ar tai reiškias, kad Britanijoje neliko prioriteto?***
- Jis yra, bet galbūt ne toks didelis dėmesys skiriamas, galbūt jau tos iniciatyvos yra įsitvirtinusios, sakykim, yra atsinaujinančių energijos šaltinių prioritetas yra svarbus pakankamai ir dabartinei vyriausybei. Bet ko gero ne toks didelis dėmesys skiriamas ir dėl suprantamų matyt priežasčių, nes matyt tam tikri tikslai buvo pasiekti, sakykim. Ir visuomenės sąmoningumas yra kitoks, ir pačioj Jungtinėj Karalystėj jie tikrai nemažai investuoja į atsinaujinančius šaltinius ir jie turi labai didelę ambiciją, dabar tiksliai neprisimenu, ar tai Europoj, ar tai Pasauly būti vejų malūnų gamybos, statybos srityje. Žodžiu nori pasistatyti vėjo malūnų pakankamai daug, kad galėtų pasirūpinti pakankamai reikšmingais energijos šaltiniais ir jie turi aišku pakankamai geras sąlygas vėjo malūnam statyti. Tai vat tai dabar iš tikrųjų yra kiti svarbesni prioritetai, bet tikrai aplinkosaugos prioritetas nėra pamirštas jis yra įgyvendinamas, jis jau yra įsitvirtinęs ir matyt natūraliai šiek tiek yra, užleidžia vietą kitiems svarbesniems dalykams. O kadangi mes esam kultūros ir švietimo organizacija, kaip ir vienu metu mes aktyviau dirbam vienoje srityje, kitu metu, mes dirbam kitoje srityje aktyviau. Tai vat.

- ***O kaip galvojat, ar ta prasme tai kažkaip keisis? Tikriausiai tai kažkaip pagal prioritetus bus tai, ką jūs darysit, tą švietimą organizuosit, ar prie aplinkosaugos bus labiau grįžtama, kaip galvojat ar ar nelabai?***
- Apie ateitį niekada nemėgstu spėlioti. Kaip bus ateityje mes iš tikrųjų, mes kaip organizacija, stengiamės užmegzti abipusiai naudingus ryšius tiek britams, tiek lietuviams, tai sakykim, jeigu lietuviams bus labai aktualu, jie norės kažko tai daugiau sužinoti iš Jungtinės Karalystės, ar susirasti tam tikrų partnerių ar tam tikrų institucijų, man atrodo, mes visad pagelbėsime. Nors galbūt ir nedarysim kažkokių tai išpūdingų ir didelių projektų, nes iš tikrųjų mūsų misija būtent užmegzti, palaikyti, padėti įvairiausioms partnerystėms vystytis kultūros ir švietimo srityje, kurios yra labai plačios ir ir labai didelės. Tai mes sakykim, kad ir dabar būna įvairiausių tokių nedidelių iniciatyvų, tai filmą kažkokį tai mes atvežam, į festivalį apie aplinkosaugą, tai sakykim ir visai neseniai mes esam filmų atvežę. Buvo koks čia festivalis, šiandien ne pati geriausia diena man kalbėtis, „Kitoks kitas“ yra toks festivalis, ar ne? Tai vat tenai mes rodėme britišką filmą apie aplinkosaugą, tai kad, galbūt ne tokiu dideliu mastu, kaip mes anksčiau darėm. Nes mes galvojam, mes savo darbą tam tikra prasme esam padarę. Kai mes pradėjom daryti, sakau, tai dar nebuvo main stream'o tema, tai buvo tik pati pradžia, o dabr iš tikrųjų man atrodo ir Lietuvoj tas sąmoningumas yra padidėjęs, nors aišku darbo dar kiek čia Dieve mano, dar daug. Bet man atrodo tikrai nėra tema tabu, visi kalba ir ir rašo apie tai, norėtusi, kad dar labiau atsispindėtų veiksmuose. Na aišku būstų renovavimo programa yra ta irgi prisideda prie klimato kaitos, tik aišku nelabai sėkmingai. Tai vat, tai ko gero tiek iš tikrųjų.
- ***Ačiū jums labai žinokit, mano klausimai baigėsi, tai jeigu dar kažką norėtumėt pridurti, ar dar kažko paklausti.***
- Tai aš galvoju, jeigu jūs laikysit, kad iš mano nerišlios kalbos šiandien, kokio klausimo jums neatsakiau, tai jūs drąsiai parašykit, ir aš pasistengsiu informaciją surasti, tikrai mielai pasistengsiu surasti.
- ***Ačiū dar kartą jums labai.***

6 PRIEDAS. INTERVIU SU DKI ATSTOVU

- *Taigi, kaip jau susirašinėjome el. laiškais, rašau apie aplinkosauginį švietimą - informavimą ir viešąją diplomatiją. Iš karto noriu padėkoti, kad radote laiko.*
- Tai yra labai įdomu, ir iš dalies mes juk ir turim tame dalyvauti.
- *Tai net nežinau, galime ir pradėti, mm, kaip apibūdintumėte atstovaujamos šalies įvaizdį, Danijos būtent?*
- Nu aš Daniją apibūdinačiau, kaip šalį, kuri yra vat, kaip pavyzdžiui, mes Lietuvoj gyvenam, ar ne, atsisėdam prie stalo ar ant kėdės, žiūrim į kokį paveikslą ir mums taip to meno norisi, o dar kai vertinam kitų menus sakom, va ten menas. O Danijoje, kai jų buity yra tiek meno, kuris yra virtęs funkcija, aš dabar apie ką kalbu, tai yra ant šitos kėdės, kurios jūs sėdit. Danai yra labai praktiški, pragmatiški ir funkcionalūs, ir jie labai moka suderinti estetiką su funkcija. Tas jų dizainas sakyčiau yra virtuoziškas visom prasmėm, nes jeigu truputį pažiūrėtumėt, iš kur tos formos kilusios, jos visos kilusios iš gamtos. Šita kėdė ant, kurios jūs sėdit. Čia viena iš garsiausių kėdžių pasaulyje, jinais vadinasi skruzde. Pasižiūrėkit, argi jums jinais nepanaši į skruzde?
- *Taip, taip.*
- Vat kokie jie yra, visas idėjas jie semiasi iš gamtos. Labai daug dalykų, kuriuos jūs net nepagalvotumėt, iš kur jie yra kilę... ir dėl to jie labai daug tokių visokių programų vaikams turi – jie vedasi vaikus į gamtą, jie sako „nu ką tu matai“, paskui, pavyzdžiui, iš to vabalėlio ar iš kažko padaro, nu surado skruzde... ir jinais tai kėdė pradėta gaminti penkiasdešimt septintais metais, jai nėra lygių pasaulyje iki šiol. Čia yra labiausiai perkama kėdė pasaulyje, ir jinais yra kaip ženklas. Tai vat įsidėmėkite Jakobseną. Nes ji yra sukūres visą, jis yra sukūres ne tik baldus, jis yra sukūres ir visą sistemą žmogaus ugdymo. Jisai sako, kad žmogus yra nuo gimimo, ne taip, kaip vaikelis tai dar durnelis. Ir buvo tokia mokykla specialiai pastatyta, kur visi baldai buvo tiksliai tam, vaikams nuo mažiausio, reiškia, kad jisai nesėdėtų va taip, kad nosis tiksliai kyšo virš stalo. Ir visas ugdymas jų yra tai – pamatyti, apšvietimas irgi yra toks, kad visi vaikai gautų daugiausiai saulės, kad nesėdėtų, kas nors patamsy. Čia visas mąstymas yra, ekologiniu aš jo nepavadinčiau, bet jis yra mąstymas pritaikytas prie gamtos. Kad žmogus nuo gimimo suprastų, kad jis yra gamtos dalis, ir kad reikia rūpintis ir savim, ir kitu, ir gamta. Tai vat čia toks truputėli lyrinis nukrypimas. Bet aš manau kad, ko mums labiausiai Lietuvoj trūksta tai vat tokio, aš manau lietuviai yra labai kūrybingi, visiškai nenoriu pasakyti, ką nors prieš, atvirkščiai daug gerų idėjų, bet mes neturim kažkokio tai sisteminio mąstymo, mes nemokame suderinti funkcijos su estetika, ir dėl to jei tas mūsų daiktas gražus, tai jis visai nefunkcionalus, o jeigu funkcionalus – tai baisus. O danai nieko nebando išradinėti, jei tik bando surasti tai, kas yra, ir

bando tai įgyvendinti. Na kas dar, danai, kadangi neturi labai didelių gamtinių ir kitokių išteklių, jie labai į viską taupiai žiūri. Na tikriausiai prie to labai prisideda protestantiška, tai, kad mes katalikai mus labai išskiria iš visų šitų kraštų, nes yra visai kitas mentalitetas. Jie yra pripratę gyventi kukliai, taupyti ne iš šykštumo, ne iš godumo, o iš to, kad jie žino, kad visi ištekliai yra riboti ir su viskuo reikia labai skaitytis. Ir jie todėl labai žiūri, niekada nedings elektros ten kur nereikia, aišku negyvens, kaip kurmiai patamsy, bet ten kur nereikia – viskas bus prižiūrėta. Dabar jau kartais net iki tokių kuriozų prieinama, kad jie betaupydami viską, sako tiek mažai sunaudoja tos elektros ir to vandens, prisistatę tų visų skalbyklų, tai dabar prasideda kitas vėjus, kad jau netaupykit, yra to vandens, užteks. Žodžiu jau yra kitas... va kažkada kalbėjom, sako žinok pas mus dabar taip sumažėjo tas vartojimas, nes žmonės taip jau yra, kad viską reikia taupyti, nes viskas tuoj baigsis, kad jau truputėlį kitas kraštutinumas, bet aš manau, kad šitas kraštutinumas yra geresnis, nes perteklius niekam jis nereikalingas. Nu lygiai taip pat ir su daiktais, reikia, kad jų būtų nedaug, bet gerų, kad nereiktų jų kaitaliot ir mėtyt ir labai moka sunaudot visas tas antrines žaliavas. Labai, tikrai, pas juos viskas viskas yra kur tu gali kažkur tai atiduot, ir popierių... žodžiu viską, ką galima perdirbt yra perdirbama ir yra specialiai ir konteineriai ir viskas, kur tu gali priduoti. Žodžiu ir tai yra jiems įskiepijama nuo mažens. Jie nėra švaistūnai tokie, kad. Čia man atrodo yra labai svarbu. Nu kada nors ir iki mūsų ateis, nebus taip, kad stovi trys konteineriai, o paskui atvažiuoja ir visus galų gale sukrato į tą pačią sukrauna ir išveža. Tai tokio dalyko yra neįsivaizduojamas Danijoje. Aš atsimenu, kad man savo laiku labai didelį įspūdį padarė, dar prieš kažkiek čia metų, nebeatsimenu, kai mes nuvažiavom į Bornholmo salą, nu tokia ne ką didesnė už mūsų Neringą. Ir ką aš ten pamačiau, tas buvo prieš kokį penkiolika metų, reiškia mokykla tokia, kaip jie šildosi? Jie turi saulės baterijas, pasistatė ant stogo reiškia, pilnai prišildo, nors gali sakyti, kad jų klimato nėra daugiau saulės negu mūsų. Paskui nuvažiavom pasižiūrėti ten į tokias fermas, nu ne fermas, kaip čia pasakyt sodybas, kur yra visas ekologinis ciklas, viskas apeina ratą, grįžta ir viskas tuo pačiu vandeniui ten ir geriama, ir laistoma, ir dar kažkas, nu kur yra viskas, viskas taip apgalvota. Ir tai nėra nieko stebuklingo, viskas padaryta labai paprastais būdais, tik tai labai nu apgalvota. Vat visur Danijoje, matai kiekvieno smulkmenoj, kad tai yra pagalbota apie gamtą ir apie žmogų, va čia yra tas labiausiai ir pritrenkia. Ir kadangi mes prie tokių dalykų nepripratę, mes dažnai jų net nepastebim. Iš kitos pusės, mes Lietuvoj turim tokių gerų dalykų, apie kuriuos mes net nežinom, o danai žino labai gerai.

- *Apie Lietuvos?*

- Taip, pavyzdžiui, lino pramonė, kiek sakysim Lietuvos... jeigu jūs pažiūrėtumėt, jūs pamatytumėt, kad beveik niekas nedirba Lietuvos rinkai, nu išskyrus ten kelias krautuves ir viskas. O jie dirba pagal užsakymą ir daugiausiai eina į Skandinaviją ir labai didelė dalis į

Daniją. O pas mus pabandyk įrodyti, kad linas geras dalykas, ir kad liną gali ir žiemą dėvėt. Neįmanoma. Na gal mes dar ne taip toli nuėjom. Na kaip aš galvoju, kad mums yra ko pasimokyti iš danų, o danams – iš mūsų. Gamtos mes turim daugiau, pavyzdžiui, mes miškų turim, mes turim daug dalykų, kurių jie nebeturi. Pavyzdžiui, Danijoje yra du gandrai, ir jie visi važiuoja pasižiūrėt, kaip jie perskrenda, todėl, kai jie važiuoja per Lietuvą ir pamato, kad čia ant kiekvieno kampo po du gandrų, kaip minimum, tai jie krykščia, kaip maži vaikai. Lygiai taip pat varlių nėra, nes gandrų nėra. Todėl jie stebisi ir negali suprast, kodėl mes nesistebim tais dalykais. Žodžiu bendradarbiavimas vat šitoj srity dar labai irgi, čia dar daug ką galima daryt.

- ***O kažkaip Danijos kultūros institutas, ar tas idėjas, kurias jūs čia papasakojot taip gražiai, kažką daro, kad jas čia perteikt kažkaip, per susijusias veiklas?***
- Taip aš jums pasakysiu, visą laiką būna labai įdomu, nes kiekvieną dalyką, kurį mes darom, pavyzdžiui, jeigu mes atidarinėjam parodą, tai mes nenorim kalbėti tik tai va, nes ką žmonės mato, tai nereikia to pasakot. Vat kaip pavyzdžiui, apie šitą va koncepciją, ir apie šitas va kėdes, Jakobseno koncepciją, apie vaikus, apie mokyklą, vat kaip pritaikyti įrankiai pagal dydį ir kėdutės pagal dydį, ir kaip jos visos padarytos, ir kodėl tortas turi būti ne tik skanus, bet ir gražus. Ir mes atsimenu darėm tokią, kalbėjom apie tuos dalykus Šiauliuose, ten yra fabrikas kėdžių. Ir vienas pasakė, nu tie danai iš tokio nieko istoriją padarė. O mes turim ne nieką, bet nemokam papasakot. Kiekvienas daiktas turi istoriją ir ta istorija, kaip taisyklė remiasi į kažką labai paprasto ir natūralaus. Tik tai čia toks yra, kaip pasakyt, nenorėčiau sakyt, kad tai yra rinkodara, nors iš dalies tai yra, bet juk žmogus atsimena tai, ką jam papasakoja, labai asmeniškai, kažką ką gali ir su savim susiet. Tai vat jeigu tokią istoriją turi, tai tada daug lengviau parduot.
- ***Mhm, o vat, kokias veiklas jūs darot, kad būtų su ta aplinkosauga susiję konkrečiai Danijos kultūros institutas?***
- Mes tokiu aplinkosauginiu kažkokiu tai ypatingu švietimu mes, tai nėra mūsų tikslas.
- ***Aš suprantu, kad tai nėra jūsų tikslas.***
- Bet iš tikrųjų tai...
- ***Nežinau, ar parodų kažkokių tai buvo, ar žmogų atsivežę svarbų pasakoti, ar renginį koki, ar daugiau prie kitų dalyvaujate užsienio organizacijų rengiamų renginių?***
- Na va aš pasakysiu, mmm, iš karto pasakysiu. Pernai mes turėjom tokį renginį, kurį darė nordikai, bet tai buvo Danijos kultūros instituto renginys, tai buvo tas Green drive, ten kur buvo su tuo elektromobiliu, mes čia įnešėm. Tai buvo Danijos kultūros instituto iššaukiantis projektas, kuris gana gerai po pasaulį dabar sukinėjasi.
- ***Bet man truputį neaišku, o tai čia ne NORDEN darbas, čia yra jūsų?***

- Čia yra mūsų projektas, bet jie norėjo jį turėti ir jie taip sakoma, nu jie didesnę dalį pinigų. Bet tai yra mūsų, mūsų instituto projektas, kuris labai sėkmingai keliauja po pasaulį.
- **Taip taip, aš buvau toj konferencijoj.**
- Taip. Nu ir dar yra, gal mes jį ir susigražinsim. Ir mes jį norim truputėlį pakreipt kita linkme, kad nebūtų vien tik tas elektromobilis tokiam tolimam horizonte, kur žmonės gali vien tik tai rankos nekilt kažką daryt. Bet iš tikrųjų Lietuvoj taigi ir JonElis dėl to atsirado, jie užbaigė jį, per naktį ten montavo, kad atvažiuot iki Rygos. Bet perspektyva gal ir yra. Nu bet ten žinokit irgi daug tokių dalykų. Suprantat šitas dalykas, apie kurį reiktų žiūrėti iš kelių pusių. Vienas dalykas žmogus galvoja, kad jis čia tiek teršia ir tiek jis gali išvalyt, iš kitos pusės, jeigu pažiūrėt tas nuorodas į visokius mokslinius tyrimus, nu ne tiek jau daug tas žmogus gali čia sugadint, todėl reikia žiūrėt su tokia sveika doze, kad tas kas nuo mūsų priklauso galim ir turim padaryt, ir kad mes padarysim kažko, ko mes negalim padaryt, ir kas nuo mūsų visiškai nepriklauso. Kaip tie ledynai tirpo, taip tirpos, galim sustatyt šaldytuvus niekas nuo to nepasikeis. Taip kad labai daug yra tokių dalykų, kur reiktų žiūrėti protingai ir, pavyzdžiui, mes čia turėjom tokia parodą INDEX pernai ar užpernai atsivežę. Dar aš čia sugrįšiu prie to dizaino, kuris iš tikrųjų yra gyvenimo kokybės klausimas. Tai tas INDEX'as, jie daro kas keli metai, čia yra pasaulinė dizaino paroda. Bet tai nėra dizainas dėl dizaino. Tai yra būtent daiktai, objektai, kurie gali būti pagaminti už labai nedidelius pinigus, bet kurie gali būti pritaikomi trečiam pasauliui, kur nėra vandens, pavyzdžiui, to gėlo vandens, Jie išrado fantastiškus dalykus kažkokį ten elementarų butelį, aišku nėra jis toks elementarus – įpili to užteršto vandens, palaikai tiek ir tiek saulėj ir gali gert. Apskritai ten yra tokio etninio dizaino mokykla... žodžiu danai ta prasme yra fantastiški, nes jie skelbia tą konkursą pasaulinį, paskui žiuri atrenka, nu jis yra pasaulinis. Gana brangus tas dalykas yra, bet tai mes nors dalį atsivežėm, kad parodyt, koks tas dalykas yra. Ji buvo nepaprastai gražiai išeksponuota tokiuose didžiuliuose balionuose...
- **Mmm, o jūs veiklą taip per visą Lietuvą vystot, ar labiau Vilniuje koncentruojatės?**
- Mes labai mėgstam važiuot iš Vilniaus, nes galvojam čia tas Vilnius ir taip jau visko.
- **Mhm, o jeigu va taip dar kažkaip koncentruojantis tik į aplinkosaugą, ar dar kas su tuo susiję kažką darote, tarkim ar su Danijos ambasada?**
- Danijos ambasada buvo išleidus va šitą.
- **Bet jūs čia kartu darėt, ar...?**
- Ne čia jie daugiau patys darė. Žinot jie padarė produktą, parodą, o mes tą parodą, nu kaip operatoriai platinom.
- **O dar kažką su ekologija, aplinkosauga darėt?**
- Nu vat aš galvoju, ką mes dar... specialiai... tiesa nu va dar buvo toks dalykas, kaip Europos Sąjungos, nu čia šitas biuras Naugarduko gatvėj, amžinai neatsimenu pavadinimo.

- ***Europos Komisijos atstovybė.***
- Atstovybė, taip. Daro tokius renginius vasarą „Žaliosios atostogos“, propaguoja žalias idėjas, dviračius ir pan. Beje mes dabar rengiamės daryti irgi tokį renginį, bet gal nukelsim į kitus metus, kuris vadinasi „Dreams on wheels“. Tai čia vat kaip tik bus apie dviračius, ir ką galima daryt su dviračiais ir apskritai visa dviračių kultūra. Tai labai tikimės... o tie dviračiai bus ne šiaip sau, tie dviračiai buvo pagaminti Kristianijoje, kuri labai nori bičiuliautis su Užupiu, tai mes manom juos atsivešim ir į parodą dar. Mes norim padaryt tokį didesnį renginį, kad tai būtų dviračiai, tapyba ir filmas. Planuojam kitais metais, nes danai pirmininkaus Europos Sąjungoj.
- ***Mmm, viskas aišku.***
- Tai vat norėtumėm truputėlį pradėt tą pradžią. Labai tikimės, kad jie susibičiuliaus ir iš to išeis kažkas daugiau.
- ***O tai ta prasme, o tai galima taip sakyti, kad tos iniciatyvos, kurios kažkiek susiję su ekologija, aplinkosauga, tai jūs daugiau dalyvaujate, kaip partneris tų organizacijų veiklose, o savo veikloje tiesiog įkomponuojate kažkokį elementą?***
- Matot jeigu jau taip šnekam. Mūsų funkcija nėra daryti renginius, mūsų funkcija yra surasti bendradarbius toms pusėms, kurios nori kartu dirbti. Pavyzdžiui, sakysim va dabar danų verslas nori daryti čia visokius alternatyviosios energijos, jie neturi nežino, kaip susirast lietuvių. Reiškia mūsų yra daugiausia piršliavimo, taip liaudiškai šnekant, funkcija. Bet žinot supiršt nėra sunkiausia, žinot, kas yra sunkiausia?
- ***Santuoka?***
- Prižiūrėt, kad neišsiskirtų. Nes visi nori labai greitai skirtis, o tada vat mes ir laikom, kad ne bėkite, o draugaukite, mylėkite vienas kitą, ir žiūrėkit išeina kartais. Tai vat mūsų pagrindinė funkcija yra.
- ***O kaip jūs galvojate, jeigu žvelkt į ateities perspektyvą, ar jūsų institutas dar kažkiek darys tų veiklų su aplinkosauga susijusių, ar piršliaus aplinkosaugos temomis, ar...***
- Manau, kad bus ir to, ir to. Taip, nes mes ir va tą Green drive norim kitaip pakreipt, tie pinigai žinot irgi nuo medžio nepasiskinsi. Tai vat labai dar priklauso ir nuo finansinės situacijos. Bet kai geras projektas labai dar pinigai ateina. Mes nepradedam nuo pinigų, mes pradedam nuo idėjų.
- ***O kaip jūs galvojate, kodėl vat jūs darot tuos, va Green drive, ar kitur kažkoks elementas įeina, ar dėl to kad Danijoje tai populiaru ir jūs norit tą atnešti, ar kad aplinkosauginis švietimas iš esmės galbūt yra geras dalykas, ar kažkokių pokyčių norit, ar...***
- Matot tai yra ir konjunktūriniai dalykai, bet aš manau, kad niekas čia iš mūsų nenori nei šiukšlėse skęsti, nei gerti kažkokį nešvarų vandenį, dėl to, kad ta tarša, tiek kiek mes jos galim

išvengti, mes tikrai turim tą daryti ir mokyti vaikus savo ir anūkus, ir visus kitus, kad suprastų žmonės, kad tai tikrai yra didelis turtas.

- Bet tai yra dėl to, kad Danija toks geras pavyzdys visame tame reikale ir jinai gali parodyti tą gerą patirtį.
- Ji gali parodyt, taip, bet aš manau, kad čia yra apskritai pasaulinė tendencija, pažiūrėkite, kiek daug yra šalių, aišku yra ir burbulų. Bet atmetus tuos visus burbulus yra daug labai gerų dalykų, kuriuos reikia mokytis, ir aš manau, kad tas švietimas tikrai yra labai reikalingas. Jis, aš jeigu taip atvirai, pradėčiau nuo dar giliau, kad va čia ta ekologija – reikia minčių ekologinių, reikia, nes viskas prasideda nuo supratimo. Kai yra supratimas, kad to reikia, tai ir pinigų atsiranda, ir žmonių atsiranda, ir projektų atsiranda. Kol nėra supratimo, niekas negali atsirast, nes pinigai savaime nieko.
- ***Ar čia galėtų būt tokia sėkminga vizija aplinkosauginio švietimo, kad pirmiausiai įdiegiam čia...***
- Aš manau, kad be be be tokio supratimo, o tarp kitko, tas supratimas mūsų liaudyje visada buvo, todėl labai keista, kad reikia iš naujo apie tai kalbėt. Tai buvo tiesiog kultūros dalis, juk esam civilizuota tauta.
- ***Vadinamės...***
- Tokių kėdžių galėjo ir pas mus atsirast, vat pasižiūrėkit į tas su širdele. Viskas tas pats, nieks neatsirado iš kitur. Prieš karą danai buvo neturtingesni už mus. Tai kaip sakant, viskas prasideda nuo galvos ir nuo širdies.
- ***Oooj, o žiūrėkit, tos priemonės, ar jūs kažkaip matuojat rezultatus, poveikį, tyrimus darot ar kažką ten po to green drive?***
- Žinot, kad rezultata, čia ne bulvės nepadėsi ant svarstyklių. Bet yra kitaip, matosi, kad žmonės yra susidomėję, nori tokių renginių. Skambina, klausia, rašo, Yra tokių dalykų, kurie labai apčiuopiami, mes neužsiimam statistikom, bet tikrai žmonės klausia, ar darysim ten tokį renginį, net ir siūlo, gal labiau centruotis į kitą pusę. Ką mes iš tikrųjų norėtumėm labiau, tai išeksponuoti, ką mes turime Lietuvoje, nes Lietuvoje yra labai daug gerų dalykų, apie kuriuos nieks nežino arba žino labai nedaug, va ta va ta bendruomenė.
- ***O su kažkokiais sunkumais susiduriat įgyvendinant tas visas priemones, kažkaip, kaip pasiekt auditoriją, ar kažkaip prisikapstyt prie tos sąmonės žmonių, ar partnerius surast.***
- Kaip čia pasakius, jeigu taip atvirai, tai sunkumai yra.. na matot, be sunkumų išvis nieko gyvenime nebūna. Arba tas, kas tikrai vertas, sunkiai pasiekiamas ir dėl to brangus dalykas. Ir aš manau, kad kliūtys tai yra svarbiausias dalykas gyvenime, nes jeigu jų nebūtų, tai nebūtų nieko tada, tai ir sėdėtų visi. Sunkumas galbūt yra tiktai toks, kad užtrunka laiko susirasti žmones. Bet

kai turi žmones, beveik viską gali padaryt. Aš galbūt taip, kaip sako „There is a will, there is a way“, nes nėra didesnės energijos už norėjimą, jeigu žmogus kažko tikrai trokšta, tas ir įvyksta.

- ***Oj... amm... dar palaukit kažko norėjau paklaust, aj apie viešinimą, ar kažkaip ypatingai einat ar masinės komunikacijos kanalus naudojate, ar asmeninis kontaktas, ar...***
- Visaip. Geriausias yra asmeninis kontaktas. Dėl to, kad čia viešink neviešinęs, visko yra priviešinta. Bet, kai sako, žinai, koks ten geras renginys buvo, arba kokia ten gera vieta, arba koks ten kaip ten buvo pasitarimas, apie ką mes ten kalbėjom – tai kitą kartą triskart tiek ateina, o paskui jau sutalpinti negali. Aš vis dėl to šitas būdas iš lūpų į lūpas, ar iš lūpų į ausį yra pats geriausias, dar nieks jo neperspjojė. Tegul susikabina, kiek tik nori plakatų, tegul čia pasidaro visus dūdavimus gatvėse, nieko. Žmogus yra nepakeičiamas ir nereikia jo keist.
- ***Nežinau, nebent dar gal aš jau visko ir paklausiau, taip viską man išsamiai papasakojot.***
- Nežinau, ar aš čia jums atsakiau į klausimus.
- ***Atsakėt, labai jums ačiū. Nebent dar norit, ką nors pridurt apie Danijos kultūros institutą ir tą aplinkosauginę veiklą ir visą tą vystimąsi.***
- Dabar galvoju, ką mes čia dar... gal gal tiek.
- ***Ačiū jums už skirtą laiką.***

7 PRIEDAS. INTERVIU SU EKSPERTU Nr. 1

- *Labą dieną, kaip žinote, esu Agnė, studijuojau Vilniaus Universitete Tarptautinę komunikaciją. Kaip buvome kalbėję telefonu, rašau magistrinį apie aplinkosauginį švietimą ir viešąją diplomaciją, šiuo metu atlieku tyrimą šia tema.*
- Labą dieną, labai malonu. Labai įdomi tema, padėsiu, kaip galėsiu.
- *Ačiū jums, kad sutikote dalyvauti tyrime. Taigi yra supratimas, kad reikia šviesti visuomenę aplinkosauginiais klausimais, kad ji būtų sąmojinga, suprastų savo veiksmus, elgesį, ir kaip apibūdintumėte situaciją Lietuvoje, kas įgyvendina tą aplinkosauginį švietimą? Tai gali būti įvairūs, įvairios priemonės – renginiai, festivaliai, konferencijos, turima omenų neformalųjį lygmenį.*
- Lietuvoj, Lietuvoj aa aš tai galvoju, kad Lietuvoj didžiąją dalimi tai iš tikrųjų yra įvairios nevyriausybinės organizacijos, intensyviai tuo užsiima, kažkiek užsiima miestų savivaldybės per skirtingus projektus, aa bet daugumoje tai yra įvairios nuo skirtingos nevyriausybinių organizacijų iniciatyvos viešųjų įstaigų vienaip ar kitaip, ar ne. Tai tarkim iš man žinomų yra BEF'as – Baltijos aplinkos forumas, kurie nemažai nemažai daro aplinkosauginio švietimo srityje, aam va ta pati Šiaurės Ministrų taryba tikrai žinau, kad daug dirba toje srityje įvairias akcijas daro, renginius daro ir finansavimą irgi taip pat tom veiklom lygiai taip pat iš Šiaurės šalių organizuoja tuos fondus. Aaa va Eko bangos iniciatyvą žinau.
- *O ta prasme, ar kažkokie visuomenės lyderiai, kuriuos gali išskirtumėt, ar čia daugiau organizacijų darbas, ar viešųjų įstaigų darbas, ar tarptautinės bendruomenės reikalas? Nu pagal idėją, kas turėtų to imtis?*
- Bendrai nu jeigu taip iš aukštai žiūrint, nu tai aišku aš tai galvoju, kad tai yra tarptautinės bendruomenės kaip po tokios reikalas apskritai, nes tai rūpi visiems. O jau toliau, kaip visada nuo globalaus eini prie lokalaus tai tad apačioj visada yra kokie tai lyderiai, žmonės, kurie tai daro, o virš jų yra organizacijos. Tai kažką dabar taip greitai išskirti tokio nepasakyčiau turbūt gal vis tik tai dirba žmonės komandomis tas pats aš dabar galvoju su kuo čia buvo, aa Žmonių teisių ten irgi institutas, Laisvos rinkos institutas, tiesiogiai lygtai su tuo nesusijusios organizacijos vienaip ar kitaip sritis aktuali žmonijai, kaip po tokia ir bendruomenei, ir žmonėms, ir visiems tai vienaip ar kitaip tai paliečia tikrai tas aspektas pas kažką tai būna ten gilesnis, ryškesnis gal labiau išreikštas, konkrečiai temai, va kaip tas buvo CO2 draivas tarkim ar ne Šiaurės ministrų tarybos tai turi konkretų tikslą, konkrečią žinutę perduoti ir ir ir ir surinkti tam tikrą bendruomenės, žmones, tolesnei tarkim veiklai šitoje srityje.
- *O tada tas bendras vaizdas aplinkosauginio švietimo Lietuvoje būtų, ta prasme, jūs sakot ir visuomenės lyderiai gali įgyvendinti, ir tarkim ten ministerijos politiką formuoja, bet kaip bendrai, jeigu yra situacija Lietuvoj?*

- Bendrai Lietuvoj?
- ***Aha. Bendras vaizdas, kaip jums atrodytų?***
- Toks partizaninis, aš galvoju, bendras vaizdas. Nu man bent jau taip iš apačios atrodo, kad tai tiesiog yra daugumoj atskiros iniciatyvos, jeigu tarkim, buvo Aplinkos ministerijos, va dabar šiuo Europinių finansavo, paskelbta programa aplinkosauginio švietimo, tai ten kiekvienas už save, nu kiekvienas rašo savo projektėlį, kažkokios didelės koordinacijos gal ir nėra, nu va, pavyzdžiui, „Ozonas“, ar ne, yra jau kelis metus veikianti iniciatyva, yra laikraštis, yra žinios prieinamos, platinamos, tai gal va čia toks vienas labiau apimantis, bet irgi ten turbūt jie per plačiai ne ne neapims visko, kažkur tai jeigu specializuotis siauresnėj srity tai va tos pavienės iniciatyvos, tokios kažkokios kiekviena iš jų užima savo nišėlę, aš taip bent jau galvočiau. Tos koordinacijos, kaipo tokios, aš asmeniškai galvoju, kad jeigu tai norim pasiekti kažkokį tai rimtesnį rezultatą galutinį, tai vis tik tai reikėtų, reikalinga koordinacija viso to kažkokio, tai gali būti kažkoks nežinau iniciatyvinis idėjinis koordinacinis centras, kuris jau toliau sužiūri, kas ką daro. Dabar aš nežinau bent jau nežinau, ar dabar tai yra, ar tokių iniciatyvų yra. Greičiausia va gal iš tikrųjų va ta pati Šiaurės taryba, kadangi nemažai iniciatyvų pro save praleidžia tų aplinkosauginių, gal jie kažkiek tai savo srity tai ir koordinuoja kažkiek tai ar ne, nes ir projektus finansuoja. O toliau aplinkos ministerija yra ta tarkim aplinkos projektų agentūra, tai tarkim jie jie per europinę tą prizmę, kiek ateina tų europinių pinigų, jie atitinkamai formuoja gaires ir paskirsto tom sritim, bet tai kaip tos gairės suformuojamos, kokie tai prioritetai sudėliojami, tai ne per daugiausiai, kiek žinau ten galima dalyvauti tos visuomenė, tas balas ar tarkim tas nevyriausybinis sektorius, tai jau kaip yra nuleidžiama, tai atitinkamai į tai ir orientuojamos visos tos veiklos. Nu dar va pagalvojau, nu tas „Ozonas“, „Green‘as“ tai vat vis tik tai yra kažkieno tai iniciatyvos, kad galbūt tai ir ir Lietuvoj tas vaizdas vis tik tai galvoju, kad yra toks, ir ekologija, nu tai yra idėja, gyvenimo būdas ir ir žmonės stengiasi tai iniciatyviai padaryti, tiesiog degdami tuo, norėdami kaip geriau.
- ***Hmm, o o grįžtant prie tarptautinių organizacijų, paminėjęt Šiaurės ministrų tarybą, o gal dar galėtumėt išskirti kažkokias tarptautines organizacijas, kažkokias gal žinot priemones, nežinau, na, tarkim, šiaurės šalių ar pietų šalių organizacijos?***
- Ne, nieko daugiau dabar nepasakysiu. Šiaurės šalių nu va tą ministrų tarybą tai labai gerai žinau, o daugiau tai, kažkokių užsienio atstovybių, manau, kad jų tikrai yra, tiesiog nu taip neateina į galvą dabar. Aj, va tikrai Europos komisijos atstovybė Lietuvoje, taip tikrai daro nemažai renginių šitų aplinkosauginių.
- ***Mhm, o gal galėtumėt dar įvardinti kažkokias priemones, ką žinot, ką Šiaurės ministrų taryba padarė, ar Europos komisija, tą patį CO2 green drive minėjęt...***

- Tai va tą ir atsimenu, kad šviežias. Dar buvo „Žalios europiečių atostogos“. Dar va man tas, nežinau, ar čia prie to pačio renginio, dar kad yra tos Žalios dienos, kai visus ragina sėsti ant dviračių, kad nevažinėti tą dieną, bet ee nepasakysiu kieno čia ta iniciatyva yra.
- *Mhm.*
- Nežinau, dabar taip kažkaip tai gal tokių masinių neateina.
- ***Nu gerai, supratau. O kaip manot, ko siekia, va kad ir ta Šiaurės ministrų taryba, ar kitos tarptautinės organizacijos, kurios įgyvendina aplinkosauginį švietimą?***
- Mmm, galvoju nu, kad visų pirma, tai, kad jos kažkiek komunikuoja savo valstybių tam tikrą politiką, strategiją, ir ir bando šviesti kitus atitinkamoj srity, nes šiaurės šalys tikrai yra nemažai pažengusios šioj srity, aplinkosaugos apskritai, naujų technologijų aplinkosauginių vystyme, švietime žmonių, gyvenimo būdo pačio formavimo ekologiško, sveiko, darnaus. Tai jie vieni vieni iš, manyčiau, lyderių, pirmaujančių, todėl ir atitinkamai Lietuvoje tos jų atstovybės jos tiesiog neša tą vėliavą, va tą žinutę savo valstybių vardu. O kokių tikslų siekia, nu tas tikslas, aš taip nu iš savo pusės tiesiog galvočiau, nu kad tai yra tas toks paprastas, visi norim gyventi sveikai, laimingai, kad vaikai gyventų čia žemėje likusioje, tai tiesiog galutinis tas visų tikslas yra toks, o tų tarptautinių ar atstovybių tai jie vienaip ar kitaip, aš tikiu, kad atstovauja savo valstybių interesus tiesiog tuo klausimu.
- ***O ar išvelgtumėt kažkokią sąsają, kaip tai siejasi su jų šalių įvaizdžiu? Ar tai teikia jiems kažkokią pridėtinę vertę?***
- Vienareikšmiškai, manau, kad tikrai taip. Ta prasme, kad tai dabar, nu kaip čia pasakyt dabar, tai ir madinga sakyti, kad dabar tai yra mada, kad dabar tai ant bangos ir visa kita, šiaurės šalys, man atrodo, tai pradėję yra jau dešimtmetį atgal, jeigu ne daugiau. Bet ir ir sėkmingai tą temą vysto, tęsia ir savo patirtį perdavinėja kitoms šalims ta prasme, formuoja toj srity savo strategijas, savo politiką, tai aš galvoju, kad tikrai tos atstovybės jos tą darbą tikrai dirba ir tą įvaizdį toliau tų šalių palaiko, formuoja ir bent jau Lietuvoj, aš galvoju, jis iš tikrųjų yra gajus. Mano supratimu, va man taip atrodo, kad paklausus bet ko ir užvedus tą mintį, ar tikrai šiaurės šalys tame dalyvauja, tai visi pasakys, kad taip, nes Lietuvoje tai jos tikrai intensyviai tai skleidžia, palaiko ir...
- ***O kaip tada galėtumėt apibendrinti, vis dėl to tai daro dėl visuomenės gerovės, kad va visiem ten būtų kažkas gero, ar dėl šalies įvaizdžio, ar apskritai dėl pasaulinių problemų sumažinimo?***
- Aš manau, kad čia viskas kompleksiskai susideda, visur yra žmonės ir visur tas žmogiškas faktorius suveikia, kam kas svarbiau, ar kas dirba tam, kad atidirbt, ar dirba, kad pasiektų savo tikslų, ar kažkokių tai didesnių tikslų, nežinau, visos organizacijos tarptautinės ar politinės jos vienaip ar kitaip turi atstovauti tą kažkokią tai bendrą programą, bendrą politinę valią, ar turi

savo užduotį kažkokią tai, bet galiausiai tą programą įgyvendina žmonės ir toliau tas jau dabar konkretus labai priklauso nuo tų, kas tai daro, jeigu tie, kas tai daro, patys gyvena ir daro nu dėl savęs, dėl žemės, dėl žmonių, tai tai galima sakyti, nu bendrąja prasme, aš manau, kad visų tas tikslas vienas yra, gyventi darniai su aplinka, su savim.

- ***Mhm, o ar jos pasiekia va šitų savo tikslų, tų minėtų, kad gyvenimas daroje ir visa kita?***
- Konkrečiai tos organizacijos?
- ***Mhm, ryšium su tuom, kokią veiklą įgyvendina Lietuvoje. Ar tiesiog padaro įvykį, ir tas nueina, ar ar kažkokį pokytį galima pastebėti?***
- Aš tai galvoju, kad atsakyti į tą klausimą čia reiktų imti kažkokį tai konkretų atvejį analizuot, čia taip kažkaip apibendrintai nepasakysi, kaip ir visose veiklose, ar ten projektuose, viešinimo kampanijose būna vienokie tikslai ir rezultatai, ir taip taip apibendrintai nepasakysi, pavyzdžiui, bent jau kiek aš žinau va iš tų naujesnių, tai tas CO2 draivas, ar ne, tai buvo nemaža prieš tai kampanija viešinimo žinutės ir ir ir ant troleibusų, ir spaudoje, ir televizijoje turbūt, nu kažkur tai, ta prasme, tai buvo kompleksiskai plati programa, buvo įvykęs actionas miesto centre, kur surinkti iš tikrųjų topiniai žmonės toj srity žinantys žmonės ir ir toliau tos veiklos yra tęsiamos, kiek žinau, nes nu tikslas yra ir apšviesti visuomenę, kad galima keisti, parodyti alternatyvas, kokios jos yra ir galiausiai suvesti tuos žmones, kurie jau įgyvendina, tuos pačius sprendimus daro, vienus su kitais, kad jie ir toliau tas mintis plėtotų ir tą bendradarbiavimą, ir vystymą, nu palaiko per tolimesnius kažkokius tai projektus, finansavimą, ar per partnerių paiešką, per jų išvežimą į savo šalis, ar mūsiškių atvežimą... Ta prasme, manau, kad jeigu tikslai, sakau, kad reikia žiūrėti į tikslą ir koks tas jų rezultatas, tada gali įvertint, bet aš manau, kad didžioji dalis tikrai nedaro vardan popieriaus, daro tam, kad pasiektų tų savo tikslų.
- ***Mmm, o kažkaip galėtumėt išvelgt, yra ir tos jūsų minėtos kažkokios Lietuvos organizacijos dar aplinkosauginį švietimą, ir vat šitos tarptautinės, kuo skiriasi, ar nesiskiria?***
- Negalėčiau pasakyt, gal aš vis tik tai galvoju, kad tos tarptautinės jos vis tik tai tokios pačios kaip organizacijos jos gal turi tą šiek tiek stipresnį užnugarį ar tą politinį kažkokį tai palaikymą, ar atstovavimą kažkokį, turi ryšį su tuo užsieniu, kur pasidalina know-how patirtimi ar kažkaip tie žmonės, dažniausiai jie būna patys kaip žmonės truputį žingsniu toliau jau, pamatei tai kas įvyko ir čia tiesiog bandai adaptuoti, įgyvendinti kažką, jau gal nebesukurti kažką tai naujo. Tuo tarpu aš galvoju, kad tos vietinės organizacijos ar tai lyderiai gal jie tiesiog iš buvimo šitoj erdvėj, matymo tos problematikos, gal jie tai inicijuoja, va kaip iš apačios į viršų, kaip galima pas juos pasakyti nu ten nu irgi netiksliai būtų, kad iš viršaus į apačią jie nuleidžia, bet va tiesiog galvoju, kad nemaža dalim ateina ta patirtis, kurią jie atneša iš tų šalių, o ne tiek sugeneruoja ir ir atranda čia, šitoj erdvėj, bet čia mano asmeninė nuomonė tokia.

- ***O jeigu neliktų jo, to tokio tarptautinio aplinkosauginio švietimo tų organizacijų, ar būtų pastebima, ar ar jis nesudaro didelės reikšmės šitoj visoj Lietuvos erdvėj, plotmėj?***
- Manau, kad mm, ar būtų pastebimas jų išnykimas ta prasme, ar būtų pastebimas lietuvių apskritai buvimas tame?
- ***Ta prasme ar būtų pastebimas jų išnykimas?***
- Manau, kad būtų, nes vis tiek vienaip ar kitaip tai yra tarptautinės bendruomenės, tarptautinių organizacijų vienas iš prioritetų ta ta darni plėtra, aplinkosauginis švietimas, ir ir šitie klausimai, jie tiek politiškai, tiek atskirose šalyse kaip ir kiekvienas nu sprendžia savo labai buitines problemas – darbą, socialines ir taip toliau, tai nėra pats svarbiausias prioritetas, tarkim tuo globaliu požiūriu žiūrinti ir tų visuomeninių organizacijų tai vienas iš svarbiausių yra iškeliamas. Tai jie vis tik tai toną tokį tą palaiko, užduoda, politiniame lygy, strateginiam lygy, ir atitinkamai prie to jau yra formuojamos tos lietuviškos programos, pritraukiamos, daromos, nu kad lygtai į tai orientuotis, į tai stiebtis, siekti to. Tai jeigu tokio visiškai neliktų to tarptautinio balso, kad tai reikalinga, dalis tų iniciatyvų gal ir nugestų, bet iš kitos pusės žiūrint, kadangi tai praktiškai kiekvienam jau kasdienė yra problema, kai tu susiduri su maistu, su vaikų ten ligom, alergijom, kitom problemom, tai nu yra aktualu yra ir kiekvienam žmogui, gal aš galvoju tos problemos jos kiltų iš apačios į viršų ir toliau. Tiesiog kai kompleksiškai ir iš viršaus tai yra, ir iš apačios, tai tas yra geresnis.
- ***Tai galima sakyti, kad reikšminga ta veikla?***
- Aš manau, kad taip, manau, kad taip.
- ***O kažkokių trūkumus išvelgtumėt, ką jos daro netaip, darydamos tuos savo renginius, priemones, lankstinukas, eee ar kažką galėtų daryti kitaip, kad būtų tarkim didesnis mastas, ar nu kažkokie trūkumai?***
- Mano patirtis tai yra tai, kad apskritai labai sakau, nu vienas dalykas, kad trūksta truputį tos koordinacijos, net jeigu tai būtų ir tų tarptautinių organizacijų su vietos pasižiūrėjimas, kas ką daro, kad nedubliuot kažkokių tokių pačių veiklų, kitas dalykas, nu kad eem nu jau tų lankstinukų, ten visokios medžiagos tai jos yra begalės, ir gal tų priemonių kažkokių tai reikėtų ieškoti. Nu jau kažkieno va iš tų šiaurinių buvo darytas ten tas visas eem vadovas leistas – namų ūkio, kur irgi ragina atkreipti dėmesį, kur kokios kenksmingos medžiagos, ar kažkas ir čia vaikščiojo žmogiukai gi darė kelias tas parodas čia, tas ten visokių iš perdirbtų, elektros taupymo ten buvo irgi kažkieno iš šiaurės šalių..
- ***„Taupyk“ ?***
- Jo jo jo. Tai vat šita tarkim akcija. Man atrodo buvo ir labai efektyvi ir efektinga, nes nu pamatai gatvėj – prieini, pačiupinėji, nu gyvai susiduri su tuo, paskaitai iš karto gauni informaciją, gauni leidinuką, kuriame viskas aiškiai surašyta, kaip kokius tuos prietaisus keisti,

ten ką išjungt, neišjungt, kokias ten lemputes ar kažką pakeist, tai va tai yra efektyvu, aš manau. Šitas iš tikrųjų buvo toksai nu pasiteisinęs, tai va toks prie kurio prisiliečiau, kuri pamačiau, sakau, kad tirkai viskas buvo labai fainiai, kitų taip labai neapčiupinėjau, tai negaliu pasakyt, kad... bet bendrai tai man atrodo, ta prasme, mažiau gal tos leidybos, nors jinai kartais irgi yra reikalinga nu kad nedaryti tik vardan to, yra ta interaktyvi media, yra ten naujų visokių tų formų nu ir visada tas tiesioginis kontaktas su tuo „n“ useriu, su žmogum, galiausiai ten su vaikais juos auklėjant, su seneliais, vat jiem keičiant truputį mąstymą. Nes daug kas galvoja, kad aj jau ten nebesvarbu, bet tai yra didelė visuomenės dalis. Gyvas kontaktas daugiau ir ieškoti, kuo įvairesnių vat atraktyvesnių, interaktyvesnių formų.

- ***Mmm, o kaip manot, ta prasme, nežinau, gal trūkumas, gal ir ne trūkumas, ar pakankamas yra informavimas apie tai, kas daroma?***
- Apie tai, kas daroma?
- ***Jo, apie tai, ką daro tos organizacijos, ar pakankamai informuoja, ar pakankama informacijos sklaida vyksta, ar žmonės sužino?***
- Aš manau, kad pakankama, nu čia tokia irgi vis tik tai specifinė sritis. Visi jie turi ten portalus savo, ir tuos lankstinukus, ir laikraščius, ir naujienlaiškius, ir visokius, tiesiog jeigu įeini į tą bendruomenę, tai paprastai visa ta informacija vienaip ar kitaip tave pasiekia ne per vienus, tai per kitus. Jeigu visiškai nuo to atsiriboji, nu tai klausimas, ar iki tavęs ir pasibels labai pasistengę, nežinau, iš tikrųjų manau, kad dabartinėj visuomenėj informacijos yra begalės, ir jos yra tiek daug, nu kad reikia tiesiog atsirinkti ir tom pačiom organizacijom aš įsivaizduoju nėra taip paprasta, kad ten visus pasiekti, ar visiems ten prasinešti, kai tas bendras srautas yra labai didelis. Tai norint, aš manau, tikrai tą informaciją galima gauti.
- ***Supratau, tai informacija nėra problema, bet o tada, ar tie ar tie žmonės, suinteresuoti, ar jie dalyvauja?***
- Bendrai iš visuomenės?
- ***Taip, tose veiklose.***
- Galvoju, kad dar lietuvių tas toksai sąmoningumas aplinkosauginis dar jis pakankamai žemas, bet jis aktyvėja, sprendžiant iš to kiek ten steigiasi visokių naujų eko portalų informacinių, kiek ten visokių naujų dar leidinių, renginių ir taip toliau, tai aš manau, kad jis tikrai aktyvėja, naujų verslų eko atsirandančių. Na taip, manau, kad jis aktyvėja ir, kad nu tai tiesiog yra dabar pradžia, procesas. Kad labai būtų nu jau mūsų visuomenė labai aktyvi, tai tikrai nepasakyčiau, bet sakau, manau, kad aktyvėja.
- ***O kaip tarkim jūs dažniausiai gaunate informaciją, per portalus kažkokius tai susirenkate, ar...?***

- Per, kaip čia pasakyt, per savo bendruomenės kanalus. Taip nu dažniausiai tai ateina emailu, kokia nors žinutė per žmones su kuriais aš bendrauju, pažįstu ir jie vienaip ar kitaip tą informaciją tą atsiunčia.
- ***Būtent apie ekologiją, kas susiję?***
- Taip, vienaip ar kitaip visi tie renginiai, veiklos, akcijos ar kažkas tai jos ateina, nebūtinai tiesiogiai iš tų kas organizuoja, bet sakau per, kadangi toj bendruomenėj dalyvauju, tai dažniausiai per elektroninę media visa tai gaunu.
- ***Aišku, o sakėt, kad sąmojingumas žemas, bet jis šiek tiek galbūt aktyvėja jau, tai kokį išvelgtumėt minėtų organizacijų tolimesnę vystimosi kryptį? Nu kokios būtų prognozės aplinkosauginio švietime, ar jos aktyvės, ar jos sustabdys veiklą?***
- Aš manau, kad aktyvės. Nu aš taip tikiuosi, tikrai manau, nes nu, tai yra globali problema ir link jos visi, ta prasme jos sprendimo visi ieško. Yra ten daug kažkokių politinių, ekonominių niuansų, kurie ten dabar neleidžia tam tikrų sprendimų įvesti į rinką, kad tarkim tam tikrus sprendimus su tais pačiais elektromobiliais, kai jie jau seniai išrasti, bet jų niekas neišleidžia ir taip toliau, todėl, kad neišnaudojo dar visos naftos, nu yra daug interesų tiek politinių, tiek ekonominių, bet vienaip ar kitaip visi supranta, susiduria, va prašau, pusę sezono nesupranti, ar ten ruduo, ar ar pavasaris jau ar vasara vėl grįžta, nu ir tiesiog jauti iš tikrųjų ir tą klimato atšilimą, ir tą chemijos taršą visą tą aplinkui pasižiūri buity, maiste ir visur kur, tai manau, kad kiekvienam tai darosi aktuali, išgyvenimo problema, kas bus toliau ir natūraliai visa kas aktyvėja, o toms organizacijoms tai tik valio, kad kuo daugiau darytų, šviestų tuos žmones, ir darytų juos sąmojingais, kiekvienas tiesiog, kad suprastų, kad nuo kiekvieno žmogaus tai priklauso, nes ne tos organizacijos išspręš kažkaip tai tą problemą kiekvienas eilinis gyventojas, žmogeliukas tai turi išspręst, o jos tiktai gali padėti perduoti tą kažkokia tai žinutę, papasakoti, kokie yra instrumentai, paskatinti, va kur jos stiprybė yra, aš galvoju, kad net ne tiek su tuo paskutiniu vartotoju, tuom žmogum, ar ne, bet jos nemažai gali dirbti politiniame lygyje, kur iš tikrųjų turi svorį kažkokį tai, galią, kur gali su vietos politikais su vietos didesnėm ten tom organizacijom, su kitom tarptautinėm organizacijom, inicijuoti tas visokias bendras programas, ten švietimo ar ten tų eko projektų rėmimo, ar vėlgi ten tų kažkokių technologijų įvedimo į rinką, jų palaikymo, patentavimo ir taip toliau. Va tam lygy, tai aš galvoju, jos gali pakankamai stipriai dirbt. Nežinau ar tai priklauso jų kompetencijom, bet galvoju, kad ten va jos galėtų tokį rimtesnį vaidmenį sužaist. Tam paskutiniam vartotojui irgi labai gerai, kad daro, tai daryti reikia, bet ten sakau, galvoju nu ten priklauso labai daug nuo kiekvieno motyvacijos, sąmoningumo lygio, išsilavinimo ir daugelio kitų dalykų.
- ***Mhmm, ir pabaigai tada, kokia būtų ta sėkminga tarptautinių organizacijų įgyvendinimo aplinkosauginio švietimo vizija? Idealiu atveju, kaip čia galėtų atrodyti?***

- Idealiu atveju, net nežinau, man atrodo, kad vienas dalykas, kad jos kooperuotųsi tarpusavyje ir su vietos organizacijomis ir formuotų savo tas kažkokias programas, kad kad iš tikrųjų pasiskirstyti, kas ką darom, kokią nišą, kokią sferą giliau darom, gilinamės ten, kaip ir ką komunikuojam, perduodam. Aaam, kitas dalykas, net nežinau, iš tikrųjų aš manau kad tai verta daryti, reikia daryti, jos nemažai patirties atsineša iš užsienio, ir tiesiog pasižiūrėti kaip tai kaip adaptuoti, kad efektyviai perduoti vietos tai bendruomenei. Gal tiek...
- ***O koks turėtų būti poveikis žmonėms tų priemonių, ta prasme, kaip tą matot?***
- Poveikis...
- ***Ta prasme, koks tas rezultatas?***
- Aha.
- Visi vaikšto šaukia valio šiaurės ministrams (*juokiasi*).
- ***Nevažinėja mašinom...***
- Aš net nežinau, niekada tiesą sakant negalvojau apie tą tokį idealų eko modelį ateity, kas tai būtų, mano supratimu tai visų pirma yra sakau, pats žmogus, kad pradėti turi nuo savęs, nuo savo aplinkos, savo namus, tavo šeimos, tada ten savo automobilius, savo darbo aplinkos ir taip toliau. Nu tai jeigu kiekvienas atsakingai, sąmoningai rinksis ir darys tuos sprendimus tai vat vat turbūt tas sąmojingas vartotojas ir būtų ta ideali aplinkosauginio švietimo rezultatas idealus. Nes nu mano supratimu, tai yra pagrindinis variklis, o toliau, nes nes nu dažnia ten galvoji ir žiūri visokie ten vis tik ta politika, ekonominiai sprendimai jie daug lemia, bet galų galiausiai, jeigu tas galutinis žmogus ir jų jau būtų daug, tie patys milijonai apsisprendžia, kad mum reikia ne fasuoto į plastmasinius vandens, ir čia iš lietaus šuliniais kažkaip tai, kad mes važinėjam dviračiais ar vaikštom pėsčiomis ir susitvarkom savo infrastruktūrą taip, kad dirbam ten kur gyvenam šalia, o ne už šimtų kilometrų ir tada reikia kas dieną deginti tuos degalus ar kažką, ta prasme, kad nu va kiekvienas nuo savęs pradėdamas savo taką tą išspręsdamas, kaip sustainable, taip darniai, tai iš principo tai ir išspręstų didžiąja dalimi, aišku ne viskam, bet mes ten yra daugiau ir kitokių problemų pasaulyje ir aplink tai, tai galvoju, kad va tiesiog tos organizacijos, jos prie to bendro sąmoningumo žmonių ir suvokimo, kad aš galiu kažką nuspręsti, nes Lietuvoj dar tas nuo tarybinių laikų, kur yra tas, nu gal kiti čia išspręs, nu ne nuo manęs priklauso, čia visa kita, čia sistema bloga, čia kaimynai blogi, čia darbdaviai blogi, nu bet kad nuo savęs vat pradėt, kad geriau neprisiimti atsakomybės, o pačiam vat daryti, kad vat prie to jie galėtų prisidėti, nes užsienyje tas sąmoningumas, turbūt iš to ir yra, kad žmonės, kur nepatyrė šiaurės šalyse to tokio, tos tokios vat priespaudos, to tokio psichologinio brainwashing'o, kuri čia turėjo tarybiniais laikais, tai nu jie tokie iš tikrųjų yra individualūs, yra asmenybės, jie prisiima tą atsakomybę ant savęs kažkiek, tai va tą modelį kažkaip įskiepyti perduoti mūsų žmonėm. Nu va taip va gal...

- *Tvarkoj, tai gal būtų tiek iš manęs, nebent norint dar ką pridurti?*
- Ne, kad jau atrodo, viską pasakiau.
- *Ačiū, kad sutikote dalyvauti tyrime.*
- Ačiū jum.

8 PRIEDAS. INTERVIU SU EKSPERTU Nr. 2

- *Kaip minėjau anksčiau mano tema yra apie aplinkosauginį švietimą ir tarptautinių organizacijų vaidmenį, indėlį jame.*
- Kodėl tarptautinės? Kaip išorė veikia mus?
- *Nea, tarptautinės tai turima omeny ambasados, arba ten tokios kaip Šiaurės Ministrų tarybos biuras.*
- Jungtinės tautos ir taip toliau.
- *Jungtinės tautos, Europos komisijos atstovybė, ir mano tyrimo dalys yra dvi, viena aš apklausinėjau tuos žmones interviu pas mane yra su tais žmonėmis, kurie dirba būtent tose organizacijose, o kita dalis interviu yra su ekspertais, tokiais kaip jūs, kurie generuoja visus tuos aplinkosauginio švietimo, informacijos srautus ir žino, kas vyksta Lietuvoje.*
- O kokia tavo hipotezė yra?
- *Em, nėra hipotezės, nes pas mane yra kokybinis tyrimas, ir hipotezė jam nereikalinga. Tik iš kokybinio tyrimo vėliau ten galima kelti kažkokių tai ten mm po jos daryti hipotezes.*
- Na gerai, klausk tada.
- *Bet jeigu taip ten kažkoks toks bendras įsivaizdavimas nu tai tokia mano mintis yra, kad tarptautinės organizacijos, tarkim daugiausia daro šiaurės šalys, tarkim šiaurės šalių ambasados, danų mm ten norvegų kažkiek prisideda, tas šiaurės šalių tarybos biuras... Ir mano idėja yra tokia, kad tos, tarkim pietų šalys to nedaro, ir jos tarsi tą savo įvaizdį formuoja per tuos tarptautinius santykius, atnešdamos gerąsias patirtis į Lietuvą čia, per tai ką jos daro tenais.*
- Kad šiaurės šalys ta prasme?
- *Mhm. Nes jos tarsi taip ir skatina čia Lietuvai gera daro, bet kartu ir padaro didelį indėlį į savo įvaizdį.*
- Nu bet tada tave visiškai iš konteksto išmuš Amerikos ambasada, pavyzdžiui, ir Jungtinės tautos. Visiškai ne šiaurės šalys ir turbūt atsveria visas šiaurės šalių ministrų tarybos.
- *Nes jos irgi labai daug daro?*
- Manau, kad daro.
- *Bet tai irgi yra gerai. Ta prasme nebūtinai aaa tai sakau, tai nėra pas man hipotezė, bet tiesiog sakau, kad tos tarptautinės šalys jos įdeda, nu ne tarptautinės šalys, o tarptautinės organizacijos jos tarsi formuodamos savo šalių įvaizdį čia daro kažką to aplinkosauginio labai ir tai yra gerai mums, ir tai yra gerai jiems.*
- Tai jo, tik aš nevisai sutikčiau, nebūtinai turi dėl įvaizdžio.
- *Tai nebūtinai dėl įvaizdžio.*
- Ta prasme, nebūtinai formuoja įvaizdį, galbūt išpirkinėja kalbę, nu taip, pavyzdžiui.

- ***Gali būt ir taip.***

- Taip ir yra. Aišku dalis šalių taip ir daro.

- ***Išpirkinėja kalbę?***

- Nu aš čia taip taip jau sukaimietinau reiškiąs...

- ***Suprantu...***

- Bet iš esmės tai taip, ta prasme, kad pasižiūrėk, kad ir Norvegijos finansinis mechanizmas atėjęs čianais, jo tikslas yra ne savo įvaizdį formuoti, bet tai yra, ta prasme, jie moka kiekvienai šaliai, ir tai yra bilietas į laisvą rinką, ta prasme, jie ne dėl įvaizdžio tą daro, tai daro dėl to, kad nu, jeigu jie to nedarytų yra toks susitarimas, kad jie už tokį finansavimą, jie gauna reiškiąs dalyvavimą Europos Sąjungos laisvojoje rinkoje.

- ***Mhm.***

- Ir iš ten atėjęs yra Norvegijos finansinis mechanizmas ir visos šitos, ta prasme labai paprasta. Tuo tarpu, žinai, jeigu kalbėti apie kažkokias tai žinai ten šalis, nu gal žinai Švedija, Suomija gal ne, bet jeigu kalbėti apie na vokiečius, vokiečiai dažnai teikia paramą Klaipėdos kraštui, kaip taisyklė kažkaip jie ta prasme tai yra istorinis vienas dalykas ir tam tikros istorinės kažkokios tai ambicijos, kurios yra suprantamos, nes tai yra jų šaknys galbūt kažkiek tai yra, kitas dalykas yra tai nu, kad tiesiog jie, pavyzdžiui, gamtą, jeigu kalbėt apie gamtos apsaugą, jie yra pas save sunaikinę ir eem ir neva supratę reiškiąs tai, nu ne neva, bet supratę, kaip blogai yra padarę ir taip toliau ir panašiai, bet reiškiąs sau vat Baltijos šalyse yra dar likę daug geros ir gyvos gamtos ir galima ją išsaugoti ir ta prasme mes čia, mūsų pareiga yra tam padėti.

- ***Mhm.***

- Tai va tokia motyvacija galbūt. Šiaurės šalių ministrų taryba sutinku – įvaizdis, taip.

- ***Ta prasme, kaip sakiau, čia nėra mano taisyklė, kad būtinai nu kaip sakiau kokybinis tyrimas tai nereikia patvirtinti ar paneigti kažkokios tai hipotezės. Tiesiog va per tuos interviu ir yra išsiaiškinti, kokios yra tie, kaip sakyti kanalai, srovės, kodėl taip taip yra.***

- Nu gerai, klausk.

- ***Tai, kaip apibūdintumėt situaciją Lietuvoje, kas įgyvendina tą aplinkosauginį švietimą, tas visas priemonės, kurios skirtos informuoti žmonėms, visi renginiai, parodos...***

- Kas Lietuvoje įgyvendina aplinkosauginį švietimą? Neformalųjį?

- ***Mhm, neformalųjį, viskas, kas...***

- Apie formalųjį mes nekalbam?

- ***Apie formalųjį ne.***

- Tavo klausimas yra apie finansines programas, ar tavo klausimas, apie realiai, kas tą daro?

- ***Realiai, kas tą daro. Kaip jums patogiau, galit...***

- Dar kartą pakartok klausimą.

- *Kaip apibūdintumėt situaciją, kas Lietuvoje įgyvendina aplinkosauginį švietimą, nu kas daro visus renginius, parodas, leidžia lankstinukus...*

- Iš principo situaciją aš apibūdinčiau aam arti kritiškos.

- *Arti kokios?*

- Arti kritiškai blogos. Emmm, tuos įvairius renginius, dar yra kažkokios įvairios pradedant nuo nevyriausybinų organizacijų iš tiesų, kurios daro šį bei tą, emm taip pat reiškias tą tam tikrą neformalųjį švietimą atlieka netgi ir tokie, žinai, valstybės tam tikros struktūros, kaip ir pavyzdžiui, Saugomų teritorijų direkcijos atlieka tam tikrą švietimą tam tikram lygmeny ir tam tikru mastu, ta prasme, pakankamai gal nedideliu, ir yra, ir yra spauda, žiniasklaida, vėlgi atitinkama. Tai dinozaurinė žiniasklaida, kuri reiškias nuseno „Tėviškės gamta“, „Žalioji pasaulis“, „Žalioji Lietuva“ reiškias, kuri jau ten tiek daug metų reiškias vis ant to pačio kurpaliaus; madingoji žiniasklaida reiškias kaip „Green‘as“, arba, žinai, galbūt šiek tiek ger ger geresnis geresnio standarto „Ozonas“, kurie bet iš esmės, ta prasme, žiniasklaida neturinti tvirto, stipraus vertybinio aplinkosauginio pagrindo ir reiškias daro internetinę vertybių sklaidą, arba internetinių vertybių sklaidą, verstinių straipsnių.

- *Turint omeny dabar gryną paleistą per delfi?*

- Nu pavyzdžiui, kas ir tas, oj šitas tai aš dar kol kas nežinau, ką apie jį galvot žinai, aš kol kas esu pakankamam šoke reiškias, kad jie tiesiog gavo keturis milijonus litų iš Aplinkos ministerijos, žinai, šitam projektėliui įgyvendinti delfis, ir ir nu tris su puse milijono, ne keturis žinai, nu man tai dideli skirtumo nėra, nes tai ta prasme, ir ir ir fenomenalus pastebėjimas yra toksai reiškias, kad tiek daug prafinansavus visokių visuomenės informavimo taram taram ir absoliučiai tylą Aplinkos ministerijos atžvilgiu. Va čia tau ir švietimas. Bet aš nežinau, aš apie tą gryną, aš du kartus į jį ten buvau nuėjęs, tą lietuvišką gryną.

- *Delfi?*

- Jo, delfi. Ir ir ta prasme, atvirai pasakius, nieko visiškai nesuvokiu, ko buvo siekiama finansavimu, ta prasme. Ta prasme, tie delfinai vizuališkai, kaip parinkti, ar tai ta prasme, nieko bendro praktiškai neturi su Lietuvos aplinkosauginėm aktualijom, realiai šiai šiai dienai sakyčiau, niekas turbūt, su labai retom išimtim, niekas turbūt nedaro aplinkosauginės analitikos kažkokios tai, problemų analizės kėlimo, žinai.

- *Mhm.*

- Išskyrus, galbūt pasižiūrėčiau, bernardinų svetainę bernardinai.lt, mes aplinkosauga.lt svetainėj irgi kartais tą bandom daryt, bet neturim absoliučiai jokio, jokių emm, žinai laiko ir taip toliau, tai realiai ten tikrai nelygiuočiau šitų portalų prie visų kitų gyvybingų. Ir šitie, palauk, „Atgimimas“ ar „Šiaurės Atėnai“, „Atgimimas“, man atrodo, su... iki šiol reiškias, rašydavo pakankamai gerus analitinius straipsnius su Vaida, va ten sėdi apačioj. Bet jinai dabar jau neberašo, bent jau žadėjo

neberašyt tenais. Tai va. Tai tai tai tiek žinai, ta prasme, tikrai neišsakyčiau kažkokio tai labai aiškaus lyderio, kuris žiniasklaidoje arba... informuotų visuomenę, kažkaip tai kiekvienas informuoja iš savo, iš savo, reiškias kažkiek tai iš savo varpinės, ir tas informavimas labai dažnai paviršutiniškas ir nesisteminis. Paviršutiniškas tiek turinio prasme, tiek savo formos prasme. Tuo tarpu, kai žiniasklaida, eem, pavyzdžiui, kaip Grynas – tai yra absoliutus paviršėlis reiškias turinio prasme, internetinės vertybės, žinai. Tuo tarp, pavyzdžiui, kokios nors nevyriausybinės organizacijos yra pakankamas, absoliutus paviršėlis formos prasme, kur jos įsivaizduoja, kad visuomenės informavimas vis dar turi būti daromas lankstukais.

- *Mhm.*

- Arba kitokiom tradicinėm priemonėm, seminarais, ar ten dar kažkuo. Tuo tarpu žmonėm reikia visai kitų dalykų. Tai aš taip matyčiau paveikslėlį.

- *Mhm, o tada iš kitos pusės pažiūrint, kas, kad tai veiktų tas švietimas, kas turėtų tą įgyvendinti: ar čia valstybė, ar nevyriausybinės organizacijos, ar kažkokie ten visuomenės lyderiai? Kas turėtų tą daryt, kad nebūtų tos arti kritiškos situacijos?*

- Aš net nežinau ta prasme, kas turėtų, nepasakyčiau tokio dalyko reiškias, kas turėtų imtis lyderystės, kažkokio vaidmens. Nėra tokio sprendimo. Aš manau, kad, ta prasme, yra daug, skirtingų dalykų. Vienas dalykas yra, pradedant sakykim nuo galvos, ane jeigu žiūrėti, ministerija mūsų Aplinkos. Tai pirmoj eilėj pas ją turėtų atsirasti požiūris, sveikas požiūris, ne nebijoti reiškias gauti ir pripažinti kritikos, ir reiškias šiai dienai, ten yra visuomenės informavimo skyrius netgi ar ten departamentas. Bet šiai diena žmonės tenais turi suvokti, kas yra piaras ir kas yra visuomenės informavimas. Yra du skirtingi dalykai. Šiai dienai jie užsiima viešaisiais ryšiais iš esmės, tai ir, ir ta prasme, tam tikra tolerancija turėtų atsirasti ir visuomenės informavimui ir suvokti svarbą, suvokti ee manyčiau, nu kad ta prasme, elementariai trūksta dažnai suvokimo. Klausimas, kiek mes, toks, kitokių fundamentalių klausimų, reiškias, kas yra, kiek Lietuva, pavyzdžiui, turėtų saugoti gamtos? Nuo ko tai priklauso? Ar tai priklauso nuo pas mus lakstančių briedžių reiškias kiekio, arba lūšių kiekio, ar tai priklauso nuo mūsų išipareigojimų Europos Sąjungai? Aš manau, kad pagrindinis dalykas tai priklauso nuo to, kiek mes, visuomenė, esam pasiruošę, patys, pasaugoti tą gamtą, kiek mums patiems tai yra svarbu, kitaip tariant, reiškias šitoje vietoj yra labai svarbus ryšys ee kurio neįvertina Aplinkos ministerija. Ta prasme, tam kad, gerai advokatauti saugomų teritorijų sistemą, mes turime pirmoj eilėj žmonėms labai aiškiai per visuomenės informavimą paaiškinti, kodėl jos yra svarbios, kuo jos ypatingos, kuo jos ten yra, kur papasakot istorijas ir ir tai čia pradedant nuo tos galvos, ta prasme šitoj vietoj atitinkamai remiantis tuo, turėtų atsirasti irgi aišku ir finansavimo mechanizmai ten ir visokios kitokios priemonės. Jeigu pažiūrėt paskutinę tą paskutinę visuomenės informavimo APVOS reiškias šitas šitą prioritetus pasianalizuok, ten rasi labai įdomių, absurdiškų dalykų, reiškias, kai kai kriterijai, atrankos kriterijai reiškias projekto, buvo susiję reiškias, aš kiek

dabar atsimenu, reiškias buvo susiję ėjimas į masiškumą, kiek už vieną litą, kiek daugiau įmanoma apšviesti žmonių.

- Jo jo jo, kažkas tokio, nes mes irgi rašėm į ten.

- Bet ne į kokybę, bet ne į turinį.

- Jo jo, kažkas ten buvo kiekiais.

- Ta prasme, kitaip klausiant, reiškia, amm, čia iš dviejų dalykų yra, vienas dalykas aa visiškai nesuvokimas, kas yra pias ir kas yra visuomenės informavimas, pias reiškias yra pasiekti, kuo daugiau žmonių, praplauti smegenis iš esmės. Ir kitas dalykas yra nesuvokimas aplamai projektų, ir pavyzdžiui, tų pačių nevyriausybių organizacijų prasmės, mano supratimu, projektas turi inicijuoti idėją, būti, kaip spyris reiškias, iš kurio paskui rutuliotusi dar kažkas tai, kažkokie tai, nu kažkas kažką generuotų, kas paskiau turėtų skleistis iš to reiškias, to pasėkoje atsirastų dar projektų, ar dar žinai, kažkokių žinai iniciatyvų arba įkvėpti kažkokiem naujiem dalykam, o jie kalba, reiškias tik tai apie eterio nupirkimą. Tai šnekant tiek apie ministeriją. O o tai čia šitoj vietoj sakau, pirmas dalykas, turi būti tenais politikoj suvokimas, jis kažkur turi atsispindėti, ee visuomenės informavimo svarbos buvimu, ir ir pačioj sąvokoj, kas yra visuomenės informavimas. Antras dalykas yra numatyti atitinkamas tam priemones, nuoširdžiai norint pokyčių. Mmm, kalbant ta prasme kalbant apie žurnalistus, ir kalbant aplamai apie visuomenės informuotojus yra yra labai daug sisteminių dalykų, ta prasme, pas mus manyčiau, kad nee labai didelė yra yra labai sudėtinga situacija su kokybe, ta prasme, nu, su žurnalistais. Ir jų ta prasme, nu, pradedant nuo tokių dalykų, kaip aa, pradedant nuo tokių dalykų, kaip ten sakykim ieško jie... kaip kaip... ir tos sakysim visos korupcijos, kuri yra, iš kitos pusės, ta pati struktūrinė parama, jinai truputį irgi prisidėjo prie tos korupcijos skatinimo reiškias, nes vis biudžetuose nusimato užsakomuosius straipsnius ir taip toliau, ir jie tiesiog priprato gaut tokius mokėjimus, žinai. Bet jau čia visa šita klasika, kuri žinai, yra žinoma. Bet bet kitas dalykas yra, mes pastebėjome, reiškias, kad pakankamai daug visuomenės informavimo tų žurnalistų, na jie tiesiog paima pranešimą spaudai, kopina, peistina ir reiškias įdeda į ten kažkur tai. Tai iš esmės nu tai yra žemas lygis. Savo smegenų neturėjimas šiaip jau. Kažkokios nuomonės pareiškimas ar dar kažką tai. Šitoj vietoj tai čia, šitoj vietoj aš matyčiau toj nežinau, kur moko žurnalistus ten, kažkur, kur tu mokaisi, ar kur, aš nežinau.

- Aš kitam fakultete, ten žurnalistikos institutas.

- Nu žodžiu, ten kur moko žurnalistus, ten ta prasme to tokio kažkokio tai nu mokėjimo ir galų gale nu aistros tam darbui kažkokios tai norėtųsi.

- Aistros gal neišmokysi.

- Jo, bet įkvėpti turbūt gali. Jo jo tai bet nebūtinai aistros, šiaip tų tokių, pasižiūrėkim į BBC, žinai, į Anglijos žiniasklaidos, ten visus kitus dalykus, kaip ten darosi, žinai. Trečias dalykas sau yra ten tie, patys dabar veikiantys informuotojai, leidėjai ir visa kita, žinai. Aš manau mes aplamai tą, aš jau

žinai, nu nelaikau savęs ten kažkokiu tipo seniu, ar dar kažką, bet galiu pastebėti, kad aš tai jaučiu skirtumą kartų. Ir manau, kad dabartiniai aplinkosaugininkai gyvena internetinėm vertybėm, ir tai yra žiauriai matosi tas dalykas, neišgyvena, daug kas diskutuoja apie reiškias klimato kaitą, koks jų poveikis, reiškias įvairiom rūšims, niekados nebuvę miške. Ta prasme, arba buvę miške tiktai pagrybaut, bet niekados nesusiruošė į žygį reiškias ir pasiėmė žinai žiūroną ir lakstė paskui šikšnosparnio uodegą, kaip jam tai įdomu ir reiškias kur jisai nutūps. Arba neišgyvenę kažko tai ta prasme, va šitoj vietoj tas yra labai jaučias žinai. Ateina žmonės, turintys daug ambicijų, turintys, na tas internetas, na aš taip vadinu internetas, bet ta prasme, tą tą tas turintys pakankamai globalų mąstymą, bet jisai visas yra neišgyventas. Ir tai yra šaltinis... čia jau aš giliai turbūt kapstau?

- ***Viskas gerai.***

- Bet bet ta prasme, manau, kad čia, aš sakyčiau, kad čia yra kertinės šaknys. Kitas, ir tai yra liečia pačią visuomenę, kad nu nors nežinau, aišku, aš nenuvertinčiau mūsų visuomenės, nenurašyčiau, visuomenei yra įdomu. Kai aš nuvažiuoju pas kaimo žmones, ir pradedu kalbėti apie stulgi, reiškias, kuo jis yra ypatingas, kaip jisai tuokiasi tas paukštelis ten vasaros naktį, reiškias pasilipeš ant kupsto ir kaip ta kar... arba nendrinė mėlyninukė, kaip lizde turinti eee vaikus visi nuo skirtingų tėvų ee ir visus kitokius dalykus, jiems tikrai yra įdomu. Taip kad ta prasme čia yra mūsų problema, kad mes nesugebėjom pateikt informacijos.

- ***O va šitam visam bendram vaizdely, ministerijų, žiniasklaidos, kaip galėtų įsipaišyti ir ar įsipaišo tos tarptautinės organizacijos? Ar jūs pastebit jų kažkokią veiklą?***

- Visuomenės švietime?

- ***Mhm, informavime kažkokiais renginiais ten, kad ir tais pačiais seminarais, dar kažkuo. Tarkim apie tą minėtą ir Šiaurės ministrų tarybą, ar ten kažką pradėjot pasakot apie...***

- Aš tai nesutikčiau, nu ta prasme, aš negalėčiau sutikti, kad įvairūs tarptautiniai nacionaliniai seminarai ar visa kita yra visuomenės informavimas... Čia vėlgi apie ką mes kalbame, čia yra labai siauros tikslinės grupės galbūt informavimas, patirties sklaida ir taip toliau. Priemonė vieš... nu nežinau, bet ok, jeigu tai yra visuomenės informavimas, tai...

- ***O tai kaip tada jūs, jeigu tai nėra visuomenės informavimas, kaip tada jūs apibūdintumėt, kas tai yra?***

- Tai yra labai siaurų tikslinių grupių amm informavimas pakankamai siauru klausimu, labai siaurų interesų tikslinių interesų grupių kažkokių tai ta prasme informavimas apie jų tą interesą žinai, o galbūt kitą kažkokį aspektą ar judėjimą į priekį kažkokį tai ar dar... Nu tai yra tam tikros visuomenės dalies informavimas taip jeigu taip žiūrėt, bet iš esmės tai nėra tas visuomenės informavimas apie kurį aš kalbėjau pirmame klausime.

- ***Giliąja prasme. Bet tarkim gerai, tarkim buvo...***

- Labai fragmentinis yra.

- *CO2 green driv'as, ane, nu jis vis tiek leido žmonėm pačiupinėti, realia susipažinti, kaip ten kas yra, ar tai...*

- Ar tu turi omeny tas... bet tai tų kampanijų yra pakankamai nedaug, ir jos bijau, kad yra pakankamai paviršinės.

- *Mhm.*

- Ta prasme, daug šitų kampanijų yra adaptacijos jau tų įvykusių kampanijų kažkur tai reiškias kitose šalyse, aa nu ir tiesiog copy peistas mūsų atveju, nelabai ten, ne per daug didelių adaptacijų, ta prasme, nu... Ir jos, ir jos aš manau yra, nevertinčiau aš jų kaip labai labai veiksmingomis, kadangi jos nestovi, jos yra labai fragmentinės, jos čia atsiranda, išnyksta, atsiranda, išnyksta.

- *Mhm.*

- Ta prasme, tos tokios, jos neišgyvena. Mes kalbame apie klimato kaitą, kalbėdami apie baltąsias meškas, nu fak reiškias, pas mus tų baltų meškų nėra, žmonės jas tik zoologijos sode gali pamatyt, kaip atrodo, kodėl mes nekalbame apie žieduotąjį ruonį, kuris reiškias Baltijos jūroj mūsų gyvena ir jisai išnyks dėl klimato kaitos? Kodėl mes nesusirandam sau vietinio herojo toj vietoj, kalbėdami apie tokias problemas, ar dar kažką tai, nu aš va tą turiu omeny. Emm gal išskirčiau toj vietoj Britų tarybos „Café Scientifique” kampanijas. Jos ir neorientuotos yra kažkokiam Lietuvos pavyzdžių analizavimui ar dar kažką, jos tuo yra geros, kad ten labai pakankamai daug improvizacijos ir natūraliai reiškias jinai prisi... aš nežinau ar tua teko dalyvauti kažkurtai. Bet dabar neseniai buvo, padėjom suorganizuot dėl genetiškai modifikuotų organizmų, bet anksčiau dėl klimato kaitos.

- *Tai čia konkrečiai Britų taryba rengia?*

- Jo Britų tarybos, jo, „Café Scientifique” aplinkoje, kada jie atveža kažkokį tai reiškias iš iš kaip taisyklė iš Didžiosios Britanijos, žinai, įkvepiantį specialistą, profesorių, kuris kur susirenka žmonės kavinėje, jisai duoda paskaitą, ir ten studentai dar kas nors būna ir paskui diskutuoja su juo reiškias.

- *Ir čia būtent jei su aplikosauginėmis temomis kažką daro?*

- Jo jo jo.

- *Mhm, labai įdomu.*

- Anksčiau darydavo reiškias tą klimato advokatai būdavo reiškias, nu su klimato kaita labai daug tą darydavo, dabar va sakau paleido dabar va vieną, prieš dvi savaites buvo apie genetiškai modifikuotus.

- *Tai čia internete galima rast, jų puslapy, ten...*

- Turbūt, paguglinus rasi, turbūt. Interneto svetainėje rasi irgi, žinai, kvietimą dalyvauti ten... praėjusį.

- *Amm, o dar kažką iš tarptautinių išskirtumėt, Europos Komisija... nelabai?*

- Aš nu ta prasme, tiek Europos Komisija, tiek Šiaurės šalių ministrų taryba, jie daro tuos pavienius kažkokius tai dalykus. Aš išskirčiau be abejo Europos Komisijos šitą delegaciją tas amm pastangas daryti reiškią vasarą, nežinau, kaip vadinasi...

- Žaliąsias europ....

- Savaitė... kažkas tokio, ta prasme, Palangoj daro ten didelę masovkę reiškią, kur padaro didelę palapinę ir visa kita. Joo, ten ok. Tada tas Šiaurės ministrų tarybos... aš tai šiaurės ministrų tarybą matyčiau kaip donorą daugiau negu kaip... ir turbūt, kaip donoras pasiekia daugiau, negu, kad pati inicijuoja ten ten atsakingas verslas ten, ir taip toliau ir panašiai. Ten tos teorijos sklaidos jau yra pakankamai daug ir klausimas ant kiek jinai yra bereikalinga. Reikia eiti į įmones ir dirbti, žinai, pavyzdžiui, su socialine atsakomybe tiesiogiai, mano supratimu.

- Mhm, o tada šitos organizacijos, nu kad jos ir fragmentiški, kodėl jos tą daro?

- Kodėl jos padaro?

- Mhm.

- Todėl, kad jos daro.

- Ne, kodėl jos daro, apskritai, kodėl imasi šitos srities, kodėl ten, nežinau, nekalba apie keliavimą į kosmosą, dar kokiais nors...

- Bet tai yra jų politikos dalis, tai aš manau, kad keliauja ir į kosmosą, bet tai rya tiesiog tos, tų šalių, ee vyriausybių, arba, kaip Šiaurės ministrų taryba, reiškią, tos tarybos yra viena iš ta prasme politikos tikslų ir politikos sričių. Tai ta prasme, tai yra numatyta, kodėl yra numatyta, nu čia man sunku atsakyti. Tai turbūt kiekviena organizacija yra matyt susiformavusi kažkokių ten tikslų savo, Jungtinės tautos ar dar kažkas tai...

- O siejasi tarkim jų įgyvendinama veikla, kaip galvojat, su įvaizdžiu, kažkokią įtaką daro ar nedaro?

- Nemanau, kad jie ten, kažkaip tai neišskirčiau...

- Ne, ne dėl to?

- Na kažkaip, aš manau, kad įvaizdis yra galbūt, nežinau, manau, kad ne. Aš neišskirčiau ta prasme, aš taip sakyčiau, kad tas požiūris, nu jisai požiūris galbūt, nežinau ar jis yra, o jeigu jisai yra, tai jisai galbūt yra šiek tiek sveikesnis. Ta prasme, kad nėra daroma tai vien dėl įv..., kad darai įvaizdį vien dėl įvaizdžio, kad atrodytum gerai, reiškią, įvaizdis, tam tikri viešieji ryšiai kažkokie, visur yra svarbūs kažkiek tai, bet jie neturi dominuot reiškią ir atsvert tavo realios veiklos.

- O, o tarkim Vokietiją pradžioj pokalbio paminėjot.

- Aha.

- Tai kaip ten yra, aš truputį nesupratau, ar ten fondų finansavimas, ar kas, kaip jie daro ten?

- Vokietijoje yra.

- Ta prasme Vokietijos kažkokia organizacija čia Lietuvoj?

- Jo jo ta prasme Lietuvoj biuro reiškiasi Doichedumbe.... kažkokia tai reiškias fondas aplinkos apsaugos.

- *Lietuvoj?*

- Jisai reiškias jisai, mm jo strategija yra daugiau tokia, kad jisai pats pasirenka vos ne projektus. Tai kad va čia va, jis nėra, kaip sakyt, toks labai atviras, ta prasme, kad va yra dabar, nu būna irgi paraiškų teikimas, prašo visi teikt, ir mes čia atsirinksim, jie daro labiau fokusuotai, jie žiūri kažkokie prioritetai, jie kalbasi su ministerijom su dar kažkokiom kas yra svarbu ir jie tada duria va šitą mes finansuosim. Dar kažkas tai, tai kiek kitokie truputėli, jie labai yra orientuoti turbūt į tai, kad jie būtent ten viešųjų ryšių visa nėra, jie yra orientuoti reiškias grynai į kaip padaryt kažkokį projektą, kaip turėt poveikį.

- *Bet fiziškai biuras yra Lietuvoj, ar?*

- Fiziškai Lietuvoj nėra, man rodos, nėra.

- *Čia iš Vokietijos jis taip skiria Lietuvai?*

- Taip, kaip ir kitoms šalims.

- *Hmm, gerai. O tarkim, kaip galėtumėt palyginti tos tarptautinės organizacijos, kurios kažką daro fragmentiškai ir vietinės, kaip skiriasi tas, ar...*

- Ar, pavyzdžiui, kokios?

- *Nu tarkim ta internetinė žiniasklaida, ekodiena, grynas, ekonaujienos, kruios vykdo sklaidą, amm tarkim ten „Ozonas“ gal kažkokiu renginius organizuoja, „Žalioji karta“... Ta prasme, ar jos yra lygiavertiškos savo svoriu abidvi tos tarptautinės ir vietinės internetinės kažkokios kultūros, ar skiriasi?*

- Bet bet aš abejočiau, ar tai labai lyginami dalykai yra. Tai ką tu paminėjai tos vietinės, tai yra grynai, na jos turi labai aiškų visuomenės informavimo mandatą, o tos tarptautinės jos jos dažnai yra, jų pagrindinis tikslas yra, aš nežinau, kurios tarptautinės kažkokios institucijos pagrindinis tikslas yra visuomenės informavimas. Ta pati Britų taryba reiškias darydama „Café Scientifique“ tai yra tiktais vienas iš veiklos sričių. Ta prasme, jinai kaip po tokia... aš net nežinau, nu man čia labai sunku sulygint. Šiaurės šalių ministrų taryba tai yra finansinė programa, kurie reiškias skiria pinigų nevyriausybinėm organizacijom, dar kažkam įvairiem, įvairiom sritim.

- *O tai gerai, o tarkim kitaip paklausiu, o tarkim jaustūsi, jeigu išnyktų tos visos tarptautinės organizacijos, kurios kažkiek be savo pagrindinių veiklų daro ir aplinkosaugai kažką, kad ir fragmentiškai...*

- Ar pasikeistų fonas?

- *Ar taip, tas bendras vaizdas pasikeistų? Ar kas nors pajautų tą skirtumą, ar kaip tekėjo srovė, taip ir teka ir jokio skirtumo?*

- Ne, negali taip pasakyti, kad jokio skirtumo, vis tiek kažkas tai vyksta, bet aš nepasakyčiau, kad tai būtų kažkoks dramatiškas pasikeitimas. Nemanau, tikrai nemanau, kad tų tarptautinių įvairių organizacijų pavienės iniciatyvos dominuoja.

- *Mhm, bet nebūtinai dėl dominavimo, tarkim, ten dėl kažkokių tarptautinių ryšių, ar?*

- Nežinau, nesukelčiau, ta prasme... Nu supranti, aš suprantu, kad tu kalbi reiškią apie tas tarptautines organizacijas, kurios yra čia Lietuvoje, jeigu tu pasakytum, kad išeitų iš Europos Sąjungos parama, pavyzdžiui, programos, tai poveikis būtų, bet mes apie tai nekalbam. Tai ta prasme, tos kurios, Britų taryba, Šiaurės šalių ministrų taryba, apie apie Europos Komisijos delegaciją, kaip tokią čia vieną vienintelę, nu ta prasme, sakykim kaip vieneta, mm, apie ką čia mes dar kalbam Jungtines tautas, mm, tai nežinau, nes jungtinės tautos jos, nu kaip sakyti vėlgi, visuomenės informavimo prasme, aš nemanau, kad čia būtų koks dramatiškas nuostolis.

- *Mmh, o tarkim jos galėtų padaryti kitam tarkim politiniam lygmeny kažko kažkokį indėlį? Nu kaip jos galėtų pakeist savo veiklą, kad tas inputas būtų didesnis jų? Tarkim gal su valdžios politikais bendradarbiaut, su vietinėm organizacijom kooperuotis? Na ar nėra taip, kad jos priduočiau daugiau svorio, nes tarsi turi tą stiprų tarptautinį užnugarį, ir tai ką jos daro yra šiek tiek su kitu atspalviu, stipresniu.*

- Bet aš nežinau, ar jos turėtų, vienas dalykas, pirmoj eilėj, jos turi norėti tą daryti.

- *Mhm.*

- Aš truputėlį abejoju, ar čia jų, ar jie mato savo misiją tame. Tai aš čia kažkaip sakyti, nu. Nu nežinau, ta prasme. Nu... nu jeigu „IKI“ prekybos centras nemato savo misijos reiškią šviesti žmones aplinkosauginiame švietime, nu tai nemato.

- *Nu taip. O tada kaip jūs išvelgtumėt tolimesnį jų veiklos kryptį? Ar taip ir liks toks fragmentinis, kas susiję su aplinkosauga, ar galėtų kažkaip tai modifikuotis?*

- Aš manau, kad liks. Ir aš manau, kad nėra jiems reikalo kažko labai modifikuotis ta prasme, tai jie daro. Tam tikra prasme tas informavimas yra kaip ir pakankamai svarbus, bet vis tiek tai yra šalutinis produktas, jų darbo, aš taip suprantu. Jie daro žymiai platesnę veiklą, ir... apie kurią turi viešinti be abejo ir tas liks be abejo, bet tai vėlgi yra kaip šalutinis produktas ir nežinau, ta prasme, jeigu kas nors tikisi iš jų kažko daugiau, tai aš paraginčiau nesitikėt, o patiem pradėt daryti.

- *Hmm... o tai ta prasme, bet jūs kaip galvojat, išliks tas jų kažkoks tai, kažkokia veikla šitoj srity, ar ar nublės?*

- Manau, kad be abejo išliks, dėl to, kad mes patys esame dalis tų sistemų visų, kad ir Šiaurės šalių ministrų taryba, mes patys ten esame, jungtinės tautos ir ta prasme tie visi dalykai nu mes esame patys nariai reiškią ten tos organizacijos, kaip šalis. Tiktai klausimas, koks yra mūsų vaidmuo? Ta prasme, ar mes persivertom jau iš paramos gavėjos į donorę reiškią, patys turime skleisti, patys

turime būti tokie ir esame tokie, vystom politikos bendradarbiavimo rėmuose, pavyzdžiui, Gruzijoje, Baltarusijoje, Ukrainoje ir kitur. Mes tokį vaidmenį atliekam.

- Mhm, o jūs dar paminėjęt viešinimo priemones, kad sakot, ką daro, tai reikia apie tai viešinti. Kaip ta prasme, kaip jūs sužinote apie tą jų informaciją, ir kaip galvojat reiktų tą dalyką daryti, kad pasiektų tą žmogaus savimonę, tie visi dalykai? Nes tarkim, kaip sakote, lankstinukų yra begalės...

- Žiūrint, ką tu nori ir kur komunikuoti, ką jie kur viešina, nu ta prasme spamina tuo emailu nu, ir nu gal tai ir gera priemonė, kai nori žinoti. Bet vėlgi čia yra visą laiką klausimas, ką tu nori pasiekti ir ką tu nori pakeisti, ar nori tuo ką nors pakeisti, ir kokias, nu kaip sakyti, kokį ratą tu nori pasiekti. Tai nežinau, tas dažnai naudojama yra kažkokiose interneto svetainėse, elektroninio pašto adresais spamina aš kaip sakau, žinai, ar mmm ir kai paprastai aš manyčiau nu kad galbūt galbūt to ir pakanka tam tikra prasme, jog emmm jeigu jie reiškiasi nesitiki, kad tos jų svetainės labai daug kas lanko, ta prasme, tam kam rūpi, tas ir lanko, ta prasme, tai čia savotiška elektroninio pašto spamavimo aš negerbiu, mm bet yra nu ta prasme, kaip čia pasakyti, čia nėra labai platus viešinimas kažkoks, bet jo dažnai galbūt ir nereikia taip, kad Jungtinės tautos įgyvendina ten kažkokį projektą dėl genetiškai modifikuotų organizmų ten ir taip toliau ir bla bla bla, tai reiškias nu, arba Jungtinės tautos remia ten socialiai atsakingą verslą, žinai, na tai tam tikrai grupei tai yra svarbu, plačiai visuomenei yra svarbu, ar aš valgau genetiškai modifikuotą maistą, ar ne. Ir jeigu imt įmone, kurioje aš dirbu reiškias, ar joje yra socialinio atsakingumo apraiškų ar ne, tas yra, nu bet iš tos vienos organizacijos jos neviešina apie tai, nekalba. Tai aš taip sakyčiau tos priemonės, kurias jie naudoja, galbūt yra geros, jeigu jei nesitiki ten ypatingai didelių kažkokių tai, bet kaip sakiau, aš to nu ta prasme sunkiai, aš tą nu tai yra visuomenės informavimas, tam tikrų tikslinių grupių informavimas, tarkim, tą plačiąja prasme visuomenės informavimo, plačiosios visuomenės, tai aš čia nepavadinčiau, kad čia yra tas toksai šūvis į mūsų visuomenę Lietuvos.

- O kaip tas šūvis turėtų būti padarytas?

- Ooo kalbant apie plačią visuomenę, tai joo...

- Ar dar formulė neatrasta ir dėl to niekas nepadare?

- Ne, kodėl, aš tai ta prasme, nepasakyčiau, ta prasme nu... Aš manau, kad šiai dienai yra situacija tokia, kad reikia ne ieškoti, kaip kažką informuoti, visuomenės problema yra tokia, kad jie gauna net per daug informacijos, ir jie ją riboja, ir į tą reikia labai atsižvelgti, reiškias, ką tu darai, ir kokias tu priemones pasitaikai, reiškias arba tu turi prisitaikyti prie, prie jų įprastinių informacinių kanalų kažkokių tai, kurie jie apsiriboja ir naudojami tik tai tuom, pavyzdžiui, facebookas, ane ten įlindę į kažkokį tai facebooką, ir šitoj vietoj tu labai gražiai integruot gali, arba pasiūlyt kažką tai visiškai interaktyvaus, naujo, ir nuplikinti savo žinią, kurią tu nori pasakyti, tiesiog ją pasakyti, kaip sakyti straight forward, nu žinai, ta prasme, nu jos dažnai vynioja savo kažkokias tai žinias į į mes

įvyniojam dažnai reiškias į pakankamai sudėtingus terminus, į pakankamai sudėtingus dalykus, žinai, ir dažnai nepasakome, dažnai nepasakome, nu reiškias neatsakome į labai fundamentalius klausimus, kodėl reikia saugoti vieną rūšį arba kitą rūšį aplamai, kodėl svarbu saugoti gamtą, mes neatsakom į šitą klausimą. Amm mes neatsakome reiškias dažnai nu sakau, kad dažnai dažnai įvyniojam, įvelkam į labai daug didelių lukštų ir nu nepasakome reiškias, labai tokių paprastų esminių tokių tai dalykų, tai tai pačią žinią reikėtų nunuoginti dažnai, o prie prie ir atitinkamai pasirenkant priemones aš nežinau, aš tai manyčiau, kad reikėtų labai, reikėtų stengtis eiti į labai didelį betarpiškumą.

- *Mhm.*

- Pavyzdys mūsų nežinau teko girdėt, ar neteko, balandžio pirmą dieną mes organizavom žuvies paleidimą į Vilnelę „Išlaisvink save, išlaisvindamas žuvį“, va čia yra nuplikinta žinia iš esmės tame šūkyje, mes kalbame apie save, savo dvasios išlaisvinimą santarvėje su gamta ir visa kita. Va taip va tiesiog imt ir pasakyt žinai, ir ir tai yra forma visuomenės komunikavimo, kai žmonės laikė tuos sunkius maišus ir jame buvo viduje trapūs upėtakiai, ir ta prasme, tu gali, tu tu, ta prasme, tada tu įtrauki visai kitus pojūčius, ne vien girdėjimą, bet ir jausmą kažkokį tai. Ar tai ta prasme, kai tie trapūs upėtakiai, t.. tu pradedi suvokt, va sunkus maišas, trapūs upėtakiai ir iš tikrųjų bendruomeniškumo jausmas, perdavimas iš rankų į rankas, visas tas žinai, nu..

- *Bet čia truputį nėra toks, krašt... nu nebūtinai šitu atveju, bet jeigu taip daryt šitų akcijų nėra kraštutinus tarkim, eko teroristai ten iš gyvūnų išlaisvinimo frontų tai man atrodo irgi jie pradėjo nuo tokių lengvų paleidimų ir dabar.. nu visokie jie ten veikia...*

- Nu tu pasižiūrėk, ne tai nu, klausimas, ką tu nori ir kaip tu nori pasakyt? Aš tai ne ne nežinau ta prasme, nu kad... Jeigu tu kalbi apie kažkokias tai demonstracijas, kaip tu vadini, eko teroristų reiškias ten žalieji ar dar kažką, tenais sėdi su plakatais, rėkauja, nu...

- *Ne, tie kurie čia yra pakankamai švelnūs.*

- Jo čia yra pakankam... bet žinai, čia yra klausimas, ką tu nori tuo pasiekti, ir ką tu nori pasakyti? Pavyzdys va tau elementarus pasianalizuot, komunikacinis pavyzdys, atsimeni dabar reiškias delfi ne perseninusiai, delfyje reiškias buvo žinutė, kaip kažkoks tai žmogus reiškias nudyrė odas ir žiauriai nužudė, sukapojo, ten dvidešimt šunų, ar kiek ten reiškiasi, rado Kaune, reiškiasi, pagriovy, ta prasme ir buvo žinios, kokios žinai: psichiškai nesveikas, maniakas ta prasme visi ten žiauru reiškias, net televizija nerodė tos žiaurasties reiškias, ar ne, čia tik tai parodė ten ten čia maždaug bus labai žiauru ir ten jau rodo, visi ten vaikšto susiėmę, kaip koks yra košmaras. Ir kas, praėjo trys dienos, paaiškėjo, kad tai yra medžiotojo darbas, ir komunikacijoje, ta prasme, tai buvo nu neapsižiūrėjęs medžiotojas, na ta prasme, neapsižiūrėjęs, nu čia gal negerai padarė, čia žinai ten dabar gal kokių parazitų galima, infekcijų ten galima platint, ar ten dar kakas tai tirimpirim, trampampam. Bet iš esmės, esmė pati tai liko, ta pati – nudirtos odos, kalnai mėsos, kruvina ir visa

kita. Čia tik tai klausimas, mum staiga tai pasidarė normalu, pradžioj tai buvo psichopato dalykas, o paskiau, kai sužinojom, kad tai yra medžiotojas, tapo normalu. Ta kur yra nu fenomenas, ta prasme? Čia čia vėlgi, kaip atsakant tau į tuos eko teroristus, vat mūsų Kęstutis, žinai, kai dar tų ankstyvųjų žaliųjų laikais reiškias, kaip jie darė vieną iš tokių reiškias akcijų, emm Kaune, Laisvės alėjoj, reiškias buvo reiškias metinis visų medžiotojų ten susirinkimas, paroda trofėjų, ten visa kita ir taip toliau. Ką žalieji padarė reiškias, nuėjo į mėsos kombinatą, ir susirinko reiškias galvijų galvas nudirtas, ir jie išsistatė reiškias sau pakeliui, nu ta prasme į tą, reiškias, tam podiume, reiškias kai tu įeini, nu ne podiume, reiškias nu įeinant link tų durų, jie išstatė tas galvas su tokia žinia – mes irgi turim trofėjus, pasižiūrėkit į mūsų trofėjus, ta prasme, jūs einat savo trofėjais džiaugtis ir grožėtis, mes irgi juos turime. Ir tos karvių galvos, nudirtos, jos smirdėjo reiškias, apipuvusi mėsa ten jų ir visa kita, buvo musės, kraujai ir visa kita. Bet iš esmės tai yra tiesiog apnuoginta tiesa.

- *Mhmm.*

- Tai yra tiesiog apnuoginta tiesa. Tai bet nu ir aš čia nematau kažkokių tai, gal ta prasme, koks tai yra kraštutinumumas, nu ta prasme.

- *Gerai, aš nesakau, kad tai yra kraštutinumumas, čia iš tikrųjų dabar visai iš kitos temos netgi, ne prie šito mano tyrimo..*

- Bet tai aš tiesiog sakau, kad žinai, grįžtant ta prasme, aš tai irgi ieškočiau formų, betarpiškų ta prasme. Važiuot į kaimą, aš vakar grįžau reiškias, iš Kutinėnų kaimo, kalbėtis su žmonėm, reiškias, kad ūkininkauti, kad išgelbėti ten stulgį tą, ir supranti, ir mes turime eilinį kartą pasitvirtinančias, kad mes turime pradėti išeiti bendrauti su jais, mes turime susitikti su kaimo bendruomene, atsivežti teleskopus ir žiūronus ir padėti pamatyti jiems tuos paukščius, o ne pasakoti išrodyti iš power pointinių skaidruolių reiškias nuotraukas, žinai, ar dar kažką tai, mes tokių būdų turime ieškot, mes turime ieškoti, nu nežinau, Amerikoj buvau, Sekvojos nacionalinis parkas, kaip ir visuose nacionaliniuose parkuose yra padaryta reiškias, ant sienos pakabintas grafikas, kuriame yra surašyta reiškias, kad va antradieniais, trečiadieniais, ten tokią ir tokią valandą, tokioj ir tokioj stotelėj, reiškias ten ta prasme, reindžeriai ir bus paskaitos. Ir ta prasme aš pats dalyvavau reiškias, nu vakare, kempingas, nu įsivaizduok, palūšęs kempingas taram param, ir nestovi kažkoks tai informacinis centras, kuris dabar pas mus dabartinis paveikslėlis yra toksai – stovi informacinis centras, dirbantis reiškias nuo aštuonių iki penkių, savaitgaliais nedirbantis, reiškias ir niekas ten neina, nes reiškias d.. tuo metu, kada būna turistų tai nu tada jie nedirba. Bet rytų Amerikoj reindžeriai ateina vakare į kempingą, patys nueina pas žmones, ir pavyzdžiui, pasakoja paskaitas apie nacionalinio parko paukščius, kokie jie yra, kuo jie ypatingi, apie jų ekologiją, ten dar kažką tai. Ir žmonės ten stori amerikiečiai, apsivalgę dešrelių ten visa kita, jie, nu ką jiems ten veikt, jiems yra atrakcija, jiems yra žiauriai įdomu, jie ateina ir kiekvieną kartą, kiekvieną vakarą būna pilna žmonių. Ir o mes tuo tarpu

sėdim ir rankas sudėję savo direkcijoj supranti, informaciniam centre, ir laukiam, kol gabūt kažkas ateis ir aš parodysiu dvi iškamšas. That's simple.

- O dabar grįžtant, apie JAV paminėjot, pradžioj pokalbio irgi sakėt, kad JAV, ta prasme, kažką daro su tuo aplinko..

- Amerikos ambasada, ne ne tai, kad bet jie iš principo daug, pakankamai daug daro tam lietuviškajam gyvenimui.

- Mhm.

- Aplinkosauga tikrai galbūt labai nedidelė dalis.

- O vat ta prasme, jeigu susisiaurinus ir apie aplinkosaugą ir ekologiją ar kažkokią soc...

- Kažkokios tai programos jie neturi, bet jie nu ta prasme, jie galbūt matydami arba stebėdami situaciją, aaaa jie ten ta prasme, ar prisideda, nu u vat kaip sakyti, jie atsiranda tos, nu bet kaip sakyti, jie add-hop principu, tada, kada atsieina poreikis ar dar kažk..., galbūt gali atvežti kažkokį tai amerikietį pakalbėti.

- O tai jie yra kažką realiai padarę šitoj srity? Ar ta prasme čia yra daugiau ten rėmimas knygų išleidime, ar jie daro kažką...

- Patys ta prasme kažkokius tai, nežinau žinok, aplinkosaugos srity, bendrai aš taip va ir nepasakysiu turbūt, kad jie būtų kažką tokio... grynai Lietuvoj aplinkosaugos srity padarę. Tai gal ten yra parėmę man atrodo ar „Darom“, ar dar kažką tai, žinai.

- Jo, su „Darom“ mhm.

- Gal jie ta prasme, nu tiesiog, pagelbėję, parėmę, ar dar kažkaip tai skyrė pinigų. Bet jie patys turbūt savęs irgi kažkaip tai nemato tokios, kaip patys žinių skleidėjai.

- Mhm.

- Tai vat, tai pagelbėję nacionaliniams žinių skleidėjams.

- Mhmm, gal tiek tada būtų iš manęs, nebent dar norit kažką pridurt?

- Ne, nežinau, manau, kad tau pakankamai sunku lyginti tuos dalykus, tas organizacijas...

- Na, kaip nors. Ačiū jums už tokį išsamų interviu.

- Viskas gerai, nėra už ką.

9 PRIEDAS. INTERVIU SU EKSPERTU Nr. 3

- *Tai, kaip aš minėjau mano tema yra aplinkosauginis švietimas ir tarptautinės organizacijos, kurios yra Lietuvoje ir įgyvendina čia veiklą. Tarkim, Šiaurės ministrų taryba, Europos komisija, visos šitos. Ir dabar toks bendras klausimas, kaip apibūdintumėte situaciją Lietuvoje, kas įgyvendina aplinkosauginį švietimą? Tai gali būti visos priemonės renginiai, paskaitos, lankstinukų leidyba, mmm kiti kažkokie renginiai. Koks jūsų nuomone, būtų bendras vaizdas, kas tą daro?*
- Nu matot, vėlgi aplinkosauginis švietimas tokia labai plati gana kategorija, tai reiškia, kad nu gal prievole aplinkosauginį švietimą įgyvendina Lietuvos Aplinkos ministerija, atitinkamai ji skirsto tam pinigų tiek struktūrinių fondų, tiek savus tam skirtus, įvairius projektus remia. Toliau yra toks sakysim vartotojų švietimas jisai ne visai aplinkosauginis, kiek labiau sakysim atsakingo vartojimo, tai šitas švietimas mano akimis žiūrint, yra visiškai fragmentiškas, ir atsiktinis, ta prasme, kad politiškai, toks švietimas realiai nevyksta, o jeigu kažkas savo iniciatyva pritempdami prie aplinkosauginio švietimo tas temas kabina, tai finale jos ir atsiranda viešumoj. Emm iš privačių iniciatyvų, vykdančių tokio pobūdžio švietimą, galėčiau įvardinti, nu visiem žinomus leidinius, tai „Ozonas“, „Green‘as“ ir „Žalioji Lietuva“, bet „Žalioji Lietuva“ vėlgi labiau aplinkosauginis švietimas. Tai vat o daugiau yra įvairių interneto svetainių, kurie vienu ar kitu aspektu kabina tuos klausimus ir jų yra daug, o dabar kuris jus labiau aspektas domina šitame klausime tai jūs man ir pasakykite.
- *O tarkim, ar jūs žinote, kažkokią veiklą, kurią įgyvendina tarptautinės organizacijos, susijusios, Lietuvoje?*
- Nu vėlgi matot aš nesu ta visiškai ta tikslinė grupė, galbūt kurią jūs apklausiat, aš nesu aplinkos apsaugos specialistė.
- *Man nereikalingi aplinkos apsaugos specialistai. Jūs esat tas žmogus, pro kurį praeina informacija apie visokius, jūs rašot apie tai, žinot, kas kas vyksta.*
- Aš žinau, kad yra organizacijos, berods Lietuvos žalieji, kurie ten iš tarptautinių organizacijų yra gavę kažkokius tai leidimus, sertifikuoti Lietuvoje esančius mėlynus ee Lietuvos paplūdimius, arba žaliojo rakto viešbučius. Tokių pavienių eklektiškų, užsislaptinusių iniciatyvų Lietuvoje yra, bet jos visiškai nėra akivaizdžios visiems, žinomos ir pristatomos. Nu kad vėlgi aš žinau, kad Lietuvos žalieji bendradarbiauja ten su Green Peac‘u aa atominės energetikos problematikoje, tai buvo čia visai neseniai Green Peac‘o atstovas, kuris skaitė pranešimą. Kokie jų santykiai su tarptautinėm organizacijom Lietuvos žaliųjų, nežinau, tik tiek kad žinau, jog tos užsienio tarptautinės organizacijos iki Lietuvos tikrai nėra normaliai atėjusios, nėra ee įsteigusios nei padalinių, nei atstovybių. BEF‘as lygtai ten bando su kažkoku Baltijos aplinkosaugos forumas ten tris Baltijos šalis vienyti, dar Vokietija plus per visokius vėlgi labai

ryškiai išreikštus aplinkos apsaugos projektus, tai reiškia ten ee tyrimų visokių darymas, visokių analizių, studijų, poveikio aplinkai vertinimo, ten cheminių visokių medžiagų patekimas į aplinką tai vėlgi yra labai siauros aplinkos apsau apsaugai, skirtos sritys. Bet taip, kad mes būtume kažkokio tai tinklo, didelio pasaulinio aplinkosauginės organizacijos kažkokios tai tinklo nariai, atstovai, ruporas ar dar kažkas tai Lietuvoj nėra.

- ***O bet tarkim yra Šiaurės ministrų taryba, yra Europos komisija Lietuvoj tos kurios jau įsisteigusios, Britų taryba, ta prasme, manau, kad esate susidūrę su jų pavieniais ten renginiais, tarkim CO2 green driv'as buvo, „Café Santifique“ daro Britų taryba visokias paskaitas, tai kaip jūs vertintumėt va šitą veiklą?***
- Nu iš principo tai nėra aplinkosauginės organizacijos visų pirma paėmus.
- ***Ne, tai jos nebūtinai turi būti aplinkosauginės organizacijos, jos įgyvendina va tos...***
- Tam tikras temas, skelbia šaukimus, jiems pateikiamos paraiškos, atrenka jų nuomone geresnius, ir jie vykdo iš principo vieną iš savo veiklos sričių, kaip po aplinkosauginio švietimo, projektų kažkokių tai skatinimo funkcija, bet tai nėra tos organizacijos esminė funkcija.
- ***Taip.***
- Jie tiktai skirsto pinigus, atsižvelgdami į tam tikrus prioritetus, kuriuos jiems nustato, ar Europos Sąjunga, ar Šiaurės Ministrų tarybai vėlgi tam tikras šiaurės šalių susirinkimas, jiems yra įdomu mūsų regione kažką tai veikti ir jie nustato prioritetus, o Šiaurės ministrų taryba, atsižvelgdama į tuos prioritetus, skelbia šaukimus ir įgyvendina projektus, bet tai nėra tarptautinės aplinkosauginės organizacijos.
- ***Tai taip, mes apie jas nekalbam, mes kalbam apie tas, kurios yra tarptautinės organizacijos, atstovybės čia Lietuvoje ir jos vieną iš veiklų sričių daro va tas kažkokias temas, tarkim, ambasados jos kažkiek įgyvendina. Ar jūs žinot kažką va iš tokių fragmentinių, priemonių įgyvendinančių.***
- Nu tai jų yra labai daug. Sakau, Šiaurės ministrų taryba, bet man atrodo jūs puikia žinote, Šiaurės Ministrų tarybos... gi visi eina per jūsų Eko Bangą, tai čia kaip dabar norit, kad aš tai išvardinčiau...
- ***Tiesiog galvoju, gal dar kažką paminėsite. Nu ankstesnio pokalbio metu sužinojau, kad ten JAV ambasada buvo kažką parėmus.***
- Nu jie bandė padaryti renginį ale „Darom“, susitvarkė savo parkelį prie ambasados ir viskas. Tai ar galima, tai įvardinti verta dėmesio iniciatyva, mano akimis, yra didžiulis klausimas, vertų dėmesio iniciatyvų tai daro Šiaurės ministrų taryba, taip, kas ten yra, daugmaž tam skiriami ir pinigai, ir resursai, ir... Britų ambasada kažkada bandė daryti konkursą aaa atrink ten Lietuvos ambasadorius CO2 klausimu, buvo čia tokia iniciatyva prieš porą metų Britų taryba darė, vėlgi lietuvius siuntė į kažkokį tai bendrą tarptautinį konkursą, kuriame dalyvavo bendrame projekte,

vėlgi kažką sužinojo, bet taip geso ir užgeso. Vėlgi nu ne tęstinė iniciatyva, nu ta prasme, fragmentiški momentai kažkieno kažkada padaryti yra, bet taip kad dėmesio vertų, sistemiskų akcijų, ir ir švietimo projektų aš Lietuvoj be Šiaurės ministrų tarybos sakyčiau ir Aplinkos ministerijos, kuri vienaip ar kitaip, jie daro, nestik yra jos funkcija, Lietuvoje nematau.

- ***O tarkim, kad ir tų organizacijų, kad ir pavieniai renginiai, bet nu vis tiek su aplinkosaugos tema, kaip jūs galvojat, kodėl? Kodėl, jie renkasi tas temas, kad tai pasaulyje populiariu, kad reikia spręsti globalias problemas, tai siejasi su jų šalių įvaizdžiu, ar...***
- Jūs turit omeny kokias pavienes organizacijas?
- ***Pavienius atvejus, tarkim Šiaurės ministrų taryba, nu ne pagrindinė veikla, bet kažkiek padaro, Britų taryba irgi kažkiek padaro. Kodėl vat kažkiek, nors ir nedaug, bet jie padaro vis dėlto?***
- Tai kaip aš ir minėjau, jų įstaiga yra įsteigta tam tikru tikslu, jie turi interesą Baltijos šalyse vienoki arba kitoki. Šiaurės ministrų taryba – tai yra Šiaurės MINISTRŲ, šiaurės šalių aa MINSITRŲ taryba, taip ir pavadintai jinai, reiškia, tų šalių ministrai susirenka ir nori, apsitaria, ko jie nori Lietuvoje – vieni nori verslo, kiti nori, kad Lietuvoj ten mm būtų sakysim gerbiamos žmogaus teisės, lyčių lygybė ir taip toliau, pavyzdžiui ten Sorošo fondas – demokratiją stumia, ten va tokius va projektus. Kiekvienas fondas turi savų tikslų, tai Šiaurės ministrų taryba turi keletą tikslų Lietuvoje ir vadina tų tikslų ir interesų, nebūtinai gali būti kažkokie tai asmeniniai tie interesai, gali būti ir visuomeniniai ta prasme, jų tikslas yra bendras – šalys aplink Baltijos jūrą būtų maksimaliai švarios, kad jose būtų daug žmonių suvokiančių, kas yra aplinkosauga ir kokia jos reikšmė, nes jie visi yra aplink Baltijos jūrą. Teršia tą Baltijos jūrą tame tarpe ir Lietuva. Jų interesas yra, kad mes suvoktume, ką darome, kad mes būtume švaresni, tuo pačiu mažiau teršdami aplinką, su kuria, kurioje ir jie turi kažkokį tai kontaktą. Aš nežinau, kokie yra jų tikri interesai, bet taip hipotetiškai analizuoju, kaip mano logika emm sakysim man man atrodo, kad taip yra, atsižvelgiant į patirtį, kurią aš turėjau dirbdama su užsienio organizacijom, tai jų interesai dažniausia būna ir ekonominiai, bet ir socialiniai visuomeniniai, nes tai truputėlį kita kultūra ir kitoks požiūris, aš atsiprašau labai <telefonas> tai va.
- ***O ta prasme, dar dėl įvaizdžio grįžtant, kaip manot, ar prisideda prie to įvaizdžio formavimo, ar nelabai, ką jos daro čianais aplinkosaugai?***
- Prie kieno įvaizdžio formavimo?
- ***Prie atstovaujamos šalies. Tarkim, jeigu tai yra Danų ambasada daro kažkokį tai aplinkosauginį renginį, ar tai kažkiek susiję su jų įvaizdžiu?***
- Jų šalies įvaizdžiu, taip, be abejo, jie kitaip to nedarytų. Amm ir Amerikos ambasada irgi renginį „Darom“ darė su tikslu padaryti šiek tiek ir piarinę akciją, ta prasme, kad Amerikos ambasada yra pažangi tuo požiūriu, kad jungiasi prie visuomeninės iniciatyvos „Darom“ ir

susitvarko parkelį šalia ambasados. Tai buvo dalinai ir viešųjų ryšių akcija, nes jeigu tai nebūtų buvę viešųjų ryšių akcija, tai būtų tiesiog susitvarkę tą parkelį ir niekas apie tai nebūtų sužinojęs. Tai vat, o kiekvienos ambasados viešųjų ryšių akcija yra daroma tikslingai tam, kad paskleisti žinią apie jų atstovaujama šalį, ta žinia dažniausiai būna tam tikra pozityvi ir taip toliau. Nu tai yra logiška, nereikali iš jų norėti to, ko jie iš principo neturėtų daryti.

- ***O tarkim galėtumėt įvardinti kažkokį poveikį, svarbą šitų priemonių, kurias jos padaro, visuomenei? Ar galima pastebėti, kad tarkim išleido ten leidinį namų ūkio tvarkingo tvarkingas vadovas ir kažkur kažkam galbūt pagerėjo ten situacija, kažkas pradėjo, ten sąmojingesnis tapo? Koks poveikis tokių priemonių? Ar jeigu jis yra, ar jo nėra?***
- Poveikis greičiausiai yra ir, kad tą poreikį įvardinti reikia daryti tyrimus, reikia pamatuoti situaciją prieš ir situaciją po. Kadangi to niekas nedaro, tai visi apeliuodami į tai, kad jie vis dėlto kažką tai daro, ir tikriausiai kažkokią auditoriją pasiekia ir paveikia, ir finale vis tiek tai daro, o tyrimų niekas neatlieka. Šitoj vietoj aš negaliu pasakyti, ar tai turi poveikį, ar neturi. Aš galiu pasakyti savo nuojautą, kaip man atrodo, bet ar tai yra statistikai vertingas argumentas, aš nepasakysiu. Mano akimis žiūrint, tos fragmentiškos akcijos turi poveikį labai siaurom grupėm, tai yra tom, kurios tiesiogiai su tom akcijom būna susijusios. Ir dažniausiai tai būna grupės, susijusios su tuo, kad jos plius minus būna ir realiai funkcionuoja aplink Vilnių. Visa kita, kas yra už Vilniaus ribų, tų akcijų dėka, tų priemonių dėka, mano akimis žiūrint, visiškai nekoreliuoja su tuo, kas vyksta už Vilniaus.
- ***O kaip galvojat, poveikis yra, kad žmogus tampa sąmoningesnis, ar kad susiformuoja pozityvesnis įvaizdis apie šalį?***
- Nu čia jums rinkodaristų reikėtų klausti, kokios, jūsų manymu, priemonės formuoja įvaizdį, o kurios vis dėlto keičia žmonių įpročius arba vertybes, čia jau vėlgi sakau, yra daug skirtingų teoretikų ir čia vėlgi.. čia nėra vienareikšmiško atsakymo. Vėlgi aš galiu pasakyti savo nuojautą, mano akimis žiūrint, kad ir tai, ir tai.
- ***Ir tai, ir tai, o kokį skirtumą išvengtumėt tarp vietinių organizacijų, kurios daro kažką su aplinkosauga ir šitų tarptautinių Lietuvoj esančių? Koks yra jų renginių, veiklos skirtumas?***
- Nu sakysim taip, tarptautinės organizacijos tai daro algoritmiškai teisingai, struktūruotai, sistemiškai, priemonės pas juos yra ne partizaninės, sakysim šiuo požiūriu, nes jie turi ir ir lėšų, ir gebėjimų tam. Tuo tarpu vietinės įvairios iniciatyvos aa iš entuziazmo labai tai yra faina, kad yra žmonių, kurie kažką daro iš entuziazmo, amm dažnai išsikvepia arba nepasiekia norimo masto būtent dėl to, kad jog jos neturi kompetencijų nei tų iniciatyvų planavime, nei efektingam jų įgyvendinime, nei tolimesniame jų monitoringinime efektyvumo rezultato pasiekimui. Dėl to jos, jas net ir vertinti yra labai sudėtinga, jos yra tiesiog bendruomeninės iniciatyvos, kuo jų bus daugiau, tuo jų bus geriau, tuo bus daugiau žmonių ir informuoti ir taip toliau. Klausimas, kaip

jie bus informuoti, ar teisingai, ar teisingai bus informuoti, čia yra kitas klausimas, bet faktas, kad tarptautinių organizacijų daromi renginiai ir iniciatyvos jos yra a priori aa neiškreipiančios aa idėjos, nes jos negali paremti arba įgyvendinti to, dėl ko nėra visuomeniškai susitarta. Tuo tarpu bendruomeninės iniciatyvos, kylančios nu va fragmentiškai jos gali pakilti ir dėl visai neteisingų dalykų, jų niekas ne kontroliuoja, jos tiesiog spontaniškai kyla ir spontaniškai užgęsta. Ir jeigu ta bendruomeninė iniciatyva išauga į kažkokį tai didžiulį, didžiulio masto renginį, kaip po aš galėčiau paminėti iniciatyvą „Darom“ Lietuvoje, kuri iš mažos iniciatyvos peraugo į tikra didelio masto renginį. Tai sakysim, ačiū Dievui, jina buvo labai siauros tematikos, tai reiškia šiukšlių rinkimo tematikos, jina nekabino kitų problemišku aspektu Lietuvoje esančiu ir iš savo pusės nesiėmė iniciatyvos šalia to, kad raginama aa rūšiuoti ir surinkti šiukšles tam tikru metu, dar ir pabandom paraginti visuomenę ten kažko tai daryti arba nedaryti, arba atsižvelgti, arba balsuoti, arba nebalsuoti. Ačiū Dievui, jie siaurai susikristalizavo ir tai darė kryptingai, tikslingai, sistemiškai ir jie šiai dienai turi rezultata. Visa kita yra nuuuu aš manau, kad tai yra... tie kurie daro, ir tai yra žmogiška, nes tu negali būti visų sričių ekspertas, negali konkuruot su organizacija, kuri turi viešųjų ryšių specialistą, rinkodaros specialistą, turi pinigus, turi prioritetus ir taip toliau, turi palaikymą galų gale. O tu čia paėmus sugalvojai, nes nu pats sau, sau.. panašiai ir partizaniškai ir duok Dieve, kad nesuklysti, duok Dieve, kad kas nors amtelis, kad tu ką nors neteisingai darai, tu neturi priemonių kaip amm amtelis atgal, tu lieki tada, dalinai apšiktas, kaip aš sakau ir laimi šitoje srityje tas, kas turi didesnius resursus ir didesnę eterį.

- ***O kaip galvojat, ta veikla šitų organizacijų aplinkosaugos srityje, jina tiesiog užsidarytu, ar ne?***
- Kad Lietuvos gyventojai to nepastebētu tai vienareikšmiškai, ar tai pastebētu žmonės, kurie serga už tai, kad Lietuvos žmonės būtų amm atsakingesni, daugiau žinotų apie aplinkosaugą, arba galų gale amm, tos organizacijos taip pat remia ir techninių priemonių įgyvendinimą, reiškia valymų įrengimą, tam tikros mokymų, kaip dirbti, priemonių, kurios mažiau kenkia aplinkai ir taip toliau, tai manyčiau, jog Lietuva nukentētu šitoj situacijoje iš tikrųjų ir tai būtų didžiulis praradimas mums, nes mes to neįvertinam šiai dienai, nes patys mes to nedarom, o jeigu ir darom, tai darom, Aplinkos ministerija tai daro labai ydingai, korumpuotai, tą galiu pareikšt, ir tikrai nevedina tų tikslų, deklaruoja tikslus, apie kuriuos mes kalbame, bet finale gaunasi toli gražu ne tie tikslai, ir dar ir pagadina tai, kas iš principo po truputėlį dygsta asmeninių iniciatyvų lygmeny. Ta prasme, jina skirsto pinigus, skirsto juos dideliem, ne idėjiniam projektam, kurie finale gaudami didžiulius palaikymus iš Aplinkos ministerijos, nusodina visas mažas iniciatyvas, kurios ir taip balansuoja ant išgyvenimo ribos, kadangi dideli gauna daug, su savo daug ir didele infrastruktūra, jei daro taip, kaip rašo Aplinkos ministerija,

bet be idėjos, be tikėjimo, tiesiog iš verslo intereso, tai yra natūralu, jie daro tai verslo pagrindais. Tuo tarpu tai kiti, kurie tai daro iš idėjos, iš užsidegimo, iš tikėjimo finale praranda bet kokią viltį, iš to dar ir daryti pasitelkti geresnius specialistus, daryti tai ne tik savo laisvo laiko sąskaita, bet ir pagrindinio laiko sąskaita, nes visi turim dirbti, turim užsidirbti ir finale dar kažką galbūt daryt visuomenei, nu žodžiu čia yra ydinga sistema ir manau, kad reikia daug laiko Lietuvoj, kad ir Aplinkos ministerijos pokyčių būtina įgyvendinti galbūt dėl to, kad lietuviai pradėtų mąstyti labiau socialiai atsakingai. Tai, kad lietuviai dabar pradėjo mąstyti labiau sveikatai atsakingai, tai demonstruoja televizijos laidos, kurios pagąsdina ir ten visi puola arba nepuola kažką tai pirkti, nors apie tai jau buvo kalbėta ir rašyta „n“ kartų. Tai rodo, kokią įtaką Lietuvoj turi masinė žiniasklaida, ir kokią įtaką turi tokia fragmentiška žiniasklaida, nu ne fragmentiška, iniciatyvų lygio žiniasklaida, ir manyčiau, kad kalbant apie Lietuvos žmones ir apie jų atsakingumą reikėtų skirti vis dėl to du aspektus. Vienas yra Liet-Lietuvos žmonių požiūris į aplinkos apsaugą ir koks yra jų požiūris į asmeninę sveikatą. Šiai dienai mes suplakam tuos ir mums atrodo, kad visiems yra labai aktualu Baltijos jūros tarša todėl, kad visi pagalvoja, kaip yra pavojinga valgyti Baltijos jūroj pagautą žuvį, dėl to, kad viena žurnalistė apie tai pašnekėjo. Bet visi pagalvoja tikrai ne apie Baltijos jūros švarą, bet pagalvoja apie savo sveikatą, tai vat, tai kurioj vietoj čia tas žmogus yra atsakingas, tai vat pabandykime pagauti.

- ***Aišku. O jūs gan pozityviai nupiešėt tą fragmentišką, nu ne fragmentišką, bet tarptautinių organizacijų veiklą, kad jos daro sistemingai ir gerai. Ar kažkokius trūkumus išvelgtumėt veikloj šitoj va aplinkosauginėj, aspektą, ar ne?***
- Vienintelis trūkumas – per mažai, galėtų daryti daugiau. Nes tik tai jie galės atsverti tai, ką blogai daro Aplinkos ministerija. Ne iniciatyvos kažkokios tai pavienės, mes nepapūsime prieš tai, ką daro politikai, bet užsienio organizacijos, skirstydamos savas lėšas Lietuvos projektam gali suformuoti atasvarą ir kokybišką, sakysim, produktą, kuris bus priešpastatytas nekokybiškam Aplinkos ministerijos produktui. Tai vat, duok Dieve jiems daugiau pinigų ir, kad jie Lietuvoj toliau tai darytų.
- ***O ar informavimas pakankamas tarkim apie tai ką jie daro, ar sužino apie tas veiklas žmonės, daeina informacija?***
- Žiūrint, kokie žmonės. Jeigu žmonės, tuo domisi – tai sužino, jeigu nesidomi – nesužino.
- ***O jūsų nuomone, ar jie reklamuoja dažniausiai per tradicines priemones ar kažkaip stengiasi kitaip apie save paviešinti?***
- Jie neturi tikslo aa informuoti visų Lietuvos gyventojų. Jie turi tikslą informuoti tam tikras tikslines grupes, kurios teiktų paraiškas ir atitinkamai tų paraiškų pasekmėj įgyvendintų projektus. Tai aš manyčiau, kad savo tikslinę auditoriją jie pasiekia. O kalbant apie visus Lietuvos žmones, tai sakau čia nėra jų tikslas. Jų tikslas yra mažomis priemonėmis tam tikrom

grupėm suinteresuotųjų ir jau kryptingai veikiančių žmonių ugdyti toliau kryptingai, pavyzdingai tai, kas toliau turi būti daroma. Čia Aplinkos ministerijos tikslas turėtų būti šiaip ugdyti Lietuvos visuomenei aplinkosauginį požiūrį ir vertybes.

- ***Bet iš esmės galima sakyti, kad ir jos šiek tiek prisideda prie to?***
- Tai be abejo, nes jos tam tikras tikslines grupes pasiekia. Gal ne pagrindiniu tikslu, bet vis tiek.
- ***Ir tada, kaip įvertintumėt tų organizacijų tolimesnę kryptį? Kaip ateityje tai galėtų formuotis? Ar jos vis dar įgyvendins kažką su aplinkosauga, ar nublanks ta jų veikla, išvis nebus tų renginių.***
- Tai čia tos organizacijos gali pasakyti, aš tai nepasakysiu. Aš norėčiau, kad jos ir toliau tai darytų, ir kad jos tai darytų daugiau ir dažniau, nes galbūt tada Lietuvos politikam taps akivaizdu, kaip užsienio valstybėm tai yra svarbu ir kad mes irgi turime tai daryti, jeigu norime pasirodyti prieš užsieniečius, prieš užsienio valstybes lygiaverčiai partneriai, nu ne kažkokia posovietinė erdvė, kurioje viskas deklaruojama, bet realiai nedaroma. Aš norėčiau, kad jie tai darytų, nes Lietuvoj kol kas nematau prošvaisčių, kad valst-valstybiniam lygmenyje tai būtų daroma teisingai.
- ***Ar čia galėtų būti tokia tobula vizija, kad tarptautinės organizacijos, įgyvendindamos veiklą skatina vietinę valdžią imtis kažkokių tai veiklų ir šviesti visuomenę geriau?***
- Tai čia ne paskatina, jie parodo, kaip tai turi būti daroma. Tuo pačiu parodydami, kaip neteisingai vietinė valdžia finale tai daro.
- ***Nebus tarptautinio konflikto parodant, kas gera ir kas bloga?***
- O kas čia ant mūsų turėtų supykti, kad mes jiems parodėme, kas gera ir kas bloga, ir kad jie tai daro gerai? Ant mūsų turėtų supykti tikrai Aplinkos ministerija, kad mes jos nepagiriam, kad jiniai tai daro. Tai koks čia tarptautinis konfliktas? Čia tikrai tarpt-tarptautinės reputacijos klausimas.
- ***Mhmm.***
- Jeigu tos organizacijos daro, ir mato, kad jų darymo pasekmėj vis tiek niekas nesikeičia, vis tiek yra daroma daug negerų dalykų aplinkosaugos požiūriu. Ta pati Baltijos jūra yra toliau teršiama, politikai nepriiminėja su tuo susijusių įstatymų. Jų pavienės iniciatyvos ir gana dideli pinigai, skirti tiems dalykams, neturi poveikio, nes jos negali turėt poveikio – viena ranka leidžia, kita – draudžia. Ta prasme, jie bando tvarkyti, o kita ranka nesukuria įstatymų, kurie finale už tai nubaustų, teisingai, arba uždraustų kažką. Tai tiesiog jie mato mūsų šalies neveiklumą aplinkosaugos atžvilgiu. Tai vat. Liūdnos perspektyvos.
- ***Žinokit daugiau klausimų neturiu, nebent norėtumėt kažką pridurti.***
- Nea, nenorėčiau.
- ***Ačiū labai.***